

**Arbejdernes
faglige Landsorganisation**

**Beretning om
virksomheten
i aaret 1913**

**Kristiania 1914
Arbejdernes Aktietrykkeri**

ARBEIDERNES
FAGLIGE LANDSORGANISATION

BERETNING
OM
VIRKSOMHETEN I AARET 1913

FOR SEKRETARIATET
VED
OLE O. LIAN OG SVERRE IVERSEN

Indholdsfortegnelse

	Side
Kongressen	1
Repræsentantskapet	1
Sekretariatet	3
Agitationen	4
Kooperationen	4
Agitationen blandt kvinderne	10
Arbeiderbevægelsens arkiv	13
Statistikken	13
Folkets hus fond	14
Fabriktilsynsloven	15
Voldgiftsloven	22
Det skandinaviske samarbeide	23
Det internationale samarbeide	26
Forskjellige saker	26
Landsmøter	27
Voldgiftskjendelser	28
1. Moss cellulosefabrik	28
2. Lockoutens avslutning (Arbeidsmandsforbundet)	40
3. Sundløkkens smelteverk	45
4. Hermetikfabrikkerne i Stavanger	46
5. Bakerne ang. overenskomsten av 1. mai 1913	47
6. Centralforeningen for boktrykkere, ang. overenskomsten av 1910	52
7. Kristiania lossearbeidere	61
8. Kaiarbeiderne, Trondhjem	62
9. Fredrikstad og omegns stuearbeidere	64
10. Notoddens salpeterfabrikker (Jern- og metal)	66
11. Matros og fyrbøterunion. Bemandingsforhold	76
12. Møbelsnekkerne, Stavanger	80
13. Murerne, Rjukan salpeterverk	81
14. Stenhuggerne, Vestlandske stenhuggeri	92
15. Drammens trævarefabrik	95
16. Langaards tobaksfabrik, Kristiania	100
Lønsbevegelser og konflikter	104
Statistisk avdeling	105
Tarifoverenskometerne, tekst	106
Lønsbevegelsen 1913	106
a. Oprettede tarifoverenskomster, tekst	106
b. Arbeidsstansninger, tekst	107
c. Hovedresultaterne (sammendrag)	108
d. Andre saker ang. arbeidsforhold	112
e. Godkjendte lønskrav ved årsskiftet	114
Tabel I. Bestaaende overenskomster pr. 31. december 1913, ordnet efter bedriftsgrupper og organisationer	118
— II. Tarifoverenskomsternes utløpstid	121
— III. Tarifoverenskomster oprettet i 1913	122
— IV. Arbeidsstansninger i 1913	136
Avdelings- og medlemsbevægelsen, tekst	144

	Side
Tabel V. Organisationernes gennemsnitlige medlemsantal for hver måned i 1913	145
— VI. Avdelings- og medlemsantal pr. ³¹ / ₁₂ 12 og 13 samt tilsluttede og uttraadte avdelinger og medlemmer i 1913	146
— VII. Organisationsforholdene i geografisk henseende	148
— VIII. Medlemstallets forandring 1912—13, geografisk opsat	166
Organisationernes regnskaper, tekst	167
Tapte arbejdsdage, tekst	170
Tabel IX. Opgave over tapte arbejdsdage	171
— X. Organisationernes indtægter i 1913	172
— XI. — utgifter i 1913	174
— XII. — kasser ved utgangen av 1913	176

Forskjellige forhold :

Tillidsmænd, fagblade, forforeningskontingenten	178
Tabel XIII. Indtrædelsesavgift, ekstra og ordinær aarskontingent i 1913	180
Arbeidernes faglige landsorganisations regnskap for tidsrummet 1. januar til 31. december 1913.	182
Status pr. 31. december 1913.	188
Kontingentrestance pr. 31. december 1913	188
Folkets hus' fonds regnskap for tidsrummet 1. januar til 31. decbr. 1913	190
Folkets hus' fonds status pr. 31. december 1913	192

Tillæg :

Kongresforelæg i anledning mæglings- og voldgiftsloven	195
--	-----

Alfabetisk register.

Agitation	4
Agitationen blandt kvinderne	10
Arbejderbevægelsens arkiv	13
Arbeidernes faglige landsorganisations regnskap for tidsrummet 1. januar til 31. december 1913.	182
Arbejdsstansninger i 1913, tabel IV	136
Avdelings- og medlemsbevægelsen, tekst	144
Avdelings- og medlemsantal pr. 31. december 1912 og 1913 samt tilsluttede og uttraadte avdelinger og medlemmer i 1913, tabel VI	146
Bestaaende overenskomster pr. 31. december 1913, ordnet efter bedriftsgrupper og organisationer, tabel I.	118
Det internationale samarbeide	26
Det skandinaviske samarbeide	23
Fabriktilsynsloven	15
Folkets hus' fond	14
— regnskap for tidsrummet 1. januar til 31. decbr. 1913	190
— status pr. 31. december 1913.	192
Forskjellige forhold:	
Tillidsmænd, fagblade, fagforeningskontingent	178
Forskjellige saker	26
Indtrædelsesavgift, ekstra og ordinær aarskontingent i 1913, tabel XIII	180
Kongressen	1
Kontingentrestance pr. 31. december 1913	188
Kooperationen	4
Landsmøter	27
Lønsbevægelser i 1913	106
a. Oprettede tarifoverenskomster, tekst.	106
b. Arbejdsstansninger	107
c. Hovedresultaterne (sammendrag)	108
d. Andre saker ang. arbeidsforhold	112
e. Godkjendte lønskav ved aarsskiftet	114

	Side
Lønsbevægelser og konflikter	104
Medlemstallets forandring 1912—1913, geografisk opsat, tabel VIII	166
Opgave over tapte arbejdsdage, tabel IX	171
Organisationernes gj.snitlige medlemsantal for hver maaned i 1913, tab. V	145
— indtægter i 1913, tabel X	172
— udgifter i 1913, tabel XI.	174
— kasser ved utgangen av 1913, tabel XII	176
— regnskaper, tekst	167
Organisationsforholdene i geografisk henseende, tabel VII.	148
Repræsentantskapet	1
Sekretariatet	3
Statistikken	13
Statistisk afdeling	105
Status pr. 31. december 1913.	188
Tapte arbejdsdage, tekst	170
Tarifoverenskomsterne, tekst	106
Tarifoverenskomster oprettet i 1913, tabel III	122
Tarifoverenskomsternes utløpstid, tabel II.	121
Tillæg: Kongresforelæg i anl. mæglings- og voldgiftsloven	195
Voldgiftskjendelser	28
Voldgiftsloven	22

Kongressen.

Den 7. ordinære kongres fandt sted i dagene 22.—29. juni i Folkets hus, Kristiania. Der var fremmøt 243 deltagere, hvorav 201 var valgt som repræsentanter, 19 var medlemmer av det tidligere hovedstyre, 11 sekretariatmedlemmer og 12 indbudne. Beretning og regnskap for perioden behandledes og godkjendtes. Videre behandledes en række andre **vigtige** spørsmåal. Kongressens protokol er trykt og omsendt til samtlige tilsluttede organisationer.

Repræsentantskapet.

Ved de lovforandringer, som kongressen foretok, bestemtes bl. a., at forbundsstyrene og de enkeltvis tilsluttede foreningers bestyrelser efter kongressen har at vælge medlemmer av *repræsentantskapet* (tidligere hovedstyret). Repræsentantskapets medlemmer vælges for en kongresperiode. I tilfælde nogen fratræder vedkommende organisations styre før kongresperioden er forløpet, skal der vælges et nyt medlem i vedkommendes sted. Repræsentantskapets medlemmer møter som repræsentanter paa første kongres.

Det nuværende repræsentantskap bestaar av følgende:

Arbeidsmandsforbundet: Elias Voland, Trondhjem. Halvor Steinmoen, Notodden. Lars J. Tørres, Røros. Ivar Paulsen, Stavanger. Aksel Brynte, Sarpsborg. P. Fjeld, Bernh. Eriksen, Anna Pleym, Nils Olsen, A. Ahlstrand, Kristiania.

Baker- og konditorforbundet: Adolf Schou, Johan Nygaard, Kristiania.

Bokbinderforbundet: Hans Aas, Kristiania.

Norsk centralforening for boktrykkere: L. Rungstad, O. Ruud, Kristiania.

Formerforbundet: Emil Nyhus, Lauritz Olsen, Kristiania.

Guldsmedarbejderforbundet: E. Gabrielsen, Kristiania.

Havne- og transportarb.forbundet: P. Andersen, Oskar Olsen, Kristiania.

Jern- og metalarb.forbundet: A. Knudsen, A. Melgaard, A. Olsen, K. Andersen, M. Michelsen, S. Paulsen, H. O. Høglund, Kristiania.

Kjøre- og lagerarb.forbundet: Aksel Amundsen, Kristiania.

Litografisk forbund: Rob. Kopp, Kristiania.

Malertorbundet: J. M. Winge, Kristiania.

Matros- og fyrbøterunionen: Oskar J. Nilsen, Gerh. Gulbrandsen, Kristiania.

Murerforbundet: Edvard Evensen, Aksel Schultz, Kristiania.

Møbelindustriarbeiderforbundet: Albert Andersen, Ludvig Hansen, Kristiania.

Sag-, tomt- og høvleriarbeiderforbundet: Jens Teigen, Kristiania, Hans Eriksen, Fredrikstad.

Skind- og lærindustriarbeiderforbundet: Johs. P. Nilsen, Kristiania.

Skog- og jordbruksarbeiderforbundet: Johan Holen, Elverum.

Skotoiarbeiderforbundet: Anders Øie, Ole Berntsen, Kristiania.

Skrædderforbundet: N. Mittet, Kristiania.

Slagter- og pøsemakerforbundet: E. K. Briskerud, Kristiania.

Sporveisforbundet: E. E. Rudlang, Kristiania.

Stenhuggerforbundet: Olof Johanson, Fagerholt, Carl Johansen, Kristiania.

Tobaksarbeiderforbundet: Hj. Johansen, Kristiania.

Træarbeiderforbundet: Jens Johansen, M. Rebnord, Henry O. Hansen, Kristiania.

Trikotagearbeiderskernes forbund: Anna Larsen, Kristiania.

Det første representantskapsmøte avholdtes den 5. september. Av representantskapets 55 medlemmer var fremmøtt 44 foruten sekretariatets medlemmer.

Til behandling forelaa spørsmålet om organisationsforholdene i papirindustrien.

Den 21. aug. forelaa andragende fra det nylig stiftede Norsk papirindustriarbeiderforbund om optagelse i landsorganisationen. Forbundet bestod væsentlig av foreninger som tidligere tilhørte arbeidsmandsforbundet, og det overveiende antal av foreninger og medlemmer stod fremdeles i dette forbund. En av sekretariatet foranstaltet uravstemning blandt vedkommende industris arbeidere bragte heller intet resultat. Sekretariatet besluttete derfor at indkalde representantskapet og forelægge saken for dette. Det nye forbunds formand, hr. A. *Bratvold*, var tilstede.

Følgende av sekretariatet fremsatte forslag vedtoges enstemmig:

1. At andragendet om optagelse i landsorganisationen for nærværende ikke kan indvilges.
2. At der sammenkaldes et representantmøte av industriens arbeidere for om mulig at bringe en endelig ordning. Repræsentanterne vælges efter en av sekretariatet utarbeidet representationsordning og bærer landsorganisationen alle med møtet forbundne utgifter. Det forutsættes at forbundene tiltræder og anbefaler sekretariatets forslag.

Paa sekretariatets opfordring indsendte begge forbund en fortegnelse over sine foreninger. Herav fremgik, at antallet av organiserte arbeidere i industrien var 6536, fordelt saaledes:

Arbeidsmandsforbundet	58 foreninger med 4612 medlemmer.
Papirindustriarbeiderforbundet	19 — « 1924 —

Paa grundlag herav utarbeidet sekretariatet en representationsordning, bygget paa 1 representant for hvert fylt 50-tal medlemmer.

Foreninger under 50 medlemmer var slått sammen distriktsvis, og skulde vælge efter samme skala. Antallet av repræsentanter blev efter dette 110, fordelt med 76 paa arbeidsmandsforbundet og 34 paa papirindustriarbeiderforbundet. Desuten skulde de to forbunds forretningsutvalg samt sekretariatet delta. Arbeidsmandsforbundet aksepterte saavel den av sekretariatet foreslaaede repræsentationsordning som betingelsen om at møtets resultat skulde være bindende. Papirindustriarbeiderforbundet derimot gav kun sin tilslutning til møtet paa betingelse av at det fik anledning til at vælge «en halvpart av møtets repræsentanter». Samtidig med meddelelsen om papirindustriarbeiderforbundets stilling til møtet forelaa fornyet andragende om optagelse. Da en repræsentationsordning som den av papirindustriarbeiderforbundet forlangte ikke engang tilnærmelsesvis vilde gi en retfærdig fordeling av repræsentanterne, og møtet saaledes ikke kunde bli noget virkelig uttrykk for de organiserte papirindustriarbeideres vilje, var det dermed umuliggjort at faa avholdt noget møte, saaledes som av landsorganisationens repræsentantskap besluttet. Spørsmålet om det nye forbunds stilling til landsorganisationen maatte saaledes optas til endelig avgjørelse i sekretariatet. Da papirindustriarbeiderforbundet knapt utgjør en tredjepart av de organiserte arbeidere i industrien, og da over de to tredjeparter tilhører arbeidsmandsforbundet, besluttet sekretariatet i henhold til lovene at det nye forbund ikke kunde optas i landsorganisationen.

Sekretariatet.

Indtil kongressen bestod sekretariatet av de samme medlemmer, som anført i beretningen for 1912. Efter kongressen har sekretariatet følgende sammensætning:

Formand: Ole O. Lian. *Sekretær:* Sverre Iversen. *Sekretariatmedlemmer:* Rich. Hansen, P. Aarøe, A. Juell, G. Sethil, H. Pettersen, M. Nygaard, A. E. Gundersen, A. Aamodt. Tilforordnet fra Det norske arbeiderparti: Magnus Nilssen.

Suppleanter: A. Pahlm, J. M. Winge, A. Schultz, P. Andersen, A. Melgaard, O. Ruud.

Revisorer: N. Mittet, T. Olsen, D. Jensen. *Suppleanter:* R. Arnesen, J. Teigen, L. E. Svendsen.

Sekretariatets repræsentant i Centralstyret for Det norske arbeiderparti: M. Nygaard. I utvalget for De samvirkende fagforeninger i Kristiania: A. E. Gundersen.

Ved kontoret er ansat de samme 2 assistenter som omtalt i beretningen for 1912.

Sekretariatet har holdt 67 møter. Desuten er avholdt 3 fællesmøter med forbundsstyrene, centralstyret og stortingsgruppen i anledning lov om tvungen mægling og voldgift. Der er behandlet 414 forskjellige saker. Til kontoret er indløpet 1602 indregistrerte skrivelser og avsendt 1555. I aarets løp er utsendt 28 sirkulærer. «Meddelelsesbladet» er utkommet med 12 numre paa ialt 312 sider.

Agitationen.

Der indløper til sekretariatet stadig anmodninger om foredragsholdere, og der har i aarets løp været holdt en række faglige foredrag ved sekretariatets medvirken.

Fra 12. september til 15. oktober foretok hr. *Rich. Hansen* paa sekretariatets vegne en agitationsreise og besøkte Hamar, Kap, Otta, Dovre- og Raumabanens anlæg, Meldalen, Veblungsnæs, Molde, Aalesund, Borgund, Kristiansund, Løkkens verk, Støren, Indseth, Rise, Nestvold m. fl. steder, ialt 22 møter for ca. 2500 arbeidere. Hertil kom endel møter med de streikende arbeidere i Kristiansund. Paa ansøknng har sekretariatet bevilget 500 kroner til agitation i Narvik og omegn. Ialt er der for disse midler avholdt 32 møter for 2200 tilhørere. Agitationen er utført av hr. *E. Reiersen* i tiden 17. juni til 29. september. Følgende steder er besøkt: Narvik, Bogen, Balangen, Fjeldbaaten, Bøstranden, Balsnes, Sjomen, Elvegaarden, Bjørnefjeld, Kjøpvik, Drag, Virok, Sildvik, Bessfjord, Ankenes, Hakvik, Sortland, Strønstad, Melbo, Langøen, Stokmarknæs.

Skog- og jordbruksarbeiderforbundet har faat en bevilgning paa 200 kroner til agitation. Foredrag er holdt ved *Johan Holen* i Ytre Seljord og Kveiteseid, i Jevnaker, i Trysil, paa Tørberget, Indbygden, Jordet og Skjærdalen, paa Vestoplandene og Ringerike m. fl. steder. Desuten er holdt en række foredrag av formanden og sekretæren m. fl.

Flere av forbundene har i aarets sidste halvdel iverksat agitationsreiser, saaledes havne- og transportarbeiderforbundet, matros- og fyrbøterunionen, som har faat et bidrag av 100 kroner av sekretariatet, skotøiarbeiderforbundet, som fik et beløp av 250 kroner, møbelsnekkerforbundet, sag-, tomt- og høvleriarbeiderforbundet m. fl.

Ialt er utbetalt kr. 2337.20 til agitation.

Kooperationen.

Vi indtar her i sin helhet det kooperative utvalgs beretning for 1913:

Det kooperative utvalg har i 1913 fortsat agitationen for at faa fagforeningsmedlemmerne med i Kooperationen.

Det er et tungt arbeide. Vore folk er tunge i vendingen naar det gjælder Kooperationen. Vi har nok organisationerne med os, men træggheten ligger hos den enkelte.

Vi kan dog glæde os over, at det gaar fremover. Forstaaelsen av Kooperationens store betydning for arbeiderklassen er i vekst hos fagforeningsmedlemmerne, og da er det allikevel en glæde at drive agitationen.

Der er i aaret avholdt 18 utvalgsmøter til behandling av foreliggende saker. Foruten at vedlikeholde og utvikle forbindelsen med de stedlige utvalg, samt at oprette nye utvalg, har der været behandlet og besvaret talrike forespørsler fra foreninger og andre som interesserer sig for Kooperationen.

Om selve utvalgenes organisation har der hersket nogen misforstaaelse. Kongresresolutionen av 1910 var jo ogsaa vel knap i saa maate. Følgen herav blev at en del utvalg faldt sammen, av mangel paa organisationsplan.

Utvalget har derfor utarbeidet regler for de lokale utvalg, for at der kan være en linje at arbeide efter, og disse regler er omsendte til samtlige utvalg.

Regler for fagforeningernes kooperative utvalg.

§ 1.

Formaal.

- a. At agitere for fagforeningsmedlemmers tilslutning til forbrukskooperasjonen.
- b. Hvor ingen forbruksforening findes at søke saadan dannet, og agitere for tilslutning.
- c. At arbeide for at de bestaaende som nyoprettede foreninger arbeider i god kooperativ retning, og at ikke for stor utbytteutdeling hemmer foreningens sikre økonomiske vekst.

Utvalget skal derfor virke for antagelse av mønsterloven, og paa steder hvor denne er blit lov paase at den overholdes.

- d. At forbruksforeningerne til enhver tid arbeider i forstaaelse med fagorganisation.

§ 2.

Hvorledes utvalgene vælges.

- a. Paa steder, hvor der er flere end 5 fagforeninger skal hver forening vælge 1 repræsentant (med suppleant) for hvert paabegyndt 100 medl. til *et kooperativt repræsentantskap*.
- b. Repræsentantskapet sammentrær og vælger inden sin midte formand, sekretær og kasserer samt to styremedlemmer, som tilsammen utgjør det kooperative utvalg paa stedet. Der vælges ogsaa 2 revisorer.
- c. Paa steder, hvor der er fra 1 til 5 fagforeninger, vælges utvalget *direkte* fra fagforeningerne, dog saaledes, at hvor der kun f. eks. er 3 foreninger, da vælger de to største foreninger 2 medlemmer hver, og den mindste forening vælger det 5. utvalgs medlem. De paa denne maate valgte utvalgsmedlemmer vælger inden sin midte formand, sekretær og kasserer.
- d. Utvalg og repræsentantskap vælges i januar maaned for et aar ad gangen. I betimelig tid før funktionstiden er ute, skal det fungerende utvalg tilskrive foreningerne paa stedet og anmode om at foreta nyt valg.
- e. Efter samraad med landsutvalget kan organisation av utvalg ogsaa foregaa anderledes end disse regler bestemmer, hvis lokale forhold nødvendiggjør det.

Likeledes kan ogsaa andre foreninger end fagforeninger delta, hvis disse arbeider paa det grundlag som av kongressen bestemt.

§ 3.

Utvalgenes virksomhet.

- a. Utvalgene skal hvert aar indsende beretning og regnskap over sin virksomhet, og forøvrig til enhver tid samarbeide med landsutvalget.
- b. De ved utvalgenes virksomhet nødvendige utgifter skal utvalget søke tilveiebragt paa bedste maate, ved f. eks. at søke de stedlige foreninger om bidrag.

Den skriftlige agitation er fortsatt som tidligere. Foruten vore tidligere utgivne skrifter, som har været til utdeling, er der i aaret trykt et oprop av Carl Bonnevie «Til Arbeiderklassen i Norge».

Dette skrift blev trykt i 50,000 eksemplarer, og utdelt gjennom de lokale kooperative utvalg.

Utvalget har fornuddet mange foredrag. Det har dog ikke altid lykket os at skaffe foredragsholdere til de tider, disse ønskedes, grundet utvalgs-

medlemmernes optathet paa andre felter. Men de aller fleste anmodninger er dog ordnet efter ønske:

P. Aarøe har talt i Kragerø, Kristiansand, Sandnes, Haugesund og i Møbelsnekkernes forening i Bergen, desuten i Gjesaasen i Solør.

Carl Bonnevie har talt i Tønsberg.

O. M. Gausdal i Horten.

Broce Mikaelson paa Domaas (2 foredrag) og Skjærdalen.

Andr. Juell: IIseng, Hamar, Tofte, Heggedal, Drammen, Røros, Jensvold, Stenkjær, Levanger, Enge og Surendalen i Nordmøre.

Randolt Arnesen: Bergen, Salhus, Gol, Eidsvold, Elverum, Fredrikstad, Slemmestad og Notodden.

Landsorganisationsens formand Ole O. Lian har ogsaa holdt endel foredrag om kooperationen paa forskjellige steder i landet.

Utvalget har drevet sin virksomhet i forstaaelse med Den kooperative landsforening. Den for et par aar siden utsendte anmodning til forbunds- og fagforeningsstyrer om at plasere endel av foreningernes kapitaler i Den kooperative sparekasse har frugtet meget.

Ved aarsskiftet ifjor indestod der nemlig *kr. 77,000.00* fagforeningspenge i kassen. Ved aarsopgjøret nu var dette steget til *kr. 141,000.00*.

I styret for sparekassen er Ole O. Lian og P. Aarøe medlemmer.

Til landsforeningens generalforsamling i Trondhjem i juli ifjor var utvalget indbudt til at la sig repræsentere. 4 av utvalgets medlemmer møtte som repræsentanter for sine respektive kooperative foreninger, og utvalget sendte av den grund ikke speciel repræsentant.

Ved generalforsamlingen viste det sig straks, at fagorganisationen har sat sit præg paa denne organisation, idet en stor gruppe av repræsentanterne var fagforeningsmedlemmer. Vort utvalg benyttet derfor leiligheten til at sammenkalde gruppen til møte, for at drøfte fælles interesser.

Paa generalforsamlingens dagsorden var opsat:

«Fagorganiserte arbeideres stilling til kooperationen».

Emnet blev indledet av maler A. Pedersen, der ga en grei oversigt over hvorledes interessen for kooperationen har arbeidet sig frem, og bli drøftet baade av vore kongresser og landsmøter, saavel som paa de internationale kongresser. Han sluttet med at foreslaa følgende resolution:

«Da kooperationen ifølge sin opgave og virkemaate hovedsagelig er en social bevegelse og derfor i kontakt med arbeiderbevegelsen, hilser generalforsamlingen med glæde de bestræbelser som fra arbeiderorganisationens side, — særlig fagorganisationen — i de senere aar er gjort for en øket tilslutning til kooperationen fra de organiserte arbeideres side, og uttaler generalforsamlingen haabet og ønsket om, at disse bestræbelser maa krones med stedse større held til gagn for saavel kooperationen som arbeiderbevegelsen og forbrukerne i sin helhet.

I henhold til ovenanførte uttaler generalforsamlingen ønsket om et mere intenst samarbeide mellem N K L's styre og Arbeidernes faglige landsorganisations kooperative utvalg til fremme av kooperative formaal og oppgaver, og henstiller det til styret at søke et saadant samarbeide etableret snarest mulig».

Efter en meget interessant diskussion blev resolutionen vedtat mot 3 st. Disse 3 stemmer repræsenterte den mening, at en resolution om samarbeide ogsaa burde omfatte bøndernes fælleskjøp og produktionsforeninger. Mot dette bev der fra vor side advaret, da bøndernes organisationsvirksomhet kunde bringe os overraskelser, hvilket forresten nu viser sig at slaa til, da jo en en fælleskjøpsforening fornylig enstemmig besluttet at foreta indkjøp av møleren Pienes mel.

En resolution fremsat etterpaa om samarbeide med Norsk Landmandsforbund blev dog vedtat med knapt flertal.

Forøvrig begyndte samarbeidet med fagorganisationen ganske godt, idet utvalgets formand, P. Aarøe blev valgt til landsforeningens viciformand med 78 stemmer, efter at han ved formandsvalget trods bestemt negtelse fik 31 stemmer.

Til styremedlemmer valgtes A. M. Andersen av vort utvalg, og A. Pedersen blev gjenvallt. Og som nyt medlem konduktør Sand fra Fredrikshald, som var foreslaat av os. Ved suppleantvalget blev I. Bjerkmann og Randolf Arnesen av utvalget valgt, samt fru Dahl, — ogsaa en god repræsentant for fagorganisationen.

I revisionsutvalget blev utvalgets medlem A. Juell valgt.

Der kan saaledes sies, at fagorganisationens interesser blev godt varøttat paa dette vigtige landsmøte, og der er grund til at tro at dette møte i Trondhjem indleder i ny æra med fuld tillid til landsforeningen fra fagorganisationens side. Det kan nemlig ikke negtes, at der hvor arbeiderne skal slutte sig sammen for at vareta sine interesser, der vil arbeiderne ogsaa se sine egne klassefæller i tillidshvervene. Det er et sundt og godt princip. Og fra og med Trondhjemsmøtet er dette fastslaat.

Men dette maa ogsaa ha den følge at arbeiderne nu for alvor slutter ring om landsforeningen og gjør denne til et økonomisk centrum for vore forbruks- og spareinteresser. Det vil styrke fagorganisationen, og styrke hver enkelt av os i vor kamp for lysere og friere kaar.

Foredragsvirksomheten for kooperasjonen, som jo er av forholdsvis nyere dato i vore rækker, kræver hos foredragsholderne et grundig kjendskap til emnet. Utvalget har derfor ved forskjellige leiligheter fundet det paakrævet at vore foredragsholdere, naar leilighet bød sig, fik anledning til at lære den kooperative bevægelse nærmere at kjende, særlig utenlands. Saaledes har utvalget bevilget et litet beløp for at landsorganisationens formand, der er meget benyttet som kooperativ taler, kunde studere det koopselskaps produktion i Hamburg.

Endvidere besluttet utvalget, da landsforeningen planla sin studiereise til utlandet i forbindelse med den koop. verdenskongres i Glasgow, at der burde bevilges 150 kr. til hver av 3 av utvalgets medlemmer, for at disse med tilskud fra landsforeningen og andre organisationer kunde faa deita i denne lærerike omvisning.

Da dette gjaldt utvalgets egne medlemmer, blev saken indbragt for sekretariatet, der enstemmig ga sin tilslutning til andragendet. Det blev kun 2 av utvalgets medlemmer, nemlig P. Aarøe og Randolf Arnesen, som kom avsted og fik delta i turen.

Turen gik til byerne Kjøbenhavn, Kolding, Hamburg, Amsterdam, Haag, Rotterdam, London, Manchester, Roodale, Glasgow, Newcastle, og var overmaade vellykket. Utvalget har latt forarbeide en række lysbiledere fra turen, som forevises ved de kooperative agitationforedrag.

Ved landsorganisationens kongres i juni 1913, var en kongresperiode for den koop. agitation utløpet, og utvalget foranlediget derfor, at spørsmålet «Kooperation» kom op paa kongressen.

Utvalget foreslog for kongressen følgende resolution:

Til dagsordenens punkt 19. (Bevilgningssaker, herunder kooperasjon.)

Under henhvisning til den paa landsorganisationens kongres 1910 vedtagne resolution uttaler kongressen:

1. Som forbrukere har arbeiderklassen store interesser at vareta, og da der ved organisering av forbruket kan skapes et kraftig middel i kampen for bedre levevilkkaar, retter kongressen en indtrængende opfordring til arbeiderne om at slutte sig til den kooperative bevægelse.
2. Arbeidet med at sprede opplysning og forstaelse av samvirkebevægelsens betydning maa fortsættes med al mulig kraft saavel fra landsorganisationen som av de paa hvert sted virkende kooperative utvalg.
3. Under arbeidet hermed er det av den største betydning at der samarbeides mellem landsorganisationen og Norges kooperative landsforening, og da dennes generalforsamling i Trondhjem har fattet beslutning om et saadant samarbeide, uttaler kongressen sin glæde herover, idet det henstilles til landsorganisationen at søke samarbeide det fremmet paa en for forbrukerne i sin helhet gavnlig maate.
4. Kongressen bemyndiger sekretariatet til i de kommende 3 aar at anvende indtil 5000 kr. — fem tusinde kroner — for at man ved foredrag, literatur og paa anden maate kan fortsætte den kooperative agitation.

Resolutionen blev enstemmig vedtat, og kongressen bevilget de 5000 kr. for næste periode.

Sekretariatet har derefter ved valg av utvalg for perioden gjenvalgt det gamle utvalg, og samtidig bevilget utvalgsmedlemmerne utenom sekretæren en liten godtgjørelse for deres treaarige virksomhet.

Utvalget vil herved takke sekretariatet for den utviste tillid og erkjendthet. Ved det konstituerende møte blev Andr. Juell valgt til formand for perioden, da P. Aarøe ikke kunde motta gjenvalg. Til sekretær gjenvalgtes Randolf Arnesen.

De stedlige utvalg.

Planen med den koop. agitation var jo, som bekjendt, at der skulde nedsettes lokale kooperative utvalg overalt hvor der var fagforeninger, og disse skulde arbeide i forstaaelse med og ledes av landsorganisationens koop. utvalg.

Der blev saa straks dannet mange kooperative utvalg, og agitationen var paa de fleste steder ganske frisk. Paa steder, hvor der ingen kooperation var, blev forbruksforeninger dannet. Men da utvalgsmedlemmerne straks blev knyttet til styret for de nye foreninger, fik de ikke tid til at fortsætte utvalgsarbeidet, og paa enkelte steder blev dette efter beslutning endog oppløst, fordi utvalgene da mentes at være unødvendige.

Paa steder som Kristiansand, Kristiansund, Aalesund og Fredrikstad har vi trods mange henvendelser ikke faat istand utvalg.

Der er dog mange steder, som tilfulde har forstaaet kongressens beslutning om utvalgene, som driver god virksomhet og en del av disse sender sine beretninger, som vi nedenfor gir utdrag av.

Det maa dog indrømmes, at de lokale utvalgs virksomhet ikke helt ut har svaret til de forventninger, man hadde til at begynde med. Men dette skyldes for svak organisation av arbeidet fra først av.

Den nye organisation av lokale samorganisationer vil forhaabentlig gi nyt liv i denne gren av vor virksomhet.

Vi venter os meget av denne, hvis den blir grepet an paa rette maate. For samorganisationen skal og maa organisere sine medlemmers forbruk i stor stil.

Stavanger. I sidste halvaar blev der dannet et koop. utvalg av fagforeningerne, og der er avholdt 2 styremøter og 2 repræsentantskapsmøter. Der er sat en ihærdig agitation igang ved at tilskrive fagforeningerne, og flyveblade, som er mottat fra Kristiania, er omdelt.

Bergen. Det kooperative repræsentantskap bestaar av 66 repræsentanter fra 33 foreninger. Der er avholdt 10 styremøter og 5 repræsentantskapsmøter. Der er i aaret avholdt 3 offentlige foredrag samt skaffet foredragsholdere til 5 foreninger, som har avholdt familie-agitationsmøter. Interessen er i stigende.

Der er 2 koop selskaper. Var den har fordoblet sit medlemstal til 200. Omsætningen har steget fra 39,000 til 49,000 kr. Nygaard's handelsforening har 2550 medlemmer, og omsætningen var 671,710 kr., hvorav halvdelen er brødomsætning. Ingen av disse selskaper har vedtat mønsterlovene.

I Bergen er 5 foreninger tilsluttet partiet og fagorganisationen med tilsammen 3233 medlemmer.

Trondhjem. Utvalget har besørget avholdt flere foredrag, men den væsentligste agitation har efter beslutning været drevet paa arbeidsplassen. Arbeidernes kooperative selskap har paa grund herav hat god vekst. Medlemsantallet har øket med 275 til 625. Omsætningen fra 77,000 kroner til 156,000 kroner.

Trondhjem har ca. 50 fagforeninger med ca. 2500 medlemmer. 25 foreninger er repræsentert i utvalget.

Randsfjord. Stedet har 2 fagforeninger med tilsammen 151 medlemmer. Randsfjord handelslag har 280 faste handlende, hvorav 105 fagforenings-

medlemmer. Da mange av fagforeningsmedlemmerne ikke er familieforsørgere, maa tilslutningen fra de organiserte arbeidere sies at være utmerket.

Handelslaget har i aaret hat en omsætning paa 158,500 kr., tjent netto 11,000 kr. Reservefondet utgjør 15,000 kr.

Handelslaget har paa dette sted været utmerket ledet av de organiserte arbeidere.

Greaaker har 4 foreninger med tilsammen 250 medlemmer.

Utvalget har avholdt masse møte, samt drevet underhaands-agitation og utdelt vore flyveblade. Forbruksforeningen har 210 medlemmer og en omsætning av 97,000 kr. Der arbeides med opprettelse av en filial.

Sætre. Fagforeningen har 84 medlemmer, hvorav 57 er tilsluttet samvirkelaget, hvilket vil si at samtlige av foreningens familieforsørgere staar her i samvirkelaget. Sætre samvirkelag har 116 medlemmer og omsætningen er 66,000 kr. Utvalget har utdelt agitationskrifter og agitert.

Sulitjelma. Her er 14 fagforeninger med tilsammen 1100 medlemmer. Utvalget har drevet megen agitation, og avholdt fester og basarer til indtægt for det kooperative byggefond. Her er bygget forretningslokaler og bakeri for tilsammen 43,000 kr.

Det kooperative selskap har 1800 medlemmer og en omsætning av 50,000 kr.

Mønsterlovene er endnu ikke vedtat, likesom selskapet ikke gjør indkjøp i den kooperative landsforening.

Stenkjær. Her er 4 fagforeninger med 111 medlemmer.

Utvalget har drevet agitation efter bedste evne og vundet mange nye medlemmer. 2 offentlige møter er avholdt med foredrag av A. Juell og O. Dehl. Handelslagets omsætning har været 38,500 kr. og nettofortjeneste ca. 1,000 kr. Der er 130 medlemmer. Utvalget haaper i kommende aar at kunne drive mere agitation, da virksomheten i sidste aar har været hemmet av konflikter paa stedet.

Sarpsborg har 20 foreninger med tilsammen 2,000 medlemmer. Utvalget har avholdt 2 foredrag og 4 møter, samt ført en omfattende husagitation.

Den kooperative forbruksforening tæller 650 medlemmer og en omsætning av 250,000 kr.

Baasmoen. Utvalget har ved sin virksomhet og agitation faat istand kooperativ forening, som nu gaar tilfredsstillende. Forstaaelsen av kooperationsens betydning er i vækst.

Det kooperative bokutvalg.

Utgivelsen av Bebel's bok «Socialismen» blev en sukses.

Det store oplag — 15,000 — blev helt utsolgt. Utvalget har derfor fortsat denne virksomhet, og i aaret blev derfor oversættelsesretten til H. G. Well's bok «Nye Verdner» indkjøpt, — og boken som er paa 272 sider blev utgit til en pris av 80 øre pr. stk.

Der kom dog ikke ind saa mange bestillinger denne gang, men oplaget 5000 ekspl. er allikevel et ganske stort oplag for en socialistisk bok her i landet. Og det kan ikke negtes at utgivelsen av disse bøker er et betydningsfuldt, ganske solid opplysningsarbeide som bør fortsættes.

Utvalget mener at denne bok-ide er saa god at den ikke bør forlates. Men den kræver meget arbejde, og særlig kan det være slem for tilidsmændene utover i foreningerne, hvis de bestilte bøker ikke blir avhentet og betalt i foreningerne. Disse kan da let bli træt av dette merarbeide.

Der maa dog gjøres alt for at oppretholde denne side av virksomheten. Alle interesserte fagforeningsmedlemmer maa her gi en haand med.

«Nye Verdner» blev efter overenskomst med centralstyret for Det norske arbeiderparti utgit paa dettes forlag. Boken er nu paa det nærmeste utsolgt.

Kristiania 12. mars 1914.

A. Juell,
formand.

P. Aarøe.

J. Bjerkmann.

A. M. Andersen.

Randolf Arnesen,
sekretær.

Ekstrakt av Landsorganisationens kooperative utvalgs regnskap for 1913.

<i>Indtægter:</i>	<i>Utgifter:</i>
Kassabeholdning pr. 1/113 kr. 10.72	Trykningsutgifter kr. 201.50
Mottat av landsorg. 1690.00	Bevilget utvalgene i
	Kristiania kr. 100.00
	Trondhjem « 100.00
	Bergen « 100.00
	Dombaas « 25.00
	Enge i Nord-
	møre « 25.00
	Drammen « 100.00
	Stenkjær « 50.00
	« 500.00
	Agitation, foredrag utenbys « 362.70
	Abonnement paa koop.blade « 11.01
	Porto og telegrammer. « 76.93
	Repræsentationsutgifter « 243.68
	Kontorrekvisita, maskin-
	skrivning etc. « 29.30
	Anskaffet lysbilleder. « 56.00
	Honorar til sekretæren « 180.00
	Kr. 1661.12
	Kassabeholdning pr. 31/1213 « 39.60
<hr/> Kr. 1700.72 <hr/>	<hr/> Kr. 1700.72 <hr/>

Kristiania 31. december 1913.

Andr Juell,
kasserer

Revideret og fundet i orden.

Kristiania, 10. februar 1914.

N. Mittet.

Tobias Olsen.

D. Jensen.

Revisorer.

Agitationen blandt kvinderne.

Fra Arbeiderpartiets kvindeforbund har vi mottat følgende beretning:

I aarets løp er avholdt 12 utvalgsmøter, 2 kvartalsmøter samt 2 masse-møter sammen med de kooperative kvindeforeninger. Ialt er indkommet 120 skrivelser i aarets løp, og avsendt 170 samt 250 sirkulærer.

I aarets løp er behandlet en række av de spørsmåal, som var oppe paa vort landsmøte i 1912, som blev oversendt forretningsutvalget til videre ut-

arbeidelse. Saaledes er den komite, som blev nedsat til at utrede og komme med indstilling i spørsmålet «*kommunale husmorskoler*», færdig med sit arbejde. Indstillingen blev trykt i 500 eksemplarer og oversendt forbundets avdelinger til videre behandling. Her i Kristiania har forretningsutvalget sendt andragende til formandskapet om opprettelse av «*kommunale husmorskoler*» og saken er av formandskapet behandlet og oversendt magistraten. Videre har man behandlet spørsmålet om «*pension til enker der har barn at forsørge*», innsendt av Uranienborg kvindeforening. Forslag er oversendt vor stortingsfraksjon.

Resolutionen, som blev vedtat paa landsmøtet, «*Forbud mot spytning*» er likeledes oversendt foreningerne til uttalelse. Spørsmålet *socialistiske søndagsskoler*, som ogsaa var optat til drøftelse paa vort landsmøte, har gjentagne gange været oppe i utvalgsmøter, uten at man er kommet til noget resultat. Man har henvendt sig til de, der har arbeidet med saken for at skaffe forskjellig materiel tilveie uten at dette endnu har lyktes. Saken vil paany bli tat under overveielse. I anledning *de høie kjøtpriser* har forretningsutvalget sammenkaldt møte her i byen, hvor statsdyrlæge Jacobsen holdt foredrag om grunden hertil. Resolution i saken blev vedtat og er oversendt Kristiania formandskap. I anledning spørsmålet *kooperationen* har vort forretningsutvalg sammen med styret for det kooperative kvindeforbund avholdt en række møter for at søke etablert et samarbeide disse organisationer imellem. Dette har ogsaa lyktes. Det er besluttet, at disse to forbund i fællesskap arrangerer møte hver anden maaned, hvor *kooperationen i forbindelse med de politiske spørsmal* skal drøftes — møterne skal lægges i de forskjellige kredse av byen. 2 møter er avholdt, 1 i Sagenes samfund, hvor hr. Randolf Arnesen talte om *kooperationen ute og hjemme*. Det andet møte blev avholdt i Vaalerengens skoles *gymnastiksal*, hvor hr. Magnus Nilssen og fru Tynæs talte om *kooperationen og den politiske bevægelse* — begge møter var godt besøkte. Forbundet har desuten været behjælpelig med at faa stiftet en forening av *Vask- og rengjøringskvinder ved Kristiania kommunale arbeidskontor*. Denne blev stiftet i februar maaned og tæller for tiden ca. 80 medlemmer. Efter anmodning fra arbeiderpartiets kvindeforening i Larvik sendte forretningsutvalget en foredragsholder dit for at faa *stiftet forening blandt trikotagearbeideresker*. Dette lykkedes ogsaa, men vi har siden faat meddelelse om, at foreningen er faldt sammen igjen. Paa samme tid blev der stiftet en *fagforening blandt lysarbeidereskerne* i Skien, som sluttet sig til Norsk arbeidsmandsforbund, og en politisk forening er stiftet i Porsgrund efterat kvindeforbundet hadde hadt en foredragsholder dernede. Videre har forbundet ved sekretæren avholdt foredrag for en nystiftet fagforening blandt syersker paa Hamar, for kvindeforeningerne i Drammen og Fredrikstad. En række foredrag er, avholdt av forbundets formand og sekretær baade her i byen og i byer utenfor Kristiania, saavel i fagforeninger som i de politiske. I aarets løp har følgende foreninger meldt sig ut av forbundet: Kvindelig fyrstikarbeiderforening, Bergens arbeiderkvinders syke- og tuberkuloseforening, Skotfoss kvindeforening og Strømmen arbeiderpartis kvindeforening, ialt 4 foreninger. Følgende foreninger er tilsluttet forbundet i aarets løp: Bakke kvindeforening, Aspedammen, Arendals arbeidersamfunds kvindelag, Vennesla kvindeforening, Tofte kvindeforening, Hurum, Porsgrund arbeiderpartis kvindeforening og Sandefjord og Sandeherreds kvindeforening. I alt 6 foreninger med tilsammen 150 medlemmer. I anledning kommunevalget lot forbundet utarbeide et oprop til kvinderne, som blev trykt i 40,000 eksemplarer. Disse blev sendt rundt til alle vore avdelinger til bruk i agitationen.

Til landsorganisationens kongres sendte forretningsutvalget andragende om fortsat bevilgning til forbundets virksomhet, hvilket blev efterkommet, likesaa har man sendt andragende til Centralstyret for Det norske arbeiderparti om fortsat bevilgning, hvilket ogsaa blev efterkommet. I anledning opstillingen av representanter til kommunevalget her i Kristiania sendte forretningsutvalget efter uttalelse av kvartalsmøtet skrivelse til Kr.a arbeiderparti med anmodning om, at der blev opstillet 12 kvinder, hvorav de 8 skulde kumuleres.

Bladet «Kvinden» er i aarets løp utkommet med 1 nummer hver maa-
ned i likhet med tidligere. Forretningsutvalget har iverksat den beslutning
som blev fattet paa landsmøtet om at faa bladet i større format. Fra 1. de-
cember blev bladets utstyr forandret likesom avisen blev noget større. Denne
utvidelse er selvfølgelig forbundet med større utgifter, hvorfor forretnings-
utvalget har forsøkt at faa endel annonser. Dette blir vistnok vanskelig i
længden at skaffe tilveie, hvorfor vi paa det indstændigste vil anmode vore
medlemmer og partifæller at agitere for større utbredelse — og ogsaa mere
nøiagtig indbetaling av kontingenten. Skal bladet bli til nytte for os, slik
som vi hadde ment det, maa først og fremst vore medlemmer ta ganske
anderledes ihærdig fat end hittil. Imidlertid var aaret som svandt et travelt
aar for vore medlemmer i arbeide utad — for at faa arbeiderkvindene til at
møte op og gjøre sin pligt ved valget; vi vil derfor haabe og vi tror ogsaa
i det nye aar man vier sine kræfter til agitation indad, for at skaffe mange,
mange nye medlemmer for vor sak. Med tak for samarbeidet i 1913 ønsker
vi vel møtt i det nye aar til fortsatt arbeide.

Kvindeforbundets regnskap for aaret 1913.

<i>Indtægt:</i>		<i>Utgift:</i>	
Kassebeholdning $\frac{1}{4}$ 1913.	kr. 457.99	Partikontingent	kr. 452.00
Kontingent	« 944.70	Husleie, lys og renhold	« 224.78
Bevilgning fra landsorg.	« 1000.00	Telefonavgift	« 108.00
— - partiet	« 500.00	Trykning	« 170.75
		Porto og telegrammer	« 63.05
		Avishold	« 31.53
		Kontorrekvisita	« 43.10
		Agitation	« 57.95
		Avertissement	« 17.03
		Lysinstallation og forskj. utgifter under flytnin- gen av kontoret	« 67.29
		Sekretærens løn	« 1000.00
		Forskjellige utgifter	« 47.30
			Kr. 2282.78
		Kassebeholdning $\frac{3}{4}$ 1913	« 619.91
	<u>Kr. 2902.69</u>		<u>Kr. 2902.69</u>

„Kvinden“s regnskap for aaret 1913.

<i>Indtægt:</i>		<i>Utgift:</i>	
Kassebeholdning $\frac{1}{4}$ 1913.	kr. 77.38	Trykning	kr. 816.50
Indkommet kontingent	« 831.04	Porto	« 36.79
			Kr. 853.29
		Beholdning pr. $\frac{3}{4}$ 1913.	« 55.13
	<u>Kr. 908.42</u>		<u>Kr. 908.42</u>

Helga Nitteberg,
kasserer.

Kristiania, 27. januar 1914.

Revidert og fundet i orden.

Kristine Hansen, Sigrid Syversen,
revisorer.

Arbeiderbevægelsens arkiv

har fungeret paa samme vis som tidligere aar og øker jevnt sin samling av arbeiderblade, beretninger, protokoller og andre dokumenter og tryksaker. Alle fagforeninger og enkelte medlemmer som er i besiddelse av protokoller og andre for arbeiderbevægelsens historie interessante ting anmodes om at indsende disse til arkivet. De blir der katalogisert og opbevaret i ildfaste hvælv, saa de er sikret mot ødelæggelse.

Regnskap for arbeiderbevægelsens arkiv for 1913.

<i>Indtægter.</i>		<i>Utgifter.</i>	
Saldo fra 1912	kr. 329.09	Belysning og ventilation	kr. 54.92
Bidrag fra Det norske arbeiderparti	- 700.00	Rengjøring	- 96.00
Bidrag fra landsorganisa- tionen*)	- 400.00	Fragt og porto	- 41.55
		Bokbinderarbeide	- 42.00
		Avishold	- 5.87
		Lønninger	- 400.00
		Kassebeholdning ^{31/12} 1913 -	788.75
	<hr/>		<hr/>
	kr. 1429.09		Kr. 1429.09

Status pr. 31. december 1913.

<i>Aktiva.</i>		<i>Passiva.</i>	
Samv. fagf. forskuds leie.	kr. 600.00	Landsorganisationen pr. ^{31/12}	
Inventar	- 835.95	1912	kr. 900.00
Kontant i kassen	- 788.75	+ avskrevet i 1913 -	300.00
			kr. 600.00
		Kapitalkonto	- 1624.70
	<hr/>		<hr/>
	kr. 2224.70		kr. 2224.70

Kristiania 3. februar 1914.

Gunnar Ousland.

Statistikken,

Under behandlingen av spørsmålet om kooperativ statistikk vedtok kongressen enstemmig følgende uttalelse:

«Idet kongressen sterkt understreker kongresbeslutningen av 1910, opfordres forbundene til i sterkest mulig grad at utvikle lønsarbeidsledighets- og organisationsstatistikken samt ha sin oppmerksomhet henvendt paa den kooperative bevægelse inden sine fag for derved at bistaa sekretariatet med saa fyldige og paalidelige opgaver som muligt til statistisk bearbeidelse.»

Denne for tredje gang av kongressen gjentagne opfordring har sikkert medvirket til at flere og flere organisationer nu mere vurderer statistikkens betydning og ofrer det arbeide paa den som er nødvendig. Flere forbund har en vel utviklet statistikk, men mange ligger efter selv med de mest elementære opgaver.

*) Husleien for aaret (kr. 300.00) er forskudsvis betalt av landsorganisationen, se tidligere beretninger.

Vi understreker derfor kongressens beslutning, idet sansen for statistikkens *realitet* maa elskes frem. Den forklarer tydeligere end noget andet saavel mangler som fordele og orienterer i vort arbeide.

Hovedparten av vor organisationsstatistik følger de aarlige beretninger som paa den maate blir kildeskrifter i spørsmaal vedrørende organisationens utvikling, men ogsaa specielle spørsmaal vil bli optat til særskilt behandling.

Statistik angaaende kooperasjonen vil bli forberedt i nærmeste fremtid, men til gjennomførelse av den plan vil kræves medlemmernes, foreningernes og forbundenes medvirken. En sammenlignende statistik over arbeidstidens længde er utgit og en større organisationsstatistik er under utarbeidelse.

Folkets hus' fond.

1. januar forelaa der følgende 12 laaneandragender til behandling:

Glemminge fagforening, Fredrikstad folkets hus, Folkets hus Rjukan, Notodden, Grorud, Kjelsaas, Løkkens verk, Hammang Greaaer, Strømmen, Odde og Vittingfos.

I disse laaneandragender søktes om et samlet beløp, stort *kr. 60,500.00.*

Videre indkom der følgende 11 nye andragender som blev optat til behandling, nemlig Tønsberg, Borgen pr. Sarpsborg, Askim, Tempe pr. Trondhjem, Lillestrøm, Kjøkøen, Rolvsøy, Kopervik, Viul, Hougfos og Namsos, tilsammen et laanebeløp stort *kr. 36,000.00.*

Ialt har saaledes sekretariatet i 1913 hat til behandling 23 laaneandragender med et samlet laanebeløp paa *kr. 96.500.00.*

Det er indlysende, at Folkets hus fond ikke endnu, med den begrænsede laanekapital man har i cirkulation, kan tilfredsstille den store laanetrang, men hvert aar forbedres situationen. Allerede i 1913 hadde vi *kr. 3937.83* i indkomne avdrag og renter til fornyet disponering.

Av ovennævnte andragender er følgende 7 indvilget i aarets løp:

1. Fredrikstad arbeiderparti	kr. 5,000.00
2. Folkets hus, Rjukan	- 3,000.00
3. Glemminge fagforening	- 5,000.00
4. Selbak og omegns fagforening	- 1,500.00
5. Tønsberg arbeiderparti	- 2,500.00
6. Samvirkevede fagforeninger, Sandefjord	- 5,000.00
7. Løkkens grubearbeiderforening	- 5,000.00

Tilsammen *kr. 27,000.00*

31. december 1912 hadde fondet *kr. 7,000.00* i utestaaende fordringer, 31. december 1913 var beløpet *kr. 32,250.00*, en hurtig vækst.

Iøvrigt henvises til fondets regnskap og status.

Fabriktilsynsloven.

Paa foranledning av socialdepartementet har sekretariatet under 4. august avgit en længere forestilling i anledning den forestaaende revision av fabriktilsynsloven. Videre har en av sekretariatet opnævnt komité paa departementets anmodning deltat i konferanser ang. samme sak, hvor ogsaa arbejdsgiverne var repræsenteret. Likeledes har sekretariatet avgit uttalelse ang. fabriktilsynslovens § 29.

Sekretariatet har ved en repræsentant deltat i endel konferanser mellem fabrikinspektørerne og en repræsentant for arbejdsgiverne i anledning krav om *desinfektion av skidne filler* i uldvarefabrikkerne. Ved de avholdte konferanser lykkedes det i alt væsentlig at opnaa enighet om et forslag til reglement, som maa betegnes som et betydelig fremskridt fra de nuværende tilstande.

Den av sekretariatet indsendte forestilling i anledning fabriktilsynsloven lyder i sin helhet saaledes:

Til

Det kongelige departement for handel og industri.

I besvarelse av det ærede departements henvendelse (j.-nr. 1117-13-d) ad sak *«revision av lov om tilsyn med arbeide i fabrikker m. v.»* tillater vi os at anføre følgende:

I henvendelse til odelstinget under 9. mars 1907 og 17. februar 1909 har vi utførlig fremholdt vort principielle syn paa lovspørsmålet i denne materie og anført vore vægtigste grunde for en effektiv lov til arbeidernes beskyttelse.

Erfaringen har vist, at den nuværende fabriktilsynslov ikke er tilfredsstillende set fra et arbeiderstandpunkt, og det er netop arbeiderne loven skal beskytte. Man skal derfor i det efterfølgende gaa noget nærmere ind paa lovens enkelte punkter, idet man som utgangspunkt benytter den nuværende lov om tilsyn med arbeide i fabrikker, og i samme forbindelse fremkomme med de tilføielser eller forandringer som ansees paakrævet.

Kapitel I

Lovens virkekreds.

Med hensyn til lovens virkekreds skulde det ansees for rigtigst at fabriktilsynsloven og ulykkesforsikringsloven fik den samme ramme, idet lov om foranstaltninger til at sikre mot ulykker under arbeidet og lov om ulykkesforsikring for arbeiderne under arbeidet er saa nøie forbundet med hinanden, at de i størst mulig utstrækning burde være fælles.

At fabriktilsynsloven burde ha den samme virkekreds som ulykkesforsikringsloven, skulde ansees ganske naturlig, da førstnevnte ogsaa befatter sig med de sanitære forhold paa arbeidsstederne og mere andet angaaende arbeidsforhold. Naar saaledes lovens hensigt er at beskytte arbeidernes sundhet, liv og lemmer samt at ivareta deres berettigede interesser i arbeidsforholdet forøvrig, saa er det ganske naturlig, at kravet om utvidelse av lovens ramme er fremkommet, og man har vanskelig for at forstaa, at der skal være saa mange indskrænkninger og undtagelsesbestemmelser. Ulykkesfaren kan være der like fuldt om driften er mindre og om den er kortvarig. At kontrollen blir vanskeligere ved mange smaabedrifters tilmeldelse er naturlig, men selv om det endog kan sies, at tilsynet ikke kan overkomme til stadighet at inspicere alle bedrifter saaledes at det vil bli langt mellem hver gang, saa vil allikevel det, at bedriften kommer ind under loven, bevirke en forbedring. Vedkommende arbeidsgiver vet, at bedriften henhører under loven, og han føler derved et ansvar. Muligheten for anmeldelse foreligger.

Som før nævnt vilde det rigtigste være, at fabriktilsynsloven og ulykkesforsikringsloven fik den samme ordlyd, hvad virkekredsen angaar. Man skal dog henholde sig mest mulig til ordlyden i den nuværende lov, og deri foreslaa de forandringer, som ansees paakrævet for at faa en effektiv fabriktilsynslov uten alfor mange undtagelsesbestemmelser og huller, saaledes at de arbeidere, der paa grund av sin virksomhet er tænkt beskyttet, ogsaa virkelig kommer ind under loven, enten nu bedriften har motor paa under eller over 1 hestekraft, enten der arbeider 4 eller 5 mand, og at lovens bestemmelser om, hvilke bedrifter gaar ind under loven er absolut. I tilfælde tvil avgjøres saken av arbeidsraadet.

Man vil derfor under kapitel I foreslaa følgende, der i det væsentlige er overensstemmende med sosialkomiteens flertalsindstilling 1908.

§ 1. *Bedrifter som indgaar under loven.*

Denne lov omfatter, saafremt ikke i efterfølgende paragraffer anderledes uttrykkelig er bestemt:

- a. Fabrikker og de haandverks- og andre industrielle virksomheter, som drives fabrikmæssig, eller ved hvilke der anvendes anden drivkraft end menneskelig muskelkraft, eller benyttes kjele med damptrykk.
- b. Stenbrud, kalkbrud og stenhuggerier.
- c. Isbedrift.
- d. Grubedrift, opberedningsverksteder, hytteverker samt andre anlæg for utvinding og forædling av mineralier.
- e. Virksomheter hvor eksploderende stoffe fremstilles eller fabrikmæssig anvendes.
- f. Haandverk og lignende industrielle virksomheter, hvori arbeiderne beskæftiges av bedriftens indehaver paa dennes verksted eller paa andet arbeidssted utenfor arbeiderens hjem.
- g. Forretninger, som beskæftiger lager- og pakhusarbeidere samt arbeidere ved tomter, oplagssteder, dampskibsekspeditioner og lignende, forsaavidt disse arbeidere angaar.
- h. Bedrifter, som omfatter bygningsarbeider, vand-, gas- og kloakledningsarbeider, brolægningsarbeider, anlæg av veie, jernbaner, havne-, telegraf- og telefonledninger samt andre lignende arbeidsforetagender.

§ 2. *Avgjørelse av hvorvidt en virksomhet gaar ind under loven.*

Hvorvidt en virksomhet i henhold til bestemmelserne i § 1 gaar ind under loven, avgjøres, hvor intet andet er bestemt, av det i § 49 nævnte arbeidsraad.

Kongen kan bestemme, at kjeler med damptrykk undergives tilsyn efter denne lov, selv om de ikke anvendes i nogen av de i § 1 betegnede virksomheter.

§ 3. *Anmeldelsespligt for indehaver av bedrift.*

Enhver indehaver av bedrift, som gaar ind under denne lov, har inden 8 dage efter at loven er traadt i kraft, eller i tilfælde efter at virksomheten er begyndt, at anmelde samme for tilsynsmyndigheten med angivelse av dens gjenstand og art, drivkraftens art og størrelse samt antallet av dens arbeidere av begge kjøen av de forskjellige i loven omhandlede aldersklasser. Tilsynet kan derhos til enhver tid kræve sig meddelt opplysninger om arbeidernes antal, kjøen, alder sundhetsforhold og om kraftmaskinerne antal, art og størrelse.

Kapitel II.

Arbeidsstedernes indredning. Sundhetsforhold. Forholdsregler mot arbeidsulykker.

Paa maskinteknikkens omraade er der til stadighet oppfindelser og forbedringer. Hastigheten økes, og arbeidsintensiteten stiger. Dette har tilfølge, at ulykkesfarerne blir flere og større, og i samme forhold, som maskineriet

og arbeidstempoet stiger, maa ogsaa forsikringsindretningerne forbedres og forfleres. Men de bestemmelser, som allerede nu indeholdes i fabriktilsynsloven, er stort set saadanne at hvis de effektivt haandhæves, vil ulykkesfaren kunne adskillig indskrænkes, og man anser derfor for tiden, at det er mere paakrævet at faa et effektivt tilsyn og faa kjendskapet til fabriktilsynsloven mere almindelig udbredt ogsaa fra det offentliges side, end at faa forandringer i selve lovtæksten hvad sikkerhedsforanstaltninger angaar.

Dog skal man paapeke, at i § 9 burde være en bestemmelse om, at maskinremme ikke maa paalægges under maskinens gang, likesom der i samme § vel ogsaa nærmere kunne utformes, at de opfindelser, som allerede er eller muligens kan bli gjort i retning av en hurtig stansning av maskineriet eller dele derav, naar fare er forhaanden, skal kunne paabydes.

§ 15 bør gives en bestemt redaktion, saaledes at bedrifterne paalægges at indrede spiserum for *alle* i disse beskæftigede arbejdere.

Nugjældende lov har været tøiet dithen, at det kun er for *utearbejdere* der skal være spiserum, og de øvrige har maattet skaffe sig plads hvor de bedst kunde, i fabrikløkalere eller fyrrum.

Likeledes bør den faa en tilføielse om, at der i størst mulig utstrækning maa aapnes adgang for arbejderne til at kunne faa *vaske sig og skifte klær*. Enkelte fabrikker har indrettet bad for sine arbejdere, og istedetfor at dette nu er undtagelserne, burde det bli regelen, i særdeleshet ved bedrifter, hvor der utvikles støv, gasarter og damp.

§ 19, der beskytter barn og unge mennesker mot benyttelse til pasning av dampkjøler og maskiner, hvis betjening utkræver særlig forsigtighet, bør gives saadant tillæg:

Til pasning eller betjening av de i første punktum nævnte maskiner maa kun anvendes arbejdere, der har kjendskap til saadanne maskiners farlighet og betjening, og som specielt antages dertil.

Fra høvleriindustrien klages sterkt over den letsindige omgang med liv og lemmer, som nu finder sted. En indskjærping av duelighetskravet og bedriftens ansvar vil være av stor betydning.

Kapitel III.

Bestemmelser angaaende arbeidstid.

Indførelse av normalarbeidsdag er et gammelt krav, reist av arbejderne i alle land. Det har saa ofte været tressat, og dets berettigelse og betydning baade i sanitet og samfundsmæssig henseende har saa ofte været indgaaende drøftet og motiveret, at man ikke skal gaa nærmere ind herpaa. Arbejdernes principielle standpunkt er indførelse av 8 timers normalarbeidsdag, og man skal her indskrænke sig til at henvise til sekretariatets forslag av 9. mars 1907.

Til trods for at kravet om 8 timersdagen saaledes er gammelt her i landet og ofte har været fremholdt og bragt i forslag, er det gaat smaat med arbeidstidens forkortelse. Ti selv om man skal si, at en saadan saks gjen-nemførelse maa ske skridtvis, maa det dog indrømmes at skridtene som er gjort er særdeles smaa. De staar slet ikke i forhold til den industrielle utvikling i vort land.

Fra arbeidsgiverhold maa vi altid være forberedt paa at møte motstand, naar der er spørsmal om arbeidstidens begrænsning ad lovens vei. Det fremholdes, at dette bør ske ved forhandling organisationerne imellem, likesom der ogsaa fremholdes den gamle forslitte talemaate om arbeidernes frihet. Allerede arbejderkommissionen av 1885 har her fremholdt følgende: (Se arbejderkommissionens indstilling I, side 45).

«Hvad der under dette punkt er indvendt, behøver, efter hvad der før er utviklet, neppe nogen særlig imøtegaelse. Man kan i saa henseende henvise til, hvad der tidligere er antørt om de sanitære misligheter, der i større eller mindre grad vil ledsage de arbeideres virksomhet, hvem spørsmålet berører. Likeledes maa man bringe i erindring tidligere ytringer om arbeidernes bundne vilje. Dette ligger aapent i dagen, at der staar mange midler til raadighet for den arbeidsgiver, der vil fremtvinge en arbeidstid, der er længer, end hans arbejdere ønsker den. Som oftest blir der ikke tale om

arbeidernes ønske i saa henseende. Finder arbeidsgiveren det tjenlig for sig periodisk at forøke arbeidstidens længde, eller endog som regel at anvende en beklagelig lang arbeidstid, saa vil han naturligvis avskedige de arbeidere, som findes uvillige til at indgaa herpaa, heller end at forandre sin driftsmaate. Er der ikke desto større efterspørsel efter arbeidere og meget gode konjunkturer for industrien, saa er det neppe tvilsomt, hvem der vil gaa seirende ut av den kamp. Er arbeidspriserne lave, saa vil det for mange arbeidsgivere stille sig lettere at holde produktionen paa det nødvendige nivaa ved at øke paa arbeidstidens længde end ved at forbedre sin driftsmaate ved anskaffelse av bedre og nyere maskiner og lignende. Naar der henvises til arbeidernes fri vilje, saa skal det jo ogsaa indrømmes, at der gives tider, hvori arbeiderne har formaaet at tiltvinge sig bedre kaar ogsaa med hensyn til arbeidstidens længde. Det har da enten været under særlig gunstige betingelser for industrien, eller ogsaa har det, som i England og Tildels i Amerika, været naadd som resultat av saa lange og saa haarde kampe, under saa megen sorg og nød blandt arbeiderne og til saa megen skade for industrien, at man vel vil betænke sig paa at henvise arbeideren til denne benyttelse av sin fri vilje, der kun kan gjøres gjældende med store kraftanstrengelser og opofrelser, paa at henvise ham til streiken for at sætte sin vilje igjennem, istedfor at imøtekomme hans forlangende om at regulere arbeidstiden ved lov.»

Saa motstand vil et forslag om arbeidstidens forkortelse møte; men man skulde tro, at der ogsaa utenfor arbeidernes rækker etterhvert skulde ha arbeidet sig frem en saadan forstaaelse av denne reforms betydning baade i sanitær, moralsk og økonomisk henseende, at man kunde gjøre sig haab om allerede nu at faa gjennemført en forkortelse i arbeidstiden.

I dette vigtige lovkapitel maa vi foreslaa gjennemgripende forandringer, saavel hvad angaar barnarbeidet som normalarbeidsdagen. Benyttelsen av skolepligtige barn i industri eller bedrifter er utbytning av arbeidskraften, den er i sin tendens av samfundsskadelig art, og maa verges mot.

Bestemmelser angaaende arbeidstiden maa vi foreslaa bestemt avfattet. Undtagelsesbestemmelser og dispensationer har i praksis forringet den lov vi har paa en følelig maate.

Man skal saaledes nævne bestemmelsen om, at arbeiderne skal ha minst 1 times middagshvil, og adgang og ophold i arbeidsrummene kun tillates, naar driften er indstillet. Ikke desto mindre har departementet i medhold av loven git en almindelig dispensation, der gir anledning til den gamle praksis ved kontinuerlig drift, at arbeiderne maa til stadighet i 12 timer opholde sig i arbeidsrummet og spise og passe maskinen samtidig.

Overensstemmende med hele vort syn paa disse forhold foreslaar vi lovfæstet 8 timers normalarbeidsdag. Det er den eneste naturlige utløsning av det sterke og berettigede krav fra arbeiderne i dette land om en kortere arbeidstid.

Til lovteksten foreslaaes:

§ 21. Ved barn forstaaes i denne lov personer som ikke har fylt 14 aar samt personer over denne alder som fremdeles er undervisningspligtige ifølge tolkeskoleloven.

Barn maa ikke anvendes til arbeide som gaar ind under denne lov.

§ 22 utgaar.

§ 23 faar følgende ordlyd:

Ved unge mennesker forstaaes i denne lov, forsaavidt intet andet er uttalt, personer som ikke ifølge § 21 er at anse som barn, og ikke har fylt 18 aar.

Unge mennesker og voksne kvinder maa ikke sysselsættes før kl. 6 morgen eller efter kl. 8 aften.

Til arbeide som indgaar under denne lov, maa unge mennesker kun anvendes, forsaavidt arbeidet er av saadan art, at det ikke skader deres sundhet eller hemmer deres legemlige utvikling.

§ 24 bibeholdes med den forandring, at bestemmelserne for barn utgaar.

§ 25. Arbeiderne skal ha minst 1 times hvil til spisepauser. I hviletiden maa arbeide ikke tillates dem, og ophold i arbeidsrummene kun da

naar enten de dele av driften i hvilke de *sysselsættes* er fuldstændig indstillet, eller tilsynet dertil meddeler tilladelse.

Som ny § 26 foreslaaes følgende:

Arbejdstidens længde maa ikke overskride 8 timer i døgnet — 48 timer i uken. Heri er ikke medregnet hvile- og spisetider.

§ 27. Fra bestemmelserne om arbejdstidens længde for unge mennesker og voksne arbejdere kan følgende avvikelser finde sted:

- a. Naar naturomstændigheder, ulykkeshændelser eller andre upaaregelige begivenheter har forstyrret et enkelt anlægs regelmæssige drift, eller utsætter driften for at forstyrres, kan paa derom indgit andragende den daglige arbejdstid av tilsynet tillates forlænget for et tidsrum av indtil 3 uker i et kalenderaar, for længere tidsrum indtil 6 uker, av vedk. regjeringsdepartement. Dog utkræves ingen tillatelse for de 2 første døgn.
- b. Arbejdstiden kan ogsaa av tilsynet tillates forlænget for voksne arbejdere, naar den betimelige fuldførelse av overtagne bestillinger medfører arbejdspress. I dette tilfælde skal tilladelsens varighet efter nøie prøvning for hver gang av tilsynet fastsættes, og maa ikke overskride 3 uker for hver gang.
- c. Tilladelse til forlænget arbejdstid kan ved almindelige forskrifter av tilsynet meddeles for bedrifter, for hvilke det er særegent at der til sine tider arbeides længere end sedvanlig, samt for voksne arbejdere, hvor længere arbejdstid er nødvendig forat ikke raastoffe eller det færdige produkt skal ta skade. Den av tilsynet givne tilladelse kan ikke gjælde for længere tidsrum end 3 maaneder i løpet av et kalenderaar, og træder ikke i kraft førend den er godkjendt av vedk. regjeringsdepartement.

§ 28. *Maksimalarbejdsdag. Overarbeide.*

Arbeide som i medfør av § 27 strækker sig utover den i § 26 fastsatte daglige eller ukentlige arbejdstid henføres til overarbeide. Den samlede ukentlige arbejdstid maa i intet tilfælde overskride 58 timer, og ikke over 30 timers overarbeide tilsammenlagt i 4 paa hinanden følgende uker.

§ 29. *Søn- og helligdagsarbeide.*

Som nuværende § 27 med undtagelse av at første avsnit kommer til at lyde:

Fra kl. 6 aften for en søn- eller helligdag til næste virkedags eller naar 2 eller flere helligdage følger paa hinanden, til første virkedags morgen kl. 6 maa arbeide ikke finde sted.

§ 30. *Barsekvinde. (Nuværene § 28).*

Første avsnit forandres saaledes:

Det maa ikke tillates kvinder at arbeide de sidste 14 dage før og de første 6 uker efter deres nedkomst.

Andet avsnit bør forandres saaledes, at vedkommende tilsikres en understøttelse, der mindst svarer til ydelser efter sykeforsikringslovens § 16.

§ 31. *Skjærpene bestemmelser for sundhetsskadelige bedrifter m. v. (Nuværende § 29)*

Over enkelte anlæg eller beskæftigelser og dele av disse, som er forbundet med særskilt fare for sundhet, liv eller lemmer, eller lettelig kan bewirke overanstrengelse, skal der av kongen, efterat arbejdsraadet er hørt, utfærdiges en fortegnelse. For saadanne virksomheter skal der av vedkommende regjeringsdepartement fastsættes nedenstaaende skjærpene bestemmelser eller enkelte av disse, efterat erklæringer er indhentet fra vedkommende tilsyn og arbejdsraadet samt fra vedk. arbeidsgiveres og arbejderes organisationer.

- a. At særegne forsigtighetsforanstaltninger skal træffes;
- b. at der blir at fastsætte kortere arbeidsskift end ellers brukelig, eller en maksimal daglig arbejdstid av ikke over 8 timer;

- c. at arbeiderne ved det særlig anstrengende og farlige arbejde til visse bestemte tider skal gives anden beskæftigelse av lettere og ufarligere art;
- d. at anvendelsen av unge mennesker skal være forbudt i større utstrækning end i loven forøvrig bestemt, eller helt forbydes;
- e. at med hensyn til visse virksomheter lignende forbud gives for frugt-sommelige kvinders vedkommende;
- f. at der ikke maa tillates arbeiderne at nyte sine maaltider eller tilbringe sine hviletider i arbeidsrummene, men at særskilte derfra tilbørlig avsondrede lokaler til dette bruk skal anvises dem.

Kapitel IV.

Bestemmelser om arbeidsforholdene forøvrig.

Hvad der i dette kapitel særlig er at bemerke, er den paa forskjellige steder givne adgang til specielle overenskomster eller kontrakter. Dette tror man er noget man bør komme væk fra. Ved lov og organisationsmessig overenskomst skal forholdet mellem arbeider og arbeidsgiver fastsættes. Likeledes bør man komme væk fra den gamle praksis med bøter og fradrag i lønningerne for mangelfuldt arbejde eller beskadigelse av gods. Det gir en administrativ domsmyndighet for bedriftslederen og aapner adgang for vilkaarligheter, som ikke lenger bør tolereres. Forseelser bør paatales ved lov og rettergang.

Man skal her for oversigtens skyld henholde sig til paragraffernes rækkefølge som i den nuværende lov.

§ 30 uforandret.

§ 31 1. avsnit uforandret.

2. avsnit bør lyde:

Ved særlig overenskomst under specielle forhold kan mellem vedkommende arbeidsgiver og de ved bedriften sysselsatte arbeidere i fællesskap dog andre opgjørsfrister bestemmes.

3. avsnit: Der maa ikke fra arbeidernes lønning gjøres fradrag i særskilt øiemed, uten dette sker i henhold til lovgivning.

4. og 5. avsnit som nu.

§ 32.

Opsigelsesfristen mellem arbeidsgivere og faste arbeidere maa ikke overstige 14 dage osv. som i den nuværende lov (dog saaledes, at ordene «naar ikke anderledes skriftlig eller i henhold til reglementet er vedtat» utgaar).

§ 33 utgaar.

§ 34. *Kun første avsnit bibeholdes.*

§ 35.

Under reglementets istandbringelse skal arbeidsgiveren gi arbeiderne anledning til at medvirke ved avfattelsen av dets bestemmelser.

I det øiemed opnævner bedriftens arbeidere i fællesmøte indtil 5 repræsentanter, der deltar i arbeidet paa deres vegne.

Det saaledes utarbeidede reglementsutkast forelægges arbeiderne i fællesmøte, uten indblanding fra bedriftsledelsens side, til uttalelse.

Der gives arbeiderne 14 dages frist til overveielse av reglementet.

Arbeidernes og deres repræsentanters uttalelser om reglementsutkastet skal medfølge ved dettes oversendelse til godkjendelse.

Undlater arbeiderne at medvirke til reglementets avfattelse eller uttale sig har fabrikspektøren at anstille undersøkelser eller at forlange skriftlig erklæring om forholdet, før reglementet anbefales til godkjendelse.

Paa samme maate forholdes, hvor arbeiderne protesterer mot et reglementutkast eller dets enkelte bestemmelser.

§ 36 bibeholdes.

§ 37, *kun første avsnit bibeholdes.*

§ 38 bør faa en tilføielse om, at hvor dispensationer fra loven er git, skal ogsaa det opslaas paa arbeidsstedet.

§ 39.

Arbeidsgiverne saavel som arbeiderne kan ikke i videre omfang end loven uttrykkelig hjemler, vedta fravikelser fra lovens forskrifter.

Kapitel V.

Tilsynet.

Et effektivt tilsyn, valgt paa betryggende maate, er utvilsomt en hovedhjørnesten i loven; mange og i sig selv gode bestemmelser staar og falder med tilsynet. Fremforalt maa dette være sammensat paa en saadan maate, at arbeiderne har fuld tillid til det som en institution, der skal vareta *deres* interesser, og gi loven sin karakter som beskyttelseslov for arbeidere.

Dette opnaaes lettest ved at gi *arbeidernes faglige organisationer* en bestemt medvirkende indflydelse paa valget av stedlige tilsyn og arbeidsraadet.

De nuværende lovbestemmelser er ikke fuldstændige i saa henseende.

Vistnok har arbeiderne etter § 41, 2. led, adgang til at uttale sig, men kommunestyret staar helt frit, og det kan bero paa tillæidigheter om det i det hele tat blir tat noget hensyn til arbeidernes synsmaate. At der eventuelt blir valgt en arbeider er ikke nok, arbeider og arbeider kan være to forskjellige ting i en saadan sak. Overensstemmende hermed vil vi til de nuværende paragraffer foreslaa følgende:

§ 40 bibeholdes.

§ 41, 2. led, forandres saaledes:

Senest 14 dage før valget foretages skal der av ordføreren rettes en opfordring til de faglige organisationer, som repræsenterer arbeidere, der er beskæftiget ved de inden kommunen værende bedrifter som indgaar under lovens bestemmelser, om at sammenkalde til fællesmøte av arbeidere for at bringe i forslag den eller de arbeidere som ønskes indvalgt i tilsynet. Der opnævnes det tredobbelte antal av de som skal vælges, og har kommunestyret at foreta valg av og blandt disse.

§ 42 bibeholdes med undtagelse av, at der blir en rettelse at foreta med hensyn til de paragraffer, der henvises til.

§ 43, 44, 45, 46, 47 og 48 bibeholdes.

§ 49.

Arbeidsraadet bestaar av 5 medlemmer og har sit sæte i Kristiania. Raadets formand med varamand skal ha juridisk utdannelse og beskikkes av kongen for 5 aar. De øvrige 4 medlemmer med varamænd, hvorav 2 skal være arbeidsgivere og 2 arbeidere, opnævnes av stortinget for 3 aar ad gangen efter indstilling av styrerne for henholdsvis Norsk arbeidsgiverforening og Arbeidernes faglige landsorganisation. Ved saadanne indstillinger opsettes det dobbelte antal. Raadet kan ved enkelte leiligheter tilkalde spesielt sakkyndige.

De med raadets virksomhet forbundne omkostninger utredes av Statskassen.

Arbeidsraadet har, foruten at utføre de det i nærværende lov paalagte hverv, at fungere som konsulent for vedkommende regjeringsdepartement, spesielt i saker vedrørende fabriktilsynet. Raadet kan ogsaa efter eget initiativ opta til drøftelse sake der falder indenfor nærværende lovs omraade, og uttale sig om dem saavel overfor regjeringen som tilsynet. Særlig er det berettiget til overfor vedkommende departement at fremsætte ønsker og forslag vedrørende arbeiderbeskyttelse.

De nærmere regler om raadets virksomhet utfærdiges av vedkommende regjeringsdepartement.

Kapitel VI.

Straffebestemmelser.

Disse bibeholdes væsentlig i overensstemmelse med den nuværende lov

Vi har her saa kort som mulig fremsat og motivert de forslag til forandringer av denne lov, som fra arbeidernes side ved enstemmige kongresuttalelser er fundet nødvendige om loven skal virke tilfredsstillende.

Vi har som motivering tillatt os at henvise til tidligere fremstillinger i samme sak, under 9. mars 1907 og 17. februar 1909, likesom vi, under henvisning til departementets ærede skrivelse av 20. mai dette aar, jo faar anledning til mundtlig nærmere at begrunde og utvikle vore synsmaater i denne sak.

Kristiania den 6. august 1913.

Arbeidernes faglige landsorganisation.

Sekretariatet.

Ole O. Lian,

formand.

Sverre Iversen.

Voldgiftsloven.

Vi omtalte i forrige beretning det av den Bratlieske regjering fremsatte forslag til «Lov om arbeidstvister». Efter valgene kom imidlertid venstrepartiet til magten i stortinget og en av venstre-regjeringens første handlinger var at ta tilbake den forrige regjeringens forslag til mæglingslov og fremsatte et nyt forslag, som ogsaa indførte tvungen voldgift i interessetvister. Fra fagorganisationens side reistes en sterk protest mot denne lov; protestuttalelser indsendtes til stortinget fra fagforeninger landet rundt, og en masseprotest mot den tvungne voldgift, undertegnet av over 60,000 personer, blev indsendt til statsmagterne. Imidlertid var sakens behandling paabegyndt i stortingets socialkomite. Til odelstinget indsendtes da under 8. mai fra arbeidsgiverforeningens centralstyre og landsorganisationens sekretariat en henstilling om at utsætte lovens behandling, idet man var blit enig om at nedsætte en komite, som skulde søke at utarbeide et fælles forslag i denne materie. Saken blev derefter av stortinget besluttet utsat i paavente av komiteens arbeide.

Komiteen fremla den 27. oktober et forslag, hvori der var enighet om paa det bestemteste at fraraade den tvungne voldgift. Ogsaa komiteens formand, høiesteretsadvokat *Harald Nørregaard*, sluttet sig til dette standpunkt. For *retstvisters* vedkommende var der enighet om at la disse avgjøre ved voldgift (arbeidsretten) og for mæglings vedkommende foresloges oprettet en mæglingsinstitution med en riksmæglingsmand og ellers mæglingsmænd, der hvor dette var paakrævet. Riksmæglingsmanden kunde paaby en arbeidsstans utsat indtil mægling hadde fundet sted, hvis han antok at arbeidsstansen enten paa grund av sin art eller sit omfang vilde utsætte betydelige samfundsinteresser for fare. Dette forslag blev ikke videre velvillig mottat av venstrepressen, som straks erklærte sig meget utilfreds med den indskrækning i den tvungne mægling som komiteens forslag indebar. Den 4. december forelaa en skrivelse fra regjeringen til den forsterkede socialkomite, som var traadt sammen til behandling av voldgiftsloven. I denne skrivelse fastholdt

regjeringen saavel den tvungne mægling som den tvungne voldgift. Komiteens formand, hr. Nørregaard, samt formændene i de to hovedorganisationer søkte foretræde saavel for vedkommende departementschef, statsraad Abrahamson, som for socialkomiteen for yderligere at præcisere komiteens standpunkt. Ved konferansen i justisdepartementet var foruten hr. Abrahamson ogsaa tilstede d'hr. Castberg, Urbye og Ihlen.

Paa kongressen blev der git et referat av saken slik som den da laa an, hvorefter denne besluttet at der skulde indkaldes en ekstraordinær kongres, som skulde fatte endelig beslutning i saken. Flere *fællesmøter* er avholdt ianledning denne sak. Den 28. februar holdtes fællesmøte av hovedstyret, forbundsstyrene og sekretariatet, den 4. mars holdtes møte av centralstyret for Det norske arbeiderparti, stortingsgruppen og sekretariatet og endelig den 4. november holdtes møte av stortingsgruppen, den socialdemokratiske presse, centralstyret og sekretariatet, hvor fælleskomiteens forslag blev gjennemgaaet.

Forøvrig henvises til det indtagne «tillæg» til beretningen, som indeholder regjeringens lovforslag, fælleskomiteens forslag, justisdepartementets skrivelse til socialkomiteen og utdrag av socialkomiteens indstilling.

Det skandinaviske samarbeide.

Den skandinaviske arbeiderkongres 1912 besluttet som bekjent at der skulde nedsættes et skandinavisk *arbeidsutvalg* bestaaende av 2 personer fra hvert land valgt av de respektive hovedorganisationer. Dette utvalgs opgave skal være at iverksætte kongressens beslutninger og lede samarbeidet mellem kongresserne.

Utvalget avholdt konstituerende møte i Gøteborg 11.—12. oktober. Det bestod av landsorganisationernes formænd og parti-sekretærene i de respektive lande, nemlig: For Sverige: *Herm. Lindqvist* og *Fr. Ström*. For Danmark: *C. F. Madsen* og *Th. Stauning*. For Norge: *Ole O. Lian* og *Magnus Nilssen*.

Konferansens dagsorden var meget omfattende, idet der forelaa adskillige saker fra den sidste skandinaviske arbeiderkongres til behandling. Den viktigste av disse var spørsmålet om et mere intimt skandinavisk samarbeide.

Kongressens beslutning herom var følgende:

«Kongressen uttaler, at tanken paa et folkelig samarbeide mellem de skandinaviske folk frem mot enhet, hvor saadan med fordel kan gjennemføres, er av stor vigtighet. Det skandinaviske samvirke, som allerede nu drives, har vist sig paa forskjellige omraader at være til stor gagn for de nordiske folk, og det internationale socialdemokrati har fra principielt synspunkt al grund til at medvirke til yderligere at utvide dette samvirke.

De socialdemokratiske partier i Skandinavia bør derfor i sin parlamentariske aktion og ellers søke at gaa i spidsen for et endnu mere utviklet samarbeide mellem nationerne i Norden.

Blandt de maal, som et saadant arbeide i første række bør ta sigte paa, maa fremholdes: en fælles optræden i utenrikspolitiske anliggender til fremme av international lov og samfærdsel, traktater om uindskrænket voldgift mellem de nordiske lande, ensartet lovgivning paa forskjellige omraader, hvor saadan lovgivning er mulig og formaalstjenlig, samt særskilt angaaende social lovgivning bør samarbeide finde sted for at gjennomdrive de folkelige krav paa en saadan lovgivning, slik som de er blit formulert av de internationale socialdemokratiske kongresser.

Ogsaa andre opgaver for et nordisk samvirke kan nu tænkes at fortjene overveielse, saasom utvidet økonomisk samarbeide, og ogsaa paa den almene kulturs omraade kan der sikkert ved nærmere forskning findes opgaver for ensartet optræden.

Som egnet til at fremme de nordiske socialdemokratiske partiers samvirke i ovennævnte eller andre saker anbefaler kongressen nedsættelse av et utvalg, bestaaende av to personer fra hvert land, utset av de respektive hovedorganisationer, med den oppgave at la iverksætte de skandinaviske kongressers beslutninger og lede arbeidet mellem kongresserne.»

Foruten dette spørsmål forelaa til behandling motion fra Norsk arbeidsmandsforbunds avdeling 191 ved Follum bruk som gik ut paa, at kongressen skulde foranstalte et skandinavisk arbeidermøte paa grænsen mellem Norge og Sverige i 1915.

Kongressen vedtok i den anledning følgende beslutning:

«Idet man uttaler sympati for forslaget overlates spørsmålet om skandinaviske arbeidermøter paa grænsen til avgjørelse av hovedstyrerne i de skandinaviske lande.»

Videre forelaa til behandling spørsmålet om opprettelse av et *skandinavisk tidsskrift* for arbeiderbevegelsen og endelig en resolution fra kongressen om *internationalt hjelpesprog*.

I spørsmålet om *skandinavisk samarbeide* fattede komiteen følgende beslutning:

«I anledning av den ottende skandinaviske arbeiderkongres' uttalelse angaaende skandinavisk samarbeide, vil komiteen paapeke, at flere av de der nævnte opgaver, saasom arbeide for fredssaken, for voldgiftstraktater m. m. allerede behandles av forskjellige komiteer og organisationer, og bør socialdemokratiet her gjøre al sin indflydelse gjældende paa de maater som synes mest formaalstjenlig for en god løsning. For at faa paabegyndt et praktisk arbeide overalt, hvor saadant kan være frugtbringende for arbeiderklassen, vil komiteen i tilslutning til kongressens beslutninger fremholde følgende:

1. Spørsmål angaaende international lovgivning bør fremmes og socialdemokratiet i de skandinaviske lande bør overalt kræve at regjeringerne, hvor komiteer nedsættes eller konferanser holdes for at forberede international eller skandinavisk lovgivning, ogsaa lar socialdemokratiet der faa sine repræsentanter, hvis opgaver skal

være at fremholde arbeiderklassens synspunkter og fremlægge forslag og uttalelser i overensstemmelse med socialdemokratiske prinsipper.

2. De skandinaviske landes socialdemokratiske riksdagsgrupper opfordres til at drøfte muligheden av ensartede og saavidt mulig samtidig optræden i visse spørsmåal, hvorav især maa nævnes spørsmåal som f. eks. maksimalarbeidsdagen, mindstelønnen, arbeiderbeskyttelsen, barnarbeidet, folkepensioneringen, sykepleien, arbeidsløshetsspørsmåalet, sjøfartslovgivningen, samt lovgivning om monopoler og monopollignende foretagender.

3. For at skaffe et grundlag for fortsatt arbeide paa forskjellige omraader skal ordningen træffes for utveksling landene imellem av redegjørelser for hovedgrundene i de for arbeiderklassen viktigste eksisterende love og for de av socialdemokratiet i tilslutning hertil optagne forslag.

4. Lignende redegjørelser vedkommende kommunal virksomhet av socialdemokratiets representanter i hovedstædernes kommune-styrer utveksles.

5. Disse redegjørelser ved siden av betænkninger og forslag, som har været oppe til behandling og som har spæciel interesse for arbeiderklassen, utveksles aarlig.

6. Komiteens medlemmer i hvert land skal sørge for at utvekslingen av de nævnte materialer finder sted.

7. Komiteens ordfører og sekretær skal ved internationale kongresser eller andre lignende sammenkomster sørge for at spæcielle møter samtidig holdes av deltagende socialdemokratiske riksdagsmænd, kommunerepresentanter og avismænd til drøftelse av spørsmåal vedrørende skandinavisk samarbeide.

8. I anledning av kongressens uttalelse om utviklet økonomisk samarbeide, uttaler komiteen, at fagorganisationernes skandinaviske understøttelsesvirksomhet fremdeles som hittil bør utvikles og forbedres gjennom fagorganisationernes nugjældende institutioner og forbindelser.»

Arbeidermøter paa grænsen. Det besluttedes at i 1914 til fremme av arbeidernes fælles interesser og til minde om den 100-aarige fred mellem de skandinaviske folk skal der foranstaltes et eller flere skandinaviske arbeidermøter paa passende steder, først og fremst ved Fredrikshald.

Internationalt hjælpesprog. Angaaende den skandinaviske kongres' beslutning om et internationalt hjælpesprog besluttedes at gi komiteens styre i opdrag at henstille til det internationale byraa i Brüssel at fremme spørsmåalet om vedtagelse av forholdsregler til fremme av verdenssprøgsideen paa næste internationale socialistkongres. Videre besluttedes at hos samme byraa anmode om at ogsaa et nordisk sprog maa bli likestillet med de nu brukte sprog.

Skandinavisk tidsskrift. Det besluttedes at anmode hovedbestyrelserne til indtil videre at utsætte saken.

Komiteen konstituerte sig med et styre, som altid skal vælges i det land, hvor den ordinære konferanse sidst er avholdt. Til formand valgtes *H. Lindqvist*, til sekretær *Fr. Ström*. Ordinært møte skal avholdes hvert andet aar begyndende med Sverige, saa Danmark, Norge og eventuelt Finland. Ekstraordinære møter kan indkaldes av styret.

Det internationale samarbeide.

Den 16. september møttes 51 repræsentanter for 10 millioner fagorganiserte arbeidere til konferanse i Zürich. Særlig bør nævnes at ved den konferanse møtte foruten repræsentanterne for landsorganisationerne ogsaa repræsentanter for forbundenes internationale sammenslutninger. En anerkjendelse av de skandinaviske arbeideres organisationsvirksomhet var det, at konferansen besluttet at anta et skandinavisk sprog som offisielt ved de internationale konferanser. Forøvrig vedtok konferansen en række vigtige beslutninger til fremme av den internationale solidaritet.

Den internationale fagforeningskorrespondanse som utgives av det internationale sekretariat i Berlin vil vistnok bli av stor betydning for et bedre kjendskap til de faglige forhold i forskjellige land. Mellem De samvirkende fagforbund i Danmark og landsorganisationen er der truffet den ordning at korrespondansen, som dernede oversættes til dansk, reproduceres i saa stort antal at det blir tilstrækkelig ogsaa for behovet her i Norge. Paa den maate erholder alle fag- og arbeiderblade korrespondansen i oversættelse. Utgifterne hertil bestrides av de to hovedorganisationer i fællesskap.

Ved De samvirkende fagforbund i Danmarks kongres 23.—26. april var sekretariatet repræsentert ved formanden og sekretæren.

Til konflikter i utlandet er utbetalt 12,200 kroner, herav til storstreiken i Belgien 7200 kr., tobaksarbeiderne i Holland 3000 kr. og til Balkan 2000 kr.

Forskjellige saker.

Paa anmodning av centralstyret for Det norske arbeiderparti har sekretariatet opnævnt et medlem av en komite, som skal forberede en række *grundlovssaker*. Til medlem av denne komite opnævntes Rich. Hansen. Likeledes har sekretariatet efter anmodning av centralstyret opnævnt Ole O. Lian og Sverre Iversen som medlemmer av en komite til utredning av spørsmålet om almindelig *folkepension*.

Paa foranledning av socialdepartementet har sekretariatet avgitt uttalelse angaaende *stipendier* for industrielle formænd og verkstremestre.

Paa henvendelse fra samme departement er avgitt endel opplysninger angaaende lønningsforhold m. v. blandt arbeidere til bruk ved behandling av spørsmålet om *folkeforsikring*.

Fra *alkoholkommissionen* har sekretariatet mottatt anmodning

om besvarelse av en række spørsmål vedrørende alkoholspørsmålet, hvilke er besvaret.

Ekstrakontingent er i aaret utlignet i 2 uker à 50 og 25 øre.

Landsmøter.

I aarets løp er avholdt følgende landsmøter: Tobaksarbeiderforbundet 20.—23. mars i Kristiania. Stenhuggerforbundet 28. april—3. mai i Kristiania. Sag-, tomt- og høvleriarbeiderforbundet 11.—13. mai i Kristiania. Kjøre- og lagerarbeiderforbundet 11. og 12. mai i Kristiania. Arbeidsmandsforbundet 19.—28. mai i Bergen. Træarbeiderforbundet 12.—18. juni i Bergen. Havne- og transportarbeiderforbundet 16.—21. juni i Kristiania. Møbelindustriarbeiderforbundet 16.—20. juni i Kristiania. Skotøiarbeiderforbundet 18.—20. juni i Kristiania. Norsk centralforening for boktrykkere 25.—31. august i Kristiania. Malerforbundet 17.—22. september i Kristiania. Grubearbeidernes møte 12.—14. mars 1913 paa Røros.

Voldgiftskjendelser.

I aaret 1913 er faldt følgende voldgiftskjendelser og retsavgjørelser, som er os oversendt av forbundene:

Norsk arbeidsmandsforbund.

Ang. tvist om forstaaelsen av overenskomsten ved Moss cellulosefabrik.

Fremstilling fra Norsk arbeidsmandsforbund.

Angaaende den mellem Norsk arbeidsgiverforening paa vegne av Moss cellulosefabrik og Norsk arbeidsmandsforbund paa vegne av Moss cellulosearbeiderforening indgaaede overenskomst er der opstaat tvist om forstaaelsen og praktiseringen av endel bestemmelser i overenskomsten.

Forhandling har været forsøkt mellem fabrikkens og foreningens tillidsmænd og har et par gange været indbragt for et forhandlingsutvalg, men uten at enighet er opnaadd.

Idet Norsk arbeidsmandsforbund nu i henhold til voldgiftsoverenskomstens bestemmelser har forlangt tvistespoersmaalene avgjort ved voldgift, skal vi for voldgiftsretten gi følgende fremstilling av tvistespoersmaalene.

1. Kublaget.

I overenskomsten er fastsat følgende:

Kublaget (4 mand).

Glommenskub	11½ pr. m ³	} Garanteres kr.4.00pr.skift.
Bondekub	11½ —	
Kub fra lægter og brygge	7 —	
Kub fra jernbanevogn, direkte	10 —	
Flis og anden ved fra jernbanevogn	15 —	
Ved fra lægter, pram og brygge	13 —	
Flis og anden ved fra tomterne	20 —	

Fabrikkens har praktisert overenskomsten paa den maate, at garantien beregnes pr. uke eller rettere sagt for den del av uken, som arbeiderne har utført kubarbeide. Hvis arbeiderne for nogen del av uken har utført arbeide utenfor det egentlige kubarbeide, saa er denne tid blit fratrukket og lønnet som for almindelige dagarbeidere med kr. 3.25 pr. dag.

Arbeiderne kræver, at garantien skal beregnes paa den maate, som er fastsat i overenskomsten, nemlig pr. skift.

Ved akkordarbeide med garantert mindsteløn pleier det være almindelig praksis, at garantien beregnes for hver akkord. Denne fremgangsmaate skulde vel ogsaa rettest benyttes her, men da man under forhandlingerne har valgt at sætte garantien pr. skift, saa er det antagelig fordi arbeidsresultatet blir opnotert for hvert dagsverk. Det kan saaledes ikke støte paa praktiske vanskeligheter at beregne garantien pr. skift, og da fabrikkens heller ikke betrakter saken som helt garantert ukeløn, maa det efter vor mening være det naturligste og rigtigste at henholde sig til overenskomstens ordlyd.

Vi vil derfor anmode om voldgiftsrettens besvarelse av følgende spoersmaal:

Maa ikke den i overenskomsten nævnte garanti for kublaget bli at beregne pr. skift?

2. Løn for rullere og skjærere.

I overenskomsten av 1907 blev rullernes og skjærernes løn fastsat som ukeløn. Den samme form blev ogsaa bibeholdt ved tariffens revision i 1908. Foruten rullere og skjærere var der i papirfabrikken ogsaa enkelte andre pladser, hvor der var ukeløn, mens der forøvrig var enten timeløn eller skiftløn og en tilføielse saalydende:

«Ved samtlige ovenfor nævnte poster regnes som enkelt timeløn fast skiftløn dividert med 10.»

Efter at den nye fabriktilsynslov var traadt i kraft krævet arbeiderne, at fabrikken ikke skulde sættes igang før kl. 10 søndag aften istedetfor som før kl. 6 aften. Naar fabrikken tilslut maatte gaa med paa dette, blev i de pladser, hvor det var timeløn og skiftløn, betalt efter 8 timer nat til mandag, mens de ukelønnede fremdeles beholdt sin løn uavkortet. For deres vedkommende blev altsaa i virkeligheten nat til mandag betalt som for fuldt skift.

Ved de sidste fællesforhandlinger i papir- og celluloseindustrien, der ogsaa omfattet Moss cellulosefabrik, blev rullernes og skjærernes løn omgjort til skiftløn, og da det var en forudsætning, at der, hvor nat til mandag før var betalt som fuldt skift, skulde dette fremdeles bibeholdes, har rullerne og skjærerne forlangt sig utbetalt for fulde skift nat til mandag. Paa den maate som fabrikken nu praktiserer overenskomsten, faar rullerne og skjærerne sin løn reduceret. Maskinførere og Hollænderbas som i likhet med rullere og skjærere før hadde ukeløn, har fremdeles beholdt denne uforandret og har dertil faat forhøiet timeløn for overtidsarbeide. Efter vor opfatning har de ukelønnede ved Moss cellulosefabrik hat betalt for fuldt skift nat til mandag, og efter § 5 i de almindelige bestemmelser mener vi derfor, at rullere og skjærere fremdeles er berettiget til dette.

Vi vil derfor anmode om voldgiftsrettens besvarelse av følgende spørsmål:
Er ikke rullere og skjærere ved Moss cellulosefabrik i henhold til overenskomstens § 5 berettiget til at faa utbetalt nat til mandag for fuldt skift?

3. Hvilken betaling tilkommer de av cellulosearbeiderne, der utfører arbeide i tiden fra kl. 6 lørdag til kl. 10 søndag aften?

I overenskomsten av 1907 er for cellulosearbeiderne fastsat akkord, hvortil kommer følgende almindelige bestemmelser.

Alle arbeidere gjør rent og holder orden paa sine pladse. Ekstra overarbeide 30 øre pr. time; muligens forefaldende søn- og helligdagsarbeide 50 pct. tillæg.

I overenskomsten av 1911 er cellulosearbeidernes lønninger fastsat pr. skift og procenterne for overtid er fastsat i overenskomstens § 4.

For det arbeide, som utføres av cellulosearbeiderne i tiden fra kl. 6 lørdag aften til kl. 10 søndag aften, betaler fabrikken almindelig dagarbeidersats plus overtidsprocenter. Arbeiderne hævder, at da de er beskjæftiget inde i fabrikken, maa de bli at lønne med vanlig skiftbetaling plus overtidsprocenter. Vi kjender ikke nøiagtig til, hvilke grunde fabrikken bygger sin paastand paa, og vi skal derfor indskrænke os til at henvise til foranstaaende bestemmelser baade i den gamle og nye tarif og fremholde som vor opfatning, at likesom arbeiderne i sin tid blev lønnet efter den gamle tariffs bestemmelser, maa de nu bli at lønne efter bestemmelserne i den nye tarif.

Vi vil derfor anmode om voldgiftsrettens besvarelse av følgende spørsmål:
Naar cellulosearbeiderne i tiden fra kl. 6 lørdag til kl. 10 søndag beskjæftiges inde i fabrikken, er de da ikke berettiget til den skiftløn, som gjælder for pladsen plus gjældende overtidsprocenter?

Vi gaar ut fra, at avgjørelsen for alle 3 punkters vedkommende maa gjælde for overenskomstperioden saaledes at hvad der eventuelt er betalt for litet siden overenskomstens ikrafttræden maa bli at efterbetale. —

Sluttelig vil vi nedlægge paastand paa at utgifterne ved voldgiftsretten paalægges Norsk arbeidsgiverforening.

For Norsk arbeidsmandsforbund
Gunnar Sethil.

Fremstilling til voldgiftsretten fra Norsk arbeidsgiverforening angaaende 3 tvistespørsmål ved Moss cellulosefabrik.

1. Kublaget.

Vi forstaar den i overenskomsten opstillede garanti av kr. 4.00 pr. skift for forskjellig arbeide med avlæsning av kub fra jernbanevogn o. lign. som en sikkerhet for, at kublagets arbeidere ved det ukentlige oppgjør ikke skal ha tjent mindre paa sit arbeide med disse akkorder end kr. 4.00 pr. skift.

Det har været vore forhandleres og fabrikkens forutsetning, og vi mener, at heller ikke den anden part er berettiget til at fortolke garantien paa en anden maate.

Garantien er oppstillet, fordi arbeiderne under forhandlingerne var ængstelige for, at disse akkorder ikke skulle indbringe dem saa stor fortjeneste som kr. 4.00 pr. skift. Denne opgave vil garantien fuldt ut opfylde, om den beregnes efter *vor* fortolkning, som desuten er den ubetinget rimeligste og mest praktiske.

Skal garantien utregnes for hvert skift, vil den indebære en fristelse for arbeiderne, hvis de i et enkelt skift ser, at de ikke kan naa stort høiere end til kr. 4.00, at ta det med en ro, som ikke er stemmende med akkordsystemets hensigt. Denne fristelse vil ikke foreligge, hvor garantien utregnes ukentlig, idet der for den hele uke altid kan paaregnes et meget betydelig akkordoverskud, og enhver slappelse i arbeidet derfor vil faa indflydelse paa ukefortjenesten.

At overenskomstens ord mere skulde tyde paa den av forbundet hævdede fortolkning end *vor*, kan ikke indrømmes. Naar garantibeløpet er fastsat «pr. skift» ligger deri kun et maal for betalingen, som intet har med oppgjørsterminen at gjøre. Vi forstaar uttrykket paa samme maate, som om der hadde staat «pr. antal skift». Noget helt andet hadde det selvfølgelig været, hvis der hadde staat: «Garanteres kr. 4.00 for et hvert skift.»

Motparten omtaler den i enkelte andre fag anvendte garanterte mindstest eller timeløn. Der ligger imidlertid forholdene helt anderledes an, for det første, fordi den kun gjælder, hvor ingen tarifmæssig akkordsats findes, og for det andet, fordi vedkommende overenskomster uttrykkelig bestemmer, at time- eller mindsteløn skal være garanteret ved *enhver* akkord. Følgelig er det der avgjort, at man ogsaa i forhold til garantien maa se hver akkord for sig.

Nogen saadan henvisning til hver enkelt akkord findes ikke her, og et særskilt oppgjør for hver akkord lar sig i praksis overhodet ikke gjennomføre, idet det ikke er mulig at avgjøre, hvad der ved dette arbeide skal betragtes som en akkord.

Idet vi saaledes mener, at man hverken av overenskomstens ord eller av praksis i andre fag kan dra nogen slutning med hensyn til oppgjørsterminen for den opstillede garanti, finder vi, det maa være berettiget at anse den som faldende sammen med de i fabriktilsynslov og reglement fastsatte oppgjørsfrister for arbeidernes løn forøvrig, altsaa en gang ukentlig, hvilket ogsaa som foran nævnt fører til det rimeligste resultat.

Vi er overbevist om, at hvis man tar et tilsvarende eksempel fra forretningslivet, vilde man ikke være i tvil om, at *vor* fortolkning var den rette. Hvis en cellulosefabrik hadde forpligtet sig til at levere celluloseballeer til en papirfabrik, idet betaling skulde ske hver uke, og idet cellulosefabrikken garanterte, at der skulde være 250 kg. pr. balle, saa kunde ikke papirfabrikken klage, om der fandtes en enkelt balle, som ikke indeholdt 250 kg., naar den ukentlige levering indeholdt det rigtige antal kg. At garantien var fastsat «pr. balle» vilde der utvilsomt ikke tillægges nogen betydning.

Paa samme maate maa man være berettiget til at opfatte overenskomsten her.

Arbeidsmandsforbundet har nævnt, at kublaget indimellem har utført andet arbeide etter almindelig dagarbeiderløn kr. 3.25 pr. dag.

Dette er imidlertid kuu overensstemmende med almindelig praksis ved

alle fabrikker, at naar der ikke findes noget at gjøre for en akkordarbeider, sættes han til andet arbejde efter den almindelige dagarbeidersats. Selvsagt kan der da ikke være tale om en garanti, som er opstillet kun for akkordarbeidet.

Forøvrig sigtes der kun til 1 — et — tilfælde, hvorom fabrikken har redegjort i forhandlingsmødet den 14. november. Det hadde nemlig engang hændt, at laget i et halvt skift hadde utført utearbeide, fordi lagets formand hadde oplyst, at de i dette halve skift ikke kunde beskjæftiges med sit akkordarbeide, hvorfor man gav dem valget mellem at utføre almindelig utearbeide eller at gaa hjem, de foretrak det første.

Vi tillater os paa grundlag av det anførte at fremsætte paastand paa, at det av forbundet opstillede spørsmaal besvares med «nei».

2. Løn for rullere og skjærere.

I overenskomsten av 1907 var der, som forbundet oplyser, fastsat en viss ukeløn for rullere og skjærere. I 1908 blev der oprettet en ny overenskomst, som indeholdt satser for skiftlønnede arbeidere samt enkelte daglønnede, (derimot ikke for nogen uke- eller maanedslønnet arbeider). Efter disse lønssatser indeholdt tariffen følgende 2 bestemmelser:

«Ved samtlige ovenfor nævnte poster regnes som enkel timeløn fast skiftløn dividert med 10.

Øvrige poster, som her ikke er nævnt, forblir uforandret.»

I henhold til den sidste av disse bestemmelser beholdt altsaa rullerne og skjærerne sin i 1907 fastsatte ukeløn ogsaa efter overenskomsten av 1908.

Da den nye fabriktilsynslov traadte i kraft i 1910, medførte den, at nat-skiftet efter en helligdag først kunde begynde kl. 10 aften, istedenfor som tidligere kl. 6 em.

Efter denne forandring betalte fabrikken for nat-skift efter helligdage alle skiftlønnede arbeidere — likesom selvfølgelig alle timelønnede arbeidere — efter timelønnen multiplicert med timeantalet (8), idet man for de skiftlønnedes vedkommende henholdt sig til ovennævnte tarifbestemmelse om, at enkel timeløn regnes som fast skiftløn dividert med 10.

Der blev ikke fra arbeidernes side reist nogensomhelst indvending mot, at denne tarifbestemmelse maatte komme til anvendelse i dette tilfælde, og overensstemmende hermed har ogsaa samtlige fabrikkens skiftlønnede arbeidere senere været betalt.

For de ukelønnede arbeidere fandt derimot fabrikken ikke at ha tariffmæssig adgang til at foreta nogen tilsvarende reduktion; men man var fuldt opmerksom paa det mindre konsekvente heri og var bestemt paa en forandring.

En saadan mener fabrikken ogsaa at ha opnaad for rullernes og skjærernes vedkommende.

Under tarifrevisionen i 1911 blev der først ført forhandlinger direkte mellem fabrikken og dens arbeidere, og herunder opnaaddes enighet om enkelte punkter.

Under disse forhandlinger foreslog arbeidernes repræsentanter den 26. august 1911 følgende tilføjelse til tariffen:

«Ved samtlige poster i papirfabrikken regnes, hvor intet andet er nævnt, som enkelt timeløn fast skiftløn dividert med 10».

Dette forslag blev straks akceptert av fabrikken.

I forhandlingsprotokollen, som er undertegnet av saavel fabrikkens som arbeidernes repræsentanter, findes herom følgende: «Fabrikken akcepterte det av arbeiderne idag fremlagte supplerende forslag: — —», hvorpaa ovennævnte forslag er indtat.

Det maa her bemerkes, at denne regel herved uttrykkelig blev utvidet til at gjælde «samtlige poster i papirfabriken».

Ved tarifrevisioner i 1911 blev desuten rullernes og skjærernes løn forandret fra ukeløn til skiftløn.

Fabrikken mener derfor, at den vedtagne regel om timeberegning, som under den gamle tarif hadde tjent som grundlag for fabrikkens betaling av nat-skiftet efter helligdage, forsaavidt angaar de arbeidere, som regelen *den-*

gang omfattet, nu ogsaa maa gives tilsvarende anvendelse paa rullerne og skjærerne, som efter den nye tarif kommer ind under samme regel.

Arbeidsmandsforbundet henviser til, at det var en forudsætning, at der hvor nat til mandag før var betalt som fuldt skift skulde dette fremdeles bibeholdes. Dette sigter til en paragraf i overenskomsten (§ 5.), som er saalydende:

«Ved de fabrikker, hvor nat efter søn- eller helligdag har været betalt som fuldt skift, skal denne ordning bibeholdes i samme utstrækning som før».

Forbundet gaar imidlertid efter vor mening ut fra en urigtig opfatning, naar det hævder, at denne paragraf overhodet kan gives anvendelse overfor ukelønnede arbejdere.

Det fremgaar blandt andet av paragrafens historie.

Ved oprettelsen av overenskomsterne i cellulose-, papir- og træmasseindustrien var der endel fabrikker, som betalte sine skiftlønnede arbejdere for natskiftet efter helligdage som for fuldt skift, mens andre ikke gjorde det. Arbeidsmandsforbundet fremsatte forslag om, at der ved samtlige fabrikker fremtidig skulde betales som for fuldt skift. Arbeidsgiverne motsatte sig bestemt dette, men gik med paa, at de forskjellige fabrikker skulde gaa frem efter tidligere praksis, saaledes som det er git uttryk for i § 6. Men for ukearbeidernes vedkommende forelaa der ikke og kunde der overhodet ikke foreligge nogen saadan forskjel med hensyn til betalingen for natskiftet efter helligdage.

Arbeidernes krav om betaling for fuldt skift gjaldt derfor overhodet ikke de ukelønnede. Det vil sikkert ogsaa indrømmes av forbundet, at hvis deres forslag var vedtat, vilde det ingen betydning hat for de ukelønnede arbejdere, selv om en saadan efter den nye fabriktilsynslovs ikrafttræden hadde faat sin ukeløn reduceret i forhold til tidsforkortelsen og denne reduerte ukeløn var latt uforandret efter den nye tarif. Han vilde ikke ha kunnet paastaa, at han efter arbeidernes forslag, atter maatte stige op til sin løn før reduktionen — hvad derimot utvilsomt de skiftlønnede arbejdere hadde kunnet krævet.

Men likesaa litt som arbeidernes forslag omfatter de ukelønnede arbejdere, likesaalitt kan forudsætningen ha været, at den vedtagne bestemmelse skulde ta sigte paa saadanne. Dette synes forøvrig ogsaa utelukket ved bestemmelsens ordlyd.

Motparten mener tydeligvis, at ogsaa ukelønnede arbejdere maa sies at ha en bestemt skiftløn, som kan findes ved simpel division. Og da ukelønnen ved Moss cellulosefabrik for saadanne arbejdere blev uforandret efter forkortelsen av natskiftet efter helligdage, saa er ogsaa skiftlønnen uforandret, altsaa tillike lønnen for det omtvistede natskift. Dette er følgerig ogsaa efter tidsforkortelsen blit betalt som for fuldt skift for de ukelønnede arbeideres vedkommende. Ræsonnementet er imidlertid uriktig, idet det ikke er korrekt at tale om en ukelønnet arbeiders skiftløn. Ti han har ikke noget fast, uforanderlig skiftløn. Han faar i almindelighet utbetalt sin faste ukeløn, ogsaa hvor der indtræffer helligdage i uken, og faar samme ukeløn hver uke, til trods for at han vekselvis arbeider 6 og 7 skift pr. uke (mens de skiftlønnede altid kun betales efter antal arbeidende skift i vedkommende uke). Forskjellen mellem en ukelønnet arbeider og en skiftlønnet beror idet hele ikke bare paa et regnestykke. Idet det saaledes ikke lar sig gjøre at fastslaa nogen bestemt skiftløn for ukearbeidere, kan man heller ikke si, at naar de har beholdt sin ukeløn efter tidsforkortelsen, saa er ogsaa skiftlønnen for det omtvistede natskift uforandret. Det er langt rimeligere at opfatte forholdet derhen, at det er timefortjenesten, som er forholdet i forhold til tidsforkortelsen, hvilket jo er det almindelige, hvor en forkortelse av arbeidstiden ikke skal medføre reduktion av ukefortjenesten.

Idetheletat er det derfor helt uriktig, naar forbundet paastaar, at de ukelønnede arbejdere ved Moss cellulosefabrik har faat sig betalt for nat efter helligdage som for fuldt skift, og ut fra denne paastand bringer overenskomstens § 6 til anvendelse.

Nævnte paragraf maa derimot med betydelig vegt kunde paaberopes av fabriken. Av paragraffens ordlyd maa man for det første kunde slutte,

at hvor der *ikke* kan specielt paavises, at nat efter helligdag har været betalt som fuldt skift, der behøver det heller ikke fremtidig at ske. Dette maa saaledes ogsaa være tilfældet, hvor man *ingen* tidligere praksis har at bygge paa, hverken i den ene eller den anden retning. Med hensyn til de ukelønnede arbeidere, som gaar over til at bli skiftlønnede, er det vistnok rigtigst at si, at man for deres eget vedkommende ingen tidligere praksis har at lægge til grund. Ialfald er det efter det tidligere anførte ikke berettiget at anse det fastslaat, at de *har* sig betalt for det omtvistede natskift som for fuldt skift. Og naar ikke det kan ansees avgjort, maa resultatet efter overenskomstens § 6 bli det helt motsatte av forbundets paastand.

Paragrafen kan desuten ikke forstaaes saadan, at der utelukkende skal tages hensyn til tidligere praksis for vedkommende spesielle poster. Der maa ogsaa lægges væsentlig vekt paa praksis ved samme fabrikk for de *øvrige* arbeidere. Ved Moss cellulosefabrikk har *samtlig*e skiftlønnede arbeidere tidligere *ikke* faat fuld skiftbetaling for natskiftet etter helligdage. Naar man da ved tariffrevisionen blir enige om at la rullerne og skjærene gaa over fra at være ukelønnede til at bli skiftlønnede, synes det aabenbart, at de maatte være forberedt paa at komme ind under samme praksis, som anvendes overfor fabrikkens *samtlig*e øvrige skiftlønnede arbeidere.

Forøvrig er det selvsagt, at den generelle bestemmelse i § 6 maa staa tilbake for de spesielle bestemmelser i de enkelte fabrikkers tariffer, forsaavidt disse inneholder noget dermed stridende. Selv om voldgiftsretten skulde lægge vekt paa forbundets anvendelse av § 6, som vi mener er uriktig, maa allikevel den spesielle bestemmelse, som er vedtat for Moss cellulosefabrikk, angaaende beregning av enkelt timeløn, og for hvis betydning og forutsætning vi tidligere har redegjort, være avgjørende.

Tilslut skal anføres, at naar forbundet paapeker, at rullerne og skjærene vilde laa lønsreduktion etter fabrikkens fortolkning, saa deler de dermed skjæbne med en stor del av arbeiderne ved Moss cellulosefabrikk under tariffrevisionen i 1911. Resultatet var derfor ogsaa, at den hele tariff blev forkastet av fabrikkens arbeidere, men blev vedtat av forbundet, fordi disse arbeidere blev overstemt av alle de øvrige arbeidere, som tarifforhandlingene omfattet.

Vi tillater os i henhold til det foran anførte at fremsætte paastand paa, at forbundets spørsmål besvares med «nei».

3. *Betaling for ekstra søndagsarbeide.*

Som av forbundet opplyst inneholdt tariffen av 1907 bl. a. følgende bestemmelse, der omfatter alle arbeidere i cellulosefabriken:

«Ekstra overarbeide 30 øre pr time, muligens forefaldende søn- og helligdagsarbeide 50 % tillæg».

Bestemmelsen blev uberørt av tariffen av 1908, der kun bestemmer, at overtidsarbeide skal betales som før.

Under forhandlingene mellom fabriken og arbeiderne i 1911 fremlagde arbeiderne den 23. august forslag til lønssatser, og den 29. august fremlagde de forslag om procenttillæg. I møte den 31. august findes følgende protokolltilførsel:

«Fabriken bad tilført protokollen, at den overfor arbeidernes representanter hadde antydnet at ville betale pr. time for arbeide, der indgaar i cellulosefabrikkens akkord», og hvorfor timebetaling er stipulert samt for alt ekstra timearbeide, der utføres av cellulosefabrikkens faste folk inde i fabrikkene deres stillinger vedk. 2 — to — øre mere pr. time, end man blir enig om for de utvendige arbeidere. Arbeidernes representanter fastholdt imidlertid 37 øre pr. time for saadant arbeide.»

Som det herav vil sees, har fabriken for alt ekstra timearbeide, som utføres av cellulosefabrikkens faste folk inde i fabrikkene deres stillinger vedkommende tilbudt 2 øre mere end den eventuelle utarbeiderløn. Arbeidernes representanter fastholdt imidlertid 37 øre pr. time for saadant arbeide.

Senere har dette punkt ikke været specielt behandlet.

I den endelige overenskomst er der angaaende overtidsarbeide for alle fabrikker bestemt (overenskomsten § 4):

«Overtidsarbeide betales med følgende tillægsprocenter:

For de første 2 timer efter endt ordinær arbeidstid i de første 5 virkedage i uken 25 %, for alt andet overtidsarbeide paa hverdag og helligdag 50 %, for de store høitider jul, paaske og pinse 100 %.»

Imidlertid er det fuldt paa det rene, at denne bestemmelse ikke gjælder absolut. Bestemmelsen er indtat nøiagtig uforandret fra de «almindelige bestemmelser», som tidligere gjaldt ved en stor række cellulose- og papirfabrikker. Til trods for bestemmelsens ubetingede ordlyd har den vistnok ved de fleste fabrikker været opfattet som ikke omfattende hverken akkord- eller skiftarbeidere, for hvem tildels særlige regler har været anvendt, og har været praktisert overensstemmende hermed uten nogensomhelst protest hverken fra arbeidernes eller forbundets side.

Ved tariffrevisjonen i 1911 forlangte forbundet indtat en uttrykkelig bestemmelse om, at overtidstillægget ogsaa skulde gjælde akkord- og skiftarbeiderne. Arbeidsgiverne motsatte sig imidlertid bestemt en saadan tilføielse, og forbundet maatte gi efter, idet der blev vedtat følgende protokolltilførsel til § 4:

«Overtidsbetaling for akkordarbeide og skiftarbeide blir at praktisere som tidligere».

Her som paa en række andre punkter bygger altsaa overenskomsten helt ut paa tidligere praksis. Det kan ogsaa nævnes at overenskomsten § 1 bestemmer:

«Lønninger og akkordsatser, som ikke er nævnt i foreliggende tariff forblir uforandret, saalænge tariffen gjælder. Hvor ingen speciel forandring er avtalt, blir arbeidsordningen som før.»

I tariffen av 1907 og uforandret i 1908 var cellulosefabrikkens arbeideres lønninger fastsat som hel akkord. I den nye overenskomst er der for de fleste av disse arbeidere sat en saakaldt «delt akkord» (timeløn + visse procenter). Dette lønningssystem blev foreslaat av arbeiderne allerede i møterne den 24. og 26 august.

Arbeidsmandsforbundet gjør nu gjældende, at den tariffmæssige skiftbetaling med de i overenskomsten fastsatte overtidsprocenter skal anvendes overfor cellulosearbeiderne ved ekstraarbeide.

At dette imidlertid ligger helt utenfor begge parters forutsætning, fremgaar tydelig av fabrikkens forslag, fremsat i møte den 29. aug., om at betale 2 øre mere end dagarbeidersatsen for dette arbeide, og arbeidernes forslag om 37 øre herfor. Det kan antagelig ikke benegtes, at disse forslag omfattet og særlig tok sigte paa det arbeide, hvorom der her er tvist.

Det synes herav tydelig at fremgaa, at det ikke kan ha været meningen at la den sedvanlige skiftbetaling med overtidsprocenter gjælde for dette arbeide.

Den endelige overenskomst gjør ingen forandring heri. Som det av det ovenfor anførte vil sees, rammes overhodet ikke akkordarbeide og skiftarbeide av overenskomstens § 4. Og det kan antagelig ikke benegtes, at cellulosearbeiderne ved Moss ialfald er skiftarbeidere og vel nærmest med sin delte akkord ogsaa maa betragtes som akkordarbeidere.

Skulde forbundets paastand være tat tilfølge, vilde de opnaa, hvad de hadde ønsket med den foreslaaede uttrykkelige tilføielse om, at overtidstillæggene skulde gjælde ogsaa skift og akkordarbeidere, hvilken tilføielse jo arbeidsgiverne bestemt motsatte sig, og som forbundet tilslut maatte frafalde.

Den ovenfor nævnte protokolltilførsel til § 4 indeholder imidlertid med tydelige ord den regel, der maa komme til anvendelse overfor det omtvistede ekstraarbeide, som utføres av cellulosearbeiderne paa Moss, nemlig at overtidsbetalingen for saadant arbeide blir at praktisere som tidligere.

Og den tidligere praksis bygger paa tariffen av 1907 og den deri fastsatte ekstrabetaling av 30 øre pr. time med 50 pct. tillæg for søn- og helligdagsarbeide. I henhold til denne bestemmelse har cellulosearbeiderne

like siden 1907 og til tarifrevisjonen i 1911 været betalt for dette samme arbeide, om hvis betaling der nu er tvist, uten at der nogen gang har været protestert fra arbeidernes side. Og det tiltrods for at der før likesaa vel som nu er fastsat en anden ordinær skiftbetaling, der indbragte betydelig højere fortjeneste.

At denne skiftbetaling tidligere var fastsat som hel akkord og nu væsentlig som delt akkord, er her uten enhver betydning.

Fabrikken maa derfor være fuldt berettiget til at betale disse skiftarbeidere samme betaling for ekstraarbeide som før. Den har forøvrig oppfattet tariffen av 1907 som den fastsatte ekstrabetaling var bestemt at skulle være det samme som den almindelige dagarbeiderløn, der nemlig dengang var 30 øre. Da nu dagarbeidersatsen i den nye tarif er forhøiet til 32½ øre, har fabrikken ogsaa forhøiet ekstrabetalingen for cellulosearbeiderne til samme sats. Det har ialfald arbeiderne ingen grund til at beklage sig over.

Forbundets opfatning vilde føre til, at tiltrods for bestemmelse om, at overtidsbetaling for skift- og akkordarbeide skal praktiseres som før, vilde Moss cellulosefabrik maatte indføre en praksis, som var væsensforskjellig fra før. Fabrikken vilde saaledes for ekstraarbeide paa hverdage maatte betale cellulosefabrikens skiftarbeidere, for det første deres skiftløn, mens de før har betalt dagarbeidersatsen, og desuten overtidstillæg, mens de før intet saadant tillæg har betalt. For søn- og helligdagsarbeide vilde de efter samme opfatning kunne kræve utbetalt sin skiftløn med helligdagstillæg, mens de før alene har faat dagarbeidersatsen med tillæg, hvilket ialt omtrent svarer til deres ordinære skiftfortjeneste.

I betragtning av saavel den tydelige forutsætning under forhandlingsmøtet den 31. aug. som den protokollerede bestemmelse til ovørenskomstens § 4, finder vi derfor forbundets paastand helt uberettiget og tillater os at nedlægge paastand paa, at forbundets spørsmål besvares med «nei».

Endelig fremsættes paastand paa, at voldgiftsrettens omkostninger paalægges Arbeidsmandsforbundet.

Kristiania den 16. december 1912.

Ærbødigst

For Norsk arbeidsgiverforenings centralstyre

George Paus.

Aar 1913 den 6. januar kl. 5 avholdtes voldgiftsmøte i sak mellem Norsk arbeidsgiverforening og Norsk arbeidsmandsforbund angaaende tvist om forstaaelse av overenskomsten ved Moss Cellulosefabrik.

For Norsk arbeidsgiverforening møtte d'hrd disponenter Bang, Bommen og Lyche og for Norsk arbeidsmandsforbund d'hrd arbeidsformand Jørgen Knudsen, papirmaskinfører Andreas Bratvold og maler A. Pedersen.

Da man ikke enedes om valget av opmand besluttedes, at man skulde anmode handelsdepartementet om at foreta opnævnelsen. Disponent Bang anmodes om at tilskrive departementet paa rettens vegne.

Jørgen Knudsen. A. Pedersen. Cæsar Bang. A. Bratvold.

Eyvind Lyche. Alfred Bommen.

Den 23. januar 1913 blev møte holdt i forannævnte voldgiftssak mellem Norsk arbeidsmandsforbund og Norsk arbeidsgiverforening angaaende forstaaelsen av visse punkter i lønstarifen for Moss Cellulosefabrik. Som voldgiftsrettens formand møtte assessor Paal Berg i henhold til opnævnelse fra handelsdepartementet. Samtlige øvrige medlemmer av retten var tilstede.

For Norsk arbeidsmandsforbund møtte herr Gunnar Sethil.

For Norsk arbeidsgiverforening møtte herr sekretær Paus.

For Moss Cellulosearbeideres Forening var hr. maskinist Pedersøn tilstede.

For Moss Cellulosefabrik herr konsul H. B. Peterson.

Parternes skriftlige fremstillinger av saken blev fremlagt. — Sakens gjenstand blev desuten mundtlig fremstillet fra begge sider. — Under møtet blev fremlagt den gjældende lønstarif for Moss Cellulosefabrik, de originale lønstarifer for Moss Cellulosefabrik av 1907 og 1908.

Konsul Peterson fremla en erklæring av 7. januar 1913 fra endel funktionærer ved fabrikkene.

Møtet varte fra kl. 1/26 til kl. 8.

Den 27. januar blev nyt møte holdt. — Samtlige rettens medlemmer og de 2 partsrepræsentanter herr Sethil og herr Paus var tilstede. — Forhandlingerne blev fortsat.

Paus fremla sin skr. av 24. januar til motparten og hr. Sethils svar av 27. næsteften. Endvidere blev fremlagt protokol over forhandlingerne ved Moss Cellulosefabrik i august 1911, arbeidernes forslag av 23/8 1911 til lønstarif, protokoller over forhandlinger den 14. november og den 23. november 1911. Møtet varte fra kl. 6 til kl. 8.

Den 30. januar blev møte holdt. Samtlige medlemmer av retten var tilstede. Likesaa hr. Paus og hr. Sethil.

Forhandlinger blev fortsat.

Hr. Paus fremla skr. fra M. Peterson & Søn av 28. januar m/ et bilag. Hr. Sethil fremla Arbeidsgiverforeningens skr. av 17. oktober 1911 og av 21. november s. a., samt avskrift av Arbeidsmandsforbundets skrivelse av 22. november s. a. Endvidere blev fremlagt et av arbeiderne under forhandlingerne 1911 fremsat forslag.

Efterat proceduren var avsluttet, og parternes repræsentanter var avtraadt, blev saken drøftet av retten.

Møtet varte fra kl. 5 til 9 1/2.

Den 1. februar blev voldgiftsretten atter sat. — Samtlige medlemmer var tilstede.

Der blev avsaugt saadan

kjendelse:

Mellem Norsk arbeidsmandsforbund paa vegne av Moss Cellulosearbeideres forening og Norsk arbeidsgiverforening paa vegne av Moss Cellulosefabrik er der opstaaet tvist om forstaaelsen av endel bestemmelser i den for Moss Cellulosefabrik gjældende lønstarif av 9. februar 1912.

I.

Det første tvistepunkt gjælder den mindsteløn, som i tarifen er garanteret kublaget.

Fabriken hævder, at naar der i tarifen staar «garanteres kr. 4 pr. skift», er meningen dermed at sikre arbeiderne en gjennomsnittsløn av kr. 4 pr. skift i lønningsuken.

Arbeiderne hævder derimot, at garantien gjælder fortjenesten i hvert enkelt skift, altsaa uten hensyn til, hvad de tjener paa sine akkorder i andre skift i samme lønningsuke.

Retten flertal, formanden og d'herrer Bratvold, Knudsen og Pedersen, finder, at den av fabriken hævdede forstaaelse vilde ha faaet sit korrekte og fuldstændige uttrykk, om de hadde staaet «gjennomsnittlig pr. skift i lønningsuken». Den nærmest liggende betydning av uttrykket «pr. skift» maa derimot være, at hvert skift regnes for sig. Og denne ordenes egen mening bør man holde sig til, medmindre det oplyses, at den strider mot, hvad begge parter maa antas at ha ment med uttrykket.

Arbeidsgiverforeningen har hævdet, at det var forutsætningen hos dens forhandlere, at uttrykket skulde forstaaes som nu av fabriken hævdet. Men det er ikke paa det rene, at den næ forutsætning har været fremholdt for arbeidernes forhandlere. Og det kan heller ikke ansees paa det rene, at det laa nær for arbeidernes forhandlere at gaa ut fra denne forutsætning. Foranledningen til garantien var: Satserne for Glommenkub og Bondekub hadde arbeiderne akseptert. Men de andre satser stod de tvilende overfor. Det var en ny lønningsmaate, som blev foreslaaet, og de hadde ikke oversigt over,

hvordan den vilde virke. For at faa dem til at opgi sine betænkeligheder, var det saa man fra den anden side tilbød garantien. Og det maatte da staa som naturligt for arbeiderne, at denne garanti ikke bare skulde sikre dem en gennemsnitsfortjeneste, men skulde yde dem sikkerhet for, at *de satser, de ikke vilde gaa med paa*, var saadanne, at de kunde gjøre regning paa minimumslønnen ogsaa paa de dage, de arbeidet med den kub, som disse satser omfattet. Men skulde en saadan hensigt med garantien naaes, maatte garantien gjælde hvert enkelt skift. Ellers kunde arbeiderne løpe den risiko, at den fortjeneste de hadde gjort regning paa for Glommenkub og Bondekub, blev spist op paa de dage, de arbeidet med de andre sorter kub.

Det har været hævdet, at fabrikkens fortoikning stemmer med gjængs praksis. — Man har forsaavidt henvist til, at den garanterte mindsteløn «pr. skift», som enkelte træsliperiers tarifer har for tilfælde av indskrænket drift, altid har været opfattet som en gennemsnitsløn for lønningsperioden. Men disse garantier gjælder et bestemt ensartet arbeide med en enkelt akkordsats. Der kan derfor ikke efter flertallets mening trækkes nogen analogislutning fra dem og til den, som denne sak gjælder. Den omfatter forskjellige sorter arbeide med flere akkordsatser. En garanti for *gennemsnitsfortjenesten* pr. skift vilde derfor bli en garanti for, at samtlige akkordsatser — seet underet — skulde skaffe arbeiderne en minimumsløn. Men efter det som gav foranledningen til garantien ligger det — som nævnt — nær at tænke sig, at arbeiderne har gaet ut fra, at det var de *enkelte* satser, garantien tok sigte paa.

Heller ikke kan der trækkes nogen analogi fra, at de arbeidere, som har akkordløn, beregnet pr. ton færdig produkt, faar sin fortjeneste utregnet efter den gennemsnitlige produktion i lønningsperioden. Dette kan finde sin naturlige forklaring bl. a. deri, at den enkelte dags færdige produkt ikke for alle arbeidere er et uttryk for det kvantum arbeide, de har utført netop den dag.

Endelig skal bemerkes, at det er oplyst, at for kublaget opnoteres hver dags arbeidsresultat, saa særlige vanskeligheter vil det ikke medføre, om garantien fortolkes som gjældende hvert enkelt skift.

Efter dette finder flertallet ikke tilstrækkelig grund til at lægge en anden betydning i uttrykket «pr. skift» end den, som følger av selve ordene. Flertallet maa derfor gi Arbeidsmandsforbundet medhold i den fortolkning, som det har gjort gjældende.

Mindretallet, d'herrer Bang, Bommen og Lyché, maa gaa ut fra som utvilsomt, at garantien alene har hat til hensigt at sikre en nogenlunde gennemsnitlig ukeindtægt. De ser et uttryk herfor deri, at garantien omfatter alle akkordsatser under et, saaledes ogsaa Glommenkub og Bondekub som arbeiderne var gaat med paa uten garanti. Og de bestyrkes i denne sin opfatning av, at Moss Cellulosefabrik alltid ellers har lønnet sine akkordarbeidere efter gennemsnitsresultatet i lønningsterminen — noget arbeiderne har visst om. Endvidere støttes denne mindretallets opfatning av, at Arbeidsmandsforbundet i tariffen som Aadalens, Viuls av 1907 og 1912 og flere andre har gaat med paa den forstaaelse av uttrykket «pr. skift», som i denne sak hævdes av Moss Cellulosefabrik. Mindretallet sigter hermed til de av flertallet nævnte garantier for tilfælde av indskrænket drift. Mindretallet mener, at den for disse tariffer gjældende forstaaelse av uttrykket «pr. skift» maa ansees som den av de to hovedorganisationer vedtagne og for alle tilfælde fastslaaede fortolkning. Og i dette tilfælde blev forhandlingerne ført mellem de to hovedorganisationer. Mindretallet henviser ogsaa til § 1 i de almindelige bestemmelser i træsliperiernes tariffer av 1907, hvor det heter:

«Hvor man er blit enige om dagsfortjeneste for arbeidere, som har hat dagbetaling eller dagbetaling + akkord, blir i tilfælde av indførelse av akkord denne at utregne, saa den stipulerte dagsbetaling gennemsnitlig naaes under fuld drift».

Mindretallet maa i henhold hertil gi Norsk Arbeidsgiverforening medhold i dens forstaaelse av heromhandlede garanti.

Ianledning av mindretallets henvisning til bestemmelserne av 1907 for træsliperierne skal flertallet bemerke: Vedk. passus har til opgave at fastslaa grundlaget for beregningen av nye akkordsatser, som maatte bli indført under tarifferperioden. Den sier derfor efter flertallets mening ikke mere end at akkordsatserne skal være saa gode, at arbeiderne ikke bare enkelte dage men gjennemsnitlig naar sin i tariffen stipulerte dagsfortjeneste. Denne bestemmelse kan derfor efter flertallets mening ikke tillægges vegt for det til, fælde, denne sak gjælder.

Samtlige rettens medlemmer vil ha nævnt, at det er en selvfølge, at tariffens garanti alene gjælder for det akkordarbeide, som den knytter sig til, og ikke for andet arbeide, som vedkommende arbeidere maatte bli sat til. Herom har der ogsaa været enighet mellem parterne under proceduren.

Det skal ogsaa bemerkes, at efter proceduren maa det ansees paa det rene, at hvad der maatte være betalt for lite til kublaget efter den av flertallet hævdede forstaaelse, vil bli efterbetalt.

II.

Det andet tvistepunkt gjælder, hvilken løn skjærerne og rullerne ved papirfabrikken skal ha for skiftet nat til mandag.

Disse arbeidere hadde efter tariffen av 1907 ukeløn, og denne tariffsatser blev staaende uforandret til 1912. Efter den nye tarif, som da traadte ikraft, gik de over til skiftløn.

Fabrikken mener nu, at som skiftlønnede er rullerne og skjærerne underkastet fabrikkens almindelige regel, at der for skiftet nat til mandag alene ubetales en reducert skiftløn, svarende til den forkortede arbeidstid i det skift.

Fra den anden side hævdes derimot, at disse arbeidere tidligere maa ansees for at ha hat fuld skiftløn og derfor i henhold til § 5 i de almindelige bestemmelser fremdeles har krav paa fuld løn. Der er forsaavidt henvist til at i 1910 fik de daværende skiftlønnede arbeidere reducert lønnen for skiftet nat til mandag samtidig med at fabrikken paa grund av den nye fabriklov maatte gaa over til forkortet skift. Men dengang blev der ingen reduktion gjort for de skjærere og rullere, som var ukelønnede. Og deri skulde beviset ligge for, at de siden den tid har hat fuld skiftløn for vedkommende skift.

Et flertal, nemlig formanden, d'herrer Bang, Bommen og Lyche, kan ikke finde denne slutning bindende. Flertallet mener nemlig, at ukeløn og skiftløn er to forskjellige lønsformer, og at man derfor ikke uten videre kan opdele ukelønnen i skiftlønsatser. Ut fra dette synspunkt var det da ogsaa, at fabrikken i 1910 ikke fandt at ha tarifmæssig adgang til at reducere ukelønnen paa samme maate som skiftlønnen. Det var sin *samlede* ukeløn — lønnen for det *samlede* ukearbeide — som rullerne og skjærerne beholdt trods den forkortede arbeidstid. Og man kan derfor ikke si, at det var lønnen for noget enkelt bestemt skift, som var blit staaende uforandret. Flertallet finder efter dette, at rullerne og skjærerne ikke kan kræve § 5 anvendt paa sig. Og de maa derfor likesom fabrikkens øvrige skiftlønnede arbeidere taale reduktion for skiftet nat til mandag.

Det har været anført, at rullerne og skjærerne paa denne maate vil komme til at tjene ca. 50 kr. mindre pr. aar, end de gjorde med sin ukeløn. Men dette kan ikke tillægges vegt, naar det gjælder fortolkningen av avtalen. Det er nemlig ikke oplyst, at det har været nogen fælles forutsætning, at den samlede aarsindtægt ikke skulde berøres ved overgangen til det nye lønningssystem. Selvom de faar fuld løn for skiftet nat til mandag, vil forøvrig den nye skiftløn allikevel stille sig noget ugunstigere end den gamle ukeløn.

Mindretallet, d'herrer Bratvold, Knudsen og Pedersen finder, at naar lønnen ikke blev reducert i 1910, saa har rullerne og skjærerne *faktisk* faat løn som for fuldt skift nat til mandag. De mener derfor, at § 5 maa komme til anvendelse.

III.

Det tredje tvistepunkt gjælder betalingen til cellulosearbeiderne, naar de i tiden fra kl. 6 lørdag aften til kl. 10 søndag aften beskjøftiges med sit almindelige arbeide, produktionen direkte vedkommende, saaledes pasning av

sodaovner i drift, fyldning av kokere med flis, eller paasætning av damp paa disse.

Elter tariffen av 1907 hadde cellulosearbeiderne akkordløn. For overtidsarbeide hadde man følgende bestemmelse: «Ekstra overarbeide 30 øre pr. time, muligens forefaldende søn- og helligdagsarbeide 50 pct. tillæg.» Tariffen av 1908 rørte ikke ved disse arbeideres lønssatser. Tariffen av 1912 fastsatte derimot skiftløn for dem, uten at der samtidig blev truffet nogen bestemmelse for overtidsarbeide.

Arbeiderne hævder nu, at de i henhold til de almindelige bestemmelser § 4 har krav paa timetaling, beregnet efter skiftlønnen, og desuten overtidsprocenter.

Fabrikken henviser derimot til den protokollerte bemerkning til § 4: «Overtidsbetaling for akkord- og skiftarbeide blir at praktisere som tidligere». I henhold til denne bestemmelse har fabrikken betalt efter den tidligere gjældende regel for dette ekstra-arbeide, dog saaledes at timebetalingen er forhøiet fra 30 øre til 32½ øre. Fabrikken har nemlig gaat ut fra, at tariffen av 1907 har valgt dagarbeidersatsen som timebetaling. Og da nu tariffen av 1912 har forhøiet dagarbeidersatsen til 32½ øre, har fabrikken ment sig forpligtet til at gjøre en tilsvarende forhøielse av den heromhandlede timebetaling.

Arbeidsmandsforbundet har hævdet, at det er en tilfældighet, at tariffen av 1907 har samme timesats for ekstra-arbeide som for almindelig dagarbeide. — Timesatsen for ekstra-arbeide er en speciel sats, mener forbundet, og da det før 1912 har været praksis, at disse arbeidere har faat søndagsprocenter som tillæg til timesatsen, maa denne praksis opretholdes, alene med den ændring, som følger av, at timelønnen nu er en anden (skiftlønnen delt med 10).

Flertallet, nemlig formanden, d'herrer Bang, Bommen og Lyche. skal bemerke:

Under forhandlingerne hadde Arbeidsmandsforbundets repræsentanter søkt at faa fastslaaet som princip, at alle akkord- og skiftarbeidere skulde ha overtidsprocenter. Men det lykkedes ikke at drive igjennem nogen saadan bestemmelse. Og man enedes da om, at alt forsaavidt skulde bli som tidligere. Nu hadde tariffen av 1912 for de heromhandlede arbeidere skapt en ny lønningsform — skiftløn istedenfor akkordløn, — og for dem som *skiftlønnede* arbeidere hadde man ingen gammel praksis at falde tilbake paa. Naar man saa skal opstille en regel for dem, har man — saavidt flertallet kan se — bare to veie at gaa: Enten maa man holde sig til den praksis som ved Moss Cellulosefabrik gjaldt for andre skiftlønnede arbeidere, og det var time-løn, beregnet efter skiftlønnen, og ingen overtidsprocenter. Eller man faar holde sig til den praksis, som gjaldt for *disse* arbeidere under den tidligere lønningsmaate, da de var akkordarbeidere. Men i saa fald maa man holde sig til denne praksis helt ut og følgerig ta den timesats, som da var opstillet som grundlag for overtidsprocenterne.

Arbeidsmandsforbundet gaar en mellomvei. Det kræver i henhold til den gamle praksis overtidsprocenter; men samtidig kræver det den gamle timesats ombyttet med den nye ordinære timeløn. — Det gaar forsaavidt ut fra, at den gamle tarifs 30 øre pr. time maa ansees som disse arbeideres daværende ordinære timeløn. Men dette utgangspunkt er efter flertallets mening uriktig. Disse arbeidere var akkordlønnede, og deres akkorder var utvisomt bygget paa en høiere beregnet timeløn end 30 øre. De hadde derfor efter den ældre tarif ikke sin gjennemsnittlige timefortjeneste + procenter. Men de hadde en vilkaarlig valgt sats som var *lavere* end hvad de under ordinært arbeide tjente. Og til denne sats var saa procenterne knyttet. Men da er der intet i den gamle praksis, som gir arbeiderne støtte for deres krav — at den nuværende *ordinære* timeløn skal sættes istedenfor den ældre sats.

Den gamle sats — 30 øre — er uten tvil i sin tid valgt, fordi det dengang var dagarbeidersatsen. — Den gamle praksis har derfor etter flertallets mening været; Dagarbeidersatsen + 50 pct. tillæg. — Og denne praksis maa man i mangel av anden bestemmelse holde sig til, med den forandring som flyter av, at dagarbeidersatsen nu er sat op til 32½ øre.

Mindretallet, d'herrer Bratvold, Knudsen og Pedersen, slutter sig til den av Arbeidsmandsforbundet hævdede opfatning og henviser til, hvad foran

er nævnt som grundlaget for denne opfatning. De finder det litet rimelig at disse arbeidere for sit ekstra-arbeide vedkommende den ordinære drift skal være lønnet efter en timesats, som er lavere end deres ordinære. De mener, at man her som ellers ved ekstra-arbeide faar holde sig til den ordinære timebetaling. Og da disse arbeidere ofte ældre praksis har hat ret til overtidsprocenter, maa de foruten sin ordinære timeløn ogsaa kunne kræve disse procenter.

De spørsmaal, som er forelagt voldgiftsretten, er følgende:

1. Maa ikke den i overenskomsten nævnte garanti for kublaget bli at beregne pr. skift?
2. Er ikke rullere og skjærere ved Moss Cellulosefabrik i henhold til overenskomstens § 5 berettiget til at faa utbetalt nat til mandag for fuldt skift?
3. Er cellulosearbeiderne, naar de i tiden fra kl. 6 lørdag aften til kl. 10 søndag aften beskjæftiges inde i fabrikken med sit almindelige arbeide, produktionen direkte vedkommende, saasom pasning av sodaovner i drift, fyldning av kokere med flis, eller paasætning av damp paa disse, berettiget til den skiftløn, som gjælder for pladsen + overtidsprocenter?

I henhold til voteringen blir voldgiftsrettens

Svar:

Til spm. 1. Ja, for hvert enkelt skift.

« « 2. Nei.

« « 3. Nei.

Salærene til voldgiftsrettens medlemmer ansættes saaledes, formanens kr. 226.00, de øvrige medlemmers kr. 125.00 til hver.

Parterne bærer hver sin halvpart av salærene. — Iøvrig bærer hver av dem sine omkostninger. — Det er rettens forutsetning, at de utenbys medlemmer faar sine reise og diætpenge dækket av den part, av hvem de er opnevnt.

*Paal Berg. Alfred Bommen. Cæcar Bang. Eyvind Lyche.
Jørgen Knudsen. A. Pedersen.*

Voldgift angaaende lockoutens avslutning.

Aar 1913 den 25. april sammentraadte voldgiftsretten i sakerne mellem Norsk arbeidsmandsforbund og Norsk arbeidsgiverforening i anledning av spørsmålet om, hvorvidt enkelte arbeidere urettelig var neglet gjeninntagelse efter arbeidsstansen sommeren 1911 ved Røstvangen, Foldals gruber og Sydvaranger gruber. Tilstede var formand Fjeld og advokat Heiberg samt kontrollør G. Hansen, som av arbeidsmandsforbundet var opnevnt istedetfor snekkerformand Engebretsen, der var forhindret fra videre at delta som voldgiftsmand. Videre møtte bogtrykker Grøndahl jr., advokat Halvoren og ingeniør Wisbech samt advokat Stang Lund som voldgiftsrettens formand.

Sakerne vedkommende Røstvangen og Foldalen var avgjort i voldgiftsrettens møte den 13. december 1912. Avgjørelsen vedkommende Sydvaranger blev da utsat, idet parternes dokumentation og de skriftlige redegjørelser i denne sak endnu ikke var tilendebragt. Denne sak blev behandlet første gang i møte i juli 1912 og har senere været behandlet i flere møter og i et par av disse er der ført vidner. Der foreligger i saken en meget vidtløftig dokumentation og vidtløftige skriftlige utredninger fra begge parter.

Voldgiftsrettens medlemmer gjennomgik sakens dokumenter og partsindleggene, hvorefter parterne hadde ordet til muntlige uttalelser om saken, som derefter optoges til kjendelse.

Aar 1913 den 26. april sammentraadte voldgiftsrettens medlemmer paany.

Voldgiftsretten gjennomgik saken og efter forutgaende drøftelse avsagdes saadan

kjendelse:

Ved avslutningen av den store arbeidskonflikt den 23. august 1911 blev det bestemt, at samtlige arbeidere, organiserte og uorganiserte, skulde indtages i sine tidligere pladse. Denne overenskomst gjaldt ogsaa Sydvaranger. Av de arbeidere, som meldte sig til inntagelse, blev 8 mand, nemlig: H. Zandnes, Albert Staff, Karl Larsen, E. P. Thorsberg, Karl Seth Grek, M. Hamrin, Anton Rasmussen og August Gran, ikke inntat. Arbeidsmandsforbundet hævder, at dette har været i strid med avslutningsoverenskomsten og kræver paa vedkommende arbeideres vegne disse tilkjendt erstatning, mens arbeidsgiverforeningen paa aktieselskapet Sydvarangers vegne hævder, at selskapets undlatelse av at ta ind disse arbeidere under de foreliggende omstændigheter ikke har indeholdt noget brud paa overenskomsten.

Angaaende de paaberopte forhold skal voldgiftsretten anføre:

Lockouten tok sin begyndelse den 15. juli 1911. 14 dage forut var arbeiderne opsagt gjennom opslag. Voldgiftsretten anser det tilstrækkelig godtgjort, at disse opslag, dels uttrykkelig og dels ved henvisning til reglementer, har tilkjendegit, at den ogsaa gjaldt de huse, tilhørende selskapet, som arbeiderne bodde i. Imidlertid blev det mundtlig tilsagt arbeiderne, at de indtil videre skulde faa bo i husene, hvis lockouten forløp rolig og der ikke fra arbeidernes side blev noget hollo.

Den 21. juli blev det paa et massesmøte av arbeiderne enstemmig besluttet, at alt arbejde uten nogen undtagelse for aktieselskapet Sydvaranger skulde blokeres. Denne beslutning tok sigte paa end del arbeider, som under lockouten fortsattes, fordi de før denne var blitt bortsat til mænd, som, efter hvad selskapet hævder, hadde overtat dem som selvstændig entreprise. Efter given anledning fra Sydvaranger blev der holdt et nytt massesmøte den 23. juli, som imidlertid fastholdt beslutningen om blokaden, idet dog bestyrelsen for jern- og metalarbeiderforbundets avdeling i et møte den 25. juli tok avstand fra denne beslutning.

Selskapet betragtet blokadebeslutningen som et fiendtlig skritt fra arbeidernes side og krævet derfor, at de arbeidere, som hadde deltat i den, skulde fraflytte husene inden en sat frist, dog skulde arbeidernes familie bli boende, naar de underskrev en erklæring om, at de var forpligtet til at flytte paa 8 dages varsel. De ovenfor nævnte 8 mand negtet at flytte ut av de av dem bebodde huse. Selskapet fik derfor berammet utkastelsesforretning ved lensmanden. Herunder gjorde de 8 arbeidere forskjellige indsigelser mot deres pligt til at flytte, bl. a. ogsaa den, at de skulde ha krav paa 6 maaneders opsigelse i henhold til bergverkslovens § 60, som de antok fremdeles bestod ved siden av den almindelige fabriktilsynslov. Nogen gyldig reglementssstemmelse av motsat indhold mente de ikke forelaa, idet de tidligere reglementer kun gjaldt anlægstiden, mens de nye for driften utarbeide reglementer endnu ikke var blitt approbert. Utkastelsesforretningen blev imidlertid av lensmanden fremmet.

Da lockoutens avslutning var blitt kjendt i Sydvaranger, holdt de organiserte arbeidere ved gruberne et fællesmøte den 24. august 1911. I dette møte blev der fattet beslutning om at fremsætte til selskapet en fordring om en rimelig erstatning til de arbeidere, som var blitt opsagt eller gjennom lensmandens forsom var blitt utkastet av aktieselskapet Sydvarangers boliger. Dette krav fremsattes, siges det, paa grund av, at selskapet hadde motivert opsigelsen av boligerne med, at arbeiderne hadde fattet ulovlige beslutninger. Videre besluttet fællesmøtet, at samtlige de av husene opsatte ved indmeldelse til arbeide igjen skulde erholde de leiligheter tilbake, som de før lockouten hadde været i besiddelse av. Arbeidernes uttalelse sluttet saaledes: Ovenstaaende enstemmige besluttede krav fordrer vi i en eller anden form godtgjort, og at vi nu umiddelbart melder os til arbeide er ingensomhelst erkjendelse for, at vi under denne lockout handlet eller fattet nogen beslutning i strid med vor lov. Arbeiderne meldte sig dagen efter til inntagelse i arbeidet og underskrev de dem forelagte antagelsesbevis, og den av arbeiderne dagen før fattede resolution ledet heller ikke til, at selskapet paa sin side negtet at indta dem. Derimot forlangte selskapet av de 8 arbeidere, at de foruten det antagelsesbevis, som blev forelagt alle arbeidere, skulde undertegne en erklæring saalydende:

Idet vi erkjender aktieselskapet Sydvarangers ret til at kræve, at de som bor i selskapets bygninger pligter at fraflytte disse med 14 dages varsel, beklager vi, at vi ikke efter opsigelsen i juli holdt os dette efterrettelig, saa aktieselskapet Sydvaranger for at se sine rettigheter respektert likeoverfor os, saa sig nødsaget til at foreta utkastelse ved lensmanden.» De 8 var villige til at undertegne det antagelsesbevis som blev forelagt alle arbeidere, men negtet at undertegne den av dem forlangte særskilte erklæring. Der blev nu avholdt et fællesmøte av arbeiderne, hvor det blev besluttet at opnævne en komite av 5 arbeidere, som skulde forhandle med selskapets driftsbestyrer. Denne forhandling fandt sted den 26. Under denne forhandling vedblev driftsbestyreren sit forlangende om at faa en særskilt erklæring av 8 arbeidere. Voldgiftsretten anser det imidlertid godtgjort, at han tillike antydet, at han vilde være villig til at omredigere erklæringens indhold, saaledes at arbeiderne ikke ved erklæringen fraskrev sig sin adgang til at gjøre sit formentlige erstatningskrav i anledning av utkastelsen av boligerne gjældende. Driftsbestyreren forklarer, at han bad arbeiderne tænke over dette og gi ham besked. Dette stemmer imidlertid ikke med de oplysninger, som arbeiderne har git. De har ikke forstaaet forholdet saaledes, at driftsbestyreren skulde vente nogen senere besked fra dem angaaende erklæringen eller dennes nærmere indhold. Derimot var man efter deres opfatning paa møtet blit enige om, at man skulde la de foreliggende dissenser avgjøre ved voldgiftsret og at det, som arbeiderne skulde gi driftsbestyreren besked om, var de spørsmaal, som de ønsket forelagt voldgiftsretten. Dette blev ogsaa gjort i en skrivelse til selskapet av 26. august, hvorav det fremgaar, at de dissenspunkter, som arbeiderne ønsket løst ved voldgift var, hvorvidt selskapet hadde handlet overensstemmende med sin ret ved at kræve, at arbeiderne skulde flytte ut av husene paa grund av den fattede blokadebeslutning, og om arbeiderne var pligtige til paa dette grundlag og under saa ekseptionelle forhold, som dengang forelaa i Kirkenes, at fraflytte husene, og endelig om selskapet hadde ret til at negte nogen at gaa betingelsesfrit tilbake til sine tidligere pladse. Disse voldgiftsspørsmaal er ikke senere blit forelagt for nogen voldgiftsret, idet forholdet ved Sydvaranger blev inddrat til avgjørelse under nærværende voldgiftsret, som fik til behandling de konflikter, som opstod ved forskjellige gruber i anledning av avslutningsoverenskomsten.

Naar voldgiftsretten paa grundlag av det her fremstillede skal træffe sin avgjørelse, maa den ta utgangspunkt i avslutningsoverenskomsten, som gir hver arbeider ret til at bli indtat i sine tidligere pladse. Enhver negtelse av at indta en arbeider er følgelg et brud paa overenskomsten medmindre arbeidsherren kan godtgjøre, at der har foreligget særlige omstændigheter, som har gjort negtelsen berettiget.

I saa henseende har Sydvaranger paaberopt sig, hvad der passerte i juli maaned og særlig, at de 8 arbeidere dengang negtet godvillig at flytte ut av sine boliger. Hvorvidt de herved gjorde noget brudd paa sin overenskomst med selskapet, behøver voldgiftsretten ikke at indlate sig paa. Spørsmålet herom skulde nemlig efter avslutningsoverenskomsten i tilfælde været forelagt en voldgiftsret, og indtil den hadde fattet sin avgjørelse, skulde arbeiderne efter den forstaaelse av avslutningsoverenskomsten, som voldgiftsretten i tidligere kjendelse har fastslaaet, været indtat i arbeidet.

Der næst paaberoper Sydvaranger sig, at de 8 arbeidere har negtet at underskrive den erklæring, som blev forelagt dem, da arbeidet skulde gjenoptages, og som ovenfor er gjengit. Voldgiftsretten er enstemmig av den mening, at selskapet ikke overfor avslutningsoverenskomstens bestemmelse om arbeidernes ret til gjenindtagelse kunde gjøre denne avhængig av, at de 8 arbeidere underskrev denne erklæring. Man er enig om, at gjenindtagelse ihvertfald ikke kunde gjøres avhængig av, at arbeiderne uttalte sin beklæggelse over, hvad der var passert i juli maaned. Det blir derfor spørsmaal om, hvad vegt der kan tillægges den omstændighet, at driftsbestyreren i møte med den av arbeiderne valgte komite den 26. aug. hadde erklært sig villig til at foreta en omredaktion i erklæringen. Voldgiftsrettens flertal kan ikke tillægge denne uttalelse av driftsbestyreren nogen avgjørende vegt. Vilde driftsbestyreren ikke opretholde kravet paa at faa erklæringen underskrevet i den foreliggende form, burde han ha opsat en ny erklæring til forelæggelse

for arbeiderne og forhørt sig om, hvorvidt de ogsaa vilde negte at under- skrive denne. Istedet har han efter sin egen fremstilling latt det hele bero med en uttalelse om, at han kunne være villig til at foreta en omredaktion. Naar han ikke senere fik den besked fra arbeiderne, som han efter sin for- klaring ventet, om deres stilling til en ændret erklæring, burde han ikke latt det bero hermed, naar han trods arbeidernes ret efter avslutningsoverens- komsten vilde negte dem at gjenopta arbeidet. Den uklarhet, som herved er skapt med hensyn til selskapets krav til de 8 arbeidere og disses stilling dertil, maa gaa ut over selskapet. Hvorvidt selskapet kunde ha fordret en erklæring i en ændret form underskrevet av de 8 arbeidere som vilkaar for deres gjenindtagelse, behøver voldgiftsrettens flertal efter dette ikke at ut- tale sig om, idet nogen saadan ændret erklæring ikke er blit forelagt arbei- derne, og man saaledes ikke kan vide hvilket indhold den nærmere vilde faa, eller hvilken stilling arbeiderne i tilfælde vilde indta til den. Efter flertallets mening fremgaar det forøvrig tilstrækkelig klart av opplysningerne, at arbei- derne overhodet ikke har forstaat, at driftsbestyreren gik ut fra, at forhand- lingen skulde fortsættes om en ændret lydelse av særerklæringen, men at de tvertimot har forstaat forholdet saaledes, *at man var enig om, at spørsmålet om deres pligt til at gi en særskilt erklæring skulde avgjøres ved voldgift.* Dette viser ogsaa indholdet av det sidste av de av arbeiderne i skrivelse av 29. aug. redigerte voldgiftsspørsmaal. Videre har arbeiderne forstaat det saaledes, at driftsbestyreren ikke vilde indta dem før voldgiftsretten hadde truffet sin avgjørelse, idet han den 26. uttalte til komiteen, at hvis voldgifts- retten vilde gi dem medhold, skulde han holde dem skadesløs. At dette har været arbeidernes opfatning fremgaar ogsaa med tydelighet av en skrivelse av 7. september 1911 fra Arbeidernes faglige organisation til Norsk arbeids- giverforening. Gaar man ut fra denne opfatning av det passerte, var det efter den forstaaelse som voldgiftsretten har gjort gjældende av avslutnings- overenskomsten, en feil av driftsbestyreren, at han negtet gjenindtagelse ind- til voldgiftsretten hadde truffet sin avgjørelse.

Det er i saken blit anført, at avslutningsoverenskomsten kun gjaldt gjenindtagelse i arbeidet og ikke kunde ha noget av gjøre med det særskilte spørsmaal om arbeidernes gjenindtagelse i selskapets huse. Voldgiftsrettens flertal behøver ikke at indlate sig paa dette spørsmaal. Hadde selskapet villet ta stilling overensstemmende med en slik opfatning, maatte det uttrykkelig ha sagt til de 8 arbeidere, at de kunde gjenopta arbeidet overensstemmende med avslutningsoverenskomsten, men at de ikke vilde faa losji i selskapets huse medmindre de underskrev en særskilt erklæring. Dette standpunkt har selskapet ikke indtat. Tvertimot har selskapet gjort selve indtagelsen i ar- beidet avhengig av at de 8 undertegnet erklæringen angaaende boligforholdet. Det synes som om hverken selskapet eller arbeiderne har tænkt sig en ord- ning, hvorefter arbeiderne skulde faa arbeide, men ikke hus — en tanke, som ogsaa i sig selv maatte ha været ganske upraktisk, idet de 7 av de 8 arbeidere var ansat ved gruberne, hvor selskapet formentlig har raadet over alt husrum.

Voldgiftsrettens flertal kan efter dette ikke anse det godtgjort, at de 8 arbeidere har forholdt sig paa nogen saadan maate, at de derved skulde ha forspildt sit retskrav paa i henhold til avslutningsoverenskomsten at bli gjen- indtat i arbeidet.

Voldgiftsrettens mindretal (de herrer Grøndahl, Wisbech og Halvorsen) skal bemerke:

Det er fuldt paa det rene, at de 8 arbeidere hadde vedtat at fraflytte sine boliger efter 14 dages opsigelse, og at deres negtelse av at etterkomme opsigelsen var helt grundløs. Det staar for mindretallet som en rimelig ting at direktør Wiull, da lockouten avblæstes, likeoverfor disse 8 vilde sikre sig, saa godt han mente det kunde ske, at reglement og avtaler for fremtiden blev holdt. Den oprindelige erklæring han i den anledning forela for de 8 gik for langt, forsaavidt som den indeholdt en beklagelse av det passerte, som vilde præjudicere det erstatningskrav, som arbeiderne hadde stillet i utsigt. Men direktør Wiull har forklaret, at han erklærte sig villig til at omredigere erklæringen saaledes, at der intet blev foregrepet m. h. t. nævnte

erstatningskrav, og flere av arbeiderne har stadfæstet dette. De 8 visste derfor, at vilde de bare opgi sin tidligere ganske uholdbare paastand og avgi erklæring om at ville fravike sine huse efter 14 dages opsigelse, vilde alt være i orden. Men det var en saadan erklæring de ikke vilde avgi. Mindretallet følger sig saa meget mere overtydet om rigtigheten herav, som netop disse vilkaar blev forelagt de 8 aaret efter 1912. Men forgjæves.

De ottes negtelse av at gi selv en erklæring, som lot deres erstatningskrav helt uberørt, kunde av direktør Wiull ikke opfattes anderledes end som en forhaandsvægring ved at respektere verkets boligreglement og vilkaarene for ansættelsen, og han maatte da efter mindretallets mening være i sin gode ret, naar han negtet at indta dem i arbeidet. Negtelsen var begrundet i arbeiderne eget forhold ved gjenindtagelsen og ligger forsaavidt helt utenfor avslutningsoverenskomsten, som verket overhodet ikke har gaat for nær. Mindretallet voterer derfor for, at de reiste erstatningskrav ikke tas tilfølge.

Efter det resultat, som voldgiftsretten saaledes er kommet til, har de 8 arbeidere krav paa erstatning for det tap, som de har lidt ved den uberettigede negtelse av at bli gjenindtat i arbeidet. Da denne negtelse forelaa, maatte de være berettiget til at avvente den yderligere forhandling, som i anledningen maatte komme til at paagaa mellem organisationerne, forinden de søkte nyt arbeide, og man kunde derfor ikke vente, at de i den første tid efterpaa skulde ha forlatt stedet for at søke arbeide andetsteds. Imidlertid er det oplyst, at der hos entreprenører, som hadde overtat særskilte arbeider for selskapet, i løpet av høsten og utover vinteren var anledning til at faa arbeide paa stedet. 3 av de 8 har ogsaa faat arbeide hos en av disse entreprenører fra december maaned. Efter oplysningerne maa man gaa ut fra, at de øvrige ogsaa vilde ha faat arbeide om de hadde søkt det, muligens paa en enkelt undtagelse nær.

Man maa videre anta, at der har været adgang for dem til at faa dette arbeide, ihvertfald fra november maaned. Efter dette er voldgiftsrettens flertal kommet til det resultat, at de 8 arbeidere bør tilkjendes erstatning for tapt arbeidsfortjeneste til 15. november 1911, beregnet efter den løn, de tidligere hadde ved gruberne. Voldgiftsrettens mindretal (Fjeld, Heiberg og Hansen) mener, at erstatningen bør beregnes indtil 15. december 1911, idet mindretallet ikke kan være enig i, at det er godtgjort, at der før den tid var andet arbeide at faa. Man finder at selskapet, naar det urettelig har negtet arbeide, bør yde en efter omstændighetene avpasset rummelig erstatning, der i dette tilfælde ikke bør sættes kortere end den nævnte datum, hvorved erstatningen blir at beregne for 3 maaneder og 20 dage.

Ved behandlingen av sakerne vedkommende Røstvangen og Foldalen er der intet blit bestemt om parternes omkostningsansvar, idet man vilde opsætte avgjørelsen herav indtil kjendelse kunde avsiges ogsaa for Sydvarangers vedkommende. Spørsmålet om omkostningsansvaret fandtes nemlig at burde avgjøres under ett for alle 3 saker. Da voldgiftsrettens kjendelse, naar de 3 saker bedømmes under ett, er gaat dels til gunst for arbeidsmandsforbundet og dels til gunst for arbeidsgiverforeningen, finder voldgiftsretten enstemmig, at hver av parterne bør bære voldgiftsrettens omkostninger med hver en halvdel.

Kjendelse:

Følgende arbeidere tilkjendes som erstatning for det tap, de har lidt ved at de uberettiget er blit negtet gjenindtagelse i arbeidet efter arbeidstansens ophør i 1911 hos a/s Sydvaranger:

H. Zandnes	kr. 350.00
Albert Staff	« 372.70
Karl Larsen	« 350.00
H. P. Thorsberg	« 391.20
Karl Seth Grek	« 391.20
M. Hamrin	« 369.60
Anton Rasmussen	« 315.00
August Gran	« 392.00

For sit arbeide i saken vedkommende Sydvaranger tilkjendes voldgiftsmændene følgende beløp:

Hr. Fjeld	kr. 300
« Engebretsen	200
« G. Hansen	100
« Oustad	100
« Heiberg	200
« Grøndahl	300
« Wisbech	300
« Halvorsen	275
« Platou	25
Formanden, adv. Stang Lund, tilkjendes	450

Voldgift for Sundløkkens smelteverk.

Aar 1913 den 6. mai avholdtes møte i Stortingsgaten 10, Kristiania, av dhrr. spikerarbeider Osv. Martinsen, murarbeider Bernhard Eriksen, overingeniør Hans Bjørge og advokat Rudolf Horn.

Herrerne meddelte, at de var opnævnte, de 2 første av Norsk arbeidsmandsforbund og de 2 sidste av aktieselskapet Norsk elektrisk metalindustri pr. Sarpsborg, for at søke løst ved voldgift en mellom selskapet og dets ovnsarbeidere opstaat tvist om forstaaelsen av lønstarif av 1. mai 1912.

Der fremlagdes:

1. Et helte korrespondance mellem arbeidsmandsforbundet og selskapet.
2. Lønstarif av 1. mai 1912.
3. Arbeidsregler for arbeidere ved Norsk elektrisk metalindustri, aktieselskap.

Man paatok sig det givne mandat og konstituerte sig som voldgiftskomite i henhold til lønstariffens § 8.

Korrespondancen blev gjennomgaat.

Dhrr. Martinsen og Eriksen meddelte, at arbeidsmandsforbundet frafaldt behandling av spørsmålet om kontrolur, da dette forhold ikke behandles i lønstariffen, men kun i arbeidsreglerne.

Man diskuterte derefter den reiste tvist om forstaaelsen av lønstariffens §§ 2 og 3 og de derom fra begge sider opstillede spørsmaal.

Herunder gav arbeider ved metalindustriens anlæg Grundt, endel oplysninger.

Man kom ikke til enighet, men besluttet, forinden anmodning indgives til handelsdepartementet om at faa opnævnt opmand, at indhente endel oplysninger for derefter at fortsætte forhandlingerne.

Møtet utsattes til tirsdag den 13. ds. kl. 7 eftermiddag paa samme sted. Møtet hævet, efter at protokollen var oplæst og undertegnet.

Osv. Martinsen.
Bernh. Eriksen.

Rudolf Horn.
Hans Bjørge.

Aar 1913 den 16. mai avholdtes møte av voldgiftskomiteen. Møtet holdtes idag istedetfor som berammet den 13. ds., da advokat Horn da hadde været forhindret fra at møte. Hvor da samtlige komiteens medlemmer møtte.

Referertes, at parterne var blit enige om at ordne tvisten i mindelighet saaledes at § 2 i lønstariffen forstaaes derhen, at mindstelønnen for ovnsarbeidere i de i paragrafen omhandlede 8 dage fastsættes til 55 — femti fem — øre pr. time, mot at det har sit forblivende med de hittil utbetalte lønninger. Forliket gjælder fra indeværende lønningsukes begyndelse.

Med 8 dage efter § 2 forstaaes 8 løpende dage. Mindstelønnen dækkes saa langt tilrække kan — av produktionspræmien ifølge § 3 i lønstariffen.

Voldgiftskomiteen fastsatte sit tilkommende til samlet 400 — fire hundrede — kroner, at utrede av parterne med en halvpart paa hver.

Møtet hævet.

Osv. Martinsen.
Bernh. Eriksen.

Rudolf Horn.
Hans Bjørge.

Voldgiftsret angaaende tvist ved hermetikfabrikerne i Stavanger.

Efter forlangende av Norsk arbeidsgiverforening blev der i vinter optat forhandling om en tvist, som var opstaat derved, at arbejderne paa blikemballagefabrikken i Stavanger negtet at presse de saakaldte «lippelaak» paa akkord efter den i tariffen fastsatte akkordpris for sardinlaak.

Forholdet var, at der tidligere var betalt en høiere sats for denne slags laak, og da nu fabrikkerne hadde reducert denne pris og paaberopt sig tarifsatsen for sardinlaak forlangte arbejderne dagløn for presning av lippelaak.

Forhandlingerne førte ikke til noget resultat, og saa forlangte arbeidsgiverforeningen voldgift.

Denne voldgiftsret blev sat i Stavanger og resultatet av denne vil fremgaa av nedenstaaende

protokol:

Aar 1913 den 25. juli holdtes voldgiftsret angaaende tvist om forstaaelsen av overenskomsten for hermetik- og blikemballagefabrikerne i Stavanger.

Som voldgiftsmænd var opnævnt og tilstede:

Ingeniør Heide, ingeniør Juell, maskinarbeider Karl Holmstrøm og hermetikarbeider Karl Andersen. Til opmand var av retten opnævnt advokat Kr. Berg, som ledet forhandlingerne.

For arbeidsgiverforeningen møtte overretssakfører Paus og for arbeidsmandsforbundet Rich. Hansen.

Som vidner avhørtes Gudm. Pedersen, Joh. Tjaaland, disponent Vaade, arbeiderne Birkedal og Østbø, disponent H. Finne og fabrikeier Alb. Barstad samt fabrikeier Jensen.

Sakfører Paus og Rich. Hansen fremla hver sin fremstilling og hadde derefter ordet to gange hver. Paastandene er nedlagt i fremstillingerne.

Man avsa derpaa saadan enstemmig kjendelse:

Retten finder efter det fremkomne, at «presning av sardinlaak 0.27» i paragraf 3 i overenskomsten ikke omfatter alle slags sardinlaak og at det saaledes er sardinlaak, som forarbeides uten at der er truffet nogen bestemmelser herom i tariffen. Man mener derfor, at arbeidsgiverne har bevisbyrden for at de saakaldte lippelaak skal gaa ind under tariffen dens paragraf 3 «presning av sardinlaak». Et saadant bevis finder man imidlertid ikke er ført. Vistnok eksisterte de saakaldte lippelaak dengang da tariffen bragtes istand, men disse laak var gjenstand for patent og eiedes kun av 4 firmaer, som repræsenterte ca. fire tiendedele av produktionen. Arbeidernes forhandlere under tariffen benegter derhos, at de kjender til, at disse laak arbeides i nogen grad paa akkord. Det er videre paa det rene, at Stavanger bliktrykkeri i flere aar har betalt adskillig over tarifprisen for de saakaldte brudfalselaak, som ligner meget mere lippelaak end de alm. loddelaak. Dette støtter efter rettens mening den opfatning, at lippelaakene ikke var ment medtatt under satsen 0.27. Dertil kommer, at man finder det bevist, at lippelaakene er vanskeligere at arbeide end loddelaakene. Retten kommer efter dette, dog under sterk tvil, enstemmig til det resultat at det fremsatte spørsmål blir at besvare med nei. Under hensyntagen til sakens tvilsomme beskaffenhet finder man likeledes enstemmig, at omkostningerne ved saken blir at dele mellem arbeidsgiverforeningen og arbeidsmandsforbundet efter regning.

Kr. Berg.

Karl Holmstrøm.

Carl Andersen.

Theo. Heide.

Juell.

Norsk baker- og konditorforbund.

Voldgift i anledning tvist om overenskomsten av 1. mai 1913.

Aar 1913 den 25. november sammentraadte undertegnede voldgiftsret til behandling av:

1. Tvist mellem Norsk arbeidsgiverforening og Norsk baker- og konditorforbund om fortolkningen av, hvorvidt en svend ved Sagenes aktiebakeri skulde lønnes efter § 3 a eller 3 c i overenskomsten av 1. mai 1913.
2. Tvist mellem de samme angaaende krav efter samme overenskomst paa overtidsbetaling for sur- og hævlægning paa søn- og helligdage.

I voldgiftsretten blev først behandlet tvist nr. 1.

Parterne fremla dokumenter og fremstillet vidner, som blev avhørt, hvorefter saken blev procedert av parterne.

Behandlingen av tvist nr. 2 blev utsat til den 3. december.

Aar 1913 den 3. december traadte voldgiftsretten paany sammen til behandling av tvist nr. 2.

Efterat saken var forhandlet mellem parterne og vidner delvis var avhørt, blev saken utsat. Likeledes blev man enig om at fortsætte vidneførslen i tvist nr. 1 angaaende et par punkter.

Aar 1913 den 5. december fortsattes behandlingen av tvist nr. 1 og 2 med vidneførsel, hvorefter begge tvister blev optat til kjendelse.

Efter forutgaat raadslagning inden voldgiftsretten avsaedes følgende kjendelser:

Tvist nr. 1:

Under 1. mai 1913 blev der oprettet en overenskomst mellem Norsk arbeidsgiverforening og de i denne staaende bakermestre i Kristiania paa den ene side og Norsk baker- og konditorforbund og Bakersvendenes forening i Kristiania paa den anden side.

- Efter denne overenskomsts § 3 skal der betales en mindsteløn pr. uke
- a. for ansvarshavende saasom ovns- og traugsvende kr. 29.00;
 - c. for de øvrige i bakeriet beskjæftigede svende kr. 27.00.

Efterat denne overenskomst var traadt ikraft, er bakersvend Børresen blit ansat ved Sagenes aktiebakeri og er blit lønnet efter overenskomstens § 3 c. Imidlertid har Norsk baker- og konditorforbund hævdet, at Børresen skulde ha været lønnet efter § 3 a med kr. 29.00 pr. uke. Herom er der forhandlet mellem organisationerne uten at enighet er opnaadd, og spørsmålet er derefter gaat til voldgift.

Dets besvarelse vil bero paa, om Børresen kan ansees for at ha været ansvarshavende svend. Som ansvarshavende er i overenskomsten uttrykkelig nævnt ovns- og traugsvende. At Børresen ikke har været ovnssvend er paa det rene. Heller ikke har han utført i sin helhet det arbeide, som i almindelighet paaligger en traugsvend, og kan derfor efter rettens mening ihvertfald ikke direkte betegnes som traugsvend.

Imidlertid fremgaar det av overenskomsten, at det ikke utelukkende er ovns- og traugsvende, som skal kunne betragtes som ansvarshavende, idet det som allerede nævnt i denne heter: «ansvarshavende, saasom ovns- og traugsvende».

Vistnok er det oplyst, at ordet «saasom», da det første gang indkom i tariffen i 1910, var foranlediget ved et enkelt tilfælde, hvor vedkommende mester skal ha søkt at undgaa at faa særskilt ansvarshavende traugsvend ved at la ovnssvenden utføre endel av traugsarbeidet (tempereringen av melken). Man kan imidlertid efter den opfatning, som voldgiftsrettens flertal — Iversen, Bakken og formanden — har, ikke indskrænke betydningen av ordet «saasom» i tariffen til kun at gjælde tilfælder, som er helt analoge med det tilfælde, som gav anledning til, at ordet kom ind i tariffen. Naar uttrykket staar i tariffen, maa det tillægges sin selvstændige betydning, og flertallet finder da, at tariffen maa forstaaes saaledes, at foruten ovns- og

traugsvenden skal som ansvarshavende ogsaa ansees de svende, som efter det arbejde de har kan sættes i klasse med disse svende.

Det er oplyst, at Børresens arbejde har bestaaet i «utlangning og grisling av brødet». Videre er det under forhandlingerne bragt paa det rene, at dette arbejde danner et regelmæssig led i traugsvendenes arbejde. I saa henseende er det nærmere oplyst, at hvor brødbakning foregaar for haanden (uten maskineri) bestaar traugsvendens arbejde i hæv- og surlægning samt tilberedning av deigen; dernæst forestaar han selve deigæltningen, hvorefter han langer ut (former) den avveiede deig til brød og grisler dette. Ved maskinbakning, hvorom det her er spørsmaal, vil imidlertid regelmæssig dette traugsvendenes samlede arbejde være delt paa flere. Deigen blir æltet i maskin. Det er da én svend, som forestaar hæv- og surlægning samt tilberedning av den deig, som skal æltes i maskinen. Naar saa deigen forlater maskinen, blir den avveiet og fordelt paa 2 eller flere lag for utlangning og grisling. I Sagenes bakeri blev deigen fordelt paa 2 lag. I det ene av disse var det, at Børresen utførte utlangningen og grislingen, mens denne i det andet lag blev utført av den samme svend, som forestod hæv- og surlægningen.

Fra forbundets side er der nedlagt paastand om, at grislings- og utlangningsarbeidet, enten det utføres i maskinbakerier eller i hittil almindelige bakerier, maa bli at betragte som ansvarsarbeide og lønnes i henhold til overenskomstens § 3 a. Parterne er imidlertid under sakens behandling blitt enige om, at voldgiftsretten kun skal avgjøre spørsmålet i forhold til det foreliggende tilfælde, altsaa kun forsaavidt angaar det arbejde, som baker-svend Børresen har utført i Sagenes aktiebakeri.

Spørsmålet blir derfor, om Børresen, som saaledes i det ene lag har overtatt en del av traugsvendenes regelmæssige arbejde, tariffmæssig skal likestilles med traugsvenden.

Voldgiftsrettens flertal er kommet til det resultat, at dette spørsmaal maa besvares bekræftende. Det utlangnings- og grislingsarbeide, som han har hatt at utføre, er — efter hvad det er paa det rene — et typisk traugsarbeide. Dette har han, efter flertallets opfatning av vidneforslenes resultat, hatt som selvstendig arbejde. Dertil kommer, at han efter flertallets opfatning faktisk har vært den, som ihvertfald i det væsentlige har maattet passe rasken for den deigs vedkommende, som han hadde til grisling. Traugsvend Blikstad har vistnok forklart, at han hadde ansvaret for den deig, han gjorde væk, men at han faktisk ikke raadde med at passe rasken for den deigs vedkommende, som Børresen hadde under behandling, og at han derfor ikke befattet sig videre med dette, end at han selvfølgelig maatte si fra, om suren var slapp, eller der forøvrig var noget særlig at bemerke ved deigen, som Børresen maatte være opmerksom paa. Dette stemmer med Børresens forklaring. De er imidlertid begge i likhet med bakeriets mester enige om, at Blikstad forsaavidt var den ledende, som Børresen i tilfælde hadde at etterkomme en ordre fra Blikstad angaaende rasken eller grislingen, om denne hadde fundet det nødvendig at gi nogen saadan.

Det kan da spørres om, hvorvidt denne sidste omstændighet trods arten av Børresens arbejde og den selvstændighet, hvormed han faktisk utførte dette, skulde forandre forholdet derhen, at Børresen allikevel ikke skulde kunne ansees som ansvarshavende.

Dette spørsmaal har formanden for sit vedkommende fundet tvilsomt, men er dog blitt staaende ved, at Børresens arbejde allikevel maa ansees som ansvarshavende, idet han forsaavidt har lagt en væsentlig vægt paa, at det arbejde som Børresen har utført, er et typisk traugsarbeide, at traugsarbeidets fordeling paa flere hender i sig selv efter tariffen bør bevirke, at hver av dem, der har faatt sig tildelt dele av dette arbejde, maa likestilles med traugsvenden, med mindre vedkommende kun er at anse som en haandtlanger hos denne uten nogen virkelig selvstændighet, saaledes at han arbeider under traugsvendens stadige opsig og ansvar. Formanden som flertallets øvrige medlemmer har ikke kunnet finde, at dette har vært tilfælde med Børresen, som man tvertimot finder selvstendig har utført sit utlangnings- og gris-

lingsarbeide og i det væsentlige ogsaa selvstændig har passet rasken for den deig, han har hat under behandling.

Voldgiftsrettens mindretal (Grøndahl og Samson) kan for sit vedkommende ikke lægge nogen særlig vegt paa tarifens uttryk saasom, idet det som foran nævnt har sin historiske grund, at ordet er kommet ind, mens det ellers ikke kan tillægges nogen særlig betydning. De mener, at der for traugsarbeidet kun kan være en ansvarshavende svend, og om traugsarbeidet i dets forskjellige trin fordeles mellem flere, maa der kun være en, som er ansvarshavende for den hele sur, og dette har efter mindretallets opfatning i nærværende tilfælde været Blikstad. Voldgiftsrettens mindretal finder, at hvis der kunde være flere ansvarshavende ved en surs behandling, vilde i virkeligheden praktisk talt betydningen av et ansvarshavende arbeide bli tilintetgjort. Mindretallet mener derfor ogsaa, at der kun kan være en ansvarshavende traugsvend likesom en ansvarshavende ovnssvend.

Retten flertal skal hertil bemerke, at den ikke har kunnet overbevise sig om rigtigheden herav. Det er her spørsmal om, hvad der skal være ansvarshavende arbeide i tarifens forstand, og flertallet mener da, at den løsning, som det er kommet til i denne sak, maa være den rigtigste.

En anden sak er det, at en mester kan træffe den ordning, at ansvaret for den hele sur utrykkelig lægges paa en mand. Hvis dette gennemføres paa den maate, at hans medarbeidere kun blir hans assistenter, saaledes at han ikke bare i teori men ogsaa praktisk selv forestaar hvert led i arbeidet og har ansvaret for dette, vil forholdet kunne bli slik, at det er ham og ham alene, som i virkeligheden utfører hvert led i traugsarbeidet, om end med hjælp av haandtlangere eller assistenter. Men saaledes har altsaa forholdet efter flertallets mening ikke været for Børresens vedkommende.

Det har i saken været lagt en vis vegt paa, hvorvidt grislingsarbeidet i sig selv betinger en større færdighet, og hvorvidt den er væsentlig for bakeningens heldige utfald. Voldgiftsrettens flertal gaar efter oplysningerne ut fra, at grislingsarbeidet forlanger en virkelig haandverksmessig færdighet, og at den derhos har væsentlig betydning særlig for brødets utseende og derigjennem for dets salgbarhet. Det kan efter det oplyste derhos ved grisling og snitning, utført av en kyndig svend, øves en viss indflydelse paa brødets godhet, særlig gjennem at neutralisere mangler ved deigens behandling paa tidligere trin. Retten mindretal mener, at grislingen i og for sig ikke kan ansees for ansvarshavende arbeide i tarifens forstand.

Kjendelse:

Bakersvend Børresen bør for det utiangnings- og grislingsarbeide, han har utført ved Sagenes aktiebakeri, lønnes efter tarifens § 3 a.

Fr. Stang Lund.

A. Grøndahl. W. B. Samson. Sverre Iversen. Olai Bakken.

Twist no. 2.

Indtil 1. mai iaar, da der blev vedtat ny tarifoverenskomst i bakerfaget rettet arbeidstiden sig efter forskrifterne i lov om indskrænkning av arbeidstiden i bakerier av 24. april 1906. De i denne lov nævnte maksimalarbeidstider var altsaa den effektive arbeidstid, hvorpaa de tidligere lønstariffer var bygget, uten at der blir plads for noget særlig overtidsarbeide.

I lovens § 1 nævnes det, at brødbakning skal være forbudt paa alle søn- og helligdage, dog kan sur- og hævlningsarbeidet samt ovnsfyring foregaa for kl. 12 søn- og helligdagsaftener.

Dette søndagsarbeide med sur- og hævlningsarbeide er bli utført for ukelønnen uten nogen særlig godtgjørelse i penge. Imidlertid synes det efter de fremkomne oplysninger som om det fra bakerforbundet ved leiligheter saavel overfor arbeidsgiveren som ved klage til politiet er bli hævdet den opfatning, at vedkommende arbeidere efter loven hadde krav paa fradrag i deres daglige arbeidstid for dette søndagsarbeide i likhet med hvad loven

bestemmer for natarbeide. Denne opfatning av loven er imidlertid ikke rigtig, og naar der maaske enkeltvis og saavidt skjønnes rent undtagelsesvis har været indrømmet fradrag i den øvrige arbeidstid for sur- og hævlgning om søndagene, maa dette opfattes som en imøtekommenhet, som ikke har hat med nogen pligt i henhold til lov eller overenskomst at gjøre.

Ved tarifoverenskomsten av 1. mai iaar blev der for første gang fastsat en kortere arbeidstid i bakerierne end bakerlovens maksimum, idet det blev fastsat, at der skulde gis overtidsbetaling for den arbeidstid, som faldt mellem den tarifmæssige tid og bakerlovens maksimum. Herom bestemmer overenskomstens § 2:

«Den daglige arbeidstid sættes sammenhengende til 9 timer pr. dag de 5 første virkedage i uken og 11 timer lørdage og andre helligaftener.

Dog kan arbeidet, naar forholdene gjør det paakrævet, utstrækkes til bakerlovens maksimum mot en overtidsbetaling av 75 øre pr. time.

Med bakerlovens maksimum menes den i lovens fastsatte tid for sammenhengende overtidsarbeide.

Alt overtidsarbeide bør dog innskærkes til det mindst mulige og i særdeleshet ikke overdrives av eller overfor den enkelte arbeider.»

Der er er nu reist spørsmal om, hvorledes sur- og hævlgningsarbeidet skal bedømmes i forhold til denne bestemmelse. Fra bakerforbundet hævdes det, at der for dette arbeide skal erlægges overtidsbetaling, idet det er et arbeide, som gaar ut over den i tariffen fastsatte normale daglige arbeidstid. Fra Bakermestrenes forenings side blir det derimot hævdet, at den omhandlede bestemmelse ikke vedkommer sur- og hævlgningsarbeidet om søndagene, som fremdeles maa utføres for den faste ukebetaling. Herom har der været forhandlet, og spørsmålet er derefter gaat til avgjørelse ved voldgift.

Voldgiftsrettens flertal (formanden, Grøndahl og Samson) finder, at den av Bakermestrenes forening hævdede opfatning maa gis medhold.

Overenskomstens § 2 taler i sit første stykke kun om den daglige arbeidstid i virkedagene. I andet stykke sies det, at denne arbeidstid kan utstrækkes til bakerlovens maksimum mot overtidsbetaling, og i det tredje stykke sies det, at der ved bakerlovens maksimum menes den i loven fastsatte tid for sammenhengende arbeidstid. Nu er der i loven ikke fastsat nogensomhelst sammenhengende arbeidstid for søndagsarbeide, som tvertimot i loven for brødbaknings vedkommende er forbudt, naar bortsees fra det omhandlede sur- og hævlgningsarbeide og ovnsfyring. Det fremgaar herav, at det overtidsarbeide, som bestemmelsen tar sigte paa, er det arbeide paa virkedagene, som falder mellem den normale taritid og lovens maksimumstid, mens det i lovens spesielt tilladte søndagsarbeide falder utenfor bestemmelsen. Dette bestyrkes ogsaa ved, at overtidsarbeide etter tariffen kun bør finde sted, *naar forholdene gjør det paakrævet*. Denne begrænsning passer ikke for sur- og hævlgningsarbeidet om søndagene, ti dette arbeide er ganske regelmæssig og altid nødvendig. Flertallet maa derfor se forholdet saaledes, at det regelmæssige sur- og hævlgningsarbeide om søndagene efter den nye tarifoverenskomst gaar ind under den avtalte ukebetaling, og at det tidligere forhold saaledes i denne henseende ikke er blitt forandret ved overenskomsten.

Der er fra bakerforbundet fremlagt et utkast til overenskomst av 1912, som ikke blev vedtat, men som gav uttrykk for, hvad bakersvendene ønsket. I dette utkast staar der i § 1 fastsat en sammenhengende arbeidstid av 9 timer pr. dag, 54 timer ukentlig. I denne arbeidstid er saaledes ikke medtat sur- og hævlgningsarbeidet om søndagene, skjønt det selvfølgelig har været forutsætningen, at ogsaa dette arbeide fremdeles skulde utføres. Videre er der i samme § bestemt, at den i bakerloven fastsatte forkortelse for det arbeide, som paabegyndes før den ordinære arbeidstid, bibeholdes. Den avkortning, som her begjæres i den ordinære arbeidstid for arbeide, som paabegyndes tidligere, kan ikke skjønnes at ta sigte paa sur- og hævlgningsarbeidet om søndagene. Som ovenfor nævnt fastsetter bakerloven ikke nogen avkortning paa grund av dette arbeide, og dette arbeide synes heller ikke at kunne indgaa under bestemmelsen: «Arbeider, som paabegyndes før

den ordinære arbeidstid.» Dette uttryk antas at sigte paa det arbeide, som efter loven uttrykkelig er tilladt umiddelbart for den ordinære arbeidstid (natarbeide). Det synes saaledes som om der heller ikke fra bakersvendenes side har været gjort krav paa, at sur- og hævlningsarbeidet om søndagene for fremtiden enten skulde betales ekstra eller avkortes i den øvrige arbeidstid, og dette bestyrker derfor endmere flertallets opfatning av tariffen, at sur- og hævlningsarbeidet har været holdt utenfor forhandlingerne. Det kan ogsaa bemerkes, at den forøvrig i dette punkt likelydende overenskomst, som er sluttet med konditorsvendenes forening, uttrykkelig er indtat en bestemmelse om forhøiet overtidsbetaling for søn- og helligdage. Dette forklares ved, at bakerloven forbyr søndagsarbeide kun for brødbakning, og at der i conditorier følgelig forekommer søndagsarbeide. Bakersvendenes forening hadde efter dette formentlig hat anledning til at være særlig opmerksom paa sur- og hævlningsarbeidet om søndagene og til at forlange indtat en bestemmelse om overtidsbetaling for dette i tariffen, hvis de hadde ønsket saadan.

Voldgiftsrettens mindretal (Iversen og Bakken) mener, at bakerforbundet bør gis medhold i, at der for sur- og hævlningsarbeidet skal erlægges overtidsbetaling.

Efter det foreliggende tilbud av 1912 fra bakersvendenes side skulde der overhodet ikke være nogen pligt til overtidsarbeide. Derimot var det efter mindretallets opfatning svendenes mening, at bestemmelsen om avkortning i den ordinære arbeidstid skulde gjælde ikke alene natarbeidet, men ogsaa sur- og hævlningsarbeidet om søndagene, og at det kun skyldes den av bakersvendene gjennom længere tid hævdede opfatning av loven, at søndags- og natarbeide maatte stilles i samme klasse og berettigte til fratræk i arbeidstiden, naar dette ikke klart har faat uttryk i tilbudet. Mindretallet mener derfor, at naar overenskomsten i motsætning til tilbudet kommer til kun at bli en lønsavtale, saa at arbeiderne fremdeles skulde være forpligtet til at arbeide i lovens maksimumstid, men dog for tiden utover 56 timer om uken for overtidsbetaling, saa har det været arbeidernes opfatning, at det søndagsarbeide, som de efter sit tidligere tilbud mente skulde fratrækkes i den øvrige arbeidstid nu maatte bli gjenstand for overtidsbetaling. Mindretallet mener, at denne opfatning har faat et tilstrækkelig klart uttryk i overenskomstens § 2, som det forstaar derhen, at den tariffmæssige arbeidstid er 66 timer om uken, saa at hvad der arbeides utover denne tid, maa betales som overtidsarbeide, enten det er et arbeide, som er blit paakrævet av særegne omstændigheter, eller det gjælder det regelmæssige og i sig selv nødvendige sur- og hævlningsarbeide hver søn- og helligdag.

Voldgiftsretten finder efter utfaldet av disse tvister, at omkostningerne ved dem bør deles ligt mellem parterne.

Kjendelse:

Sur- og hævlningsarbeide, der utføres paa søn- og helligdage, kan ikke betragtes som overtidsarbeide, og berettiger ikke til noget tillæg utover den tariffmæssige ukeløn.

For avgjørelse av de to tvister har voldgiftsretten bestemt som honorar: til formanden kr. 200,00, og til hver av voldgiftsmændene kr. 120,00.

Fr. Stang Lund. A. Grøndahl. W. B. Samson.

Sverre Iversen. Olai Bakken.

Norsk centralforening for boktrykkere.

3 voldgitsretter angaaende forstaaelsen av den i 1910 indgaaede overenskomst har været avholdt i Kristiania mellem Norsk arbejdsgiverforening og Norsk centralforening for boktrykkere.

I den ene sak var parterne blit enig om høiesteretsadvokat *Bredal* som opmand. Som dommere, opnævnt av arbejdsgiverne, møtte i denne sak boktrykkerne *Oscar Andersen* og *B. Henningsen* og som opnævnt av Den typografiske forening typograferne *H. Feiring* og *Edv. Mørk*.

Efterat voldgiftsmøter var holdt den 20., 28. og 31. oktober, avsagdes den 6. november følgende

Kjendelse:

Til avgjørelse er forelagt følgende tvistepunkter:

I. Overenskomstens § 35 femte passus bestemmer, at ved mindre trykningsarbeider — paa 2 ark og derunder — skal der betales for indtil 2 blandsider i slutten av arbeidet, mens der ved større arbeider skal betales for alle forefaldende blandsider. Parterne er enig om, at denne betaling er betinget av, at blandsiderne hører «med i formen», som det er uttrykt i paragrafens 1. passus, og videre er de enig om, at sætteren som det ogsaa heter i den sidstnævnte passus, er forpligtet til at levere siderne «justeret». Nu foreligger der fra J. Chr. Gundersens trykkeri et trykningsarbeide med 5 sider tekst og 3 blandsider. Arbeiderne mener, at dette betinger $5 + 2 = 7$ siders godtgjørelse, mens arbejdsgiverne vil ha det beregnet til 6 sider. Til støtte herfor gjør arbejdsgiverne gjældende, at de sidste 2 blandsider ikke er justert og derfor ikke rettelig kan medregnes, hvorhos de yderligere paaberoper sig, at forsaavidt angaar stortings- og regjeringsdokumenter — hvad der her er tale om — blev der i 1910 for Kristiania-trykkeriernes vedkommende truffet en lokal avtale, hvorefter 5 siders tryk betales som 6 sider, 6 siders tryk som 6 s'ider, 7 siders tryk som 8 sider og 8 siders tryk som 8 sider o. s. v., og denne avtale anser de fremdeles gjældende ved siden av landsoverenskomsten av 1913.

Rettens flertal, formanden, Feiring og Mørk finder, at den lokale avtale av 1910 maa ansees bortfaldt ved istandbringelsen av landsoverenskomsten av 1913 da den er i strid med overenskomstens § 25, der i saa henseende ingen undtagelse gjør. Videre finder flertallet, at det ikke er nogen betingelse for beregningen av blandsiderne, at disse er justert. Justeringen skal foretages om den begjæres; men begjæres den ikke, eller endog det begjæres eller forutsættes, at der ikke skal justeres, har sætteren like fuldt sit krav paa godtgjørelse for indtil 2 blandsider i behold. Der er vistnok fra arbejdsgivernes side videre gjort gjældende, at naar de 2 sider ikke justeres, kan de ikke rettelig siges at «høre med i formen». Flertallet finder imidlertid, at naar de 2 blandsider hører med til arbeidets format — naar altsaa som i nærværende tilfælde papiret lægges i tormen med 8 sider hvorav 5 siders tryk, — saa hører alle 8 sider med i formen, og efter §'ens 5. passus skal der da betales for indtil 2 blandsider. Flertallet kommer saaledes til det resultat, at der i det forelagte tilfælde bør betales for 7 sider.

Mindretallet, Henningsen og Andersen, gjør gjældende, at den paa-gjældende form kun var en avlægningsform for 5 sider, jfr. § 10. Saavel under hensynertil som under hensyn til den tidligere gjældende kotume for dette slags trykarbeide mener de, at der kun bør betales for 6 sider tekst.

II. Overenskomstens § 29 bestemmer, at «navne og artssats godtgjøres med 25 pct. paa vedkommende satsdel». I motiverne til denne bestemmelse er det uttalt, at dette tillæg ikke gjælder hele arket, men kun «de virkelige navn og artsord». Ved Grøndahl & Søn's trykkeri er der i den anledning opstaaet tvist om disse 25 pct. tillæg altid skal beregnes kun over navnets længde i satsen, som arbejdsgiverne paastaar, eller om de skal beregnes over hele linjens længde, hvor hvert navn utgjør et selvstændig avsnit i

teksten, hvilket arbeiderne paastaar. Hvor flere linjer, delvis optat av navn og artsord, delvis av tomrum, følger efter hinanden mener arbeiderne, at tillægget skal beregnes over hele den paagjældende del av siden.

Retten flertal, formanden, Henningsen og Andersen, finder, at det kun er satsens længde i selve navnet, som betinger tillægget. Ganske vist taler §'en om 25 pct. tillæg til vedkommende «satsdel»; men betegnelsen «satsdel» passer sproglig like godt paa det enkelte ord som paa det enkelte avsnit. Der er jo desuten enighet mellem parterne om, at tillægsberegningen, hvor navne i et avsnit findes indblandet med anden tekst, skal ske over navnenes sammenlagte maalte længde, ikke over avsnittet, og altsaa sigter ordet «satsdel» i denne forbindelse kun til de enkelte navn, ikke til avsnittet. Men da vilde det være ganske urimelig, om ordet «satsdel» skulde ha en helt anden betydning, hvor navnene ikke var iblandet med anden tekst, men iblandet med tomrum. Arbeidernes forstaaelse av bestemmelsen er forøvrig i sig selv litet rimelig. Hvis nemlig en linje bestaar av delvis navne og delvis tekst, la os si halvparten av hvert, saa er der enighet om, at der ved siden av grundprisen for den hele linje betales 25 pct. tillæg bare for den halve linje; men hvis linjen for en halvdel bestaar av navne og for den anden halvdel av tomrum, skulde der efter arbeidernes forstaaelse betales ikke alene grundpris for den hele linje, men endvidere tillæg ogsaa for den hele linje, og det uagtet arbeidet i det sidste tilfælde utvilsomt maatte være mindre og i hvert fald ikke større end i første tilfælde. For at saadant skulde antages, maatte der foreligge klare bestemmelser for en saadan mening. Men noget saadant findes ikke. — Tvertimot — og dette finder retten flertal i hvert fald avgjørende — indeholder de trykte motiver uttalelse om, at der ved bestemmelsen i § 29 ikke hjemles tillæg til hele arket, men kun til «de virkelige navne og artsord». Hadde man her ment, at ogsaa *avsnittet* undtagelsesvis kunde betinge tillæg, maatte det være sagt. Retten flertal kommer saaledes til det resultat, at der kun skal beregnes tillæg til den virkelige længde av navne og artsord, ogsaa om disse navne og artsord hver for sig danner en egen linje eller et særskilt avsnit i teksten.

Mindretallet, Feiring og Mørk, forstaaer ved ordet «satsdel» i § 29 den hele linje eller det hele avsnit, hvor navne eller artsord forekommer alene eller kun iblandet med en enkelt linje eller enkelte linjer av anden tekst. De finder heller ikke motiverne avgjørende for en motsat forstaaelse, idet der kun tales motsætningsvis om hele ark og enkelte navne og artsord. I det hele mener mindretallet, at deres forstaaelse er bedst i overensstemmelse med tariffens beregningsmaate i det hele tat, hvorefter «spækken» ikke fradrages sætterne.

III. Overenskomstens § 1 anden passus sammenholdt med § 8 fastsætter arbeidstid og arbeidsløn for *regelmæssig* natarbeide i trykkerierne; — det vil altsaa si for arbeide 6 nætter i uken. Disse bestemmelser indeholder intet om tillæg for arbeide nat til søndag. Under overskriften: «Bestemmelser for aviser» findes der imidlertid i § 1 femte passus en bestemmelse om, at ved dagblade der utkommer med 7 morgenumre, erholder personalet for sit arbeide nat til søndag 75 pct. tillæg — den enkelte arbeider maa desuten ikke ha mere end 6 nætters arbeide i uken. Arbeiderne mener nu, at denne undtagelsesbestemmelse om de 75 pct. tillæg ogsaa bør komme til anvendelse til fordel for «Morgenbladets» og «Aftenpostens» personaler, der vistnok ikke er dagblade med 7 morgenumre, idet de kun utkommer med 6 morgenumre — ikke mandag morgen — men hvor personalet kan faa nattetjeneste 6 nætter i uken og deriblandt alltid nat til søndag. Arbeiderne mener, at da der saaledes ved begge grupper av aviser blir tale om det samme regelmæssige natarbeide, saa bør ogsaa tillægget for det særlig ubehagelige arbeide nat til søndag være ens for begge avisgrupper. — Arbeidsgiverne fra sin side paapeker, at det ikke alene er arbeidet nat til søndag, som ansees særlig ubehagelig, men ogsaa arbeidet nat til mandag, og der bestaar den forskjell mellem de to nævnte grupper av aviser, at mens arbeiderne i de i overenskomstens § 1 femte passus omhandlede aviser kan komme til at maate arbeide baade nat til søndag og nat til mandag i samme uke, vil arbeiderne i «Morgenbladet» og «Aftenposten» ialfald alltid være fri nat

til mandag. Men dernæst sier de, at uanset hvad grunden kan være til, at bestemmelsen om de 75 pct. tillæg er bliit knyttet bare til de dagblade, der utkommer med 7 morgenumre og ikke til de andre, saa er i hvert fald bestemmelsen klar og levner ikke plads for utvidelser.

Og i dette sidste er *rettens flertal*, formanden, Henningsen og Andersen enig. «Morgenbladets» og «Aftenpostens» personaler indgaar ikke under undtagelsesbestemmelsen i § 1 femte avsnit, men under hovedbestemmelsen i paragrafens andet avsnit, sammenholdt med § 8. Da bestemmelserne i saa henseende ikke levner tvil, findes det unødvendigt at undersøke det mere eller mindre billige i arbeidernes krav.

Mindretallet, Feiring og Mørk mener, at bestemmelsen om procenttillægget for faste natarbeidere gjælder alle aviser, der utkommer med søndagsnummer. Dette har været arbeidernes forhandleres forutsætning ved overenskomstens istandbringelse. Billighet tilsier ogsaa, at det ubehagelige arbeide nat til søndag betinger tillæg i alle aviser.

Med hensyn til voldgiftens omkostninger voterer Henningsen og Andersen for, at arbeiderne betaler disse, og Feiring og Mørk for, at arbeidsgiverne betaler dem, mens formanden voterer for deres deling.

I henhold til den passerte votering blev saaledes

kjendt for ret:

I første tvist:

Arbeiderne bør i det forelagte tilfælde betales for 7 siders sats.

I anden tvist:

Der beregnes kun tillæg til den virkelige længde av navne og artsord, ogsaa om disse navne og artsord hver for sig danner en egen linje eller et særskilt avsnit i teksten.

I tredje tvist:

«Morgenbladets» og «Aftenpostens» personaler har ikke ret til den paastaaede tillægsbetaling for arbeide nat til søndag.

Voldgiftens omkostninger betales av hver av parterne med en halvpart. Formandens godtgjørelse sættes til kr. 150.00. De andre medlemmers godtgjørelse sættes til 100 kr. hver.

Den anden sak gjaldt en tvist ved *Christiania Papirindustri A/S* angaaende overenskomstens forstaaelse. Som opmand var parterne bliit enig om høiesteretsassessor *Paal Berg*. Som voldgiftsmænd møtte for typograferne maskinmester *Edvard Mørk* og typograf *H. Feiring* og for arbeidsgiverne i det tørste møte den 30. oktober disponent *H. M. Tønsager* og ingeniør *Alf Bang*. I et voldgiftsmøte den 5. november gjorde typografernes repræsentant hr. *Friis* opmerksom paa, at han maatte anse disponent *Tønsager* inhabil, da han hadde deltatt i forhandlingerne angaaende istandbringelsen av tariffen. Arbeidsgiverforeningens repræsentant, overrettsakfører *Paus*, vilde efter omstændighetene ikke motsætte sig, at hr. *Tønsager* vek sæte, men han fandt at burde gjøre opmerksom paa, at han først nu i dette møte var bliit bekjendt med, at indsigelsen vilde bli fremsat.

Hr. *Tønsager* fratraadte derpaa, og i hans sted møtte høiesteretsadvokat *Rolf Prydz*. Efterat nye voldgiftsmøter var holdt den 7. og 8. november, avsgades den 10. saadan

Kjendelse:

Mellem Norsk centralforening for boktrykkere og Norsk arbeidsgiverforening har der reist sig tvist om, hvorvidt *Christiania Papirindustri A/S* efter boktrykkertariffens § 53 pligter at bruke utlærte trykkere i sin bedrift.

Disponenten for *Christiania Papirindustri A/S* har git følgende oplysninger om fabriken: Den driver væsentlig med posefabrikation. For posestrykningen har man ialt 12 diegeltrykpresser og en rotationspresse. Denne sidste er for tiden ikke i bruk. Av diegeltrykpresserne blir to ikke alene brukt til posestrykning, men ogsaa til trykning av forskjellige akcidensarbeid-

der. Denne akcidenstrykning drives dog ikke til stadighet, og er av underordnet betydning for fabrikken, sammenlignet med posefabrikationen.

Norsk centralforening for boktrykkere har gjort gjældende: Christiania Papirindustri har et saa stort antal diegeltrykpresser, at bedriften maa falde ind under tariffens § 53, naar den driver akcidenstrykning.

Norsk arbeidsgiverforening hævder derimot, at § 53 ikke kan finde anvendelse paa denne fabrik, da den ikke har nogen hurtigpresse.

Norsk centralforening for boktrykkere har nedlagt saadan paastand:

«Ved Christiania Papirindustri's trykkeri ansættes i henhold til overenskomstens §§ 53 og 54 en utlært trykker og en utlært diegeltrykkerske.» Subsidiært er der fremsat paastand om, at der ansættes utlærte diegeltrykkersker.

Norsk arbeidsgiverforening har fremsat paastand om, at Norsk centralforening for boktrykkere's paastand ikke blir tat tilfølg.

Voldgiftsrettens *flertal*, formanden og de herrer Bang og Prydz, skal bemerke:

Der staar i § 53:

«Hvor maskinernes antal er mindst en hurtigpresse og en diegeltryk-presse, skal betjeningen ske av en utlært trykker.»

Denne ordlyd synes i og for sig klar og utvetydig. En hurtigpresse skal findes ved bedriften, forat den skal falde ind under §'en. Og der staar intet om, at et større antal diegeltrykpresser kan erstatte hurtigpressen.

At §'ens ordlyd maa ha været drøftet under forhandlingerne om den nye tarif, og at ordlyden ikke skyldes nogen uopmerksomhet eller tilfældighet, fremgaar efter flertallets mening av §'ens forhistorie.

Bestemmelsen er ordlydende tat fra § 42 i Kristiania-tarifen av 1907. Typografernes forhandlere hadde i sit forslag til ny tarif flg. bestemmelser: § 49: Paa trykkerier, hvor der er hurtigpresse eller 2 diegeltrykpresser, skal betjeningen ske av en utlært trykker

Trykkeriernes forhandlere hadde derimot i sit forslag ikke optat nogen bestemmelse om pligt for bedrifterne til at anvende utlærte trykkere. Heller ikke § 42 i den gamle Kristiania-tarif var optat i deres forslag.

Det er klart, at det krav, som nu er reist, dækkes helt av typografernes forslag.

Men naar trykkeriernes forhandlere ikke har villet akseptere dette forslag, og naar de har gaat med paa den gamle Kristiania-tarifs § 42, er det selssagt, fordi de har været fuldt opmerksomme paa den realitetsforskjel, som de to redaktioner gav uttryk for, og fordi de ikke har villet gjøre den indrømmelse, som typografernes forslag førte til.

Men er dette saa, og har altsaa typografernes forhandlere forgjæves søkt at sætte igjennem den ordlyd, som vilde være det naturlige og rigtige uttryk for det krav, som nu er reist, da synes det utilstedeilig at læse den bestemmelse, som blev vedtat, som om den i mening faldt helt sammen med det forkastede forslag. Og dette saa meget mere som man ikke kan lægge denne mening ind i bestemmelsen uten at gjøre vold paa ordene.

Det er vistnok hævdet av Norsk centralforening for boktrykkere, at det var mindre paakrævet for typograferne at holde fast paa sit forslag, saasom man ved at sammenholde § 53 med § 54 maatte komme til det, som laa i deres forslag. Voldgiftsrettens flertal kan ikke dele denne opfatning. § 54 uttaler hverken uttrykkelig eller forutsætningsvis noget om *pligten* til at benytte utlært hjelp. Den fastslaar kun lønsvilkaar og ansvarsbetingelser for utlært hjelp, naar saadan blir benyttet. Om den tænker sig en utlært arbeider utelukkende beskjæftiget med diegeltrykpresser (jfr. §'ens 3dje led), kan man ikke derfra dra nogen slutning angaaende pligten til at anvende utlærte arbeidere i bedrifter, som bare har diegeltrykpresser. Likesaalitt kan man slutte noget fra §'ens slutningsbestemmelse om, hvilket arbeide man kan kræve av diegeltrykkersker for de forskjellige betalngssatser.

Heller ikke kan der efter flertallets mening utledes noget av 2det avsnit i § 53 og de til dette knyttede forklaringer. At anvendelsen av de her opstillede undtagelsesregler gjøres avhængig av, om vedkommende bedrift har fuldt arbeide for en utlært mand, viser netop efter flertallets mening, at

hovedregelen ikke lægger vekt derpaa, og at der for anvendelsen av hovedreglen ikke skal komme an paa noget konkret sjøn over omfanget av arbeidet.

Voldgiftsrettens flertal finder efter dette ikke at kunne gaa utenom, hvad som ligger i ordene i § 53. Og da det er paa det rene, at Christiania Papirindustri ikke anvender nogen hurtigpresse, kan flertallet ikke ta tilfølge den paastand, som Norsk centralforening for boktrykkere har fremsat, hverken den principale eller den subsidiære. Hvad den sidste angaar skal forøvrig bemerkes, at der ikke i tarifen findes nogen bestemmelse, der paalægger et trykkeri at anvende diegeltrykkersker.

Mindretallet, de herrer Mørk og Feiring, mener at man ikke maa fæste sig for sterkt ved ordlyden av § 53. Det har efter mindretallets opfatning ikke været forhandlernes mening at fastslaa, at en hurtigpresse skulde være en absolut nødvendig betingelse. Dette finder mindretallet godtgjort ved vidneforklaringerne. Ved at nævne én hurtigpresse og én diegeltrykkpresse har man alene villet opstille en veiledende norm for, hvilket maskinantal kan antages at skaffe tilstrækkelig av arbeide for en utlært trykker. Mindretallet mener derfor, at en bedrift med bare diegeltrykkpresser ogsaa kan falde ind under §'en, forsaavidt den har et saa stort antal saadanne presser, at der skulde være fuldt arbeide for en utlært trykker. En støtte for denne sin opfatning finder mindretallet i 2det avsnit av § 53 og de til dette avsnit knyttede forklaringer, hvor vegten lægges paa, om der kan skaffes fuldt arbeide eller ikke for en utlært trykker.

2det avsnit fastslaar end yderligere, at hvor der ikke er fuldt arbeide for en utlært trykker, kan der anvendes utlærte arbeidere (sættertrykkere). Av denne bestemmelse fremgaar derfor, at §'en for utførelse av trykarbeide forutsætter anvendelsen av utlært arbeidshjælp.

Efter de opplysninger, som foreligger om antal av diegeltrykkpresser ved heromhandlede bedrift og om dens akcidenstrykning, finder mindretallet at der bør være utlært hjelp ved fabriken. Og mindretallet vil derfor ta den fremsatte principale paastand tilfølge.

Mindretallet vil forøvrig bemerke, at selv om den principale paastand ikke blir tat tilfølge, maatte dette ifald ske for den subsidiære. Betegnelsen «diegeltrykkerske» faldt ikke ind under betegnelsen «utlært trykker» (jfr. tarifens § 8, avsnit 6 og § 54, avsnit 7) Det trykningsarbeide som utføres ved denne bedrift, kan efter § 61 ikke utføres av paalæggersker, og følgen derav maa være, at bedriften maa være forpligtet til at la arbeidet ialfald utføre ved diegeltrykkersker.

Mindretallet vil ogsaa ha fremhævet, at efter vidneforklaringerne, de foreliggende trykprøver og det indtryk, man fik ved aastedsbeferingen, synes det ogsaa haandverksmessig set ikke forsvarlig, at utlært arbeidshjælp ikke blir benyttet.

Til den sidste bemerkning vil flertallet ha uttalt, at hvad som foreligger til avgjørelse er alene, hvorvidt bedriften efter tarifen er retslig forpligtet til at benytte utlært hjelp.

For det tilfælde, at resultatet av rettens overveielser skulde bli den av flertallet hævdede opfatning, har Norsk centralforening for boktrykkere fremsat flg. spørsmaal:

«Er det rettens opfatning, at trykkerier, hvor ingen hurtigpresser findes, ikke omfattes av overenskomsten?»

Voldgiftsretten svarer enstemmig nei til dette spørsmaal. Om de i spørsmålet nævnte trykkerier ikke falder ind under tarifens § 53, følger ikke derav, at de skal staa ubundne av tarifens øvrige bestemmelser.

I henhold til det anførte blir voldgiftsrettens

kjendelse:

Den av Norsk centralforening for boktrykkere fremsatte paastand tages ikke tilfølge.

Sakens omkostninger bærer parterne hver med en halvpart.

Salærerne ansættes saaledes: Til formanden kr. 150.00 og til hver av rettens øvrige medlemmer kr. 80.00.

Den tredje sak gjaldt en tvist mellem dagbladet «*Morgenavisen*» i Bergen og dens typografer angaaende betaling for arbeide 17. mai, og hvorvidt denne dag skal ansees som fridag. Advokat *Bredal* blev i møte 30. august valgt til opmand. Som dommere, opnævnt av arbeidsgiverforeningen, møtte boktrykker *Marius Starnes* og ingeniør *S. Lie Heidenreich*. Norsk centralforening for boktrykkere hadde først opnævnt typograferne *Joh.s Hulthin* og *O. Ruud*. Da disse imidlertid var medlemmer av foreningens hovedstyre og desuten hadde deltagt ved istandbringelsen av den overenskomst av 19. april 1913 hvis bestemmelser vilde bli avgjørende for tvister, paastod arbeidsgiverforeningens repræsentant, hr. *Paus*, i møte den 4. september, at disse skulde ansees som inhabile. Typograferne benyttet nemlig ved overenskomstens istandbringelse en større komité, og derav var baade hr. Ruud og hr. Hulthin medlemmer. Senere fortsattes forhandlingerne av en engere komité, hvor hr. Hulthin ikke var med, men derimot hr. Ruud. Forhandlingerne avsluttedes mellem Arbeidernes faglige Landsorganisation og Norsk arbeidsgiverforening. Herunder var ogsaa hr. Ruud, men ikke hr. Hulthin med. Hr. Paus fremla utskrifter av en række inhabilitetskjendelser, henholdsvis av 29. nov. 1909, 5. nov. 1910, 28. sept. 1911, 18. april 1912 og 24. mai 1912, samt endelig den overenskomst angaaende forhandling og voldgiftsretter, som læa til grund for disse kjendelser. Han henviste endvidere til byretskjendelse av 17. mars 1900 (kfr. 2den samling av byretsdomme ved *Siewers* nr. 791).

Typografforeningens repræsentant, hr. *Friis*, protesterte mot den nedlagte inhabilitetspaastand og mente, at avgjørelsen udelukkende maatte bygges paa overenskomstens § 68. der angaaende inhabilitet bestemmer, at ingen kan vælges til medlemmer av voldgiftsretten, som har deltagt i nogen tidligere forhandling angaaende saken. Hr. Ruud og hr. Hulthin har ikke deltagt i nogen saadan tidligere forhandling angaaende saken, idet det er mindre korrekt, naar det i en fremlagt protokoltskrift for møte 10. juli 1913 sees anført, at «Centralforeningen» møtte for typograferne under forhandlingerne. Det var i virkeligheten Den typografiske forening i Bergen, som møtte her.

I møte den 16. september blev arbeidsgiverforeningens inhabilitetsindsigelse tat tilfølgende. Rettens *pluralitet*, formanden, Heidenreich og Starnes, fandt ikke, at den paaberopte bestemmelse i overenskomstens § 68, 3. avsnit, kunde betragtes som uttømmende angaaende spørsmålet om voldgiftsdommeres habilitet. Dette var ogsaa i flere tidligere voldgiftsavgjørelser antat med hensyn til den likelydende bestemmelse i den for andre organisationer gjældende «overenskomst angaaende forhandlinger og voldgiftsretter», overenskomstens § 8. Likeledes i tilslutning til flere tidligere voldgiftsavgjørelser fandt pluraliteten, at medlemmer av styret for en forening, der er part i saken, ikke kunde ansees som habile, og særlig gjælder dette, hvor som her de paagjældende styremedlemmer tillike hadde deltagt i istandbringelsen av den overenskomst, hvis bestemmelser blir gjenstand for rettens avgjørelse. *Mindretallet* Hulthin og Ruud, ansaa overenskomstens § 68, 3. avsnit uttømmende angaaende voldgiftsdommeres habilitet, og fandt ikke, at de i henhold til denne bestemmelse kunde ansees inhabile. I henhold til voteringen avsagdes kjendelse for, at den fremsatte indsigelse mot d'herrer Hulthins og Ruuds habilitet tages tilfølgende.

Efter dette frattraadte d'herrer Hulthin og Ruud. I deres sted indtraadte d'herrer *Chr. Hansen* og *Alf Hansen*. Under realitetsbehandlingen avhørtes en række vidner.

Den 29. oktober avsagdes

realitetskjendelse.

Der fremlagdes skriftlig votering fra rettens medlemmer.

Formandens votum: Med foranledning i en ved «*Morgenavisen*» i Bergen opstaat tvist om trykkeripersonalets ret til at kræve overtidsgodt-

gjørelse for arbeide den 17. mai iaar er der forelagt voldgiftsretten følgende spørsmål:

1. Har arbeiderne ved A/S «Morgenavisen» krav paa, at 17. mai skal være fridag?
2. Har de arbeidere ved bedriften, som arbeidet nævnte dag, krav paa overtidsbetaling herfor?

Jeg anser det bevist, at 17de mai fra gammel tid av har været fridag i Bergen, og saaledes at arbeide den dag har betinget overtidsbetaling. Hvad saaledes specielt angaar «Morgenavisen», som begyndte at utkomme i 1903, saa har arbeiderne her — bortset fra aarene 1903, 1907 og 1912, da 17de mai faldt paa en helligdag, og saaledes allerede av den grund var fridag, og saavidt erfares med undtagelse av aaret 1904 — ellers altid hat en ekstra fridag den 17de mai uten fradrag i løn. For at gjennomføre dette har der været sløifet et nummer av avisen enten 17de eller 18de mai. Det samme gjælder Bergens aftenaviser. De har regelmæssig sløifet sit nummer 17de mai, og naar de undtagelsesvis istedet har utgit et morgenummer, har dette altid betinget overtidsbetaling. Likesaa har arbeiderne i de øvrige trykkerier i Bergen fra gammel tid av hat fri 17de mai, og overtidsbetaling har der derfor her ikke været tale om. Der er forøvrig fremlagt en kontrabok for en arbeider i Griegs trykkeri for 1902, der viser, at der for arbeide 17de mai det aar har været git overtidsbetaling.

At 17de mai i Bergen skulde være fridag kom ogsaa tilorde i Bergens-tariffen for 1907. Bergens-tariffens § 4 bestemte herom: «Fridage anordnet av forretningen maa ikke fradrages ukearbeiderne og godtgjøres stykarbeiderne efter timebetaling. Likeledes godtgjøres stykarbeiderne for 17de mai.» Heri ligger saavidt skjønnes uttalt 2 ting: 1) at 17de mai skulde være fridag, og arbeide den dag betinge ekstra betaling, og 2) at 17de mai ikke var en av forretningen «anordnet fridag» — ti isaafald behovet den ikke særskilt bestemmelse — men en kotumemæssig vedtat fridag.

Bergens lokaltarif av 1907 blev, som de øvrige lokaltarifer, avløst av landstariffen 1913.

Her blev Bergens-tariffens § 4 indtat som 4de avsnit i § 5 saalydende: «Fridage bestemte av forretningen maa ikke fradrages ukearbeiderne og godtgjøres styksætterne efter timebetaling.» Derimot utelotes de paafølgende ord om 17de mai.

Nu gjør arbeidsgiverne gjældende, at ved denne utelatelse maa 17de mai være sløifet som *vedtagen* fridag, hvorav følgen atter skulde bli, at det fremtidig blev avhengig av hver enkelt forretnings fri bestemmelse, om den fremtidig skulde være fridag i forretningen, eller fremtidig sløifes som fridag.

Typograferne gjør derimot gjældende, at naar de nævnte ord om den 17de mai blev utelatt, saa var det alene begrundet i, at overenskomsten skulde være en landsoverenskomst og derfor ikke i sin tekst kunde indeholde en bestemmelse om 17de mai, som alene var gjældende i Bergen, men ikke fandtes i de øvrige lokaloverenskomster. De mente derimot sin ret med hensyn til 17de mai som fridag for Bergen tilstrækkelig beskyttet ved motiverne til § 5, 4de avsnit saalydende:

«Idet arbeidsgivernes forhandlere uttaler sin sympati for, at arbeiderne erholder ferie, er det forutsætningen, at de firmaer, som allerede gir ferie, fremdeles yder saadan.»

samt ved overenskomstens slutningsbestemmelse saalydende:

«Parterne er enige om, at de vedtagne ændringer ikke skal ha tilfølgende, at de enkelte arbeiders ukeløn og ukentlige arbeidstid blir ugunstigere end hittil, saalænge de fortsætter i samme bedrift.»

Hvad angaar den sidstnævnte bestemmelse, paastaar imidlertid arbeidsgiverne, at den kun tar sigte paa den *ordinær* ukeløn og den *ordinære* ukentlige arbeidstid og ikke kan utvides til at omhandle spesielle fridage i aaret. Arbeiderne hadde her foreslaat en langt mere vidtgaende bestemmelse, nemlig at arbeidernes «arbeidsvilkaar» ikke skulde forringes ved den nye tarif, men

det motsatte arbeidsgiverne sig, idet de, som de siger, vilde komme bort fra lokale kotumer og slendrian i arbeidsforholdene.

Og hvad angaar motiverne til § 5, 4de avsnit, paastaar arbeidsgiverne, at de kun angaar ferier, ikke fridage.

Jeg er kommen til det resultat, at begge de opstilte spørsmal maa bli at besvare bekræftende.

Jeg finder ingen bestemmelse i overenskomsten av 1913, hvorefter alle fridage i fremtiden helt skal være overlatt forretningens fri raadighet. Der tales ganske vist i § 5, 4de avsnit om «fridage bestemt av forretningen», og gives nærmere regler om disse dage; men dette uttrykk omfatter ikke de ældre lokalt gjældende fridage, som ikke beror paa forretningens bestemmelse, men kun paa kotume og ældre lokale tarifer, og det vilde være ganske feilagtig at lægge den forstaaelse ind i paragrafen, at disse ældre lokale fridage for fremtiden helt skulde være overlatt forretningens «bestemmelse». Derom staar der nemlig intet. Ved de av «forretningen bestemte fridage» sigtes der likesom i Bergenoverenskomstens § 4 tydeligvis til fremtidige vilkaarlig bestemte fridage, og meningen er vistnok kun at beskytte arbeiderne mot, at forretningen i daarlige arbeidstider skal anordne fridage for at spare betaling av arbeidsløn. — Men er forholdet dette, at overenskomsten mangler uttrykkelige bestemmelser med hensyn til de ældre, lokale, ikke ensidig «bestemte», men vedtagne fridage, saa kan jeg ikke indse andet, end at den ældre ordning med hensyn til disse fremdeles maa være gjældende. Jeg kan i denne forbindelse ikke lægge nogen vægt paa, at bestemmelsen om 17de mai i Bergenstarifen ikke blev indtat i landsoverenskomstens § 5; ti der hørte den tydeligvis ikke hjemme, naar den ikke skulde gjælde for det hele land. Og kan det end bebreides arbeiderne, at de ikke søkte at faa ind i motiverne eller i overenskomstens slutningsbestemmelse et tydelig uttrykk for sin mening om 17de mai som lokal fridag, saa kan det med mindst like stor ret bebreides arbeidsgiverne, at de — hvis de vilde gjennomføre for det hele land, at 17de mai som fridag for fremtiden skulde være avhengig av forretningernes bestemmelse, altsaa for Bergen forsaavidt foreta en forandring i det bestaaende — da ikke fik uttrykk herfor i landsoverenskomsten, noget som med lethed kunde være redigert. Efter hvad der er oplyst blev imidlertid 17de mai overhodet ikke drøftet blandt forhandlerne.

Den mening, jeg saaledes er kommen til, finder jeg bestyrket ved, at forhandlerne sees at være enige om, at tidligere gjældende lokale forhold med hensyn til *ferier*, jfr. motiverne til § 5, 4. avsnit, og med hensyn til *ukentlig arbeidstid*, jfr. overenskomstens slutningsbestemmelse, fremdeles skal være gjældende ved siden av overenskomstens bestemmelser. Jeg er endog i sterk tvil, om ikke arbeiderne har ret i, at 17. mai som fridag direkte gaar ind under, hvad der saaledes er bestemt om «ferier». Men i hvert fald gir disse bestemmelser uttrykk for en opfatning, som staar i liten overensstemmelse med, at 17. mai skulde kunne *inndrages* som fridag. Dette saa meget mere som det tvertimot er et stadig stigende krav om, at denne dag skal være fridag for det hele land.

Det kan ogsaa bemerkes, at efter hvad det under proceduren er oplyst, har alle de andre trykkerier i Bergen iaar, altsaa ogsaa efter landsoverenskomstens ikrafttræden, behandlet 17. mai som fridag.

Begge de stillede spørsmal vil saaledes av mig bli besvaret bekræftende.

Hvis dette tillike blir rettens kjendelse, er parterne dernæst enig om at overlate til voldgiftsretten at bestemme overtidsbetalingens størrelse for 17. mai. Da jeg bygger min mening om 17. mai som fridag paa den ældre gjældende kotume, saa blir følgen, at jeg ogsaa anser overtidsbetalingen bestemt herved, og finder jeg, efter hvad der herom er oplyst, at arbeide 17. mai bør betales som overtid med 50 pct. tillæg til vedkommendes løn, men med 100 pct. tillæg for natarbeide efter kl. 12.

Da begge parter har sin del av skylden for, at overenskomsten mangler

klare bestemmelser om de heromhandlede spørsmåal, finder jeg, at omkostningerne ved voldgiften bør utredes med en halvpart av hver.

Formandens godtgjørelse bestemmes til kr. 120.00, og godtgjørelsen til de øvrige medlemmer av voldgiftsretten til kr. 100.00 hver.

Kristiania den 19. september 1913.

Johan Bredal.

Stammes' og Lie-Heidenreichs votum:

Undertegnede voldgiftsdommer kan ikke være enig i det av rettens formand avgivne votum og skal i den anledning tillate sig at bemerke:

Det har vistnok allerede før 1907 været almindelig ved de bergenske boktrykkerier at gi fri 17. mai, og denne regel maa ogsaa ansees fastslaaet ved den lokaltarif, som blev oprettet for Bergen i 1907, der gjaldt til 1913. Imidlertid oprettedes der i 1913 en landstarif, og det maa forutsættes at ha været hensigten med denne at skape mest mulig ensartede vilkaar. Tariffen selv gjør saaledes alene paa et par punkter (væsentlig lønsbestemmelserne) forskjell mellem de forskjellige steder. Men med den ensartethet, som tariffen aapenbart tilsigter, er det uforenelig at opretholde tidligere lokalkotumer. At det ogsaa i sin almindelighet har været meningen at komme bort fra saadanne fremgaar derav, at man paa et par *specielle punkter* (ferie, ukentlig arbeidstid og ukeløn), hvor arbeidsgiverne er gaat med paa, at tidligere fordele, trods landstariffen, skal bibeholdes. har fundet det nødvendig uttrykkelig at fastslaa dette i motiverne. Avgjørende synes det desuten at være, at arbeiderne oprindelig i sit forslag hadde forlangt en generell bestemmelse om, at «*arbeidsvilkaarene*» ikke skulde forringes, hvilket arbeidsgiverne bestemt motsatte sig, hvorefter bestemmelsen blev begrænset til de forannævnte specielle punkter. Det er ogsaa betegnende for typografernes overhaalelse av landstariffen, at deres repræsentanter under voldgiftssaken overhodet ikke har faldt paa at bygge sin procedure paa den opfatning av gamle lokalkotumers betydning i sin almindelighet, som voldgiftsrettens formand lægger til grund. Jeg mener, i henhold til det ovenanførte, at det maatte ha været typografernes sak at ta uttrykkelig forbehold paa ethvert punkt, hvor gammel kotume ønskedes opretholdt. Ikke mindst gjælder dette spørsmålet om fridag 17. mai, fordi der i den gamle Bergens-tarif under paragraffen om fridage fandtes en uttrykkelig bestemmelse herom, som helt blev sløifet i den forøvrig likelydende paragraf om fridage i landstariffen.

At betrage spørsmålet om 17. mai som avgjort ved bestemmelsen om ferier i motiverne til § 5, 4. avsnit, synes mig helt uriktig. Med ferie tænkes utelukkende paa den sammenhengende sommerferie, og bestemmelsen derom i motiverne blev indtat istedenfor en av typograferne forlangt bestemmelse om 6 dages sommerferie. Ogsaa her er det værd at merke, at typografernes egne repræsentanter under voldgiftssaken overhodet ikke har paaberopt sig motivbestemmelsen om ferie (formandens bemerkning i motsat retning maa bero paa en misforstaaelse, kfr. saaledes protokollen for det forhandlingsmøte, som gik forut for voldgiftssaken).

Typografforbundet bygger selv utelukkende paa motivbestemmelsen om den ukentlige arbeidstid. At denne ikke direkte rammer forholdet, synes imidlertid formanden at være paa det rene med og er efter min mening ganske aapenbart, spesielt i betragtning av typograferues oprindelige forslag til denne bestemmelse.

Jeg finder saaledes, at landstariffen ikke paa noget punkt, ifølge almindelige forutsætninger eller specielle bestemmelser, binder boktrykkerne til at opretholde tidligere lokalpraksis m. h. t. fridag 17. mai.

Derimot finder jeg, at tvistens løsning direkte kan utledes av tariffens uttrykkelige bestemmelse om «*fridage bestemt av forretningen*» (landstariffens § 5, 4. passus). 17. mai er som bekjendt ingen lovbestemt fridag, og det staar derfor her saavelsom ved enhver anden dag forretningen frit, om den vil bestemme, at den skal være fridag eller ikke, idet forholdet eventuelt kommer ind under forannævnte paragraf.

I henhold til det ovenfor anførte finder jeg derfor, at spørsmåalene 1 og 2 maa besvares med nei.

Videre bør efter min mening voldgiftssakens omkostninger bæres av Norsk centralforening for boktrykkere. Subsidiært tiltrær jeg formandens votum m. h. t. omkostningerne.

Kristiania 16. oktober 1913.

Marius Stammes.

Ovenstaaende votum fra hr. Stammes tiltrædes av *S. Lie Heidenreich.*

Chr. Hansens og Alf Hansens votum:

Undertegnede tiltræder helt ut formandens, hr. advokat J. Bredals: utredning angaaende voldgiftssaken: «Typograferne og fridag 17. mai i Bergen», at begge spørsmål maa besvares bekræftende.

I tilslutning hertil vil jeg videre faa uttale, at jeg mener, at ogsaa tariffens sidste passus: «Parterne er enige om — — i samme bedrift» ogsaa dækker denne fordel «fridag 17. mai», som Bergens-typograferne tariffmæssig hadde opnaadd og saaledes ikke kan fratages dem.

M. h. t. omkostningerne er jeg derimot ikke enig med formanden, da jeg mener, disse bør utredes av arbeidsgiverforeningen som den, der har fremkommet med spørsmålet utidig.

Kristiania 28. oktober 1913.

Chr. Hansen.

Andertegnede medlem av voldgiftsretten maa i henhold til overenskomstens motiver til § 5, 4. passus samt slutningsbestemmelsen: «Parterne er enige om» o. s. v. besvare de opstilte spørsmål med *ja*.

Sakens omkostninger finder jeg bør bæres av Norsk arbeidsgiverforening, som har optat spørsmålet.

Kristiania 29. oktober 1913.

Alf Hansen.

I henhold til voteringen blev saaledes *kjendt for ret*:

1. Arbeiderne ved A/S «Morgenavisen» har krav paa, at 17. mai skal være fridag.
2. De arbeidere ved bedriften, der arbeidet 17. mai iaar, har krav paa overtidsbetaling med 50 pct. tillæg til vedkommende løn, men med 100 pct. tillæg for natarbeide efter kl. 12.

Omkostningerne ved voldgiften betales med en halvpart av hver av parterne. Formandens godtgjørelse bestemmes til 120 kr., og godtgjørelsen til hver av de øvrige medlemmer til 100 kr. hver.

Havne- og transportarbeiderforbundet.

Kristiania lossearbeiderforening.

Grosserer A. Jacobsen neget at utbetale overtidspenger for nedtagelse av stillads, idet han henviste til overenskomsten § 9 angaaende arbeide med stillads.

Foreningen hævdet at denne § kun gjaldt arbeide med stillads om dagen og ingen betydning hadde for overtidsbetalingen, idet saadan skal erlægges for alt arbeide som utføres efter den ordinære arbeidstid.

Saken blev optat til forhandling i arbeidsgiverforeningen, hvor kulimportørerne efter de fremkomne opplysninger utbad sig sakens utsættelse for at konferere med sin forening. Kulimportørernes forening besluttet at ta arbeidernes paastand til følge, hvilket er skriftlig meddelt lossearbeiderforeningen gjennem forbundet.

Kaiarbeidernes forening, Trondhjem.

Forbundsstyret mottok telegram fra formanden i Tr.hjems kaiarbeiderforening, hvori meddeltes at foreningens medlemmer var negtet arbeide ved et av De forenede dampskibsselskapers baater, hvis ekspeditør er A. Gjersøe.

Forretningsføreren søkte i den anledning forbindelse med Trondhjems dampskibsekspeditørforenings formand herr Rønne. Denne meddelte, at han i likhet med arbeiderne ansaa Gjersøes fremgangsmaate stridende mot overenskomsten, men bad om at la saken avgjøres ved voldgift.

Begge parter gikk med paa dette.

Voldgiftsdommen er saalydende:

Aar 1913 den 10. juni sammentraadte undertegnede H. L. Bachke, C. Lund, J. Strømsvik, M. Sollum og H. Flock for efter opnævnelsen at tjenestgjøre som voldgiftsret i en mellem Trondhjems dampskibs- og kaiarbeideres forening og ekspeditør Gjersøe opstaat tvist.

Der fremlagdes:

1. Skrivelse fra Trondhjems dampskibs- og kaiarbeideres forening til kontorchef Rønne av 27de mars d. a.
2. Skrivelse fra Trondhjems dampskibsekspeditørers forening til kaiarbeidernes forening av 15. april d. a., begges skrivelse ang. opnævnelse av voldgiftsmænd og
3. Skrivelse fra voldgiftsmændene til Trondhjems dampskibsekspeditørers forening av 7. juni 1913 med paategning av 9. s. m., hvori mændene erklærer, at de er blit enige om at opnævne byfoged Flock som opmand, samt sidstnævntes paategning av s. d., hvorved han erklærer sig villig til at overta hvervet.

Den i anledning av tvisten førte korrespondanse mellem A. Gjersøe og dampskibsekspeditørernes forening m. fl. var tilstede.

Opmanden oplyste, at han hadde hat en konferanse med ekspeditør Gjersøe om saken. Hr. Gjersøe erklærte, at han henviste til dokumenterne, og at han ikke ønsket at avgi møte for voldgiftsretten.

Saken blev derefter drøftet av voldgiftsretten og utsattes til videre behandling den 11. juni kl. 12.

H. Flock.

Aar 1913 den 11. juni fortsattes sakens behandling.

Voldgiftsretten avsa saadan kjendelse:

Den 13. januar 1912 indgik Trondhjems dampskibsekspeditørers forening en overenskomst med Trondhjems dampskibs- og kaiarbeideres forening angaaende godtgjørelse for losnings- og lastearbeide m. v. Denne overenskomst indeholder i § 5 bl. a. en bestemmelse om, at saafremt kaiarbeidernes forening holder tilstrækkelig og brukbart mandskap, skal ekspeditørerne holde sig til foreningens arbeidskontor ved tilkaldelse av arbeidere; ellers skal ekspeditørerne ha frihet til at anta andre arbeidere. Det er paa det rene, at ekspeditør Gjersøe er medlem av dampskibsekspeditørernes forening. Den 9. decbr. 1912 tilstillet han formanden for ekspeditørforeningen en skrivelse, hvori han meddelte, at han, naar han ved losning av danskebaatene, d. e. Det forenede dampskibsselskaps skibe, har betalt kaiarbeiderne efter akkord, ikke har faat arbeidet utført tilfredsstillende, idet arbeiderne ikke har vist den fornødne omsorg for at holde merkerne ut fra hinanden, men losset «paa raus». Følgen herav har været, at han har maattet leie folk til efterpaa i flere dage at sortere ut merkerne. Han anmodet formanden om at tilskrive kaiarbeidernes forening om at instruere sine medlemmer overensstemmende hermed. I skrivelsen er derhos tilføiet: «Jeg tør anmode hr. formanden om at la denne skrivelse snarest gaa videre, da jeg paa onsdag faar baaten «Pregel», og om forholdene ved denne baats losning ikke bedres, tør jeg henstille til Dem om at la saken bringe ind for landsorganisationen.» Skrivelsen blev av formanden for dampskibsekspeditørernes forening samme dag paategnet oversendelse til kaiarbeidernes forening med bemerkning, at forutsætningen ogsaa for akkordlønning er, at varerne sorteres efter arbeidsformandens opgave. Efter hvad der i voldgiftsretten er oplyst, mottok kaiarbeidernes forening skrivelsen samme dags morgen, som D/S «Pregel»

ankom hertil. Ved losningen av dette skib, som tilhører Det forenede dampskibsselskap, blev der imidlertid ikke forholdt efter overenskomsten, idet der ikke blev gjort henvendelse om arbeidere til kaiarbeidernes arbeidskontor, hvorimot der blev tilkaldt og benyttet arbeidere utenfor kaiarbeidernes forening. Senere har der været fortsat paa samme maate ved losning av dette selskaps skibe.

Ekspeditør Gjersøe har gjort gjældende, at en i hans forretning ansat stuedor Beyer har kontrakt med dampskibsselskapet direkte om utførelse av losningsarbeidet, og at det derfor er Beyer og ikke ham, som har at engagere arbeidere. Dette forhold har varet i mange aar og er saa vel kjendt blandt kaiarbeiderne, at han (Gjersøe) ikke har fundet nogen nødvendighet for at gjøre opmerksom derpaa. Han mener derfor ikke at ha gjort noget brudd paa overenskomsten.

Voldgiftsretten skal bemerke, at hr. Gjersøe ikke har legitimert sin paastand om, at det er den nævnte Beyer, som har overtat losningsarbeidet for Det forenede dampskibsselskap og alene har ansvaret for engagementet av arbeiderne. Voldgiftens medlemmer *har intet kjendskap til*, hvorledes forholdet mellem d'hr. Gjersøe og Beyer og Det forenede dampskibsselskap er ordnet. Imidlertid har hr. Gjersøe som ekspeditør for Det forenede dampskibsselskap, før nærværende tvist opstod, altid optraadt som representant for dette selskap ogsaa i henseende til arbeidet med skibenes losning, likesom dette fra de øvrige dampskibsekspeditørers side har været forutsætningen ved hans tiltrædelse av den ovennævnte overenskomst mellem dampskibsekspeditørernes og kaiarbeidernes foreninger. At det er hr. Gjersøes og ikke hr. Beyers stilling, som er den avgjørende for losningsarbeidet, synes ogsaa at fremgaa derav, at der helt fra overenskomsten kom istand i januar 1912 og indtil «Pregel»s losning i december s. a. ved losning og lastning av Det forenede dampskibsselskaps skibe utelukkende har været benyttet arbeidere fra kaiarbeidernes forening. Endelig kommer hertil, at Gjersøe i sin korrespondanse med dampskibsekspeditørernes forening og spesielt i sin skrivelse av 9. decbr. 1912 likefrem har betegnet sig som den, der hadde at besørge losningen for selskapets skibe.

Idet voldgiftsretten saaledes finder, at ansvaret for det paaklagede forhold maa paa hvile hr. Gjersøe, skal man henvise til, at der ikke er git kaiarbeidernes forening noget varsel om, at overenskomsten vilde bli sat ut av kraft ved losningen av «Pregel». Det er ikke oplyst, at hr. Gjersøe har fremført nogen klage over losningen direkte til kaiarbeidernes forening. Og i sin skrivelse til dampskibsekspeditørernes forening av 9. decbr. 1912 anmodet han om, at saken maatte bli indbragt for landsorganisationen, hvis forholdet ved losningen av «Pregel» ikke bedredes. Da kaiarbeidernes forening efter hr. Gjersøes begjæring er blit gjort bekjendt med denne skrivelse, maatte den være berettiget til at gaa ut fra, at nogen forandring med hensyn til overenskomsten i ethvertfald ikke blev foretat fra hr. Gjersøes side, før losningen av «Pregel» var tilendebragt. Naar hr. Gjersøe allikevel lot «Pregel»s losning utføre ved arbeidere utenfor foreningen, har han bortset spørsmålet, om der har været nogen mangel ved det tidligere losningsarbeide, hvorom der intet foreligger oplyst utenfor hr. Gjersøes skrivelse — efter voldgiftsrettens mening uberettiget gjort brudd paa overenskomsten.

Konklusjon:

Ekspeditør A. Gjersøe har ved at undlate at tilkalde arbeidere fra Trondhjems dampskibs- og kaiarbeideres forening ved losning av D/S «Pregel» i december 1912 uberettiget gjort brudd paa den mellem Trondhjems dampskibsekspeditørers forening og Trondhjems dampskibs- og kaiarbeideres forening under 13. januar 1912 avsluttede overenskomst.

Voldgiftsrettens avgjørelse har været enstemmig. M. Sollum og J. Strømsvik oplyste, at kaiarbeidernes forening fremdeles var villig til at anse denne sak for op- og avgjort, hvis hr. Gjersøe i likhet med de øvrige dampskibsekspeditører vilde indgaa paa at benytte kaiarbeiderforeningens folk og derhos la arbeidet med losning og lastning ombord i Det forenede damp-

skibsselskaps skibe foregaa som akkordarbeide, saaledes som vedtat i møte av voldgiftsmændene den 23. april d. a. Dette tilbud fandt foreningen dog ikke at kunne vedstaa længer end 14 — fjorten — dage efter voldgiftskjendelsens avsigelse, idet foreningen vil staa helt frit, dersom hr. Gjersøe ikke inden nævnte tid har akcepteret tilbudet.

H. Flock. C. Lund. H. L. Bachke. M. Sollum. J. Strømsvik.

Trods at voldgiftsdommen gik hr. Gjersøe imot negtet han at indta dampskibs- og kaiarbf. foreningens medlemmer til utførelse av arbeidet ved Det forenede dambskibsselskaps baater.

Dampskibsekspeditørenes forening i Trondhjem besluttet da at ekskludere hr. Gjersøe.

Imidlertid var ikke foreningen fornøiet med dette og har oversendt saken til forbundsstyret til videre forføining.

Foruten denne sak behandlete voldgiftsretten 7 spørmaal angaaende forstaaelsen av overenskomsten.

Fredriksstad og omegns stuerarbeiderforening.

Mellem Fredriksstad stuerarbeiderforening og stuerformændene og mæglerne i Fredrikstad opstod der tvist om forstaaelsen av den under 1. juli 1913 oprettede overenskomst.

Parterne enedes om at la saken avgjøres ved voldgift.

Voldgiftsdommen er saalydende:

Mellem Fredriksstad stuerarbeidere paa den ene side og Fredriksstad stuerformænd og mæglere paa den anden side er der opstaaet tvist om endel punkter i det av parterne den 1. juli 1913 vedtagne arbeidsreglement.

Ifølge reglementets § 16 hadde parterne valgt følgende herrer til voldgiftsmænd: Stuerarbeider Ole Andersen, stuerarbeider Hans B. Johannesen, mægler konsul H. A. Andersen og stuerformand Ole Fr. Johannessen.

Da voldgiftsmændene ikke kunde enes om forstaaelsen av tvistepunkterne og heller ikke om valget av opmand, blev undertegnede bankchef Berg av byfogden i Fredrikstad opnævnt som opmand.

Begge parter har i skrivelser til opmanden av henholdsvis 6. og 13. septbr. 1913 fremstillet sine synsmaater. Opmanden har derhos hat en sammenkomst med voldgiftsmændene den 20. septbr. 1913, hvorunder tvistespørmaalene diskutertes og belystes uten at enighet mellem parterne fremdeles var at opnaa.

Parterne har derefter henskudt følgende punkter under opmandens avgjørelse:

1. ad § 3 b. For hvor lang tid skal en arbeider, som for første gang uten gyldig grund undlater at fremmøte til bestemt tid og sted fortape sin ret til arbeide?

2. ad § 4 a og b. Phgter stuerformændene ombord i seilskibe at delta i arbeidet sammen med arbeiderne?

Tilkommer han 1 mandspart, naar han ikke deltar i arbeidet sammen med arbeiderne?

Kan 2 stuerformænd utenom den ledende kræve at delta som arbeidere, naar mindst 2 dampere er under arbeide i havnen?

3. ad § 8. Skal arbeiderne ha ventepenger for fulde 6 timer (efter de vederlagsfri 2 timer), selv om arbeidet paabegyndes før de 6 timer er forløpet. Det er forutsat, at ingen opsigelse har fundet sted. Parterne er enige om, at arbeiderne tilkommer betaling for fulde 6 timer, hvis de opsiges f. eks. 1 time, efterat denne ventetid er indtraadt.

1. § 3 b lyder saaledes:

«Stuararbeiderne forpligter sig til at møte til bestemt tid og sted. Undlates dette uten gyldig grund fortapes retten til arbeidet. Ved gjentagelse suspenderes vedk. for et tidsrum av 14 dage. Ved gjentagelse kan han suspenderes for et længere tidsrum.»

Fra mæglernes og stuerformændenes side paastaaes det, at bestemmelsen maa tolkes saaledes, at den arbeider, som uten gyldig grund undlater

at møte til bestemt tid og sted, fortaper retten til arbeide paa samtlige i havnen lastende-lossende skibe, saalænge det fartoi, hvortil han var tilsagt, er under lastning-losning. Saaledes opgives fremgangsmaaten at ha været før overenskomsten av 1. juli d. a. Skulde bestemmelsen ikke forstaaes slik, kunde — siger de — en arbeider uten straf forsætlig unddra sig et daarligere lønnet arbeide i seilskib og tiltræde et bedre betalt arbeide ombord i dampskib.

Stuerarbeiderne hævder derimot, at hvis motpartens opfatning skal praktiseres, vilde det være jevngodt med suspension. Efter paragraffen kan imidlertid — siger de — suspension ikke indtræde før i gjentagelsestilfælde, nemlig ved første gjentagelse i 14 dage, senere for et længere tidsrum. Arbeiderne mener, at om de end ikke ved første gangs overtrædelse paadrar sig direkte straf, saa vil dog den, der en gang har overtraadt reglementet i denne henseende, være sikker paa at faa saa meget haardere straf i gjentagelsestilfælde, idet første gangs forseelse vil virke fremover som en betinget dom uten begrænsning av tid. Arbeidernes repræsentant paastaar derhos, at under forhandlingerne om reglementets tilblivelse blev et forslag av ham om suspension efter første gangs forseelse forkastet av mæglernes og stuerformændenes repræsentanter. Herom har dog sidstnævnte ingen erindring og mener dette maa bero paa en eller anden misforstaaelse.

Opmanden skal bemerke:

«Det logisk rigtige synes vistnok at være, at der allerede efter første gangs forseelse dikteres en mildere straf, som under formildende omstændigheter kunde gjøres «betinget», saa at den eventuelt kom som tillæg til den strengere straf for næste gangs forgaelse. Saaledes virker jo i retslivet en «betinget» dom, som arbeiderne under forhandlingerne har argumentert med. Ogsaa fra arbeidernes standpunkt burde det være av vigtighet at hindre, at nogen ved ikke at fremmøte til et *daarligere* betalt arbeide skal kunne skaffe sig adgang til et *bedre*. Den, der optræder saadan, maa jo antages at opta en plads, som rettelig tilkommer en kamerat. Rigtignok er det saa, at hvis der ikke er arbeide at faa samtidig paa andet i havnen lastende-lossende skib, saa betyder fortapelsen en straf, men efter hvad der under forhandlingerne er oplyst, er der i regelen næsten aldrig mangel paa adgang til arbeide ombord i et andet skib.»

Opmanden finder imidlertid ikke grund til at gaa nærmere ind paa, hvad ret og rimelighet kan tilsi. Han mener at maatte dømme efter reglementet, som det foreligger. Arbeiderne er forpligtet til at møte til bestemt tid og sted, og hvis de forsømmer uten gyldig grund, fortaper de retten til arbeidet, d. v. s. til det bestemte arbeide, hvortil de er tilsagt. Opmanden kan efter dette ikke finde, at der mot arbeidernes protest er adgang til at utvide negtelsen av arbeide til at gjælde ogsaa ombord i andre skibe som samtidig ligger under lastning-losning. Opmanden finder, at det vilde være en vilkaarlighet fra hans side, om han uten anvisning eller endog antydning i reglementet skulde utvide fortapelsen av arbeidsretten til at gjælde ogsaa for alle andre i havnen lastende-lossende skibe.

Opmanden skal sluttelig bemerke, at skib «Lily», hvis ekspedition har git foranledning til tvisten om dette punkt, efter vedkommende stuerformands opgivende, laa under lastning i ca. 6 døgn.

Under henvisning til foranførte avsiges herved følgende kjendelse:

§ 3 b er at forstaa saaledes, at en stuerarbeider for første gangs forsømmelse kun taper retten til arbeide ombord i det skib, hvortil han er tilsagt.

2. § 4 lyder saaledes:

- a. Stuerformandens andel i akkordarbeidet fastsættes til 1 — en — mandspart paa samme betingelser som stuerarbeiderne.
- b. Naar mindst to dampere er under arbeide i havnen, har indtil 2 av stuerformændene ret til at arbeide paa hvert skib paa samme betingelser som stuerarbeiderne.

Da begge parters voldgiftsmænd er enige om, at en stuerformand ombord i seilskib er pligtig til at delta i arbeidet sammen med stuerarbeiderne, *avsiges kjendelse i overensstemmelse hermed.*

«Det følger herav, at han ikke tilkommer mandspart, hvis han negter at delta i arbeidet i den utstrækning, som arbeidets ledelse tilsteder».

Med hensyn til punkt b. hævder arbeidernes repræsentanter, at bestemmelsens mening er, at kun en stuerformand utenom den ledende kan delta i arbeidet sammen med og paa samme betingelser som arbeiderne. Opmanden kan ikke gi denne opfatning medhold. Der maa være ment 2 stuerformænd *utenom* den ledende.

Kjendelse avsiges derfor overensstemmende hermed.

3 § 8 lyder saaledes:

«Fra den tid arbeiderne er tilsagt at møte pligter de at vente i 2 — to — timer uten vederlag. Etter denne tid og indtil opsigelse finder sted godtgjøres ventepenger med kr. 0.50 pr. mand pr. time. Mindste ventetid 6 — seks — timer. Naturhindringer og force majeure undtat».

Stuararbeiderne hævder den forstaaelse av denne §, at hvis de har ventet først i 2 timer vederlagsfrit og f. eks. 1 time etterpaa uten opsigelse samt derefter paabegynder arbeidet, saa tilkommer de ventetid for fulde 6 timer, skjøndt de for de sidste ca. 5 timer av ventetiden har fuld akkordløn. Opmanden kan ikke gi dem ret deri. Hadde det været meningen vilde paragraffen ikke behøvet at stipulere betalingen pr. ventetime inden 6 timers rammen. Den vilde da ha lydt omtrent saa: *Etter denne tid og indtil opsigelse finder sted godtgjøres ventepenge kr. 3.00 pr. mand for de første indtil 6 timer og senere kr. 0.50 pr. time. Mindste ventetid 6 time o. s. v.»*

Etter dette besvarer opmanden det stillede spørsmaal saaledes, *at arbeiderne kun tilkommer kr. 0.50 pr. ventetime, indtil arbeidet paabegyndes, naar opsigelse ikke har fundet sted.*

Fredrikstad den 22. septbr. 1913.

Hans P. Berg.

Norsk jern- og metalarbeiderforbund.

Fremstilling til voldgiftsretten fra Norsk arbeidsgiverforening i sak angaaende tvist mellom Notoddens saltpeterfabrikker og Norsk jern- og metalarbeiderforbund og dets avdeling ved fabrikken

Herved tillater vi os at fremlægge:

1. Kopi av skrivelse av 7. juli d. a. fra Notoddens Jern- og Metalarbeiderforening til Notoddens Salpeterfabrikker.
2. Kopi av skrivelse av 15. juli til Norsk Jern- og Metalarbeiderforbund fra Norsk Arbeidsgiverforening.
3. Skrivelse av 15. juli fra Norsk Jern- og Metalarbeiderforbund til Norsk Arbeidsgiverforening.
4. Kopi av skrivelse av 17. juli fra Notoddens Jern- og Metalarbeiderforening til Notodden Salpeterfabrikker.
5. Kopi av skrivelse av 21. juli til Norsk Jern- og Metalarbeiderforbund fra Norsk Arbeidsgiverforening.
6. Utskrift av forhandlingsprotokollen vedkommende møtet den 23. juli.
7. Kopi av skrivelse av 24. juli til Norsk Jern- og Metalarbeiderforbund fra Norsk Arbeidsgiverforening.
8. Skrivelse av 31. juli fra Norsk Jern- og Metalarbeiderforbund til Norsk Arbeidsgiverforening.
9. Kopi av overenskomst av 6. mai 1913 mellom Notodden Salpeterfabrikker og Norsk Jern- og Metalarbeiderforbund.
10. Et hefte indeholdende paa side 43 overenskomst angaaende forhandling og voldgiftsretter.
11. Kopi av erklæring fra tidligere timeskriver ved Notodden Salpeterfabrikker G. Halvard Nielsen, datert 9. juli d. a.

Den 9. juli d. a. fik Arbeidsgiverforeningen telefonbesked fra Notodden Salpeterfabrikker om, at man hadde mottatt en skrivelse fra Notoddens Jern- og Metalarbeiderforening af 7. juli (se bilag 1), idet skrivelsens indhold referertes. Arbeidsgiverforeningen telefonerte straks til Norsk Jern- og Metalarbeiderforbund og paatalte arbeidernes fremgangsmaate som uberettiget,

idet de, hvis de hadde noget at klage over, fik gaa den i overenskomsten foreskrevne vei gjennom forhandling og voldgift, men ikke hadde adgang til at bruke overtidsnegtelse som tvangsmiddel overfor bedriften. Det kan her indskytes, at arbeidernes overtidsnegtelse gjaldt alt overtidsarbeide ved bedriften, altsaa ikke bare de tilfælder av overtidsarbeide, som bedriften mente at kunne forlange oparbeidet uten tillæg paa grund av skoft.

Forbundets fungerende formand negtet imidlertid at gjøre noget ved saken. Arbeidsgiverforeningen henvendte sig da til Sekretariatet for Arbeidernes faglige Landsorganisation, og paa dets foranledning sendte Forbundet en «henstilling» til arbeiderne om ikke at negte overtidsarbeide. Som det av de fremlagte skrivelser vil fremgaa, tok imidlertid arbeiderne intet hensyn til denne henstilling, og Forbundet gjorde paa sin side intetsomhelst for at gi sin henstilling mere vekt. Derimot maatte Arbeidsgiverforeningen saavel av mundtlige uttalelser som av Forbundets skrivelse av 15. juli faa den urigtige opfatning, at Forbundet hadde rettet en ny henvendelse til sine medlemmer med «paalæg» om ikke at negte overtid.

Under forhandlingsmøte den 23. juli forsøkte arbeidsgivernes representanter at strække sig længst mulig for at opnaa en mindelig ordning i det oprindelige tvistespoersmaal, men blev møtt med de mest uantagelige krav.

Efter forhandlingerne lovet forbundets formand at bevirke overtidsnegtelsen tat tilbake. Som av bilag 8 fremgaa, førte dette dog ikke til noget resultat, og der er al grund til at tro, at Forbundet ikke har gjort synderlig for at ændre arbeidernes holdning.

Efter vor opfatning er arbeidernes overtidsnegtelse i aabenbar strid med den gjældende overenskomst, likesom Norsk Jern- og Metalarbeiderforbund ikke har opfyldt sine forpligtelser som part i og hovedansvarlig for overenskomstens overholdelse. Vi skal herom tillate os at anføre:

Overenskomsten bestemmer, at overtidsarbeide skal kunne finde sted i den utstrækning, fabrikkens rationelle drift eller spesielle arbeiders utførelse nødvendiggjør. Allerede herav følger, at enhver generel overtidsnegtelse er stridende mot overenskomsten.

Hertil kommer, at forhandlings- og voldgiftsoverenskomsten tydelig tilsigter, at enhver tvist angaaende en overenskomsts forstaaelse skal løses ad fredelig vei uten anvendelse av magtmidler. Den skal undergives forhandling og kan av hver av parterne forlanges avgjort ved voldgift. Og der er utrykkelig ved enhver tvist sat forbud mot arbeidsstansning, før den har været undergit forhandling. Det er ogsaa en tydelig forutsætning, at ved tvister, der er underkastet voldgift, skal arbeidsstansning ikke finde sted. Her har arbeiderne, uten engang at gjøre noget forsøk paa at gaa frem efter forhandlings- og voldgiftsoverenskomstens regler, uten forhandling iverksat en partiel arbeidsstans, som de uanfegtet av alle protester trofast har opretholdt. De har herved begaaet et aabenbart brudd paa forhandlings- og voldgiftsbestemmelserne.

Forøvrig skal vi tillate os at henvise til den i 1909 faldne voldgiftskjendelse i sak: Norsk Arbeidsgiverforening mot Norsk Jern- og Metalarbeiderforbund angaaende Kristiania blikkenslagersvendes overtidsnegtelse. Her blev denne fundet stridende mot overenskomsten, skjønt denne intet andet bestemte om overtidsarbeide end, hvor stort tillæg der skulde betales.

Norsk Jern- og Metalarbeiderforbund, som utvilsomt har hat eller ialfald burde ha hat fuld forstaaelse av det overenskomststridige i arbeidernes fremgangsmaate — bl. a. burde jo baade Sekretariatets indgripen og den ovennævnte voldgiftskjendelse være egnet til at aapne deres øine —, har, som det av ovenstaaende vil fremgaa, praktisk talt intet gjort for at faa sine medlemmer til at respektere overenskomsten. Det er Forbundet, der paa arbeider-siden staar som den i første række ansvarlige for overenskomstens overholdelse, og dette ansvar maa dog indebære nogen realitet. Forbundet burde straks ha git sine medlemmer et bestemt paalæg om at ophæve sin beslutning om overtidsnegtelse med paapekning av, at beslutningen stred mot overenskomsten. Ialfald burde det, straks det fik besked om, at dets medlemmer ikke vilde ta hensyn til den «henstilling», som det hadde sendt dem, telegrafisk sendt saadant paalæg i skjærpet form og eventuelt benytte de organisa-

tionsmæssige midler, som staar til forbundets raadighed overfor kontraktbryterne. Der var saa meget større grund for Forbundet til at gripe energisk ind, som det var gjort fuldt bekendt med de meget store interesser, som stod paa spil. Hvis der var indtruffet et uheld, som hadde nødvendiggjort en hurtig reparation, vilde jo reparatørernes overtidsnegtelse let ha medført, at hele den store fabrik hadde maattet stanse. Vi mener, at der er grund til at rette den alvorligste bebreidelse mot Forbundet for dets opræden i denne sak og gaar ut fra, at Forbundet utvilsomt staar medansvarlig og erstatningspliktig for ethvert tap, som fabrikken maatte være paaført ved overtidsnegtelsen.

Hvad selve realitetsspørsmålet angaar, er forholdet det, at fabrikken allerede før overenskomsten av 1910 ved opslag bekendtgjorde, at den vilde forlange skoft uten gyldig grund oparbeidet paa overtid uten overtidstillæg. Overensstemmende hermed har man ogsaa gaat frem like til skrivelsen av 7de juli. Dog har man baade før og i den senere tid tat alle rimelige hensyn. Der betales saaledes i alle tilfælde overtidsprocenter efter kl. 9 aften. Og hvor der har foreligget særlige grunde, hvor f. eks. skoften skyldes overtidsarbeide foregaaende aften, der har man ikke anvendt forannævnte regel. Der har ogsaa været gjort andre lempninger i regelen. Men den har været praktisert efter samme grundprinciper den hele tid. At det oprindelige opslag saaledes ikke har været gjort gjældende i sin fulde utstrækning, berettiger selvfølgelig ikke Forbundet til at si, at det ikke har været fulgt i praksis.

Denne regel om oparbeidelse av skoft uten overtidstillæg er kun den samme, som uten modifikation er fastslaat i overenskomsten for samtlige mekaniske verksteder, jernstøperier, skibsverfter m. v., og som saaledes bl. a. er anerkjent av Norsk Jern- og Metalarbeiderforbund i den ubetinget viktigste overenskomst, Forbundet har indgaat (foruten i forskjellige andre overenskomster). Reglens hensigt er selvfølgelig ikke at spare bedrifterne for en smule overtidstillæg, men at motarbeide et grundonde, som vistnok er særlig fremtrædende i norske bedrifter, nemlig ugrundet skoft.

Efterat Notodden Salpeterfabrikker hadde indført og praktisert forannævnte regel, opprettet den i 1910 en overenskomst med Norsk Jern- og Metalarbeiderforbund, hvori fastsattes visse procenttillæg for overtidsarbeide, men med følgende slutbestemmelse i overtidsparagrafen: «Forøvrig gaaes frem efter gjældende praksis».

I henhold til sidstnævnte passus ansaa bedriften sig berettiget til at fortsætte med den tidligere praksis ogsaa med hensyn til oparbeidelse av skoft uten overtidstillæg. Der fremkom heller ingen protest herimot fra vedkommende arbeideres eller deres organisasjons side.

I 1913 opprettedes ny overenskomst mellem Notodden Salpeterfabrikker og Norsk Jern- og Metalarbeiderforbund, og her blev overtidsbestemmelserne omtrent uforandret som i den tidligere overenskomst. Der var ogsaa her først fastsat procenttillæg for overtidsarbeide og derefter tilslut i paragrafen indtat nøiagtig samme bestemmelse som før om, at der forøvrig gaaes frem efter tidligere praksis. Og bestemmelsen blev ogsaa efter den nye overenskomst opprettelse (den traatte i kraft 29de april 1913) praktisert som før m. h. t. oparbeidelse av skoft. Først ved skrivelsen av 7de juli fremkom protest fra fagforeningen.

Forbundet hævder, at sidste passus i overtidsparagrafen kun gjælder forhold, som overhodet ikke er nævnt i overenskomsten. Og da der er fastsat tillæg for overtidsarbeide, kan passusen ikke berettige bedriften til at negte dette tillæg utbetalt i noget tilfælde av overtidsarbeide.

Den ting, at overenskomsten fastsætter overtidsprocenter for overtid synes os imidlertid aldeles ikke at staa i nogen strid med skoftebestemmelsen — i verkstedoverenskomsten staar ogsaa begge bestemmelser som sideordnede led, uten at den ene fremtrær som nogen undtagelse fra den anden. Og selv om man vil si, at skoftebestemmelsen indeholder en modifikation av bestemmelsen om overtidstillægget, kan allikevel ikke Forbundets paastand være rigtig. Sidste passus kan nemlig ikke forstaaes saaledes, at tidligere praksis kun skulde faa betydning for forhold, som overenskomsten ikke i ringeste grad

berører. Passussen maa ogsaa utvilsomt kunne indebære modifikation av overenskomstens bestemmelser, forsaavidt ikke disse tydelig og direkte op-hæver tidligere praktiserte regler.

Under alle omstændigheder maa bedriften her ha været berettiget til at lægge den fortolkning i den omtvistede passus, at den tidligere praksis med hensyn til uberettiget skoft skulde opretholdes, i det øieblik nøiagtig samme passus i den forrige overenskomst uten nogensomhelst protest har været praktisert paa samme maate.

Vi tillater os at forelægge den ærede voldgiftsret følgende spørsmåal:

1. Er Notoddens Jern- og Metalarbeiderforenings beslutning om negtelse av overtidsarbeide stridende mot overenskomsten av 6. mai 1913?

Hvis dette spørsmåal besvares bekræftende:

2. Har Norsk Jern- og Metalarbeiderforbund opfyldt sine forpligtelser som part i ovennævnte overenskomst, efter at det blev bekjendt med sin avdelings beslutning om negtelse av overtidsarbeide?
3. Er Notodden Salpeterfabrikker berettiget til at forlange skoft uten gyldig grund oparbeidet uten overtidstillæg efter samme regler som før?

I henhold til det foran anførte tillater vi os at fremsætte paastand paa, at spørsmåal 1 og 3 besvares med «ja» og spørsmåal 2 med «nei».

Videre fremsættes paastand paa, at Norsk Jern- og Metalarbeiderforbund særlig i betragtning av Forbundets og fagforeningens litet loyale op-træden i denne sak, paalægges at bære voldgiftsakens samlede omkostninger.

Kristiania, den 14. august 1913.

Ærbødigst

for Norsk Arbeidsgiverforenings centralstyre

Axel Krefting.

Fremstilling

til Voldgiftsretten fra Norsk Jern- og Metalarbeiderforbund i sak angaaende tvist om forstaaelse av overenskomst av 6. mai 1913 dens § 8, mellem Notodden Salpeterfabrikker og Norsk Jern- og Metalarbeiderforbund.

Idet man tillater sig at henvise til de av Arbeidsgiverforeningen frem-lagte kopier av dokumenter i nærværende sak bedes følgende fremlagt for den ærede voldgiftsret.

1. Kopi av telegram av 12. juli til forbundets avdeling paa Notodden.
2. Kopi av skrivelse av 17. juli.
3. Kopi av skrivelse av 24. juli.
4. Kopi av skrivelse av 25. juli.
5. Kopi av skrivelse av 27. juli fra Notoddens avdeling til Norsk Jern- og Metalarbeiderforbunds hovedstyre.

I begyndelsen av juli maaned mottok forbundet gjennom Norsk Arbeidsgiverforening meddelelse om at forbundets medlemmer skulde ha negtet utføre overtidsarbeide medmindre fabrikken overholdt overenskomstens bestemmelser om procenttillæg for saadant arbeide. Trods denne irregulære tvist, der oprindelig var fremkaldt ved fabrikkens optræden ved at negte at betale over-tidsprocenter, fandt man dog efter omstændighetene at maatte tilholde arbeiderne ikke at negte overtidsarbeide forinden saken var prøvet paa foreskre-ven maate.

Vore anmodninger i saa henseende vil fremgaa av de til den ærede voldgiftsret fremlagte kopier av den førte korrespondance.

At forbundets medlemmer ved Notodden Salpeterfabrikker allikevel ikke fandt at kunne efterkomme vor anmodning kan da kun tilskrives den omstændighet at det netop er fabrikken der har brutt indgaaet avtale, ti naar arbeiderne blev negtet procenttillæg for overtidsarbeide var det en naturlig følge at saadant arbeide ikke vilde bli utført.

Forbundets optræden i denne sak har kun været diktert av hensyn til fredelige arbeidsforhold paa stedet, men at anvende magtmidler overfor medlemmerne naar aarsaken til striden skyldes motparten, synes ihvertfald meget forlangt.

Det maa derfor efter vor mening være fabrikken selv som faar tage konsekvenserne av sin handlemaate i nærværende tilfælde.

Hvad selve realitetsspørsmålet angaar er forholdet det at der under forhandlingerne saavel i 1909 og 1910 som nu sidst i 1913 overhodet ikke har været nævnt noget fra arbeidsgivernes side om at bestemmelsen i § 8 sidste punktum ogsaa omfattes av arbeidsreglementet.

Bestemmelsen, forøvrig gaaes frem efter gjældende praksis, tar kun sigte paa at tilsikre arbeiderne tidligere fordele som ikke er nævnt i overenskomsten, men ikke at forringe de gjennom overenskomsten tilsikrede goder.

Blandt tidligere fordele nævnte bestemmelse tar sigte paa er ogsaa den at 1/2 time spisetid efter endt ordinær arbeidstid ikke blir fratrukket, men medregnet i overtiden.

Dette er bestemmelser som arbeidsgiverne ikke fandt at kunne ta ind i overenskomstens tekst hvorfor de foretrak at indta et avsnit som gik ut paa at bibeholde gjældende praksis.

Det har heller ikke foreligget den slags konfliktsituationer ved oprettelse av overenskomsterne for Notoddens Salpeterfabrikker som har berettiget arbeidsgiverne til at kunne faa fremtvinge en saa for arbeiderne ubillig bestemmelse som en skofteparagraf er i sine virkninger ved en fabrikk der i den grad anvender overtid.

Vi tillater os at forelægge den ærede voldgiftsret følgende spørsmål:

Har Notodden Salpeterfabrik i henhold til overenskomst av 6. mai 1913 § 8 ret til at forlange skoft oparbeidet paa overtid uten tillæg av overtidsprocenter?

I henhold hertil tillater vi os at fremsætte paastand paa at nærværende spørsmål besvares med *nei*.

Videre fremsættes paastand paa at sakens omkostninger bæres av Norsk Arbeidsgiverforening.

Kristiania den 19. august 1913

Ærbødigst

Norsk Jern- og Metalarbeiderforbund

Arnt Aamodt.

Aar 1913 den 18. august avholdtes møte til valg av opmand i voldgiftsret, nedsat i anledning av en tvist mellem Norsk Jern- og Metalarbeiderforbund og Norsk Arbeidsgiverforening vedrørende forstaaelsen av overenskomst angaaende løns- og arbeidsvilkaar ved Notodden Salpeterfabrikker, § 8 m. v.

Som voldgiftsmænd møtte:

Herrer fuldmægtig Borgen og platearbeider Lindahl som opnævnt av N. J. og M. F., ingeniørerne Sverre Thune og Alf Bang som opnævnt av N. A. F.

Da man ikke kunde enes om opmand, besluttet man at anmode Handels- og Industridepartementet om at opnævne denne.

Alf Bang. G. Lindahl. S. Thune. J. Borgen.

Aar 1913 den 22. august holdtes voldgiftsret i Chr.a Handelsstands lokale til behandling av tvist mellem N. J. og M. F. og N. A. F. angaaende forstaaelse av overenskomst om løns- og arbeidsvilkaar ved Notodden Salpeterfabrikker.

Som voldgiftsmænd fungerte den av Handelsdepartementet opnævnte formand advokat Nørregaard, de av N. J. og M. F. opnævnte medlemmer fuldmægtig Borgen og platearbeider Lindahl, samt de av N. A. F. opnævnte medlemmer ingeniørerne Sverre Thune og Alf Bang.

Som repræsentant for N. J. og M. F. møtte kasserer Aamodt og som repræsentant for N. A. F. møtte overretssakfører George Paus.

Parterne er enige om, at voldgiftsretten skal bestaa av 5 medlemmer.

Formanden oplyste, at han var en kjødelig fætter av overretssakfører Paus og henstillet, om parterne i den anledning fandt at burde gjøre indsigelse mot hans habilitet.

Kasserer Aamodt bemerket, at han overlot avgjørelsen av dette spørsmål til retten selv.

Overretssakfører Paus sluttet sig hertil.

Retten trak sig tilbake i enrum og besluttet enstemmig, at advokat Nørregaard ikke paa grund av det oplyste forhold burde vike sæte som inhabil.

Formanden fremla derefter fremstilling til voldgiftsretten fra N. A. F. av 14. ds. med deri nævnte 11 bilag samt fremstilling fra N. J. og M. F. av 19. ds. med deri nævnte 5 bilag. Videre fremla han skrivelse til ham fra Handelsdepartementet av 19. ds.

De fremlagte dokumenter oplæstes.

Paus fremla derefter

- a. erklæring av 20. august d. a. fra ingeniør Frimann Nergaard,
- b. erklæring av s. d. fra verksmestrene Carl Andersen og Markus Jensen, samt
- c. kopi av skrivelse fra N. A. F. til N. J. og M. F. dat 17. juli d. a.
- d. arbeidsreglement for Notoddens Salpeterfabrikker av 16. mai 1911.

Paus fremstillet derefter som vidner:

1. vidne: Gustav Halvard Nielsen, 31 aar, lønningschef ved Rjukan Salpeterfabrikker,
2. vidne: Andreas Helgesen, 29 aar, lønningschef ved salpeterfabrikken, Notodden.
3. vidne: Eiv. Bødtker Næs, 36 aar, bestyrer ved Notodden Salpeterfabrik.

Vidnerne avhørtes.

2. vidne fremla en blyantscopi vidnet har tat av en plakate, der f. t. er indsat i et glasskap paa lønningskontoret.

Plakaten er noget utvisket, saa underskriften kun viste bokstaverne E. N.

4. vidne: Kristian Frederik Frimann Nergaard, 36 aar, driftsingeniør ved Notodden Salpeterfabrik fremstilledes av Paus og avhørtes.

Kl. 2 avbrøt retten sine forhandlinger og fastsatte næste møte til følgende dag kl. 9.

Harald Nørregaard. Alf Bang. J. Borgen. S. Thune. G. Lindahl.

Aar 1913 den 23. august fortsattes forhandlingerne med de samme voldgiftsdommere og de samme repræsentanter for parterne.

Aamodt fremla skrivelse fra:

1. N. J. og M. F. til Karl R. Berg av 18. ds.
2. Karl R. Berg til N. J. & M. F. av 20. ds.

Aamodt fremstillet som

5. vidne: Herman Bendtzen, 36 aar, mekaniker ved Notodden Emballagefabrik,
6. vidne: Olaf Gunnerius Iversen, 39 aar, jerndreier ved Notodden Salpeterfabrik.

Paus begjærte saken utsat et par dage for om mulig at skaffe yderligere beviser for tidspunktet for den omtvistede plakats opslag i fabrikken, samt for at undersøke, hvorvidt 5. eller 6. vidne kunde paavises tidligere at være trukket for overtidsprocenter paa grund av skoft.

Aamodt oplyste, at han skulde reise til utlandet idag og begjærte saken utsat til onsdag den 3. september kl. 9.

I henhold hertil eragtedes saken utsat til onsdag den 3. sept. kl. 9 fm.

Aar 1913 den 3. september fortsattes forhandlingerne med de samme dommere og de samme repræsentanter for parterne.

For N. A. F. møtte desuten nu advokat Carl Lundh.

Paus fremla

1. skrivelse av 23. august fra Notodden Salpeterfabrikker til N. A. F. med dermed vedlagt originalopslag ang. overtidsarbeide,
2. erklæring av 27. august d. a. fra assistent ved lønningskontoret ved Notodden Salpeterfabrik, Finn Kristensen,
3. erklæring av 2. september d. a. fra brandmester ved Notodden Salpeterfabrikker, M. Olsen,
4. erklæring av 2. septbr. d. a. fra snekker ved Notodden Salpeterfabrik, Birger Andersen,
5. erklæring av 1. septbr. d. a. av tidligere driftsingeniør ved Notodden Salpeterfabriker, H. Bonnevie.
6. erklæring dateret 27. januar fra N. Gulliksen.

Paus fremstillet som 7. vidne Nils Th. Swensen, 8. vidne snekkerformand Ole P. Solie, 9. vidne Anthon Larsen.

Aamodt fremstillet 10. vidne Carl A. Wesenlund, 11. vidne Mickel Mickelsen.

7. vidne avgav forklaring.

Paus fremla skrivelse fra Notodden Salpeterfabrik til N. A. F. av 9. juli d. a.

Fremstod 8 vidne. Advokat Lundh fremla en erklæring fra vidnet av 1. ds., hvilken han bad oplæst av vidnet til vedtagelse.

Formanden bemerket, at han agtet først at eksaminere vidnet om de i erklæringen omhandlede spørsmåal, forinden denne oplæstes i retten.

9. vidne avhørtes. Vidnet fremla en erklæring fra Trygve Karlsen av 1. ds. Avhørtes atter 2. vidne.

10. vidne avgav forklaring.

11. vidne avgav forklaring.

Aamodt fremstillet videre som 12. vidne Trygve R. Paus og som 13. vidne M. Ovesen.

12. vidne avgav forklaring, 13. vidne likesaa.

Paus fremstillet 14. vidne Finn Kristensen.

Efter vidneførselens slutning fik derefter parterne ordet, hvorefter saken optokes til doms.

Aar 1913 den 4. september fortsattes forhandlingerne, idet voldgifts dommerne drøftet dommen.

Aar 1913 den 6. september fortsattes forhandlingerne med de samme voldgiftsmænd. Fællesbegrundelsen blev diktert, men dommen blev ikke færdig.

Aar 1913 den 8. september fortsattes tvistens behandling paa advokat Nørregaards kontor.

Retten avsagde saadan

Voldgiftskjendelse:

Norsk Jern- og Metalarbejderforbund har paastaet saken avvist, fordi Arbeidsgiverforeningen ved forhandlingsmøtet den 23. juli 1913 kun møtte med én repræsentant.

Da der ikke under forhandlingsmøtet blev protestert mot dette forhold fra Forbundets side, og forhandlingerne fremmedes uten hensyn til denne avvigelser fra reglerne i § 3 i overenskomsten angaaende forhandlinger og voldgiftsretter, en avvigelse, som, efter hvad der er retten bekjendt, er noksaa almindelig, maa Forbundet ansees for at ha godtat dette forhold og kan ikke nu paaberope sig dette som grund for sakens avvisning.

Fra begge parter side er der forelagt voldgiftsretten saadant

spørsmål nr. 1: »Har Notodden Salpeterfabrikker i henhold til overenskomsten av 6. mai 1913, § 8, ret til at forlange skoft oparbeidet paa overtid uten tillæg av overtidsprocenter?»

§ 8 i overenskomsten av 6. mai 1913, der forsaavidt er overensstemmende med den tidligere overenskomst mellem parterne av 1910, bestemmer, at overtidsarbeide skal betales med et tillæg av 25 pct. for de første to timer efter endt ordinær arbeidstid i de første 5 virkedage i uken og 50 pct. for den øvrige tid samt lørdag eftermiddag». Retten anser det ikke tvilsomt, at der ved ordene «efter endt ordinær arbeidstid» menes fabrikkens ordinære daglige arbeidstid, saaledes at ethvert arbeide utenfor denne tid efter bestemmelsens ordlyd berettiger arbeiderne til overtidsprocenter.

Naar Arbeidsgiverforeningen allikevel paastaar, at fabrikkene er berettiget til at fratrukke overtidsprocent for de arbeidere, som samme dag har gjort sig skyldig i ugrundet skoft, er det i henhold til paragrafens slutnings-tirade: »Forøvrig gaaes frem efter gjældende praksis», idet det paastaaes at ha været gjældende praksis ved fabrikkene helt fra før overenskomsten av 1910, at fratrukk blev gjort i overtidsprocenterne for ugrundet skoft.

Retten antar imidlertid, at den nævnte slutningstirade efter sin forbindelse kun omhandler nærmere beregning av overtidsprocenterne og betingelser for disses tilstaaelse, og det maa ved vidneførselen i saken ansees bragt paa det rene, at der saavel ved forhandlingerne i anledning av overenskomsten av 1910 som ved forhandlingerne i 1913 ved indførelsen av denne passus kun har været tænkt paa forskjellige fordele med hensyn til beregningen av overtidsprocenter, som arbeiderne tidligere hadde hat, og som det var meningen, at de skulde beholde, uten at man fandt det hensigtsmessig at specificere dem i kontrakten; derimot maa det ansees fuldt paa det rene, at der ikke fra nogen av siderne under forhandlingerne om denne passus blev talt om fradrag i overtidsprocenterne for skoft.

Skulde man allikevel i strid med paragrafens ordlyd og de forhandlinger, som i den anledning blev ført, anse fabrikkene berettiget til at gjøre fradrag i overtidsprocenterne for skoft, maatte det ialfald ha været godtgjort, at en regel overensstemmende hermed hadde været praktisert ved fabrikkene paa en saadan maate, at den maatte ansees for almindelig kjendt og anerkjendt av arbeiderne, men dette findes ingenlunde godtgjort.

Vistnok maa det antas, at der allerede før overenskomsten av 1910 har været opslaaet plakater om, at procenter for overtidsarbeide først skulde regnes for tid utover det normale antal arbeidstimer pr. dag; men det er fra fabrikkernes egen side erkjendt, at man har gjort undtagelser fra denne regel, naar vedkommende arbeider har hat overtidsarbeide den foregaaende aften eller hans skoft forøvrig findes at ha været begrundet, og det er oplyst, at der, da arbeiderne var misfornøiet med regelen, i meget stor utstrækning er lempet paa denne derved, at arbeiderne har faaet timeakkorder, hvorved fratrukk er undgaaet. Følgen har været, at regelen i det hele tat kun meget sjelden har været praktisert. Efter hvad lønningschefen ved fabrikkene, Andreas Helgen, har forklart, har han saaledes ved gjennemgaaelse av fabrikkens bøker i det siste ar kun fundet ialt 16 tilfælder, hvor regelen har været bragt til anvendelse.

I henhold hertil finder retten at maatte besvare spørsmålet benegtende

Fra Arbeidsgiverforeningen er yderligere forelagt voldgiftsretten følgende spørsmål.

spørsmål 2: Er Notoddens Jern- og Metalarbeiderforenings beslutning om negtelse av overtidsarbeide stridende mot overenskomsten av 6. mai 1913? og

spørsmål 3: «Har Norsk Jern- og Metalarbeiderforbund opfyldt sin forpligtelse som part i ovennævnte overenskomst, efterat det blev bekjendt med sin avdelings beslutning om negtelse av overtidsarbeide?»

Med hensyn til *spørsmål 2* skal retten bemerke, at Notodden Jern- og Metalarbeiderforening allerede i sin skrivelse til fabrikkene av 7. juni 1913 uttalte, at hvis ikke dens fordring med hensyn til overtidsprocenter blev tat tilfølge inden den 12. s. m., forbeholdt dens medlemmer sig at negte overtidsarbeide fra nævnte dato, og denne holdning har arbeiderne vedblit at indtage trods henstilling baade fra fabrikken og fra Norsk Jern- og Metalarbeiderforbund om ikke at negte overtidsarbeide.

Negtelsen av at utføre overtidsarbeide maa ansees som en arbeidsstansning der har hat til hensigt at fremtvinge tvistens løsning i arbeidernes favør, og som arbeiderne maa ansees at ha git avkald paa ved bestemmelsen i § 2 i overenskomsten angaaende forhandlinger og voldgiftsretter. Spørsmål 2 antas derfor at maatte besvares bekræftende.

Med hensyn til *spørsmål 3* gjøres det fra Arbeidsgiverforeningens side gjældende, at Norsk Jern- og Metalarbeiderforbund dels ved sin sene indgripen i forholdet, dels ved sin tvetydige holdning overfor dette har gjort sig medansvarlig i arbeidernes overenskomststridige beslutning om at negte alt overtidsarbeide. Retten finder det imidlertid mot Norsk Jern- og Metalarbeiderforbunds benegtelse ikke godtgjort, at Forbundet er blit gjort bekjendt med tvisten og arbeidernes holdning før den 12. juli 1913, og samme dag har Forbundet telegrafert til arbeiderne, at forhandlingsmøte vilde bli avholdt, og at organisationsmessig negtelse av overtidsarbeide derfor ikke burde finde sted. Senere har forbundet i skrivelse av 17. juli gjort arbeiderne opmerksom paa, at det strider mot overenskomsten om forhandling og voldgift at negte overtidsarbeide, før forhandlinger er avholdt, og at Arbeidsgiverforeningen utrykkelig forlanger, at dette ikke negtes inden denne tid, hvilket Forbundet bringer til arbeidernes underretning, idet det uttaler haabet om, at der ikke fattes nogen organisationsmessig beslutning om overtrædelse av nævnte overenskomst, da det vilde vanskeliggjøre forhandlingerne om sakens realitet. Ogsaa i sin skrivelse til arbeiderne av 24. juli 1913 uttaler Forbundet, at det er enig med Arbeidsgiverforeningen i, at status quo skal opretholdes, indtil saken er avgjort ved voldgiftsretten, og i skrivelse av 25. s. m. anmoder Forbundet atter arbeiderne om at ta forholdet under alvorlig overveielse. En skrivelse fra arbeiderne til Norsk Jern- og Metalarbeiderforbund av 27. juli 1913 viser ogsaa, at arbeiderne har opfattet Forbundets henvendelse som et paalæg til dem om at hæve sin negtelse av overtidsarbeide, og at arbeiderne finder det beklagelig, at hovedstyret saaledes skal «staa helt paa arbeidsgivernes side og gaa deres ærende».

Idet Norsk Jern- og Metalarbeiderforbund saaledes har git arbeiderne tilkjende, at det anser negtelse av overtidsarbeide som stridende mot overenskomsten, maa Forbundet antages at ha opfyldt sine forpligtelser efter overenskomsten med hensyn til dennes overholdelse fra arbeidernes side. Der er ikke mellem Arbeidsgiverforeningen og arbeiderorganisationerne oprettet nogen overenskomst om de tvangsmidler, som organisationerne bør anvende overfor sine medlemmer for at tvinge dem til at overholde overenskomsten. Spørsmålet om, hvilke saadanne midler, der i hvert tilfælde skal anvendes, er saaledes for organisationerne paa begge sider helt indre spørsmål, saaledes at organisationernes styrer selv har at anvende de midler, som de for hvert enkelt tilfælde finder det klokt og hensigtsmessig at anvende. Og saalænge hovedorganisationerne ikke paa nogen maate fremkalder eller støtter noget overenskomstbrudd fra deres medlemmers side, kan det ikke antas at bli medansvarlig for saadant brudd. Retten finder saaledes at maatte besvare spørsmål 3 med «ja».

Rettenns medlemmer Borgen og Lindahl, der forøvrig slutter sig til det ovenanførte ogsaa med hensyn til det overenskomststridige ved arbeidernes negtelse av at utføre overtidsarbeide, fandt dog som undskyldende moment for deres forhold at burde fremholde, at negtelsen maa sees i lys av fabrikkensensidige fortolkning av overenskomsten. Fabrikkens fremgangsmaate ved at negte at betale overtidsprocenter, før skoftet tid var oparbeidet, var efter deres mening ikke uten skyld i arbeidernes overenskomststridige handlinger, og dette burde tillægges ikke saa liten vekt ved skyldspørsmaalets besvarelse med ja.

Et mindretal, Bang og Thune, skal til spørsmaal 1 bemerke:

Det er ved vidneførselen godtgjort, at for der i 1910 blev indgaaet nogen overenskomst mellem fabrikkene og forbundet, var der opslaat en fremdeles staaende plakat, om at overtidsprocenter først erholdtes, efterat fuld dagtid var oparbeidet. Endvidere at denne regel er praktisert baade efter overenskomstens indgaaelse i 1910 og efter dens fornyelse i 1913. Der er dog gjort enkelte lempninger i samme, saaledes at den ialfald i det sidste aar kun er praktisert efter sin ordlyd i et mindre antal tilfælder.

Under forhandlingerne om overenskomstens istandbringelse i 1910 og dens fornyelse 1913 blev dette forhold vistnok ikke berørt, men der blev i § 8 om overtidsbetaling indtat en slutningspassus saalydende: «Forøvrig gaaes frem efter gjældende praksis».

Denne bestemmelse maa ta sigte ogsaa paa de tilfælder, hvori der tidligere ikke betales overtidsprocenter og kan ikke ensidig fortolkes at skulle tjene til blot at fastslaa bibehold av saadanne tidligere goder for arbeiderne, som ikke blev direkte nævnt i overenskomsten.

Mindretallet finder derfor, at fabrikkene fremdeles maa ha adgang til at praktisere den opslaaede plakatbestemmelse med de samme lempninger som hittil.

Til spørsmaal 3 skal det samme mindretal bemerke:

Der er vistnok ikke mellem organisationerne indgaaet nogen overenskomst om hvilke midler hver organisation har at benytte for i tilfælde at tvinge sine respektive medlemmer til at overholde indgaaede overenskomster, men grundlaget for opprettelsen av saadanne er dog begge organisationers bevidsthet om, at den anden part i sine love har midler til at skaffe sig respekt hos sine medlemmer for de indgaaede overenskomster, og det maa da være en sikker, omend stiltiende forutsætning, at organisationerne i givne tilfælder vil benytte disse i fornøden utstrækning.

I nærværende tilfælde har forbundets formand oplyst, at den av Notoddens avdeling fattede beslutning, som voldgiftsretten enstemmig finder stridende mot den indgaaede overenskomst, ikke vilde ha foranlediget nogen paatale fra forbundets side, hvis det ikke hadde været for at imøtekomme en «privat anmodning» herom fra sekretæren i Arbeidernes faglige Landsorganisation.

I den telegrafiske henvendelse, som forbundet saa gjorde til avdelingen, indskrænket det sig til at uttale, at nogen *organisationsmessig* negtelse av alt overtidsarbeide ikke *burde* finde sted. Forbundet maatte forstaa, at en saadan vak henstilling vilde bli uten virkning, samtidig som det maatte være sig bevidst, at en negtelse av alt overtidsarbeide i tilfælde av driftsforstyrrelser kunde medføre store økonomiske tap for fabrikkene. De senere henvendelser fra forbundet i skrivelser av 17. og 24. juli bekræfter yderligere mindretallets opfatning av forbundets holdning.

Mindretallet finder derfor, at forbundet ikke kan sies at ha opfyldt de forpligtelser til at skaffe respekt for den indgaaede overenskomst, som den anden part maatte ha ret til at forlange.

I henhold til det anførte avsagdes saadan

kjendelse:

1. Notodden salpeterfabrikker har ikke i henhold til overenskomsten av 6. mai 1913, § 8, ret til at forlange skoft oparbeidet paa overtid uten tillæg av overtidsprocenter.

2. Notoddens jern- og metalarbeiderforenings beslutning om negtelse av overtidsarbeide findes stridende mot overenskomsten av 6. mai 1913.
3. Norsk jern- og metalarbeiderforbund findes at ha opfyldt sine forpligtelser som part i ovennævnte overenskomst, efterat det blev bekjent med sin avdelings beslutning om negtelse av overtidsarbeide.
4. De med voldgiftssaken forbundne omkostninger findes at burde tilsvares med $\frac{1}{2}$ part av hver av parterne.

Voldgiftsmændenes honorarer bestemtes til 500 kroner for formanden og 250 kroner for hver av de andre voldgiftsmænd.

Harald Nørregaard. J. Borgen. Alf Bang. G. Lindahl. S. Thune.

Norsk matros- og fyrbøterunion.

Aar 1913 den 23. mai sattes voldgiftsret til avgjørelse av tvist mellem Norsk matros- og fyrbøterunion og Norsk arbeidsgiverforening.

Tilstede var de av parterne opnævnte voldgiftsmænd, nemlig av Norsk matros- og fyrbøterunion d'hr. fhv. sjøfartsdirektør Andersen og Oscar Nil- sen, av arbeidsgiverforeningen Thor Helliesen og Kristen Johansen.

Som opmand valgtes høiesteretsassessor M. C. Backer, der paa fore- spørsel erklærte sig villig til at overta hvervet.

Sakens forhandlinger utsattes, idet man gaar ut fra, at man inden 14 dage faar oversendt sakens dokumenter fra parterne, hvorefter opmanden anmodes om at sammenkalde nyt møte.

Magnus Andersen. Thor Helliesen. Osc. Nielsen. Kristen Johansen.

Aar 1913 den 21. juni sattes voldgiftsret til behandling av tvist mellem Norsk matros- og fyrbøterunion og Norsk arbeidsgiverforening.

Tilstede var som voldgiftsmænd opnævnte av Norsk matros- og fyr- bøterunion fhv. sjøfartsdirektør Magnus Andersen og forretningsfører Rich. Hansen og som opnævnte av Norsk arbeidsgiverforening advokat Johnny Ramm og ingeniør Alf Bang samt som opmand høiesteretsassessor M. C. Backer.

Der fremlagdes:

1. Utskrift av møte 23. juni d. a.
2. Fremstilling fra Norsk matros og fyrbøterunion dat. 19. juni 1913 med 3 bilag.
3. Ny do. fra do. av 15. d. m. med 4 bilag.
4. Skrivelse av 18. d. m. fra Norsk arbeidsgiverforening.
5. Do. av 19. d. m. fra do.
6. Fremstilling av 18. d. m. fra do.
7. Skrivelse av d. d. fra Norsk matros- og fyrbøterunion.

For Norsk matros- og fyrbøterunion møtte forretningsfører Gulbrandsen og overretssakfører Helliksen.

For Norsk arbeidsgiverforening møtte overretssakfører Paus.

Parterne hadde ingen indvending at gjøre m. h. t. voldgiftsrettens sammensætning.

Helliksen hadde ordet og fremla:

8. Erklæring fra K. Aarseth og S. Aarseth.
9. Do. fra Trondhjems mønstringskontor av 12. d. m.
10. Skrivelse av 27. november 1912 fra Det Bergenske dampskibsselskap til Unionen.

Paus hadde ordet:

11. Fremstilling i 5 blade fra Det Bergenske dampskibsselskap med 1 bilag.
12. Skrivelse av 19. d. m. fra Det Bergenske dampskibsselskap til Norsk arbeidsgiverforening.
13. Do. av 24. juni 1913 fra Det Nordenfjeldske dampskibsselskap til do.

14. Meddelelser fra Norsk arbeidsgiverforening nr. 102 for september 1912 (pag. 400).

Helliksen godtok den som dok. 1 ad 11 fremlagte opgave som rigtig. Fremstod som 1. *vidne* overingeniør Moe og avgav forklaring og som

2. *vidne* ekspeditør Axel Amundsen og avgav forklaring.

15. *Paus* fremla gjenpart av overenskomst mellem Norsk arbeidsgiverforening, Fred. Olsen m. fl. og Norsk matros- og fyrbøterunion.

Gulbrandsen avgav forklaring.

Fremstod som 3. *vidne* formand i Unionens avdeling i Bergen, Falbak, og avgav forklaring og som 4. *vidne* kommandørkaptein Baumann (Nordenfj.) og avgav forklaring.

Helliksen fremla:

16. Erklæring av 31. mai 1913 fra H. Nicolaysen og Sivert Skjetne.

Fremstod som 5. *vidne* kaptein Brækhus (Bergenske) og avgav forklaring.

Paus fremla:

17. Utskrift av forhandlingsmøte 30. mai d. a.

18. Do. av Do. 10. juni d. a.

Brækhus fremla:

19. Gjenpart av skr. fra skibstilsynsmanden i Bergen dat. 14. oktbr. 1912. til sjøfartskontoret.

20. Gjenpart av sirkulære fra Det Bergenske dampskibsselskap dat. 11. septbr. 1912.

Rettens forhandlinger utsattes til tirsdag den 22. ds. kl. 5 em.

Retten hævet kl. 8½ em.

M. C. Backer. Johnny Ramm. Magnus Andersen.

Rich. Hansen. Alf Bang.

Aar 1912 den 22. juni sattes voldgiftsret til fortsat behandling av tvist mellem Norsk matros- og fyrbøterunion og Norsk arbeidsgiverforening

Tilstede var samtlige voldgiftsmænd samt for unionen forretningsfører Gulbrandsen og o. r. sakf. Helhksen og for N. a. o. r. sakf. Paus.

21. *Paus* fremla bemandingsopgaver for Nordenfjeldske dampskibsselskap for juni 1912 og for juni 1913.

Helliksen hadde intet at bemerke mot rigtigheten av disse opgaver.

Helliksen hadde ordet og nedla subsidiær paastand:

1. Den stedfundne masseavskaffelse av matrosstillingerne ansees i strid med overenskomsten.

2. Overenskomsten kan ikke for dæksfolkene vedkommende antas at ha berørt bemandingen hverken kvantitativt eller kvalitativt, følgelig er begge parter ubundne av overenskomsten.

Paus hadde derefter ordet.

Helliksen og *Paus* hadde paany ordet.

Efterat proceduren var færdig, optokes saken til avgjørelse. Voldgiftsmændene diskuterte foreløbig saken. Nyt møte fastsattes til onsdag den 30. juli kl 5 em. Møtet hævet kl. 10 em.

M. C. Backer. Johnny Ramm. Alf Bang.

Rich. Hansen. Magnus Andersen.

Aar 1913 den 30. juli sattes voldgiftsret til fortsat behandling av tvist mellem Norsk matros- & fyrbøterunion og Norsk arbeidsgiverforening,

Tilstede var voldgiftsrettens medlemmer.

Det bemerkes, at møtet ikke hadde kunnet avholdes tidligere av hensyn til, at et av rettens medlemmer i den forløpne tid har været fraværende paa reise.

Man diskuterte saken og enedes om et utkast til kjendelse. Nyt møte berammedes til avholdelse 31. juli til avsigelse av kjendelse. Møtet hævet kl. 8 em.

M. C. Backer. Rich. Hansen. Johnny Ramm.

Alf Bang. Magnus Andersen.

Aar 1913 den 31. juli sattes voldgiftsret til fortsat behandling av tvist mellem Norsk matros- og fyrbøterunion og Norsk arbeidsgiverforening.

Tilstede var voldgiftsrettens medlemmer, hvor der avsaadges saadan

Kjendelse:

Den 25. juli 1912 opprettedes en overenskomst mellem Norsk arbeidsgiverforening, Nordenfjeldske dampskibsselskap, Bergenske dampskibsselskap, Vesteraalens dampskibsselskap, Stavanger dampskibsselskap og Arendals dampskibsselskap samt natruteskibene Bergen og Sandnes paa den ene side og Norsk matros- & fyrbøterunion og dets avdelinger paa den anden side angaaende hyre- og arbeidsvilkaar ved ovennævnte dampskibsselskabers kystruter.

I § 1 fastsattes hyrerne for de forskjellige slags mandskaper ombord og i § 11 fastsattes de betingelser, som vedkommende mandskap maatte opfylde (alder og tjenestetid tilsjøs) for at kunne opnaa den fastsatte hyre (saakaldt «fartsskala»). I § 13 fastsattes, at overenskomsten skulde være gjældende til 31. mars 1916, dog saaledes, at hvis den ikke blev opsagt fra en av siderne, skulde den ansees fremdeles gjældende for 1 aar ad gangen.

Senere har Nordenfjeldske dampskibsselskap og Bergenske dampskibsselskap foretat en omregulering av besætningen paa de enkelte skibe. Ved de saaledes bestemte bemanningsskalaer er dels antallet av dæksmandskaper paa selskapernes skibe blit noget reducert dog ikke i noget væsentlig omfang, dels er antallet av de mandskaper, som forhyredes som matroser blit indskrænket og erstattet med mandskaper, som er forhyret som letmatroser og jungmænd.

Der er herom fra selskapernes side fremlagt specificerte opgaver, som viser forholdet før og nu. Fra unionens side er rigtigheten av disse opgaver ikke bestridt. Ved Nordenfjeldske dampskibsselskap var der paa de skibe, som opgaven omfatter, i juni 1912 ansat: 21 tømmermænd, 21 baadsmænd, 110 matroser, 11 letmatroser, 1 jungmand og 9 dæksgutter, tilsammen 173 mandskaper, mot i juni 1913: 21 tømmermænd, 22 baadsmænd, 77 matroser, 34 letmatroser, 7 jungmænd og 13 dæksgutter, tilsammen 174 mandskaper. — Ved Bergenske dampskibsselskap var pr. 15. mai 1912 ansat: 28 tømmermænd, 29 baadsmænd, 147 matroser, 28 letmatroser, 11 jungmænd og 21 dæksgutter, tilsammen 264 mandskaper, — mot pr. 15. juni 1913: 31 tømmermænd, 29 baadsmænd, 86 matroser, 61 letmatroser, 20 jungmænd og 27 dæksgutter, tilsammen 254 mandskaper.

Norsk matros- & fyrbøterunion har gjort indvendinger mot denne omregulering og hævdet, at den stred mot forutsætningerne for den indgaaede overenskomst. Under de forhandlinger, som optokes herom, enedes forhandlingerne i møte den 10. juni 1913 om følgende forslag til løsning av tvisten:

«Ved antagelse av nye mandskaper vil selskaperne fortrinsvis indta de mandskaper, som grundet de av unionen paapekte forhold har forladt skibene under forutsætning av, at der intet er at si paa deres forhold.»

Dette forslag har mandskaperne imidlertid forkastet. Norsk matros- & fyrbøterunion har derefter forlangt tvisten avgjort ved voldgift. Nærværende voldgiftsret er derpaa nedsat.

Unionen har nedlagt saadan paastand:

1. At den av «Nordenfjeldske dampskibsselskap» og «Bergenske dampskibsselskap» foretagne indskrænkning og omlægning av mandskaperne paa sine dampskibe kjendes at være i strid med forutsætningerne for overenskomsten av 1. juni 1912.
2. At selskaperne paalægges inden 1. september d. a. — hver under en løpende dagmulk av kr. 100 — et hundrede kroner — til Nationalforeningen mot tuberkulose — at gjenindføre mandskapsforholdet paa kontraktstiden.
3. At selskaperne tilspiltes at betale som erstatning til de avskedigede mandskaper ved deres faglige organisation Norsk matros- & fyrbøterunion, hvad disse tilsammen skjønsmæssig antas at ha tappt ved avskedigelsen.

4. At selskaperne til de reducerede skibsmandskaper ved Norsk matros- & fyrbøterunion tilpligtes at betale hvad de skjønsmæssig antages at ha krav paa efter sjøfartslovens § 95.
5. At selskaperne tilpligtes at betale samtlige unionens omkostninger med voldgiftssaken.

Subsidiært har unionen fremsat saadan tillægspaastand:

1. Den stedfundne masseavskaffelse av matrosstillingerne ansees i strid med overenskomsten.
2. Overenskomsten kan ikke for dæksfolkenes vedkommende antages at ha berørt bemanningen hverken kvantitativt eller kvalitativt, følgelig er begge parter ubundne av overenskomsten.

Norsk arbeidsgiverforening har nedlagt paastand om, at Bergenske dampskibsselskap og Nordenfjeldske dampskibsselskap kjendes ikke at ha ordnet bemanningen av sine skibe i strid med overenskomsten av 1. juni 1912.

Subsidiært av motpartens paastande om gjenindførelse av det tidligere mandskapsforhold under løpende mulkt samt om erstatning til mandskaperne avvises, som ikke henhørende under voldgiftsret eller eventuelt ikke tages tilfølge.

Endelig fremsættes i alle tilfælde paastand paa, at voldgiftssakens omkostninger paalægges Norsk matros- og fyrbøterunion.

Hovedspørsmålet i tvisten er, om selskaperne har ret til at indføre den ovennævnte bemanningsskala paa sine skibe, eller om denne efter sit indhold maa ansees stridende mot den med unionen indgaaede overenskomst.

Herom bemerkes:

Det er ubestridelig, at det før overenskomsten var selskaperne, som hadde den fulde ret til — indenfor de i lovgivningen satte grænser — at ta bestemmelse om besætningsstørrelse, og i dette forhold gjør overenskomsten ingen forandring. Der indeholdes i denne intet om, at der forsaavidt i forhold til unionen eller de til denne knyttede mandskaper er paalagt selskaperne nogen forpligtelse. Efter de under saken foreliggende oplysninger var under de forhandlinger, som gik forut for overenskomsten, bemanningsspørsmålet ikke paa bane, som noget led i forhandlingerne eller eventuelt i overenskomsten. Følgen herav maa være, at selskaperne i nævnte henseende har helt ut den samme frihet som tidligere. Man kan saaledes ikke tiltræde den av unionen hævdede opfatning, at det under forhandlingernes og overenskomstens taushet skulde ansees fastslaaet, at selskaperne likeoverfor unionen skulde ha forpligtet sig til at opretholde det daværende forhold med hensyn til besætningsstørrelse m. v. ialfald i det væsentlige uforandret.

Selskaperne har ogsaa paaberopt sig, at i en samtidig indgaaet overenskomst mellem Norsk arbeidsgiverforening, Fred. Olsen, Otto Thoresen, Fearnley & Eger, Thor Thoresen, Det søndenfjels-norske dampskibsselskap og Norge Mexico Gulf Linie paa den ene side og Norsk matros- & fyrbøterunion og dets avdelinger paa den anden side angaaende hyre- og arbeidsvilkår ved ruteskibe er i bestemmelsen om fartsskalaen, n. l. § 8, som 4. led inddat følgende:

«Denne paragraf er kun at forstaa som en betingelse for lønsskalaen og bestemmer intet om skibets effektive bemanning.»

Herved er der efter selskapernes opfatning uttrykkelig pekt paa, at bemanningsspørsmålet laa utenfor denne overenskomst, og det er efter de foreliggende forklaringer paa det rene, at der forsaavidt ikke var tilsigtet at vedta noget andet, end hvad den under saken omtvistede overenskomst antok at indeholde.

Det maa vistnok medgis, at den ved bemanningsskalaerne foretagne reduktion av matrosernes antal er ganske betydelig. Det er ogsaa oplyst, at de nye bemanningsforhold har medført en økonomisk lettelse i selskapernes tidligere lønningsbudgetter. Det er dog fra selskapernes side fremholdt, at en direkte sammenligning mellem de ovenfor gjengivne talopgaver

er en del misvisende, fordi der før overenskomsten var forhyret som matroser flere mandskaper, som ikke opfyldte de i fartsskalaen opstillede betingelser og som derfor efter denne ikke vilde ha været berettiget til matros-hyre. At dette er tilfældet i en del utstrækning er paa det rene, men der foreligger ikke nærmere oplysninger til bedømmelse av, i hvilket omfang dette moment vilde ha virket.

Retten kommer saaledes til det resultat, at de fra unionens side paa-klagede bemandingskalaer ikke kan findes at være i strid med den forelig-gende overenskomst.

Det bemerkes uttrykkelig, at der under saken ikke er spørsmål om, hvorvidt bemanningen er utilstrækkelig av hensyn til skibenes sjødygtighet. Tvertimot er det fra Norsk arbeidsgiverforening oplyst, at vedkommende myndigheter forsaavidt intet har hat at bemerke. Noget motsat er heller ikke paastaat fra unionens side.

Retten antar efter ovenstaaende, at punkt 1 i Unionens oprindelige paa-stand ikke kan tages tilfølge. Herved bortfalder punkt 2, 3 og 4 i samme paastand og punkt 1 i tillægspaastanden.

Den omstændighet, at overenskomsten ikke indeholder noget om be-mandingsforholdet, kan heller ikke medføre, at overenskomsten blir ufor-bindende for nogen av parterne. Heller ikke punkt 2 i Unionens tillægspaa-stand kan derfor tages tilfølge.

Retten finder grund til at paalægge hver av parterne at utrede halv-delen av honorarerne til voldgiftsretten og forøvrig at bære hver sine utgifter, navnlig under hensyn til, at den utstrækning, hvori selskaperne efter over-enskomstens indgaelse har forandret bemandingsforholdene ombord i sine skibe naturligen hos den anden part i kontraktsforholdet maa ha fremkaldt skuffelse med hensyn til, hvad der fra dens side ved overenskomsten er op-naadd, — og man finder det forklarlig, at dette kan ha vakt misnøie.

Avgjørelsen er enstemmig.

I henhold til det anførte avsies saadan

Kjendelse:

De av Norsk matros- og fyrbøterunion under nærværende sak nedlagte paastande tages ikke tilfølge.

Honoraret til opmanden ansættes til kr. 225.00 og til hver av rettens øvrige medlemmer til kr. 150.00.

Parterne utreder hver en halvpart av disse honorarer og bærer for-øvrig hver sine utgifter.

*M. C. Backer. Rich. Hansen. Johnny Ramm.
Alf Bang. Magnus Andersen.*

Norsk Møbelsnekkerforbund.

Mellem møbelsnekker-mesterforeningen og svendenes fagforening i Stav-anger var der opstaat en tvist om fortolkningen av tariffens ferieparagraf, og i den anledning besluttet man at undergi saken voldgiftsret.

Som voldgiftsmænd valgtes for mestrene *L. Lunde* og *Johan Nielsen* og for svendene *Chr. Aunevik* og *L. Aase*. Som opmand var av magistraten opnevnt ordfører *Odd. Vik*.

Tvisten gjaldt en svend, som, efter at være opsagt, paastod at han skulde ha godtgjørelse for ferien, men mesteren paastod, at han kunde ta ferien i opsigelsestiden.

Voldgiftsretten avgav enstemmig saadan uttalelse og kjendelse:

«Det maa ansees som en avgjort sak, at bestemmelsen om tiden for sommerferie fattes av mesteren med rimelig hensyntagen til hvad der ønskes av eller passer for vedkommende svend. Hvis det i det for voldgiftsretten indbragte tilfælde var bragt paa det rene, at der fra vedkommende svends side var lagt for dagen uvillighet til at ta ferie paa en av mesteren bestemt

tid kunde der opstaa spørmaal om, at han derved hadde forspildt sin ret til sommerferie. Men da det ikke er bragt paa det rene at avtalen med mesteren hadde denne karakter, antages det ikke rimelig at fortolke § 5 derhen at snekkersvend O. Hapnæs har forspildt sin ret til sommerferie i den tid der endnu var igjen av den tid som gik hen efter at han efter opsigelsen skulde slutte hos snekkermester Edv. Olsen. Hvorfor følgende kjendelse avgaves:

Snekkersvend O. Hapnæs har tilgode hos snekkermester Edv. Olsen betaling for sommerferie efter § 5 i overenskomst av 11te februar 1913.

Norsk murerforbund.

Aar 1913 den 28. april avholdtes møte av et forliksutvalg, nedsat i henhold til § 9 i overenskomst av juni 1911 mellem A/S Rjukanfos's og A/S Rjukan salpeterverks anlæg og Norsk murerforbunds avdeling i Vestfjorddalen i anledning av tvist angaaende samme overenskomst.

Tilstede var som repræsentanter for svendene d'herrer H. Dahlstrøm og Jørgen Hansen og for anlægget d'herrer ingeniør J. R. Kittelsen og o.r.sakf. G. Paus.

Tvisten gjaldt hvorvidt forskjellig cementarbeide o. lign., som var blit utført av cementarbeidere og andre, henhørte under ovennævnte overenskomst og saaledes i henhold til dennes § 6 rettelig skulde været overdrat til murerne.

Det arbeide, som tvisten gjaldt, var for det første endel henhørende under byanlægget, nemlig lægning av cementgulve i landhandleriets fryseri og ingeniør Abels villa samt pudsning av sokler ved Egne hjem.

Man enedes om, at overenskomsten fremtidig skulde ansees for at gjælde Byanlæggets arbeider (Egne hjem, ingeniørernes villaer o lign.), idet svendenes repræsentanter dermed lot falde paaklagen over de arbeider vedkommende Byanlægget, som allerede var utført.

Tvisten gjaldt dernæst forskjellige cementgulve i fabrikken.

Svendenes repræsentanter hævdede, at dette arbeide maatte henhøre under overenskomsten.

Anlæggets repræsentanter hævdede derimot, at det henhørte under fabrikkens drift og derfor var overenskomsten uvedkommende, idet denne kun gjaldt selskapernes anlæg.

Endelig var der tvist om opmuntring av et taarn i syrekoncentrationen.

Herom oplyste anlæggets repræsentanter, at dette henførte under Norsk hydros forsøksavdeling, der ikke omfattedes av overenskomsten.

Om de to sidste punkter opnaades ikke enighet.

Man besluttet da i henhold til overenskomstens § 9 at tilkalde en opmand enedes om hertil at vælge hr. assessor M. C. Backer.

*H. Dahlstrøm. J. R. Kittelsen. Jørgen Hansen.
George Paus.*

Fremstilling til voldgiftsretten fra A/S Rjukan.

I anledning av den fra Norsk Murerforbunds avdeling, Vestfjorddalen, fremkomne paastand om, at den mellem A/S Rjukanfos og A/S Rjukan Salpeterverks anlæg og nævnte forbund indgaaede overenskomst av 1—6—11 ogsaa gjælder A/S Rjukan Salpeterverks fabrikker i drift, skal vi bemerke, at overenskomsten efter vor mening i sin tid blev indgaaet kun for selskapernes anlæg og ikke for driften.

De av selskapernes ingeniører, som var tilstede ved forhandlingerne i anledning av overenskomsten av 1911, mener med sikkerhet at erindre, at dette ogsaa uttrykkelig blev nævnt under forhandlingerne. Forøvrig fremgaaer det jo med fuld tydelighet av selve overenskomstens titel, og der er intet,

som kan anføres for at ikke denne titel er valgt med fuld oversigt over dens betydning.

Naar Murerforbundet i sine bemerkninger synes at ville hævde den opfatning, at der under enhver omstændighet maa være en overenskomst mellem fabrikerne i drift og Murerforbundet, saa forholder dette sig ikke saaledes. Forholdet er nemlig, at der regelmæssig i fabrikkernes drift kun anvendes et faatal murere, for tiden er der saaledes ved fabrikerne kun ansat 1 murer, medens det arbeide, han ikke utfører, utføres ved en av stedets bygmestre. Man har derfor fundet det unødvendig at ha nogen overenskomst mellem Murerforbundet og fabrikerne i drift.

Vi gjør i denne forbindelse opmerksom paa, at der heller ikke ved Notodden Salpeterfabrikker, hvor der beskjæftiges 3 faste murere, og som nu har været i drift i en aarrække, har eksistert nogen overenskomst med Murerforbundet, og grunden hertil er den samme, som ovenfor nævnt, at man har fundet en saadan overenskomst unødvendig.

At den for anlæggene avsluttede overenskomst med Murerforbundet ikke kan være gjældende for driften, vil ogsaa fremgaa av at der saavel ved Træarbeiderforbundet, Norsk Jern- og Metalarbeiderforbund og Arbeidsmandsforbundet foreligger overenskomst særskilt for anlæg og drift. Det ræsonnement, som gjøres gjældende av Murerforbundet, at der i virkeligheten ikke er nogen forskjjel mellem anlæg og drift, motbevises helt av denne kjendsgjerning, og det maa derfor være unødig at indgaa nærmere herpaa.

Hvad angaar Hydros Forsøksavdeling paa Rjukan maa det være klart, at denne ikke kan rammes av overenskomsten mellem A/S Rjukan Salpeterverks anlæg og Murerforbundet; der er saaledes idetheletat ikke adgang til under nærværende voldgift at avgi nogen kjendelse, der rammer Norsk Hydro, og vi forstaar ogsaa Murerforbundets paastand saaledes, at den kun gjælder A/S Rjukan Salpeterverks fabrikker i drift.

Thi blir vor paastand:

Den mellem A/S Rjukanfos og A/S Rjukan Salpeterverks anlæg og Norsk Murerforbund indgaaede overenskomst av 1—6 1911 er ikke gjældende for A/S Rjukan Salpeterverks fabrikker i drift.

Ærbødigst
for A/S Rjukan Salpeterverk
H. Bonnevie.

Fremstilling til voldgiftsretten i anledning tvist om hvorvidt den, mellem A/S Rjukanfos og Rjukan Salpeterverks anlæg og Norsk Murerforbunds avdeling Vestfjorddalen, oprettede kontrakt skal gjælde for alt arbeide som kommer ind under kontrakten indtil dens utløp første juni 1914, eller om den skal ansees ophævet for den del av anlægget som er tat i bruk for driften.

I kontraktens § 6 er nærmere fastsat hvad der skal regnes for murerens arbeide.

Disse bestemmelser har selskapet ved flere leiligheter overtraadt idet de har latt lægning av cementgulve m. m. utføre ved hjælp av arbeidere der ikke er murere.

Avdelingen har paatalt dette forhold og selskapets vedkommende har svart at kontraktens bestemmelser ikke er til at misforstaa. Forsaavidt som den kan ansees at gjælde for den del av anlægget som er tat i bruk for driften.

Men da selskapet mener at kontraktens gyldighet ikke strækker sig saa langt, har de ikke tat hensyn til avdelingens paatale.

Denne har derfor seet sig nødsaget til at indbringe saken for voldgift for endelig at faa avgjort hvor stort kontraktens gyldighetsomraade er.

Kontrakten er opprettet mellom A/S Rjukanfos o. s. v. anlæg og N. murerforb.s avd. i Vestfjorddalen.

Vor forutsetning var dengang og er frømdes at kontrakten gjælder for alt det arbeide som selskaperne har og som kommer ind under kontrakten i hele Vestfjorddalen, og dette mener vi bekræftes baade av den kjendsgjerning at avdelingen, med hvem kontrakten er indgaaet, omfatter hele dette strøk og har forpligtet sig likeoverfor selskapet for hele denne strækning, og desuten derav at alle de entreprenører som selskapet maatte anvende er

pligtig til at underordne sig kontrakten, der er ikke gjort nogen forskjel paa arbeide ved den del av anlægget som er tat i bruk for driften og den del med hvilken dette endnu ikke er tilfælde.

Der er overhodet ikke i hele kontrakten tat noget undtagelsesforbehold for nogen bestemt del av anlægget.

Selskapet har rent vilkaarlig fortolket kontrakten, og lagt en mening i ordet «anlæg» som de aldeles ikke er berettiget til.

Spørsmålet om hvorvidt et fabrikanlæg skal opføre at kaldes anlæg saasart maskiner m. v. er installert og tat i bruk maa naturligvis bli et skjønsspørsmaal, idet mange vil forstaa det saa at en samling fabrikkbygninger der er opført for at producere en bestemt artikkel *er et fabrikanlæg* og altid vil vedbli at være det; men selvom man har den motsatte opfatning, saa skal man være opmerksom paa at der i dette tilfælde ikke forefindes mer end en kontrakt, og naar saa er tilfælde er det indlysende at parterne ved kontraktoprettelsen ikke fandt det nødvendig at oprette flere fordi de mente at den ene kontrakt var tilstrækkelig indtil videre.

For andre arbeidere og haandverkere ved selskapets anlæg er der oprettet særskilte driftsoverenskomster; at dette ikke er tilfælde for murerens vedkommende tyder netop paa at selskapet ikke har anset det nødvendig før det hele anlæg i Vestfjorddalen var færdig.

Da vi efter det foranførte finder at selskapets fremgangsmaate er et brud paa kontrakten, der søkes forsvart ved en temmelig søkt fortolkning av et ord i overskriften, skal vi tillate os at stille følgende spørsmaal til den ærede voldgiftsret:

«Skal den mellem A/S Rjukanfoss og Rjukan salpeterverks anlæg og Norsk murerforbunds afdeling i Vestfjorddalen oprettede kontrakt ansees gjældende for alt det arbeide som selskapet lar utføre i Vestfjorddalen og som kommer ind under nævnte kontrakts bestemmelser, indtil dens utløp 1. juni 1914?»

Vi tillater os at nedlægge paastand paa at dette spørsmaal besvares med «Ja».

Kristiania 29. april 1913.

Ærbødigst
pr. Norsk murerforbund.
Aksel Schultz

Aar 1913 den 30. april sattes voldgiftsret ianledning av tvist mellem Norsk murerforbunds afdeling i Vestfjorddalen og A/S Rjukan salpeterverk angaaende spørsmålet om, hvorvidt overenskomst av 1. juni 1911 mellem nævnte parter gjælder for selskapets drift.

Tilstede var som voldgiftsmænd ingeniør Kittelsen og sekretær Paus samt murer Jørgen Hansen og forretningsfører H. Dahlstrøm og som opmand assessor A. C. Backer.

For Norsk murerforbunds afdeling i Vestfjorddalen møtte forretningsfører Schultz og for A/S Rjukan salpeterverk ingeniør Bonnevie.

Opmanden fremla skrivelse av d. d. fra Norsk Arbeidsgiverforenings Centralstyre med deri nævnte 4 bilag samt utskrift av møtet 28. d. m. av et i henhold til overenskomstens § 9 nedsat forliksutvalg.

Parterne hadde ingen bemerkning at gjøre ved voldgiftsrettens sammensætning, idet Bonnevie dog fremla gjenpart av Norsk Arbeidsgiverforenings skr. til Norsk Murerforbund av 25. d. m.

Man vedtok først at behandle det principielle spørsmaal om overenskomstens gyldighetsomraade.

Schultz fremstillet som vidne *Axel Magnussen*, 36 aar gl., murersvend bosat i Kristiania og avgav forklaring.

Begge parter redegjorde mundtlig for sine standpunkter.

Saken optokes til kjendelse, — Møtet utsattes til fredag førstkommende kl. 5 em.

M. C. Backer.

Jørgen Hansen.

J. R. Kittelsen.

H. Dahlstrøm.

George Paus.

Aar 1913 den 2. mai fortsatte voldgiftsretten sin behandling av foranstaaende tvist.

Fra repræsentanterne for svendene blev der fremsat ønske om, at der før sakens avgjørelse indhentedes erklæring fra Gregussen Vogter og Sverre Iversen om de avsluttende forhandlinger vedkommende den omtvistede overenskomst og specielt om, hvorvidt ordet «anlæg» i overskriften og i siste passus har nogen betydning for overenskomstens gyldighetsomraade.

Man enedes derfor om at indhente disse erklæringer og derefter avgjøre saken ved skriftlig votering.

H. O. Backer.

J. R. Kittelsen.

Jørgen Hansen.

H. Dahlstrøm.

George Paus.

Paa dette møte blev følgende forlikstilbud fremsat fra arbeidsgiverne.

Forsaavidt den nu nedsatte voldgiftsret kommer til det resultat, at overenskomsten mellem a/s. Rjukanfos's og a/s. Rjukan salpeterverks anlæg og Norsk murerforbunds avdeling i Vestfjorddalen ikke gjælder Rjukan salpeterverks drift, er begge parter enige om, at ogsaa murerne ved driften, (undtagen den eller de paa fast maanedsløn ansatte) betales efter anlægstarifen, likesom selskapet er villig til at indrette sig efter anlægstarifens § 6, indtil en særskilt mureroverenskomst for driften blir vedtat, eller indtil nærværende avtale fra en av parterne opsiges til tid og med varsel som i anlægstarifen bestemt.

Tilbudet blev ikke vedtat.

Følgende erklæringer fra Sverre Iversen og ing. Gregussen Vogter blev tilstillet opmanden:

I anledning tilstillet protokol av 2. mai d. a. om voldgiftsretsforhandling vedrørende tvist mellem Rjukanfos og A/S Rjukan Salpeterverk og Norsk murerforbunds avdeling i Vestfjorddalen skal jeg forklare følgende:

Forhandlingerne om mureroverenskomsterne saavel i 1909 som 1911 blev ialt væsentlig ført mellem ingeniør Gregussen Vogter og undertegnede. For sistnævnte overenskomst blev der ogsaa ført forhandlinger i et større forhandlingsutvalg uten at enighet opnaades, hvorefter avsluttede forhandlinger førtes telefonisk mellem herr Gregussen Vogter og mig den 31. mai. Resultatet forelagdes arbeiderne samme dag fra selskapernes side og blev godkjendt.

Under disse forskjellige forhandlinger var der aldrig, saavidt det er mig mulig at kunne erindre, nogen gang tale om overenskomstens begrænsning til kun anlæg eller baade anlæg og drift, det gjaldt kun at fastslaa de arbeidsvilkaar hvorunder murerne skulde arbeide i Vestfjorddalen, enten det var for selskaperne direkte eller en entreprenør disse anvendte. At en murer skulde ha et andet arbeidsvilkaar om han skulde ind i en bygning der var optat i driften, mot hvad han hadde i en bygning der ikke var færdigmontert, naar det praktisk seet var for samme arbeidsgiver, er en helt fremmed tanke.

I de dokumenter der laa til grund for forhandlingerne forekommer ikke uttrykket «anlæg».

I det forslag der blev rettet under forhandlingerne paa Saaheim, som jeg har i original, lyder overskriften: «Forslag til overenskomst mellem A/S Rjukanfos og Rjukan Salpeterverk og Norsk Murerforbunds avdeling i Vestfjorddalen.»

At selskaperne ikke dengang tænkte sig den mulighet at overenskomsterne skulde løpe ut av sig selv tydes ogsaa av at arbeiderne hadde oprindelig krævet 2 aars varighet for overenskomsten, selskaperne vilde først ha længere varighet, men forandret sit krav i den avsluttende forhandling til

kun 1 aars varighet og begrundelsen var at selskaperne kunne tænke sig forandrede forhold naar nyanlægget i det væsentligste var færdig.

At ordet «anlæg» er kommet med i overskriften skyldes en tilfældighed. Overenskomsten blev nemlig ikke utfærdiget og underskrevet straks den var vedtat.

Der opstod lønsbevægelser for flere andre fag i Vestfjorddalen. Selskaperne meldte sig ind i Arbeidsgiverforeningen og der førtes forhandlinger frem over sommeren. I den tid var det ikke mulig at faa ordnet med murerens overenskomst og der reistes spørsmål om den overhodet skulde ansees gjældende. Efter mange krav derom blev overenskomsten opsat, men det var først i december maaned, altsaa 6 maaneder efter den var indgaaet.

Paa grundlag av de papirer der fandtes fra forhandlingerne blev de enkelte paragraffer konfereret av herr Rygh og undertegnede, hvilken overskrift det skulde være blev ikke talt om.

Overenskomsten skulde saa gjøres istand til underskrift fra Arbeidsgiverforeningens side. Dette blev gjort og jeg underskrev senere overenskomsten uten at lægge nogen vegt paa overskriftens ordlyd.

Dette er hvad jeg kan forklare om saken under fuldt ansvar.

Kristiania, den 7. mai 1913.

Sverre Iversen.

Ad. voldgiftsret ianl. tvist mellem Norsk murerforbunds afdeling i Vestfjorddalen og A/S Rjukan salpeterverk.

I anledning voldgiftsrettens bestemmelse i møte 2. ds. om at indhente erklæring fra undertegnede, skal jeg tillade mig at meddele, at det er utvilsomt, at den overenskomst, som blev avsluttet 1. juni 1911, kun gjaldt de igangværende anlæg, og ikke den fremtidige drift. Dette var den selvfølgelige forudsætning fra min side under forhandlingerne, og jeg føler mig overbevist om, at ingen av de, som deltok i forhandlingerne fra begge parter, tænkte sig dette anderledes.

Jeg fraraadet direktionen at avslutte en overenskomst med murerne med de høie lønssatser, som det var spørsmål om. Hertil svarte vedkommende direktør, at han fandt at ville indgaa overenskomsten tiltrods for de høie lønssatser, da dette ikke for de forholdsvis ubetydelige arbeider, som gjenstod, vilde andra til noget betydelig beløb for anlægget, og da det gjaldt om at faa dette avsluttet uten snart avsluttet uten nogen forstyrrelse i de paagaende arbeider.

Altsaa paa grund av at man gik ut fra, at overenskomsten var av saa kort varighet kunde man akceptere de usedvanlig høie lønssatser, fordi dette totalt ikke vilde paaføre anlægget nogen betydelig merutgift utover hvad der vilde være tilfældet om lønssatserne hadde været normale.

At overkomsten kun tænkes at ha en foreløbig karakter fremgaar ogsaa av, at den er avsluttet kun paa 1 aar. Almindeligvis ønsker en arbeidsgiver at slutte en overenskomst for flere aar ad gangen. Saaledes blev alle vore selskapers overenskomster i 1911 avsluttet paa 5 aar. Mureroverenskomsten derimot blev efter vort forlangende kun avsluttet paa 1 aar, mens murerens forslag oprindelig var paa længere tid.

At overenskomsten kun gjaldt anlægsarbeiderne fremgaar ogsaa logisk av sidste passus i overenskomsten, hvor der staar, at den gjælder a/s Rjukan salpeterverks anlæg eller de bygmestre eller entreprenører, som selskapet anvender — selvsagt for at bygge anlæggene færdige, idet tanken har været at visse dele av anlæggene vilde bli bortsat paa kontrakt til bygmestre og entreprenører. For drift pleier ikke dette at finde sted.

Videre skal jeg kun tillate mig at henlede opmerksomheten paa, hvor stringent der er skillet mellem overenskomster for anlæg og overenskomster for drift i den række av arbeiderkontrakter, som blev avsluttet i 1911 mellem vore selskaper og arbeiderne, ved hvilke forhandlinger undertegnede mødte fra selskaperens side.

Rjukan den 6. mai 1913.

Gregussen Vogter.

Efter at opmanden hr. assessor M. C. Backer paa grundlag av de avgivne erklæringer og vidneprov hadde opsat et utkast til kjendelse, som blev oversendt parterne, sendte Arbeidsgiverforeningen følgende skrivelse til opmanden:

Hr. høiesteretsassessor M. C. Backer, Mariegade 6.

Efter anmodning av A/S Rjukan Salpeterverk tillater vi os i anledning av den paagaende voldgiftssak mellem nævnte bedrift og Norsk Murerforbunds avdeling i Vestfjorddalen at gi følgende oplysninger angaaende de saakaldte «Rjukanselskaper»s overenskomster med saavel arbeiderne inden andre fag som med murerne:

Selskaperne hadde i 1909 opprettet 2 overenskomster med Norsk Træarbeiderforbund, en angaaende selskapernes *anlæg* og en angaaende deres fabrikker i *drift*. Anlægsoverenskomsten blev av arbeiderne opsagt til utløp i 1911 og ny anlægsoverenskomst med Træarbeiderforbundet blev opprettet under de da optagne fællesforhandlinger. Herunder blev man av praktiske hensyn ogsaa enig om ny driftsoverenskomst med Træarbeiderforbundet, til trods for at den tidligere driftsoverenskomst egentlig gjaldt til 1912. I 1909 blev der ogsaa forhandlet mellem samtlige angjældende selskaper og Norsk Jern- og Metalarbeiderforbund, og forhandlingerne paa begge sider blev enig om to forslag til overenskomster, et for *anlæg* og et for *drift*. Forslagene blev imidlertid forkastet av arbeiderne. I 1910 blev nye forhandlinger optat med Iern- og Metalarbeiderforbundet, men denne gang kun for driften ved Norsk Hydros fabrikker paa Notodden og en forsøksfabrik («syrefabrikken»), tilhørende et andet selskap, og overenskomster blev i henhold hertil opprettet for disse fabrikker. For de øvrige selskapers drift og for samtlige selskapers anlæg blev først overenskomster opprettet med Jern- og Metalarbeiderforbundet under fællesforhandlingerne i 1911. Med Norsk Arbeidsmandsforbund hadde flere av selskaperne en anlægsoverenskomst opprettet i 1908, som som blev opsagt til 1911, da ny anlægsoverenskomst blev opprettet under fællesforhandlingerne. Samtidig hadde et selskap, Norsk Hydro, en *driftsoverenskomst* med Arbeidsmandsforbundet for sine fabrikker paa Notodden, opprettet i 1908 og gjældende til 1913. Driftsoverenskomst med samme forbund for A/S Rjukan Salpeterverk blev derimot først opprettet under fællesforhandlingerne i 1911, da fabrikken paa Rjukan nærmet sig sin fuldendelse.

Vi meddeler disse oplysninger for at præcisere, at arbeiderne inden forskjellige fag paa Notodden og Rjukan allerede før 1911 var fuldt bekjent med, at der maatte sondres mellem anlæg og drift, og at der eventuelt maatte opprettes særlige overenskomster for hver. Ikke større end forholdene var paa disse steder, og saa god som rapporten er mellem de organiserte arbeidere indbyrdes, og saa vel underrettet de holder sig om alle paagaende tarifforhandlinger, spesielt paa samme sted synes det indlysende, at ogsaa murerne paa Rjukan ved mureroverenskomstens opprettelse i 1911 maatte eller ialfald burde ha været opmerksom paa denne sondring mellem anlæg og drift, og at en overenskomst for selskapernes anlæg ikke uten videre kunde omfatte driften ved deres fabrikker.

Det er jo forøvrig kun overensstemmende med almindelig praksis ved andre bedrifter, at der sondres mellem anlæg og drift. Under en nylig avsluttet voldgiftssak vedkommende A/S Sydvaranger gjorde arbeiderne energisk gjældende, at det reglement, som var vedtat for selskapets anlæg, ikke gjaldt længer, efterat driften var paabegyndt. Reglementerne for bedriften var i god tid indsendt til Arbeiderraadet, men var endnu ikke returnert i godkjendt stand, og følgelig gjaldt der efter arbeidernes mening intet reglement ved selskapet. Det viser tydelig nok, hvor nøie arbeiderne sondrer mellom anlæg og drift.

I juni 1911 ansøkte A/S Rjukan Salpeterverk med flere selskaper om optagelse i Arbeidsgiverforeningen, idet saavel Arbeidsmandsforbundet som Træarbeiderforbundet hadde opsagt de tidligere anlægsoverenskomster og fremsat meget vidtgaående krav. Paa centralstyremøte den 30. juni 1911

blev selskaperne besluttet optat i Arbeidsgiverforeningen, som dermed overtok de videre forhandlinger med de forskjellige arbeidsorganisationer.

Imidlertid blev der oplyst, at selskaperne kort før sin indmeldelse i Arbeidsgiverforeningen hadde oprettet en overenskomst med Murerforbundet, som dog endnu ikke var undertegnet av selskaperne.

Avskrift av denne overenskomst blev sammen med et par andre overenskomster tilstillet os med en skrivelse av 4. juli 1911, undertegnet av hr. Ingeniør Gregussen Vogter. Skrivelsen beror i vort arkiv, er en kort oversendelsesskrivelse, hvor, blandt de dokumenter, der vedlægges, uttrykkelig nævnes «ny overenskomst (ikke undertegnet) med murerne». Blandt de dokumenter, som fandtes i den mappe, hvor ovennævnte skrivelse laa — vi ordner nemlig vort arkiv i særlige mapper for hver sak — var ogsaa en avskrift av «overenskomst mellem A/S Rjukanfos og Rjukanfos Salpeterverk^s anlæg og Norsk Murerforbunds afdeling i Vestfjorddalen». Vi tillater os at vedlægge denne avskrift, som maa være den samme, som blev os tilstillet med ovennævnte skrivelse. Denne avskrift, som ikke kan være slaaet paa vort kontor — maskinskriften er saaledes helt forskjellig fra vore skrive-maskinens — var nemlig *det eneste eksemplar*, som fandtes i vedkommende mappe, eller, saavidt det har været mulig at konstatere, overhodet i vort arkiv av overenskomster mellem nogen av selskaperne i Vestfjorddalen og Murerforbundet eller dets afdeling. Vi bortser da fra de kopier, vi senere har latt slaa efter samme avskrift, og de trykte eksemplarer vi i den senere tid har faat av overenskomsten, trykt av murerforbundet.

Som det vil sees, fremtræder vedlagte avskrift som kopi av et originaldokument, der er underskrevet «Norsk murerforbund, Vestfjorddalen, Chr. Hansen». Dokumentet er datert Saaheim den 1. juni 1911 og med følgende tilføielse: «Ovenstaaende overenskomst er i møte i Norsk murerforbunds afdeling, Vestfjorddalen $3\frac{1}{2}$ —11 vedtat. Dateringen, tilføielsen og underskriften findes ogsaa som bekjendt i de eksemplarer av overenskomsten, som murerforbundet har ladet trykke, kun med tilføielse av endel flere underskrifter, som er kommet til, da overenskomsten vistnok i december 1911 blev endelig undertegnet.

Det maa vel i sin almindelighet ha den sterkeste præsumption for sig at den overenskomst, som begge parter endelig underskriver, i enhver henseende er overensstemmende med, hvad der under forhandlingerne er vedtat. Man maa vel gaa ut fra, at saa er tilfælde, medmindre det kan bevises, at en forandring er foretat efter forhandlingerne, f. eks. ved fremlæggelse av en av begge parter undertegnet forhandlingsprotokol. Derimot indebærer selvfølgelig et av den ene part fremsat forslag, hvori der av samme parts repræsentant er foretat enkelte rettelser, langtfra tilstrækkelig bevis i saa henseende. Allerede den ting, at den i december endelig underskrevne overenskomst i overskriften og paa andre steder indeholder ordet «anlæg», skulde forsaavidt synes avgjørende for, at ordet ogsaa maa antas at være medtat under forhandlingerne, medmindre gyldig bevis for det motsatte fremskaffes.

Endnu mere aabenbart maa imidlertid dette være efter de nu foreliggende oplysninger. Vedlagte avskrift er tydeligvis kopi av en originaloverenskomst, som er sendt selskapet fra Murerforbundets afdeling i Vestfjorddalen. Da det efter den gjorte tilføielse maa være i *denne* form, at overenskomsten ved avstemning er vedtat av afdelingens medlemmer — noget som i og for sig skulde være ganske avgjørende — og da avstemningen er foretat *umiddelbart efter forhandlingerne* (den maatte foretas saa hurtig for at forebygge streikens utbrud), maa det nære overveiende sandsynlig, at det er denne form, som man ogsaa under forhandlingerne er blit enig om. Dette saa meget mere som man maa anta, det er arbeiderne, som selv har utskrevet den overenskomst, som de stemte over, og som derefter oversendte til selskapet.

At ordet «anlæg» hverken er kommet ind eller drøftet under konferanserne mellem d'hr. sekretær Iversen og advokat Rygh, da overenskomsten skulde opsættes til underskrift, har sidstnævnte paa forespørsel bevidnet, likesom han er villig til at avgi en erklæring herom. Det turde imidlertid være temmelig overflødig. Vi kan nemlig bevidne, at hr. advokat Rygh i december 1911 henvendte sig til vort kontor med forespørsel, om vi hadde

noget eksemplar selskapets overenskomst med murerne, idet han ikke hadde noget eksemplar forhaanden paa selskapets kontor og overenskomsten nu skulde underskrives. Vi tilstillet ham da med skrivelse av 7. december 1911 netop det eksemplar av overenskomsten, som er vedlagt hermed, med anmodning om at faa det returnert efter benyttelsen. Det er altsaa det samme eksemplar, der netop inneholder ordet «anlæg», som fra hr. advokat Ryghs side er lagt til grund ved opstillingen av den endelige overenskomst. Mot riktigheten av dette dokument blev der ingen indsigelse reist fra hr. Sverre Iversen, som paa sin side hadde at kontrollere, at overenskomsten blev riktig opsat, og som pleier at være en overmaade nøiagtig og nitid mand overfor saadanne dokumenter. Heller ikke er der nogen gang senere fra murerne, som visselig har faat hvert sit trykte eksemplar av overenskomsten, blit fremsat paastand om, at den er git en anden form end under forhandlingerne vedtat.

Vi har ønsket at gi disse opplysninger, forat voldgiftsretten ikke med hensyn til de rent faktiske forhold skal bygge sin avgjørelse paa den utvilsomt helt urigtige forutsætning, at ordet «anlæg» er blit tilføiet efter forhandlingerne ved en tilfældighet eller et likefremt bedrageri fra selskapets side.

Det forekommer os forøvrig ut fra vort ikke ubetydelige kjendskap til overenskomsten mellem arbeidere og arbeidsgivere, at den heromhandlede overenskomst ikke bare paa grund av sin overskrift og sidste passus, men ogsaa i betragtning av sit indhold forøvrig, for alle nogenlunde erfarne organisationsmænd tydelig fremtræder som en anlægsoverenskomst. Vi henviser saaledes til §§ 4 og 7, der aapenbart ikke kan gjælde arbeidere ved en fabrikk i drift. At kun disse paragrafer skulde gjælde anlægget, mens overenskomsten forøvrig skulde gjælde baade anlæg og drift, synes os en alt anden end tilfredsstillende forklaring derpaa. Vedkommende paragrafer inneholder ikke selv nogensomhelst antydning av, at de skulde ha et snevrere omfang end overenskomsten forøvrig. Og det vilde ogsaa stride mot al hævdvunden praksis ved saadanne overenskomster, at de forskjellige paragrafer uten nærmere bestemmelser var forutsat ikke at skulle ha samme omfang. Hvis de to nævnte paragraffer tydelig tilkjendegir sig som gjældende kun anlægget, synes det at maatte ligge langt nærmere at slutte, at ogsaa overenskomstens øvrige bestemmelser maa gjælde med samme begrænsning, særlig naar dette samtidig uttrykkelig fastslaaes paa begge de steder, hvor overenskomsten angir sit omfang: i overskriften og i sidste passus. Av betydning maa det ogsaa være, at overenskomsten tillike i flere andre paragrafer taler om anlægget, saaledes i § 5 b («det paahviler anlægget») og § 9 («repræsentanter for anlægget»).

Har derfor murerne allikevel ikke været opmerksom paa, at her kun handles om en anlægsoverenskomst, saaledes som selskapets forutsætning har været, maa det bero paa en feil fra deres side, og det synes os at ville være en uretfærdighet, om denne feil skulde gaa ut over selskapet.

Kopi av nærværende skrivelse er samtidig tilstillet Norsk murerforbund.

Ærbødigt

Aar 1913 den 16. juni holdt voldgiftsretten møte til fortsat behandling av tvist mellem Norsk murerforbunds avdeling i Vestfjorddalen og A/S Rjukan Salpeterverk.

Opmanden fremla

1. Skrivelse fra Norsk murerforbund til ass. Backer av 7.—5.—13.
2. Erklæring av 7.—5.—13 fra Sverre Iversen.
3. Skr. av 8.—5.—13 fra Norsk arbeidsgiverforenings centralstyre.
4. Erklæring av 6.—5.—13 fra Gregussen Vogter.
5. Gjenpart av opmandens skr. av 9.—5.—13.
6. Fremstilling av 10.—5.—13 fra Norsk murerforbund.
7. Do. av 20.—5.—13 fra ing. Bonnevie.
8. Skr. av 21.—5.—13 fra A/S. Rjukan Salpeterverk.
9. Do. av 9.—6.—13 fra Do. med 1 bilag.
10. Do. av 14.—6.—13 fra Norsk arbeidsgiverforenings centralstyre med 1 bilag.

Det bemerkes, at nærværende møte er foranlediget ved A/S. Rjukan Salpeterverks skr. av 9.—6.—13.

Tilstede var for murerforbundet forretningsfører Schultz og for A/S. Rjukan Salpeterverk ingeniør Bonnevie.

Hr. *Sverre Iversen* var tilstede og avgav forklaring i henhold til sin skriftlige uttalelse. Han fremla det forslag til ny overenskomst, som han benyttet under forhandlingerne og hvori han har notert de forandringer som under samme blev foretat. Det var det samme forslag til overenskomst, som komp. gjengav i telefonen for arbeiderne, og som fra forbundets side blev forelagt disse til vedtagelse.

Hr. *ingeniør Gregussen Vogter* var tilstede og avgav forklaring.

Forhandlingerne utsattes til tirsdag den 17. ds. kl. 5 em.

M. C. Backer. *Jørgen Hansen.* *Aksel Schultz.* *H. Dahlstrøm.*
J. R. Kittelsen. *H. Bonnevie.* *George Paus.*

Aar 1913 den 17. juni holdt voldgiftsretten møte til fortsat behandling av foranstaaende tvist.

Tilstede var for murerforbundet forretningsfører Schulz og for A/S. Rjukan Salpeterverk ing. Bonnevie.

Fremstod paany som vidne *Axel Magnussen* og avgav forklaring.

Saken utsattes til avsigelse av kjendelse til onsdag den 18. juni førstk. kl. 7½ em.

M. C. Backer. *Jørgen Hansen.* *H. Dahlstrøm.*
George Paus. *J. R. Kittelsen.*

Aar 1913 den 18. juni holdt voldgiftsretten møte til fortsat behandling av foranstaaende tvist.

Der avsagdes saadan

Kjendelse:

Den 1. juni 1911 opprettedes en overenskomst mellom A/S. Rjukanfoss, og Rjukan Salpeterverks anlegg og Norsk murerforbunds avdeling i Vestfjorddalen. I § 10 bestemtes, at overenskomsten skulde være gjældende til 1. juni 1912, dog saaledes, at hvis opsigelse ikke fandt sted inden hvert aars 1. april, skulde den ansees gjældende videre for et aar ad gangen. Da den ikke er opsagt fra nogen av siderne, gjælder den følgelig nu til 1. juni 1914.

I overenskomstens § 6 bestemtes, at der til almindelig murarbeide alene skulde benyttes murere, og i §'en gaves videre en nærmere forklaring av, hvilket arbeide skulde ansees indbefattet herunder.

Der er nu opstaat tvist mellom A/S. Rjukan Salpeterverk og Norsk murerforbunds avdeling i Vestfjorddalen om rækkevidden av bestemmelsen i overenskomstens § 6.

Tvisten gjælder, hvorvidt selskapet har ret til at anvende andet end murere til forskjellig cementarbeide. Murerforbundet hævder, at dette fulgte av nævnte § 6. Selskapet gjorde gjældende, at overenskomsten kun omfattet A/S. Rjukan Salpeterverks *anlegg*, hvilket tydelig fremgik av overenskomstens egen overskrift og indhold. Og det arbeide, som tvisten gjaldt henhørte efter, selskapets mening *ikke under anlegget, men under driften.*

Den 28. mars 1913 avholdtes et foreløbig forhandlingsmøte, hvor man imidlertid ikke kom til enighet. I henhold til § 9 i overenskomsten blev deretter nedsat et forliksutvalg, som avholdt møte den 28. april 1913. Da fuld enighet fremdeles ikke var at opnaa, besluttet man at tilkalde en opmand og enedes om hertil at vælge undertegnede assessor *M. C. Backer.*

Norsk murerforbund stillet følgende spørsmål til voldgiftsretten:

«Skal den mellom A/S. Rjukanfos's og Rjukan Salpeterverks anlegg og Norsk murerforbunds avdeling i Vestfjorddalen opprettede kontrakt ansees gjældende for alt det arbeide, som selskapet lader utføre i Vestfjorddalen og som kommer ind under nævnte kontrakts bestemmelser indtil dens utløp 1. juni 1914?»

Norsk murerforbund har nedlagt paastand om at dette spørsmål besvares med «Ja».

A/S. Rjukan Salpeterverk har nedlagt saadan paastand:

«Den mellem A/S. Rjukanfos's og A/S. Rjukan Salpeterverks anlæg og Norsk murerforbund indgaede overenskomst av 1. juni 1911 er ikke gjældende for A/S. Rjukan Salpeterverks fabrikker i drift.

I voldgiftsrettens møte 30. april 1913 enedes parterne om først at behandle det principielle spørsmål om overenskomstens gyldighetsomraade.

Det spørsmål, som for tiden foreligger til avgjørelse, er saaledes: om overenskomsten og da spesielt § 6 i samme gjælder ogsaa for det arbeide, som henhører under fabrikkens drift eller kun har anvendelse paa *anlægs*-arbeider.

Der foreligger herom uttalelser fra sekretær Sverre Iversen og ingeniør Gregussen Vogter Disse deltok i de avsluttende forhandlinger, som gik forut for indgaelsen av overenskomsten henholdsvis som repræsentant for arbeiderne og for selskaperne. Førstnevnte hævder, at overenskomsten gjælder uten begrænsning, altsaa ogsaa for det arbeide, som vedkommer driften. Sidstnevnte hævder, at overenskomsten kun gjaldt de igangværende anlæg og ikke den fremtidige drift.

Videre er som vidne avhørt murersvend Axel Magnussen, der likeledes deltok i forhandlingerne. Ogsaa denne hævder, at overenskomsten maa gjælde alt arbeide uten begrænsning.

Opmanden assessor M. C. Backer skal bemerke følgende:

Det fremgaar allerede av kontraktens eget indhold, at den har det egentlige anlægsarbeide for øie (se spesielt bestemmelsen i § 7). Paa det tidspunkt, da kontrakten opprettedes, foregik der alene anlægsarbeider, idet ingen del av abrikken dengang var tat i drift. Det er for voldgiftsretten oplyst, at der under de forhandlinger, som gik forut for opprettelsen av den omtvistede overenskomst, mere eller mindre løselig blev nævnt spørsmålet om, hvorledes man skulde stille sig, naar fabrikkens drift blev optat. Nogen løsning av dette spørsmål blev dog ikke truffet. Jeg maa efter dette gaa ut fra, at overenskomsten ikke er tænkt at være direkte gjældende for det arbeide, som vedkommer driften. Det kunde dog være et spørsmål, om ikke en rimelig betragtning av forholdet maatte medføre, at kontrakten allikevel maatte bli at anvende ogsaa paa sidstnevnte arbeide, indtil der for dette blev truffet en særskilt driftsoverenskomst. Imidlertid kommer her til en spesiell omstændighet, som efter mit skjøn maa være avgjørende for denne side av saken. Det er nemlig paa det rene, at den omtvistede overenskomst under forhandlingerne blev stillet saaledes, at den i sin overskrift uttrykkelig angav sig at være opprettet med A/S Rjukan Salpeterverks *anlæg*. Dette uttryk gjenfindes i overenskomstens slutningspasus. Paa den anden side er det paa det rene, at den overenskomst, som tidligere gjalt, og som altsaa avløstes av den nu omtvistede overenskomst, ikke hadde tillægget «anlæg». Dette tillæg er altsaa en positiv forandring, som blev foretat under forhandlingerne i 1911, og det er oplyst, at tillægget forelandtes i det forslag til overenskomst, som blev forelagt Norsk murerforbunds avdeling i Vestfjorddalen og vedtat av dette i møte den 31. mai 1911 ifølge paategning av avdelingens formand paa overenskomsten. Ved denne forandring er der efter min opfatning spesielt præcisert, at overenskomsten er begrænset til at gjælde det egentlige anlægsarbeide. A/S Rjukan Salpeterverk maa da ha krav paa, at denne begrænsning ogsaa fastholdes. Jeg finder derfor, at overenskomsten alene kan komme til anvendelse paa de fremdeles paagaaende anlægsarbeider (om disse arbeider av aktieselskapet mere eller mindre vilkaarlig er henlagt under den særskilte driftadministration eller under den særskilte anlægsadministration, kan dog ikke i og for sig her være avgjørende) og at den ikke kan gjælde arbeider, som alene vedkommer fabrikkens i drift.

Konklusjon.

Den mellem A/S Rjukanfos's og A/S Rjukan Salpeterverks anlæg og Norsk murerforbund indgaede overenskomst av 1. juni 1911 er ikke gjældende for det arbeide, som vedkommer A/S Rjukan Salpeterverk i drift.

Sekretær *Paus* og ingeniør *Kittelsen* slutter sig i konklusjonen og i det væsentlige av præmissene til opmandens votum, idet de dog finder det

unødvendig at ta standpunkt til det moment, som er berørt i den i præmissernes sidste punktum indtagne parantes.

Rettens medlemmer, forretningsfører *H. Dahlstrøm* og murer *Jørgen Hansen* skal bemerke:

Det er ved vidneforklaringen bragt paa det rene, at saavel avdelingen som forbundet har avsluttet kontrakten i den tro, at den gjaldt alt det arbejde, som selskaperne lar utføre i Vestfjorddalen, og som kommer ind under kontrakten.

Videre er det bragt paa det rene, at selskaperne kunde ha faat længere kontraktstid end et aar; men at de motsatte sig dette, tydeligvis fordi de vilde ha anledning til at opsi kontrakten, naar der indtraadte forandrede forhold.

Ingeniør Gregussen samstemmer med Sverre Iversen og Aksel Magnussen i, at der ikke under forhandlingerne var nogen av parterne fremført bestemte krav paa, at kontraktens gyldighetsomraade skulde indskrænkes, saa den skulde ophøre at gjælde av sig selv, for nogen del av anlægget.

Ganske vist siger Gregussen, at det var hans mening, at den skulde ophøre at gjælde, naar de opførte bygninger var tat i bruk for driften; men han siger ogsaa at trods spørsmålet blev berørt, kom det ikke til nogen behandling, likesom det heller ikke ved de avsluttede forhandlinger, som førtes mellem ham og Sverre Iversen, blev diskutert.

Endelig er det godtgjort, at selskapet har opprettet særskilte drifts- og anlægsoverenskomster for de øvrige fags vedkommende.

Der findes i kontrakten bestemmelser, som angaar forhold, der opfører, saasnt fabrikkbygningerne er tat i bruk, og som derfor er overflødig, naar den egentlige drift begynder.

Likeledes er der i overskriften saavel som i sidste paragraf tilføiet ordet «anlæg» i motsætning til tidligere kontrakt, hvor intet saadant findes.

At dette skulde medføre, at kontrakten skulde ophøre at gjælde for den selv er opsagt, finder vi litet rimelig; barakkereglementer og lignende blir selvfølgelig overflødig, naar ingen bor i dem, og den slags bestemmelser kan ikke gi kontrakten karakter.

Det er ikke mulig med bestemthet at avgjøre, hvorvidt ordet «anlæg» har den betydning, som selskapet legger i det.

En hel del mennesker, kanske de fleste, forbinder med dette forestillingen om en fabrikk eller en kraftstation, f. eks. «Kykkelsrudanlægget» eller lignende, og tænker aldrig paa, at en fabrikkbygning eller samling av saadanne skulde ophøre at være et anlæg, naar den er tat i bruk for driften.

Under disse omstændigheter kan der ikke lægges større vøgt paa, at ordet er kommet ind i det underskrevne kontraktseksemplar, naar begge parter forsikrer, at der under forhandlingerne ganske løselig blev berørt, hvorvidt man skulde opprette driftsoverenskomst.

Den korte kontraktstid taler ogsaa for, at selskapet tænkte sig, at driftsforhold vilde indtræde i løpet av et aars tid, og at man da skulde kunne opsi kontrakten og opnaa ændrede bestemmelser i denne.

At selskapet ikke har benyttet sig av sin ret til opsigelse, er en sak for sig, en kontrakt kan ikke løpe ut av sig selv, naar der er fastsat bestemt opsigelsestid i den.

Kontrakten, som er avsluttet mellem a/s. Rjukanfos's og Rjukan salpeterverk og Norsk murerforbunds avdeling i Vestfjorddalen, maa ansees gjældende for Vestfjorddalen, indtil den blir opsagt av en av parterne paa lovlig maate.

Vi foreslaar derfor avsagt saadan kjendelse:

«Den mellem a/s. Rjukanfos's og Rjukan salpeterverks anlæg og Norsk murerforbunds avdeling i Vestfjorddalen indgaaede overenskomst av 1. juni 1911 ansees gjældende for alt det arbejde, som selskaperne lar utføre i Vestfjorddalen, og som kommer ind under kontrakten.»

Samtlige rettens medlemmer var enige om, at de med voldgiftssakens behandling forbundne omkostninger blir at fordele med en halvdel paa hver av parterne.

I henhold til voteringen avsaedes saadan

kjendelse:

Den mellem a/s. Rjukanfos's og a/s. Rjukan salpeterverks anlæg og Norsk murerforbund indgaaede overenskomst av 1. juni 1911 er ikke gjældende for det arbejde, som vedkommer a/s. Rjukan salpeterverk i drift.

Av de med voldgiftssaken forbundne omkostninger betaler hver av parterne $\frac{1}{2}$ — en halvdel.

Honorarerne til voldgiftsrettens medlemmer bestemtes til: For formanden 240 kr. og for hver av de øvrige medlemmer 120 kr.

Retten hævet.

M. C. Backer.

H. Dahlstrøm.

Jørgen Hansen.

J. A. Kittelsen.

George Paus.

Norsk stenhuggerforbund.

Fremstilling til voldgiftsretten fra Norsk stenhuggerforbund.

Foranlediget ved en mellem A/S P. G. Rieber & Søn, A/S Vestlandske og H. Eichners stenhuggerier i Bergen opstaat tvist om forstaaelsen av den mellem forbundet og nævnte firmaer av 25. mai og mellem forbundet og Graniteksportørernes forening av 22. august 1912 oprettede tarifoverenskomster, angaaende disses bestemmelser om verktøi og verktøiskjærping, samt raaemner og opbækning, blev der ved forhandling mellem repræsentanter fra forbundet og ovennævnte firmaer den 6., 7. og 8. januar d. a. besluttet at henskyte tvistespoersmaalets avgjørelse til voldgift.

Avskrift av protokol over nævnte møter og av den i anledning den opstaaede tvist førte korrespondanse, tillikemed de omhandlede tarifoverenskomster vedlægges.

Til videre belysning av saken skal vi desuten tillate os at anføre følgende:

Stenhuggerarbeidet utføres som regel paa akkord, efter derom i tarifene nærmere fastsatte akkordpriser. Paa Østlandet holder arbeiderne sig selv det fornødne verktøi, likesom de selv bærer omkostningerne ved verktøiets skjærping, mens det derimot paa Vestlandet (i Bergen) i en aarrække har været praktisert paa den maate at arbeidsgiverne har bekostet dette uten utgifter for stenhuggerne.

Endvidere har det været praksis at stenhuggerne selv — uten godtgjørelse — har transportert raaemnerne derfra, hvor de er blit avlæsset, og til sine respektive huggepladser, likesom der ofte er forekommet raaemner av betydelig større dimensioner end stenens færdighugne maal og som selv sagt har paaført stenhuggerne endel ekstraarbeide, hvorfor der heller ikke har været nogen godtgjørelse. Den samme praksis har ogsaa været gjældende i Bergen.

Ved transport av større stene har selvfølgelig flere mand maattet delta, og det har ofte gaat med flere timer til hver enkelt sten. Dette ekstraarbeide har naturligvis paaført stenhuggerne et ikke ubetydelig tap i den egentlige arbeidsfortjeneste. Og arbeidernes bestræbelser har — som følge herav — i de senere aar gaat ut paa at faa dette forhold ændret, saaledes at utgifterne ved ovennævnte ekstraarbeider blev overflyttet paa bedrifterne.

Ved det av forbundet i 1911 utarbeidede tarifforslag — hvorav et eksemplar vedlægges — blev det derfor stillet krav om saavel fri smed som fri oplægning samt om erstatning for overmaal av raaemner.

Da lokaloverenskomsten for Bergens vedkommende av 25. mai f. a. blev oprettet, var man imidlertid endda ikke kommet til forhandling med Graniteksportørernes forening om ovennævnte forslag, som skulde danne grundlaget for en landstarif, og man viste saaledes ikke i hvor stor utstrækning disse krav kunde bli gjennomførte.

Man var imidlertid fra arbeidernes side bestemt paa ikke at gi slip paa kravet om fri opplægning og erstatning for overmaal av raemner. Dette blev ogsaa meget sterkt fremholdt ved forhandlingerne med de bergenske stenhuggerier, som av den grund erklærte sig villige til at den tidligere ordning «frit verktøi og fri smed» skulde bibeholdes, mot at landstariffens eventuelle bestemmelser om opbækning, raemner etc. ikke skulde komme til anvendelse i Bergen. Transportarbeidet antoges at ville nødvendiggjøre ansættelse av specielle sjauerlag (dagarbeidere), som de mindre bedrifter ikke til enhver tid kunde skaffe beskæftigelse og som saaledes antoges at ville paaføre bedrifterne unødige utgifter.

Av hensyn hertil og under forutsætning av at noget av de i vort forslag opstilte krav angaaende smed eller opbækning, blev vedtat paa Østlandet, skulde den i Bergen gjældende ordning desangaaende bibeholdes uforandret.

Ifølge landstariffens § 31 d skal emnerne frit transporteres til huggepladsen. Dette er ifølge den almene opfatning paa Østlandet ensbetydende med s.k.fri opplægning. Samme § punkt e fastsætter desuten erstatning for mere end 10 cm. overmaal av raemner, likesom der ifølge § 4 b skal være fri smed ved timehugning.

Dertil kommer at timelønnen paa Østlandet er forhøiet til 60 øre, hvormot den tidligere timeløn for Bergens vedkommende, som er kun 50 øre, fremdeles skal bibeholdes, hvilket ogsaa — som man vil se av overenskomsten av 25. mai — likeledes er indbefattet i det indgaaede kompromis.

Arbeidsgivernes paastand om at der maa gjøres procentavdrag for verktøi og smed for Bergens vedkommende, for derved at opnaa likestillinghet — i arbeidsforholdene — mellem Østland og Vestland, er efter vor opfatning helt ugrundet, idet de fordele som de Vestlandske stenhuggerier har fremfor de Østlandske med hensyn til de foran nævnte arbeidsbetingelser, ganske vist opveier utgifterne til verktøi og smed. Og vi mener derfor, at hverken denne paastand eller overenskomstens ordlyd berettiger arbeidsgiverne til noget procentavdrag.

De to firmaer «A/S Vestlandske og H. Eichners stenhuggerier» synes desuten at ha været enig i denne opfatning, idet de har praktisert overenskomsten paa den av os hævdede maate. Hvorimot A/S P. G. Rieber & Søn helt har sat sig ut over overenskomsten av 25. mai 1912, ved ikke at respektere dennes bestemmelse om, at den mellem forbundet og de Østlandske graniteksportører truffne avtale samtidig skulde bringes til anvendelse ogsaa i Bergen. Naar de to førstnævnte firmaer «A/S Vestlandske og H. Eichners stenhuggerier» ogsaa har gaat med paa opsigelsen av arbeiderne, synes dette nærmest at ha været begrundet i ønsket om at der blev tilveiebragt en ordning ogsaa hos firmaet P. G. Rieber & Søn, saaledes at samtlige firmaer i Bergen — som selvsagt arbeider under samme konkurranseforhold — blev stillet paa like fot.

Til slutning vil vi ikke undlate at gjøre den ærede ret opmerksom paa, at den av arbeidsgiverne iverksatte arbeidsstans staar i direkte strid med overenskomsten med Graniteksportørernes forening (kfr. § 35), hvorefter opstaaede tvistigheter mellem arbeidsgiver og fagforening «angaaende overenskomstens forstaaelse» ikke skal være gjenstand for arbeidsstans, men optages til forhandling mellem vedkommende parters organisationer, og som for arbeidernes vedkommende er Norsk stenhuggerforbund. Og vi paastaar av den grund arbeidsgiverne erstatningspligtige efter skjøn for det tap, som arbeiderne paa grund av arbeidsstansen maatte ha blit paaførte.

Ifølge foranstaaende tillater vi os derfor at forelægge den ærede voldgift følgende spørmaal:

1. Er det i strid med overenskomsten av 25. mai 1912, naar arbeidsgiverne foretar procentavdrag i arbeidernes løn for verktøi og smed?
2. Er det i strid med overenskomsten mellem Norsk stenhuggerforbund og Graniteksportørernes forening av 22. august 1912, naar arbeidsgiverne gik til arbeidsstansning (lockout) før der var forsøkt forhandling med arbeidernes hovedorganisation?

3. Er arbeidsgiverne pligtige at erstatte arbeiderne efter skjøn for det ved den igangsatte arbeidsstans paaførte tap?

I henhold til ovenstaaende tillater vi os at fremsætte paastand om, at de av os stillede spørsmåal besvares med «ja» og at voldgiftens omkostninger bæres av arbeidsgiverne.

Kristiania, 15. mars 1913.

Ærbødigst
Norsk stenhuggerforbund
Alfr. Pahlm.

Fremstilling til voldgiftsretten fra stenhuggerfirmaerne.

I mai maaned 1912 kom hr. forretningsfører Pahlm til Bergen for at faa ordnet forholdene med pristarif for Bergen i likhet med Kristiania.

Han forelagde da en pristarif, som skulde forelægges graniteksporørernes forening, og denne vedtokes delvis i august s. a. Stenhuggerne forlangte ved denne frit verktøi og oppbækning etc. Da der i Bergen holdtes frit verktøi før, enedes man om, at vis ingen av disse punkter — frit verktøi og oppbækning — blev vedtagne, skulde der trækkes indtil 7 pct.

Da ingen av delene er vedtagne mener vi at være i fuld overensstemmelse med overenskomsten av 25. mai 1912, ved at trække disse 7 pct., som vi dengang var sikre paa var langt undet utgifterne til smedeløn.

Ved uttræk av lønningsbøkerne viser det sig at smedeløn, kul og verktøislitage utgjør hos A/S P. G. Rieber & Søn 12 pct., hos A/S Vestlandske stenhuggeri 13 pct. og hos Herman Eichner 13 pct. av huggelønningerne.

Vi paapeker at fri oppbækning *heller ikke er vedtat*. Stenen bringes *kun foran huggepladsen* i passende avstand fra bænken for anbringelse av planker til at vælte eller drage stenen paa disse op paa bænken. *Allsaa det tyngste og besværligste arbeide staar igjen.*

Videre gjøres opmerksom paa, at hos os har stenhuggerne hjælp baade til at faa sten paa bænken og ut naar den er færdig.

Har et emne forstort maal, har de særskilt betalt for at bore og sprænge væk det, som er mere end 10 cm. overmaal.

Videre kan oplyses at verktøiet blir bragt til huggeriet og i den mørke aarstid holdes frit lys eller olje.

Ifølge forhandlingsprotokollen viser det sig, at vort forslag om at betale efter den nye tarif for alt slags arbeide og paa samme betingelser som paa Østlandet, straks blev forkastet av stenhuggernes forhandlere, hvad der jo viser at vort forlangende om 7 pct. avdraget er fuldt berettiget.

For A/S P. G. Rieber & Søn,
O. Kolstad, A. Olsen.

H. Eichners stenhuggeri,
Herman Eichner.

A/S Vestlandske stenhuggeri,
Gullak Monsen.

Aar 1913 den 19. april kl. 4½ efterm. sattes ret i byrettens lokale i Bergen.

Retten bestod av d'herrer Ole Olsen, Olaf Johannesen, Joachim Beyer, Carl Johannesen samt den av Bergens Magistrat opnævnte opmand overretts-sakfører H. B. Opdahl.

Hvor da foretoges voldgiftssak: Stenhuggerforbundet mot stenhuggermestrene i Bergen.

Paa stenhuggerforbundets vegne møtte forretningsfører Alfred Palm, Kristiania og paa stenhuggermestrenes vegne arbeidsformand Ole Kolstad.

Der fremlagdes indlæg fra stenhuggerforbundet dat. 15de mars d. a. undertegnet av Norsk stenhuggerforbund, Alfred Palm, samt indlæg fra stenhuggermestrene i Bergen dat. 18. mars d. a. undertegnet av P. G. Rieber & Søn, O. Kolstad og A. Olsen, H. Eichners stenhuggeri, Herman Eichner, A/S Vestlandske stenhuggeri, Gullak Monsen.

Parternes repræsentanter fik derefter ordet til fremstilling av saken 2 gange hver i overensstemmelse med herom av voldgiftsretten truffen avgjørelse.

Der avsagdes derefter saadan *kjendelse*:

Med hensyn til spørsmålet om hvad der skulde ansees for at være gjenstand for voldgiftsrettens avgjørelse, blev der fra 2 av voldgiftsrettens medlemmer d'herrer Joachim Beyer og Ole C. Olsen fremholdt, at voldgiftsretten kun hadde at uttale sig om hvorvidt stenhuggermestrene i Bergen var berettiget til at foreta procentavdrag for verktoei og smed, mens de fandt spørsmålet om mulig skadeserstatning til arbeiderne at være voldgiftsretten uvedkommende. De 2 øvrige medlemmer av voldgiftsretten d'herrer Olaf Johannesen og Carl Johannesen fandt derimot at begge de ovennævnte spørsmåal maatte bli at besvare av voldgiftsretten. Opmanden overretssakfører H. B. Opdahl sluttet sig til de 2 sidstnævnte voldgiftsmænds uttalelse.

Retten finder at stenhuggermestrene i Bergen i henhold til overenskomst av 25. mai 1912 er berettiget til at trække av arbeidernes løn indtil 7 pct. for verktoei og smed, for façadearbeide. 2 av rettens medlemmer Carl Johannesen og Olaf Johannesen dissenterter, idet de fandt, at overenskomsten ikke hjemlet arbeidsgiverne ret til saadant procentavdrag.

Da arbeidsgiverne gik til arbeidsstansning, for der var forsøkt forhandling med arbeidernes hovedorganisation ansees dette i strid med Norsk stenhuggerforbunds overenskomst av 22. august 1912 § 35. Nævnte overenskomst var vedtat av stenhuggermestrene i Bergen ved overenskomst av 25. mai 1912. Stenhuggermestrene i Bergen pligter derfor at betale arbeiderne erstatning efter uvillige mænds skjøn for det tap, der er dem paatørt ved den igangsatte arbeidsstans. Skjønnert optages paa stenhuggermestrenes bekostning. En av voldgiftsrettens medlemmer Ole C. Olsen fandt ikke bevis ført for kontraktsbrud fra arbeidsgivernes side.

Voldgiftsrettens omkostninger bæres med en halvdel av hver av sakens parter. Til hver av voldgiftsmændene samt til opmanden betales kr. 75.00 — fem og sytti kroner — hvortil kommer for Carl Johannesens vedkommende kr. 40.00 i reiseomkostninger.

H. B. Opdahl. Carl Johannesen. Joachim Beyer.
Ole C. Olsen. Olav Johannesen.

Norsk trærarbeiderforbund.

Aar 1913 den 9. oktober avholdtes møte til valg av opmand i voldgiftssak mellem Norsk arbeidsgiverforening og Norsk trærarbeiderforbund angaaende forstaaelse av indgaat overenskomst. Som opnævnt av førstnævnte møte disponert Cæsar Bang, ingeniør Alf Bang og som opnævnt av sidstnævnte hr. Dines Jensen, bygningssnekker Haakestad. Som opmand enedes man om hr. advokat Johan Bredal, som paa telefonspørsmåal erklærte sig villig til at fungere som saadan.

Næste møte fastsattes til onsdag den 15. oktober kl. 6 eftm. i samme lokale.

Alf Bang. D. Jensen. B. Haakestad. Cæsar Bang.

Aar 1913 den 16. oktober sattes voldgiftsret angaaende tvist om lønstillæg ved A/S Drammens trævarefabrik.

Retten medlemmer, nemlig som opnævnt av Norsk trærarbeiderforbund d'hrr. *D. Jensen* og *B. Haakestad*, og som opnævnt av Norsk arbeidsgiverforening disponert *Cæsar Bang* og ingeniør *Alf Bang*, samt opmanden advokat *Bredal*.

For Norsk trærarbeiderforbund møte forretningsfører *Pettersen* og for Norsk arbeidsgiverforening overretssakfører *Pauss*. Der avhørtes følgende

vidner: 1. snekker *John Løvaas*, 2. snekker *Svend Wold*, 3. verkmester *Dahl*, 4. disponent *Anchersen*.

Efterat parternes repræsentanter hadde tat ordet, fremla Anchersen overenskomst av 1. juni 1910 mellem Drammen og omegns trævarefabrikarbejderforbund og Sylvan, Lyn, Fram og A. Eilertsens trævarefabrikker i Drammen.

Parterne enedes om at opstille spørsmålet saaledes:

«Skal det i overenskomstens §§ 1 b. og 3 omhandlede lønstillæg à 3 øre pr. time fra 1. mai 1913 gis uanset om der i perioden tidligere er git individuelle lønstillæg.»

Efterat parterne og vidnerne var fratraadt, drøftedes saken av rettens medlemmer.

Nyt møte berammedes til mandag den 20. oktober kl. 12 paa advokat Bredals kontor.

Johan Bredal.

Alt Bang.

Cæsar Bang.

D. Jensen.

B. Haakestad.

Aar 1913 den 20. oktober avsauges saadan

kjendelse

i voldgiftssak mellem Norsk arbeidsgiverforening og Norsk trærbejderforbund:

Under 18. juni 1910 istandbragtes en overenskomst mellem Norsk arbeidsgiverforening og Norsk trærbejderforbund angaaende løns- og arbeidsvilkkaar ved A/S Drammens Trævarefabrik. § 1 i denne overenskomst bestemmer, at samtlige snekkere straks skulde erholde et lønstillæg av 5 øre pr. time, og, at de fra 1. mai 1913 skulde ha et yderligere lønstillæg av 3 øre pr. time. § 3 indeholder en tilsvarende bestemmelse for maskinarbeiderne ved fabriikken. Samtlige snekkere og maskinarbeidere fik i 1910 det første lønstillæg, saaledes som overenskomsten tilsier. I løpet av 1912 og de første par maaneder av 1913 fremkom der imidlertid fra enkelte av arbeiderne, undertiden enkeltvis og undertiden fra flere samtidig anmodning om lønsforhøielse, hvilket fabrikken efterhvert indvilget. Disse lønsforhøielser — ialt for 11 arbeidere — var fra 3 5 øre pr. time. I begyndelsen gjorde fabrikken intet forbehold i den anledning, men da der julen 1912 fremkom flere samtidige begjæringer om paalæg, ga disponenten den ordre til verkmesteren, at der for hvert enkelt tilfælde skulde gjøres forbehold om, at lønspaalægget skulde træ istedetfor det i overenskomsten fastsatte lønstillæg pr. 1. mai 1913. Det er uklart, om verkmesteren har tat dette forbehold overfor mere end et par av de omhandlede arbeidere. Under rettens forhandlinger blev avhørt tvende arbeidere, som hadde faat lønstillægget i 1912 uten forbehold, og som heller ikke hadde hørt tale om, at forbehold av den nævnte art skulde være tat overfor de andre arbeidere, som senere fik paalæg.

I anledning av dette forhold, hvorom der er opstaat tvist mellem arbeidsgiverforeningen og trærbejderforbundet er parterne blit enige om at forelægge retten følgende spørsmaal:

Skal det i overenskomstens § 1 b. og 3 omhandlede lønstillæg av 3 øre pr. 1. mai 1913 gis, uanset om der i perioden tidligere er git individuelle lønstillæg? Hvis dette spørsmaal besvares bekræftende, er der fra arbeidsgiverforeningens side yderligere begjært avgjørelse av, om dette gjælder ogsaa, naar der ved de tidligere givne lønstillæg uttrykkelig er gjort forbehold om, at lønstillægget skal træ istedetfor det i overenskomsten bestemte tillæg pr. 1. mai 1913.

Retten er enstemmig av den opfatning, at det første spørsmaal stillet i sin almindelighet maa besvares bekræftende. Det i overenskomsten stipulerte lønstillæg pr. 1. mai 1913 bortfalder ikke ved, at der tidligere er git vedkommende arbeider et likesaa stort eller større tillæg, som fremdeles vedvarer, naar tiden for det i overenskomsten nævnte tillæg er inde. Alle arbeidere skal den nævnte dag ha et tillæg av 3 øre pr. time til sin løn.

Retten's flertal, formanden, D. Jensen og B. Haakestad, mener videre, at naar dette er overenskomstens indhold, saa kan der ikke travikes uten

forbundets godkjendelse. Det maa i saa henseende være likegyldig, om fravikelsen har form av en avtale om, at tillægget pr. 1. mai 1913 overhodet ikke skal gis, eller det har formen av, at det tidligere tillæg skal træ istedetfor det i overenskomsten bestemte eller det kanske endog har formen av, at overenskomstens tillæg simpelthen skal anteciperes. I sidste tilfælde faar det vistnok utseende av, at ændringen utelukkende er i arbeiderens favør og forsaavidt skulde være tilstedelig; men i virkeligheten behøver det ingenlunde at være saa. Det vil nemlig avhænge av, om ikke arbeiderne allikevel om kanske ikke straks, saa ialfald lidt senere, vil kunne ha opnaadt det samme tillæg uten forbehold, hvis han ikke, hadde git efter og vedtat forbeholdet. Og arbeiderforbundets hensigt med disse tarifoverenskomster vilde formentlig forfeiles, om det skulde staa den enkelte arbeider frit for øieblikkelig fordels skyld at trafalde sin ret til den varigere fordel, som overenskomsten ellers kanske vil skaffe ham. Særlig klart vilde dette være, hvis det mellemkommende tillæg med dertil knyttede forbehold ligger længere tilbake i tiden, men likesom parterne i denne sak har stillet tillægsspørmaalet generelt, saaledes synes det i og for sig litet heldig at la det være avhengig av de konkrete omstændigheter i hvert enkelte tilfælde, om forbeholdet skal være gyldig eller ikke.

Rettens mindretal, Cæsar Bang og Alf Bang, skal til spm. 2 bemerke: I den omhandlede overenskomst er der ikke indtat noget forbud mot den i sin almindelighet for hver arbeidsgiver og arbeider ogsaa organisationsmessig anerkjendte ret til inden en overenskomsts ramme frit at avtale individuelle lønstillæg.

I nærværende tilfælde maa derfor fabrikken ha ret til at træffe avtale med sine arbeidere om et midlertidig lønstillæg, indtil overenskomsten tilsikrer dem et saadant.

I henhold til den passerte votering blev de stillede spørmaal besvaret saaledes:

De i overenskomstens § 1 b og 3 omhandlede lønstillæg av 3 øre pr. 1. mai 1913 gis, uanset om der i perioden tidligere er git individuelle lønstillæg og uanset om der ved de tidligere lønstillæg er gjort forbehold om, at lønstillægget skal istedetfor det i overenskomsten bestemte tillæg.

Omkostningerne bæres av hver av parterne med en halvpart.

Formandens tilkommende fastsettes til 120 kr., de øvrige retsmedlemmers tilkommende til 80 kr. hver.

Kristiania den 20. oktober 1913.

*Johan Bredal, Alf Bang, Cæsar Bang,
D. Jensen B. Haakestad*

Aar 1913 den 22. juli sammentraadte voldgiftsmændene, der var opnævnt i saken bygmester Vennerød og Framnæs og Sandefjords trærarbeiderforening til opnævnelse av opmand i henhold til § 7 i overenskomst av 24. febr. 1913.

Fremmøtt var opnævnt av bygmester Vennerød, d'hr. kjøbmand Hagtvedt og Rikard Trevland. Fra Framnæs og Sandefjords trærarbeiderforening var opnævnt og fremmøtt d'hr. Anders Andersen og H. Pettersen.

Voldgiftsmændene endes om at opnævne som opmand i voldgiftsretten hr. overretssagfører Olaf Næss, Larvik.

H. Pettersen.

Anders Andersen.

Rikard Trevland.

B. H. Hagtvedt.

Aar 1913 den 22. juli (om eftermiddagen) var voldgiftsretten efter tilkaldelse av den valgte opmand samlet.

Vennerød paastod, at hr. H. Pettersen maatte vike sæte, idet han som formand i Norsk trærarbeiderforbund hadde ført korrespondanse i saken.

Framnæs og Sandefjords trærarbeiderforening gjordes bekjent hermed. Voldgiftsretten utsattes indtil videre, idet Vennerød ønsket at skaffe yderligere bevisligheter.

Olaf Næss.

Rikard Trevland.

B. H. Hagtvedt.

H. Pettersen.

A. Andersen.

Aar 1913 den 22. september var den i tvist mellem Framnes og Sandefjords træarbejderforening og bygmester L. Vennerød, Sandefjord opnævnte voldgiftsmænd samlet i Folkets hus i Sandefjord til avsigelse av voldgiftskjendelse.

Fremmøtte var efter opnævnelse av Framnæs [og Sandefjords træarbejderforening d'hr. Anders Andersen, Sandeherred og Sverre Iversen, Kristiania, den sidste som suppleant for den oprindelig opnævnte H. Pettersen. Fremmøtt efter opnævnelse av bygmester Vennerød var d'hr. kjøbmand B. H. Hagtvedt, Sandefjord og gaardbruker Rikard Trevland, Kodal.

Opnævnt av voldgiftsretten som opmand var fremmøtt overretssakfører Olaf Næss, Larvik.

Parterne møtte, bygmester Vennerød personlig og paa vegne av foreningen dens formand O. B. Hedberg.

Der blev ikke reist nogen indvending mot den sammensætning voldgiftsretten nu hadde faat.

Der fremlagdes i voldgiftsretten:

1. Gjenpart av kontrakt mellem Sandefjords bygmestre og Framnæs og Sandefjords træarbejderforening av 24. februar 1913.
- 2—5. Skrivelser fra Norsk træarbejderforbund til bygmester Vennerød av 11., 22. og 27. mars 1913.
- 6—7. Skrivelser fra bygmester Vennerød til Norsk træarbejderforbund av 15. og 26. mars 1913.
8. Skrivelse fra bygmester Vennerød til overretssakfører Rynning av 8. juli 1913.
9. Fremstilling fra overretssakfører Miøen paa vegne av Vennerød av 13. august 1913.
10. Fremstilling fra Framnæs og Sandefjords træarbejderforening av 18. juli 1913.
11. Fremstilling fra overretssakfører Rynning paa vegne av Framnæs og Sandefjords træarbejderforening av 4. septbr. 1913.
12. Fremstilling med 2 bilage fra overretssakfører Miøen paa vegne av Vennerød av 9. september 1913.

Begge parter avga en kort mundtlig forklaring og henviste forøvrig til det i voldgiftsretten fremlagte. Voldgiftsretten forsøkte forliksmægling, men var forlik ikke at opnaa. Begge parter forlangte at voldgiftskjendelse maatte bli avsaagt paa grundlag av det nu fremlagte materiale. Efterat parterne var avtraatt avga voldgiftsretten sin kjendelse.

Twistens gjenstand er § 6 i den mellem Sandefjords bygmestre og Framnæs og Sandefjords træarbejderforening indgaaede kontrakt av 24. febr. 1913, der lyder saa: «Til arbeidets utførelse benyttes kun medlemmer av Norsk træarbejderforbund.» Av de mundtlige forklaringer likesom av de fremlagte skrivelser fremgik det, at bygmester Vennerød kort efter at kontrakten var undertegnet (den traadte ikraft fra 1. april d. a.) hadde angret paa, at han hadde gjort dette, da det efter hans nærmere overveielse stred mot hans samvittighet at tvinge arbeiderne ind i arbeiderorganisationen. Forhandling var derfor foregaat mellem ham og forbundet, om han kunne bli fri for at overholde § 6 i kontrakten, men disse forhandlinger var blit uten resultat. Vennerød hadde derpaa fortsat med at ha uorganiserte arbeidere i sin bedrift. Fortiden arbeidet der forøvrig kun 3 mand hos ham.

Framnæs og Sandefjords træarbejderforening hadde gjort gjældende, at Vennerød likesaavel som de øvrige bygmestre, der hadde undertegnet kontrakten, var pligtig til at overholde bestemmelsen i § 6. Foreningen hadde opstillet følgende spørsmaal til besvarelse av voldgiftsretten.

Har L. Vennerød gjort brudd paa overenskomstens § 6?

Er L. Vennerød forpligtet til at overholde overenskomsten?

Besvartes sidste spørsmaal av voldgiftsretten bekræftende, gjorde foreningen paastand paa, at voldgiftsretten fastsatte en løpende dagmulkt til foreningen som garanti for, at Vennerød rettet sig efter voldgiftens avgjørelse.

Herimot fremholdtes fra Vennerøds side, at det stred mot hans religiøse opfatning at tvinge arbeidere ind i en fagorganisation, der efter hans mening

motarbeidet kristendommen. Efter N. L. 5. 1. 2. skal alle kontrakter holdes, medmindre de strider mot lov og ærbarhet. Efter dette lovsted kunne man ikke gyldig fraskrive sig de saakaldte uavhændelige retsgoder. Men kunne man ikke selv fraskrive sig disse, kunne man heller ikke tvinge andre til at gjøre det. Den foreliggende overenskomst § 6 maatte være uforpligtende for Vennerød, da denne paragraf gaar ut paa, at han skal forelægge sine arbeidere valget mellem at gaa ind i og derved styrke en forening, hvis formaal, de ikke hylder, eller miste sit erhverv. Det fremholdtes derfor fra Vennerøds side, at følgen maatte bli, at voldgiftsretten maatte vise tvisten fra sig, subsidiært, at Vennerød maatte bli at frifinde. Vennerød hadde fremlagt en erklæring fra de øvrige bygmestre, at de intet hadde imot at Vennerød løstes fra kontrakten, der desuagtet blev bindende for dem. Kom imidlertid voldgiftsretten til det resultat, at den finder overenskomstens § 6 forpligtende for ham, og at han har overtraadt bestemmelsen, vilde dens uttalelse herom være tilstrækkelig ogsaa for fremtiden. Nogen tvangsmulkt kunne Vennerød ikke paalægges, idet overenskomstens § 6 gik ut paa, at mestrene maa *undlate* at ta andre arbeidere end foreningsmedlemmer. Der henvistes i denne forbindelse til Schweigaardsproces II § 141 og Hagerups civilproces § 134. Fra Vennerøds side er sluttelig paastaat, at der heller ikke kan bli tale om erstatning, da der efter hans mening ikke foreligger brudd paa kontrakt, subsidiært, at hvis han blev kjendt erstatningspliktig, kunne han kun tilpligtes at erstatte det økonomiske tap, arbeiderforeningen hittil hadde litt paa grund av hans forhold.

Herimot er der fra arbeiderforeningens side indvendt at Vennerød var forpligtet til at overholde den forpligtelse, han hadde indgaat. Det var ikke saa, at trærbeiderforeningen var et led av en organisation som motarbeider kristendommen. Kontraksbestemmelsen i § 6 stred heller ikke mot lov og ærbarhet. Det var ikke noget Vennerød eller arbeiderne tilkommende uavhændelig retsgode som var krænket. Skulde ikke voldgiftsrettens avgjørelse bli det rene spillfægteri, maatte voldgiftsretten fastsætte en eller anden tvangsforanstaltning, en bod til opfyldelse av sin avgjørelse. Med hensyn til erstatning paastod foreningen, at ikke bare tap av kontingent m. v. maatte erstattes, men ogsaa den omstændighet at foreningens medlemmer urettelig var forbigaaet ved ikke at faa arbeide hos Vennerød. Sluttelig paastod foreningen Vennerød tilpligtet at betale omkostningerne vedkommende voldgiftsavgjørelsen.

Voldgiftsretten var enstemmig om, at bygmester Vennerød hadde gjort brudd paa overenskomstens § 6. Vennerød hadde underskrevet den mellem mestre og foreningen indgaat kontrakt, likesom det var paa det rene — og erkjendt av Vennerød selv — at han efter overenskomstens ikrafttræden og fremdeles benyttet uorganiserte arbeidere i sin bedrift.

Hvad derimot spørsmålet om Vennerød var forpligtet til at overholde overenskomstens angik, var der uoverensstemmelse inden voldgiftsretten. Voldgiftsrettens flertal (Andersen, Iversen og Næss), fandt, at Vennerød var forpligtet til at overholde den kontraksbestemmelse, han hadde undertegnet og undlat at indta uorganiserte arbeidere i sin bedrift, saalænge kontrakten varte. Flertallet kunde ikke tilegne sig den opfatning, at den indgaatte kontraktbestemmelse stred mot lov og ærbarhet og saaledes var uforpligtende og kunde brytes av Vennerød. (Mindretallet Hagtvedt og Trevland) maatte derimot stemme for frifindelse, idet de mente, at en kontraktbestemmelse, der medførte, at Vennerød i strid med sit religiøse syn, maatte tvinge sine arbeidere ind i en fagorganisation, hvis formaal de ikke hyldet — eller ogsaa at han selv maatte slutte og nedlægge sin bedrift, ikke kunde være forpligtende for ham.

Da kjendelse blev at avsi overenstemmende med flertallets opfatning reiste sig det spørsmål, om voldgiftsretten kunne fastsætte en tvangsmulkt til efektivering av forpligtelsen. Voldgiftsretten var enstemmig om at saadan ikke med nogen virkning kunde fastsettes av voldgiftsretten. Den maatte gaa ut paa en løpende mulkt for hver dag Vennerød efter et nærmere fastsat tidspunkt undlot at opsi de i hans bedrift ansatte uorganiserte arbeidere. Foruten at en saadan tvangsmulkt i og for sig vilde være litet effektiv, var

voldgiftsretten av den formening, at saaledes som teori og praksis hadde utviklet sig, vilde en ret ikke kunde fastsætte tvangsmulkt for undlatelse som i nærværende tilfælde og fandt man derfor at heller ikke en voldgiftsret var berettiget hertil.

Voldgiftsretten var derimot enstemmig om for tiden fra kontraktens ikrafttræden (1ste april 1913) til voldgiftsrettens avgjørelse fandt sted at tilpligte Vennerød at betale erstatning til foreningen og fandt enstemmig at denne passende kunde sættes til 50 kroner.

Voldgiftsretten var likeledes enstemmig om at tilpligte Vennerød at betale omkostningerne ved voldgiftsrettens avgjørelse (godtgjørelse til voldgifts mændene, tapt arbeidsfortjeneste ifølge 2 fremlagte regninger og reiseomkostninger og diæt for den fra Kristiania fremmøtte voldgiftsmand) og ansattes omkostningerne enstemmig til 175 kroner.

I henhold hertil avga voldgiftsretten saadan

kjendelse:

Voldgiftsretten finder, at bygmester Vennerød har brutt § 6 i den mellem Sandefjords bygmestre og Framnæs og Sandefjords trærarbeiderforening under 24. febr. 1913 indgaaete overenskomst.

Voldgiftsretten finder, at bygmester Vennerød er forpligtet til at overholde § 6 i nævnte overenskomst (med 3 mot 2 stemmer).

Bygmester Vennerød betaler i erstatning til Sandefjord og Framnæs trærarbeiderforening kr. 50. — fenti kroner.

Bygmester Vennerød betaler de med voldgiften forbundne omkostninger med kr. 175. — et hundrede og fem og sytti kroner.

Olaf Næss, Sverre Iversen,
Anders Andersen, B. H. Hagtvedt,
Rikhard Tremland.

Tobaksarbeiderforbundet.

Fremstilling til voldgiftsretten i anledning tvist om forstaaelse av overenskomsten ved Conrad Langaards tobaksfabrik, Kristiania.

Der er ved Conrad Langaards tobaksfabrik opstaat tvist angaaende fortolkning av den mellem bedriften og vor organisation indgaaede overenskomst for tobaksarbeiderne i Kristiania angaaende forstaaelsen av punkt 1 under dagarbeidere.

Saken er følgende:

En arbeider ved ovennævnte fabriks snusavdeling var ved overenskomstens ikrafttræden 18 aar og var da avlønnet med 3 kr. pr. dag.

Ifølge overenskomstens punkt 5 (for dagarbeide) fik han et personlig tillæg av 10 øre pr. dag. Som arbeider ved snusavdelingen fik han det i punkt 6 bestemte tillæg av 25 øre pr. dag. Hans løn ved 18-aars alderen kom da op i kr. 3.35 pr. dag.

Da vedk. arbeider 9. september 1911 fylgte 19 aar fik han ikke noget yderligere paalæg, men aarsdagen for overenskomstens ikrafttræden 2. febr. 1912 fik han det i punkt 1 bestemte tillæg av 25 øre pr. dag, der gjælder alle arbeidere over 19 aar. 2. febr. 1913 fik han derimot ikke den fastsatte stigning, idet fabrikanten hævder at det var ved en feilagtig fortolkning av overenskomsten at han fik stigning den 2. februar 1912.

Vi er enige i, at det av vore forhandlere i forhandlingsmøte den 11. april 1913 fremførte er den rette fortolkning av overenskomstens punkt 1, idet den der fastsatte begynderlønnen maa gjælde nyantagne arbeidere over 19 aar og de der ved 19-aars alderen er lønnet under kr. 3.00 pr. dag.

For arbeidere, der begynder paa tobaksfabrikken i en ung alder f. eks. ved 15. aar og ved sin dygtighet har gaat raskt frem i lønnen, saa de ved

19-aars alderen er naadd høiere end den i overenskomsten bestemte begynderløn kr. 3.00 pr. dag, kan efter vor mening begynderløn ikke gjøres gjældende, men derimot stigningsskalaen.

Skulde derimot fabrikantens fortolkning være den rette vilde jo overenskomstens punkt 1 bli en hemske for de, der har arbeidet ved en fabrik i længere tid før 19-aars alderen, idet de vil kunne komme til at bli staaende uten stigning i sin løn i flere aar.

Dette kan naturligvis ikke være overenskomstens mening, det ville jo betyde at gjennom overenskomsten skulde man direkte straffes for at ha utvist flid og dygtighet i lærearene.

En saadan fortolkning kan efter vor mening heller ikke utledes av bestemmelsens ordlyd.

Lønssatsen kr. 3.00 for dagarbeidere er den fastsatte mindsteløn for en saadan arbeider. At den kaldes begynderløn kan jo ikke medføre, at man skal *tilbake* til den løn naar 19-aars alderen opnaaes, naar man i yngre alder og for samme arbeide er kommet høiere i løn.

De 25 øres tillæg pr. dag pr. aar virker automatisk til man opnaar kr. 4.00 pr. dag og maa hvile paa den grundløn vedk. har og ikke paa den for alle tilfælders skyld opsatte minimumsløn.

Reguleringen til kr. 4.00 pr. dag gjennom et tidsrum av indtil 1 aar maa jo alene være opsat for at sikre bedriften en stigende fagduelighet sammen med lønsstigningen.

Naar grundlønnen naaes tidligere end ved 19-aars alderen, saa er det et tegn paa at fagduelighet er tilstede, det er jo den som skal betinge lønnen, og ikke bare det antal aar man er beskjøftiget. (Se punkt 2 — om de har over kr. 4.00 pr. dag.)

Vi tillater os at stille følgende spørmaal til voldgiftsretten:

Er bedriften berettiget til i omhandlende tilfælde at negte utbetalt 25 øres tillæg pr. dag efter 1 aars arbeide fra overenskomstens ikrafttræden?

Kristiania, 7. mai 1913.

Tobaksarbeiderforbundet i Norge.

Forbundsstyret.

Aar 1913 den 20. mai kl. 5½ avholdtes voldgiftsmøte i anledning av en opstaaet tvist angaaende forstaaelsen av en bestemmelse i overenskomst i tobaksarbeiderfaget.

Der møtte som opnævnt av: Tobaksforbundet i Norge sekretær Sverre Iversen og Oskar Iversen, Norsk arbeidsgiverforening advokat Prydz og ingeniør Bang. Man enedes om som opmand at vælge advokat Kristen Johanssen. For det tilfælde, at han ikke kunde paata sig dette hverv, enedes man om at forespørre advokat Johan Bredal.

Efter anmodning paatok advokat Prydz sig at gjøre henvendelse til de nævnte herrer.

Sverre Iversen. Oscar Iversen. Rolf Prydz. Alf Bang.

Aar 1913 den 23. mai avholdtes voldgiftsmøte i anledning av tvist angaaende forstaaelsen av en bestemmelse i overenskomst av febr. 1911 i tobaksarbeiderfaget.

De 4 av Tobaksarbeiderforbundet og av Norsk arbeidsgiverforening opnævnte voldgiftsmænd møtte, likesaa den av disse valgte opmand Kristen Johanssen.

For parterne møtte henholdsvis forretningsfører Hjalmar Johansen og overretssagfører Paus.

For Conrad Langaard møtte hr. kontorchef Solberg. For tabaksfabrikerne møtte hr. disponent Tellefsen.

Der fremlagdes:

1. Fremstilling av 7. ds. fra Tobaksarbeiderforbundet i Norge.
2. Fremstilling av 15 ds. fra Norsk arbeidsgiverforening.
3. Avskrift av overenskomst av februar 1911.
4. Avskrift av forhandlingsmøte d. 11. april.

Forretningsfører Johansen fremholdt Tobaksarbejderforbundets synsmaate og paastod det fremsatte spørsmaal besvaret med nei, og omkostningerne paalagt Arbeidsgiverforeningen.

Derefter hadde Paus og Tellefsen ordet.

Endelig fremkom tilsvær fra hr. Johansen og hr. Paus, likesom hr. Tellefsen fremkom med oplysning om lønsforholdet for gutter under 19 aar. Denne besvartes av hr. Johansen. Paa foranledning av sekretær Iversen meddelte overretssagfører Paus, at den i arbeidsgiverforeningens citerte skrivelse av 5. mars fra Conrad Langaard i sin helhet er indtat i fremstillingen.

Paus fremla verkstedoverenskomsten og hermetikoverenskomsten.

*Kristen Johanssen. Alf Bang. Oscar Iversen. Sverre Iversen.
Rolf Prydz.*

Den 27. mai blev voldgiftsretten atter sat. Samtlige medlemmer var tilstede.

Der avgaves saadan

kjendelse:

Mellem Tobaksarbejderforbundet i Norge og Norsk arbeidsgiverforening er opstaaet tvist angaaende forstaaelsen av visse bestemmelser i overenskomst av februar 1911 angaaende løns- og arbeidsvilkaar ved bl. a. Conrad Langaards tobaksfabrik.

Efterat forhandlingsmøte forgjæves var avholdt, begjærte Tobaksarbejderforbundet tvisten avgjort ved voldgift.

Det forhold, som har fremkaldt tvisten, er følgende:

En arbeider ved Conrad Langaards tobaksfabrik var ved overenskomstens ikrafttræden avlønnet med 3 kr. pr. dag og fik ved denne efter punkt 5 under «Dagarbeidere» et tillæg av 10 øre pr. dag (foruten tariffmæssig tillæg for arbeide i snusavdelingen). 9. september 1911 fyldte vedkommende arbeider 19 aar og den paafølgende aarsdag efter overenskomstens ikrafttræden fik han et tillæg av 25 øre pr. dag. Derimot fik han intet saadant tillæg den næstfølgende aarsdag.

Tobaksarbejderforbundet hævder, at tariffen er at forstaa derhen, at hvis en arbeider ved fyldte 19 aar allerede hadde opnaadd en dagløn av kr. 3.00 eller derover, skulde det tariffmæssige tillæg av kr. 0.25 pr. dag pr. aar indtil daglønnen naadde kr. 4.00 indtræde paa aarsdagen efter overenskomstens ikrafttræden.

Conrad Langaard har uttrykt sin opfatning derhen, at «for de arbeidere, som var voksne (19 aar) ved tariffens ikrafttræden, blir tillæggene at regne fra ikrafttrædelsens dato. For de personers vedkommende, som da var mindreaarige, blir lønstillæggene derimot at regne fra deres resp. fødselsdage.» Det i februar 1912 givne lønstillæg angir firmaet at skyldes en feil fra dets side.

Arbeidsgiverforeningen hævder endelig, at den her omhandlede bestemmelse (punkt 1 under dagarbeidere) gjælder voksne arbeidere og for disse fastsættes en begynderløn av kr. 3.00 pr. dag stigende med 25 øre pr. dag pr. aar fra deres 19de fødselsdag indtil kr. 4.00, saaledes altsaa at f. eks. det første tillæg av 25 øre pr. dag kun gjælder en arbeider, der efter sit fyldte 19de aar har arbeidet 1 aar i fabrikkens tjeneste. En arbeider, som før sit 19de aar har naaet en høiere løn har ikke krav paa tillæg, saalænge hans alder i forbindelse med tariffens bestemmelse ikke begrunder en høiere løn.

Det er oplyst, at Conrad Langaard anser denne betragtning principalt rigtig, men ikke ønsker at forlate sin hittil anvendte praksis.

Det er fra arbeidsgiverforeningen pointert, at voldgiftsrettens opfatning av dette principielle spørsmaal ønskes bragt til uttryk i præmisserne.

Av voldgiftsrettens medlemmer slutter d'herrer Bang og Prydz sig til den betragtning, som er gjort gjældende av arbeidsgiverforeningen.

Herrerne Sverre Iversen og Oscar Iversen er av den opfatning, at arbeidere, der inden sit fyldte 19de aar har opnaaet en større dagløn end kr. 3.00, har krav paa tariffmæssig tillæg til sin daværende løn (indtil en

dagløn av kr. 4.00 er naadd) paa første aars dato for tarifens ikrafttræden efter vedkommendes 19de fødselsdag.

Opmanden forstaar overenskomsten derhen, at en arbeider hvadenten han begynder før eller efter sit fyldte 19de aar har krav paa en mindsteløn av kr. 3.00, naar denne alder er naadd, men at den der har begyndt før, har krav paa at beholde sin allerede hadde større løn og at daglønnen i begge tilfælder i mangel av anden avtale stiger med det **tarifmæssige** tillæg indtil kr. 4.00. Følgen herav vil være, at den arbeider, der ved sit 19de aar allerede har en høiere løn end kr. 3.00, vil naa den ordinære dagløn for ældre arbeidere tidligere end den, som ved det fyldte 19de aar alene har kr. 3.00. Dette resultat syns ham baade billig og det, som bedst stemmer med den tanke, som kommer til uttryk i post 2 i samme avsnit av overenskomsten. Derimot kan han ikke finde noget holdepunkt for, at den automatiske stigning skal være bundet til aarsdagen for tarifavtalens ikrafttræden.

Der er til voldgiftsretten alene fremsat følgende spørsmål:

Er bedriften berettiget til i omhandlede tilfælde at nægte utbetalt 25 øres tillæg pr. dag efter 1 aars arbeide fra overenskomstens ikrafttræden?

Efter den stedfundne votering blir dette spørsmål med 3 mot 2 stemmer at besvare med ja.

Det ønskes tilføiet, at voldgiftsrettens samtlige medlemmer er enige om, at den her omhandlede tarifbestemmelse alene gjælder en mindsteløn, og at det følgelig staar bedriften frit for frivillig at betale større dagløn.

Efter sakens beskaffenhet og særlig fordi Conrad Langaard første gang betalte vedkommende arbeider hans tarifmæssige tillæg paa aarsdagen for overenskomstens ikrafttræden, bestemmes at hver av parterne bør utrede en halvdel av de med nærværende voldgiftssak forbundne omkostninger.

Salærerne ansættes saaledes: Formanden kr. 80.00, hver av de øvrige medlemmer kr. 50.00.

Kristen Johanssen. Alf Bang. Oscar Iversen. Sverre Iversen. Rolf Prydz.

Lønsbevægelser og konflikter.

I 1913 har der ikke været nogen særlig store kampe med arbejdsgiverne. Det utbetalte beløb til konflikter er — set i forhold til organisationens numeriske udvikling — mindre end nogensinde tidligere. Men der har ogsaa i det forløpne aar været adskillig stof til konflikt, idet der er oprettet ikke mindre end 197 tarifoverenskomster omfattende 17,576 arbejdere. I 99 tilfælder førte lønsbevægelserne til arbejdsstans, men disse omfattet kun 4941 arbejdere. Som det fremgaar av den efterfølgende statistiske afdeling er de vundne resultater meget gode.

Blandt de større tarifbevægelser skal nævnes tarifrevisionen i *sagbruks- og høvleriindustrien*, omfattende en række bedrifter i Kristiania, Lillestrøm, Larvik, Fredrikstad, Fredrikshald m. fl. steder med i alt ca. 2500 arbejdere. Ved energiske forhandlinger lykkedes det at opnaa enighet om samtlige disse tariffer. Av særlig betydning ved denne tarifrevision var den *regulering av arbeidstiden*, som det lykkedes at gennemføre. Tidligere har arbeidstiden i denne industri været fastsat ved reglement uten at organisationen har hat nogen indflydelse paa samme. Der opnaades en betragtelig forkortelse av arbeidstiden, som ifølge overenskomsten skal være 57½ time pr. uke for dagskift og 50 for natskift. Fri lørdags eftermiddag opnaades ogsaa, idet arbeidet skal slutte kl. 2. Lønsforbedringen er av forbundet beregnet til 100,000 kroner pr. aar. Tariffen gjælder til 1916.

En speciel opmerksomhet vakte *tarifbevægelsen i typograffaget*. Som bekjendt strandet forhandlingerne mellem parterne efter at ha paaagaat i en maaned. Ialt gjenstod da 25 tvistepunkter. Fremst av disse stod arbeidernes krav om *8-timersdagen*. Boktrykkerne og arbeidsgiverforeningen holdt standhaftig paa 9-timersdagen, saaledes at forhandlingerne mellem hovedorganisationerne blev avbrutt allerede ved det første møte. Pladsene var av typograferne opsagt. Regjeringen grep da ind, idet der paa initiativ av statsminister *Gunnar Knudsen* blev iverksat mægling med hr. overbestyrer *Joh. Fasting* som mægler. Samtidig erklærte regjeringen, at hvis der ikke opnaades enighet om arbeidstiden, vilde den fremsætte forslag til lov om en effektiv forkortelse av arbeidstiden i boktrykkerierne. Paa grundlag av denne erklæring optoges mæglingen og arbejdsstansen utsattes. Mæglingen paagik fra 1. til 14. april, da det sidste mæglingsmøte holdtes. Under mæglingen indkaldte arbeidsgiverforeningen sit repræsentantskap, som vedtok en *protest mot regje-*

ringen, fordi den hadde tat standpunkt til spørsmålet om arbeidstidens forkortelse. Samtidig vedtok dog repræsentantskapet at «be-myndige» centralstyret til at gaa med paa en arbeidstid av 8½ time. Under mæglingen holdt forhandlingerne atter paa at strande paa arbeidstiden, idet arbeidsgivernes forhandlere haardnakket holdt paa 8½ time. Statsminister Knudsen erklærte da overfor arbeidernes forhandlere, at der vilde bli fremsat forslag om 8-timers dag i boktrykkerierne i forbindelse med fabriktilsynslovens revision, saaledes at denne arbeidstid blev gjældende senest fra tariiffens utløp. Paa basis herav akceptertes 8½ time. Endel tvistepunkter gjenstod imidlertid ved mæglingens avslutning. Regjeringen foreslog disse løst ved voldgift, men arbeidsgiverne motsatte sig dette. Saken blev derpaa forelagt til avstemning og vedtat. Tariiffen gjælder i 6 aar. Arbeidstidens forkortelse er beregnet til 10,000 timer pr. uke. Mindstelønnens forhøielse utgjør 541,000 kr. pr. aar, den øieblikkelige lønsforhøielse er beregnet til 322,500 kr. pr. aar. Omfattet ca. 3000 arbeidere.

Ogsaa *bakerne* har i 1913 opnaadd betydelige forbedringer særlig med hensyn til *arbeidstiden*. Ved ihærdig arbeide er det lykkedes bakerne at styrke sin organisation slik, at de i aaret har gjennomført en række tariffer, omfattende 800 arbeidere. Foruten lønsforbedringer blev *arbeidstiden tariffmæssig fastsat* og forkortet med 7 timer pr. uke, fra 63 til 56 timer. Bakermesterne strittet imot i det længste, men efter en krattig indgripen fra statsraad *Castberg* lykkedes det at opnaa enighet.

Endelig skal nævnes *jernbaneanlægsarbeidernes* lønsbevægelse. Denne tarif er av betydelig interesse, idet bl. a. de skandinaviske arbeidsgiverkonferanser har fundet det høist betænkelig for staten at gaa til tariffællesskap med arbeiderne. Den nu gjennomførte tarif, som gjælder i 2 aar, betegner et stort fremskridt. Ogsaa her opnaaddes en betydelig *forkortelse av arbeidstiden*, som sattes til 54 timer pr. uke istedetfor 57 timer, og i den mørke aarstid til 48 timer. Samtidig hævdes mindstelønnen med fra 8—13 øre pr. time.

Statistisk avdeling.

I efterfølgende avsnit er git en samlet og detaljeret oversigt over aarets virksomhet statistisk belyst.

De forskjellige virksomhetsgrenene er opført i hovedavsnit med tabeller og forklarende tekst med tabelutdrag saaledes.

1. Tarifoverenskomsterne. 2 tabeller.
2. Lønsbevægelsen i 1913. 2 tabeller.
3. Avdelings og medlemsbevægelsen. 4 tabeller.
4. Organisationernes regnskaper. 3 tabeller.
5. Forskjellige forhold angaaende ledighet, kontingent m. v. 2 tabeller.

Der henvises til bemerkningerne under hvert enkelt avsnit.

1. Tarifoverenskomsterne.

I tabel 1 og 2 er git en oversigt over hvordan tarifforholdene arter sig hvad angaar deres tal og omfang, industri og fagvis og deres utløpstid aar og maaned.

Tariffællesskapets vækst gir et godt billede av organisationens utvikling og stigende indflydelse paa arbeidsforholdet. Vi hitsætter derfor til sammenligning tallene for sidste 5 aar.

	1909	1910	1911	1912	1913
Antal overenskomster . .	453	497	590	705	744
omfattende antal arbeidere	48,917	53,001	61,454	72,887	80,262

Antallet er saaledes øket fra 1912 med 39 overenskomster og arbeiderantallet med 7375.

At antallet overenskomster ikke er øket i samme grad som før kommer av at landsoverenskomster i flere fag avløser de mange lokaloverenskomster. I arbeiderantallet er regnet baade organiserte og uorganiserte idet overenskomsterne omfatter alle. Antallet er som regel det der opgives av vedkommende organisation naar krav om opsigelse eller gjennomførelse av ny overenskomst foreligger.

Under varighetsperioden kan tallene selvfølgelig variere sterkt.

Sidste detaljerte tariffortegnelse blev utarbeidet i 1909, den vil bli optat til revision i 1914.

2. Lønsbevægelsen i 1913.

a. Oprettede tarifoverenskomster.

Tabel III gir en spesifiseret oversigt over hver enkelt opprettet overenskomst forbundsvis ordnet. Tabellen er utarbeidet efter forbundenes opgaver over lønsbevægelser i aaret og opsat paa samme maate og efter samme principper som i tidligere beretninger. Til orientering gjentar vi her den tidligere forklaring til tabellens hovedpunkter:

»I rubrik 3, antal arbeidere, har vi holdt os til forbundenes opgaver. Hvad antallet uorganiserte angaar er oftere opgaven skjønsmæssig, og undertiden magler den helt; i sidstnævnte tilfælde er tallene fra rubrik 4 ogsaa anvendt i rubrik 3.

I rubrik 5 og 6 er som regel anført høieste og laveste tariffmæssig fastsatte mindsteløn (eller gjældende løn), og imellem ligger flere satser som ikke lar sig skematisk opstille.

Den samlede lønsforhøielse er dels beregnet av vedkommende forbund og dels av os.

Som utgangspunkt er anvendt helt arbeidsaar à 50 uker — 300 dage. Merindtægten ved økede akkordpriser har vi i de fleste tilfælder maattet se bort fra, da der ikke har været nogen fast holdepunkt for beregningen. Derimot er medregnet den tariffmæssig sikrede lønsforhøielse *i perioden*, for hvert tilfælde anmerkning i tabellen.

Denne beregningsmaate har været anvendt i alle landsorganisationens beretninger og gir det sikreste beregningsgrundlag baade sammenligningsvis og absolut. Tarifferne varer jo som regel længere end et aar, og tidligere aars resultat i lønsstigning burde jo tillægges aarets resultat, saalænge overenskomsten gjælder hvis tariffens værdi helt skulde beregnes; dette er ikke gjort, da det sikkert vilde lede til misforstaaelser.

Lønsbevægelserne i aaret viser at der er avsluttet 197 overenskomster omfattende 17576 arbejdere hvorav 14678 organiserede. I 1912 oprettedes 289 overenskomster omfattende 29629 arbejdere, hvorav 21832 organiserede.

Lønsforhøielserne som er opnaadd er anslaat til kr. 2,377,440.00 hvilket gjør gjennemsnitlig kr. 135,27 pr. arbeider. I 1912 var tallene kr. 3,459,267.00, kr. 116,75 pr. arbeider.

Arbejdstidforkortelsen omfatter 11847 arbejdere hvorav 10159 organiserede med en samlet forkortelse av 36775 timer pr. uke, hvilket utgjør 3,10 timer pr. arbeider pr. uke.

I 1912 var tallene 11963 arbejdere hvorav 7670 organiserede. Der var indvundet en samlet forkortelse av 26042½ time pr. uke hvilket utgjorde 2,18 timer pr. uke og arbeider.

Ferier med fuld løn er opnaadd for 4339 arbejdere hvorav 4167 organiserede med gjennemsnitlig 7,16 feriedage pr. arbeider pr. aar.

I 1912 var tallene 2340 arbejdere, hvorav 1800 medlemmer med gjennemsnitlig 6.11 feriedage pr. arbeider pr. aar.

Sammenligner man aarets resultat med tidligere aar vil man se at lønsbevægelsernes omfang, rent talmæssigt set, baade hvad antal overenskomster og arbejdere angaar er lavere end i 1912 og hvad arbeiderantallet angaar ogsaa lavere end 1911, mens resultatet utregnet pr. deltagende arbeider baade hvad lønsforhøielse og arbejdstidsforkortelse angaar viser gunstigere tal end nogen gang før.

At arbeiderantallet ikke er større har sin forklaringsgrund deri at faa av de store industrier eller arbejdsfag har hat nogen landsomfattende tariffbevægelser. De overordentlig gode resultater skyldes organisationens sterke stilling under en god konjunktur.

Særlig bemerkningsværdig er det omfang arbejdstidsforkortelsen har faat, foruten at være gaat op fra 2.18 til 3.10 timer pr. uke omfatter den dennegang 67 % av de arbejdere der har været i lønsbevægelse mot 40 % i 1912. Det er tarifrevisionen i bogtrykkerfaget som her spiller særligt ind.

b. *Arbejdsstansninger.*

I tabel IV er opført alle arbejdsnedlæggelser i aaret, baade de der paagik fra 1911 og de som paagik ved dette aars utgang.

De arbejdsstansninger som førte til overenskomst er tillike medtat i tabel III.

Tabellen er opsat paa samme maate i tidligere beretninger. Antallet arbejdere og medlemmer er efter forbundenenes opgave i alt væsentlig og dermed beregningen over streikedagenes antal.

Datoerne for konflikters begyndelse og slutning er inklusive, altsaa første og sidste streikedag.

Tabellen omfatter 99 arbeidsnedlæggelser omfattende 4941 arbejdere, hvorav 4382 medlemmer. De tilsvarende tal for 1912 var 67, 8770, 6376.

Det bemærkningsværdige er at antallet arbeidsnedlæggelser er saa meget større end før, der har været utfoldet en sterk aktivitet. At arbeiderantallet er saa meget lavere har samme forklaringsgrund som foran anført angaaende oprettede overenskomster.

Arbeidsstansningerne har som regel været forholdsvis kortvarige, idet trods økningen av konflikternes antal, saa følger betalt understøttelse og tapte arbejdsdage samme kurve som arbeiderantallet.

Tabellen viser 122,126 tabte arbejdsdage mot 331,861 i 1912.

I understøttelse er utbetalt kr. 150.809.80, hvorav fra landsorganisationen kr. 85.732.06. I 1912 var tallene henholdsvis kr. 460.866.03 og kr. 311.277.59.

Tar man for sig gjennemsnittstallene og sammenligner med 1912 faar man samme billede endnu tydeligere. Med hensyn til tapte arbejdsdage og utbetalt understøttelse gaar vi ut fra, at de kun omfatter organiserte arbeidere, da det er forbundenes opgaver vi her maa bygge paa. Der falder da i 1913 27,87 tapte arbejdsdage pr. deltagende medlem mot 52,05 i 1912 og understøttelsen pr. deltagende medlem beløper sig til kr. 34.42 mot kr. 72.28 i 1912.

Pr. tapt arbejdsdag betaltes i 1913 kr. 1.23 mot i 1912 kr. 1.39, differansen her kommer i stor grad av varigheten for de enkelte arbeidsstansninger, idet der som regel ikke betales understøttelse for første streikeuke.

For lettere at gi oversigt over materialet hitsætter vi nedenstaaende sammendrag.

c. Hovedresultaterne.

Her er i sammendrag lønsbevægelseres antal og omfang de sidste 5 aar:

Aar	Uten arbeidsstans		Med arbeidsstans		Tilsammen		Betalte understøttelse	
	Bevægelser	Arbeidere	Bevægelser	Arbeidere	Bevægelser	Arbeidere	Ialt kr.	Herav av landsorg. kr.
1913..	133	14040	99	4941	232	18981	150809.80	85732.06
1912..	189	23066	67	8770	256	31836	460866.03	311277.59
1911..	151	8534	50	41566	201	50100	1003328.95	477393.75
1910..	71	6054	45	4375	116	10429	239475.87	151758.00
1909..	88	6209	76	3640	164	9849	219713.59	138231.50

Arbeidsstansningernes omfang vil sees av følgende oversigt over streikeutgifterne og deres fordeling pr. medlem:

Aar	Streikeutgifter ialt kr.	Pr. medlem kr.	Bidrag fra landsorganisa- tionen kr.	Pr. medlem kr.
1913.....	150809 80	2.41	85732.06	1.37
1912.....	460866.03	7.93	311277.59	5.36
1911.....	1003328.95	20.25	477393.75	9.63
1910.....	239475.87	5.38	151758.00	3.41
1909.....	219713.59	4.76	138231.50	3.00

Paa samme maate gives efter tabel III et sammendrag av opnaade resultater med hensyn til lønsforhøielser og forkortet arbeidstid med sammenlignende tal for sidste 5 aar.

Lønsforhøielse:

	Antal overens- komster	Antal ar- beidere	Derav medlem- mer	Opnaadd løns- forhøielse.		Understøt- telse kr.
				ialt kr.	pr. arb. kr.	
Uten stans .	142	14040	11673	1828507.00	130.24	—
Med stans..	55	3536	3005	548933.00	155.24	83414.75
ialt 1913....	197	17576	14678	2377440.00	135.27	83414.75
1912....	289	29629	21832	3459267.00	116.75	236614.55
1911....	193	25904	18485	2067962.00	79.83	67703.01
1910....	98	9426	7053	841390.00	89.26	138266.69
1909....	119	9087	7793	635598.00	70.00	87809.36

Arbeidstidens forkortelse:

	Antal overens- komster	Antal arbei- dere	Derav medlem- mer	Arbeidsforkortelse timer pr. uke	
				ialt	pr. arb.
Uten stans.....	81	9616	8279	29677	3.08
Med stans.....	34	2231	1880	7098	3.18
ialt 1913.....	115	11847	10159	36775	3.10
1912.....	123	11963	7670	26042 ^{1/2}	2.18
1911.....	111	19795	13474	33 ^{7/11}	1.70
1910.....	28	1468	1137	4476 ^{1/2}	3.05
1909.....	35	2511	2052	8350	3.33

De lønsbevægelser, som har medført arbeidsstans, viser som man ser noget bedre resultat i gjennemsnit baade hvad lønssstigning

og arbejdstidsforkortelse angaar end de, der er ordnet ved forhandlingene alene.

Herav gaar det dog ikke an at trække nogen bestemt slutning, forholdene er sterkt varierende fra aar til andet, idet rent tilfældige faktorer spiller ind og øver en avgjørende indflydelse paa tallenes indbyrdes stilling.

Feriespørrsmaalet er kun gjort til gjenstand for undersøkelser de 3 sidste aar. I sammenlignende tal er forholdet saaledes:

Ferier med fuld løn:

	Antal overenskomster	Antal arbejdere	Antal medlemmer	Feri dage pr. aar	
				ialt	pr. arbejder
1913	38	4339	4167	31088	7.16
1912	36	2340	1800	14303	6.11
1911	14	1350	819	7264	5.38

Det er en sterk og glædelig vekst i denne sak, som vi haaber vil fortsætte. At tallene denne gang er fordoblet skyldes typografernes lønsbevægelse, der omfattet hele landet.

For nærmere at kunne faa frem konflikternes aarsak, karakter og resultat, hitsættes nedenstaaende uddrag. Ogsaa iaar skyldes kravet om at faa oprettet overenskomst de *fleste* konflikter, mens kravet om at faa fornyet overenskomster har medført de drøieste og dyreste konflikter.

At 15 konflikter ikke har ført til et antageligt resultat er et alvorligt varsko. Saa høit har aldrig dette tal været før. Av tallene vil man se, at det ikke er konflikternes størrelse eller økonomiske betydning, som er aarsaken.

Konflikternes aarsak:

Aarsak	Antal konflikter	Antal arbejdere	Derav medlemmer	Tapte arbejdsdage	Utbetalt understøttelse kr.	Herav av Landsorganisationen kr.
Krav om overenskomst	44	2328	1934	50,778	55,541.70	30,005.70
Fornyelse av overenskomst	27	1990	1840	52,764	67,835.41	40,506.36
Konflikt i andre fag	16	360	360	5,656	7,259.19	3,225.00
Foreningsret, avskedigelser m. v.	8	171	156	11,625	18,878.76	11,542.00
Forsøk paa lønsnedslag	4	92	92	1,303	1,294.74	453.00
Ialt	99	4941	4382	122,126	150,809.80	85,732.06

Konflikternes karakter :

Karakter	Antal konflikter	Antal arbeidere	Derav medlemmer	Tapte arbeidsdage	Utbetalt understøttelse kr.	Herav av Landsorganisationen kr.
Streik	73	4044	3574	92,755	105,543.49	55,524.56
Sympatistreik	16	427	402	6,250	7,941.69	3,869.00
Lockout	10	470	406	23,121	37,321.62	25,600.00
Andre	—	—	—	—	—	738.50
Ialt	99	4941	4382	122,126	150,809.80	85,732.06

Konflikter avsluttet paa følgende basis :

Avslutningsbasis	Antal konflikter	Antal arbeidere	Derav medlemmer	Tapte arbeidsdage	Utbetalt understøttelse kr.	Herav av Landsorganisationen kr.
Konflikter avsluttet med overenskomst	65	3384	3022	68,766	83,414.75	50,124.86
Konflikter avsluttet uten overenskomst	23	1182	1057	32,728	40,838.51	18,414.70
Konflikter som paagik ved aarets utgang	11	375	303	20,632	26,556.54	17,192.50
Ialt	99	4941	4382	122,126	150,809.80	85,732.06

Konflikternes resultat :

Resultat	Antal konflikter	Antal arbeidere	Derav medlemmer	Tapte arbeidsdage	Utbetalt understøttelse kr.	Herav av Landsorganisationen kr.
Arbeidernes fordringer i det væsentligste gjennomført	73	3636	3214	71,736	87,594.94	50,761.86
Intet væsentligopnaad	15	930	865	29,758	36,658.32	17,777.70
Paagik ved aarets utgang	11	375	303	20,632	26,556.54	17,192.50
Ialt	99	4941	4382	122,126	150,809.80	85,732.06

Fra 1912 paagik 6 konflikter, omfattende 56 arbeidere, hvorav 41 organiserte.

Av de oprettede 197 overenskomster indeholder 137, omfattende 14,449 arbeidere, hvorav 13,457 medlemmer bestemmelser om forhandlinger og voldgift og 114 omfattende 12,174 arbeidere, hvorav 11,256 medlemmer «almindelige bestemmelser».

Foruten de i tabellerne III og IV omhandlede oprettede overenskomster og arbeidsstansninger har der i aarets løp været behandlet nedenstaaende saker vedrørende konflikter og lønsbevægelser.

d. Avsluttet uten overenskomst, bortfaldt eller utsat.

Arbeidsmandsforbundet:

1. *Salterød smelteverk pr. Arendal.* Godkjendt krav om arbeidsnedleggelse i anledning uberettiget avskedelse av 4 mand hvori blandt foreningens formand, omfatter 30 mand hvorav 23 organiserte. Opsigelserne tokes tilbake, saken ordnedes ved forhandling.
2. *Hovdenaks stole og møbelfabrik.* Godkjendt lønskrav omfatter 41 arbeidere hvorav 31 organiserte. Arbeidsgiveren bød 15 % lønsforhøielse som vedtokes. Ingen overenskomst.
3. *Vask og rengjøringskvindene paa Rjukan.* Opsat prisliste godkjendt til fremme eventuelt ved blokade paa steder hvor den ikke anerkjendes.
4. *Kristiania renholdsverk. Sjøppeltransporten.* Godkjendt lønskrav omfatter 26 arbeidere alle organiserte. Daglønnen der var kr. 3.50 og kr. 4.00 forhøiedes til kr. 5.00. Spørsmålet om overenskomst utsat indtil videre.
5. *Kristiania nye pudretfabrik.* Godkjendt arbeidsstans omfattende 11 arbeidere alle organisert, grundet uberettiget opsigelse av 3 arbeidere. Saken ordnedes ved forhandling idet bedriften tok opsigelsen av de 3 mand tilbake.

Baker og konditorforbundet:

6. *Martens bakeri Bergen.* Godkjendt krav om arbeidsstans grundet forsøk paa at omgaa bakerloven og overenskomsten, omfattet 25 arbeidere hvorav 23 organiserte. 3 mand var opsagt av bedriften i sakens anledning. Svendenes krav blev indrømmet og opsigelserne tat tilbake.

Havne- og transportarbeiderforbundet:

7. *Kristiania visergutkontor.* Godkjendt arbeidsstans omfatter 12 arbeidere, alle organisert, i anledning bedriften vilde gjøre arbeiderne økonomisk ansvarlige for brækage ved flytning. Forretningen frafaldt kravet.
8. *Sannesund losse- og stuerarbeidere.* Godkjendt krav om opsigelse av overenskomst omfattende 91 arbeidere, alle organiserte.

Kravet ikke fremmet idet arbeidsgiverne hævdet at overenskomsten er for sent opsagt.

9. *Pakhusarbeiderne Trondhjem.* Godkjendt lønskrav omfattende 150 arbeidere hvorav 100 organiserte. Ikke fremmet grundet forskjellige forhold.

Jern- og metalarbeidertorbundet.

10. *Kobberslagerne Kristiania.* Godkjendt lønskrav omfattende 14 arbeidere alle organisert.
Der opnaaedes lønstillæg fra 2 til 5 øre pr time, ved en bedrift arbeidsstans. Ingen overenskomst.
11. *Vognsmed og hovslagerfaget i Kristiania.* Godkjendt arbeidsstands omfattende cirka 200 mand hvorav 150 organiserte i anledning et arbeidsreglement som bedrifterne vilde paatvinge arbeiderne.
Reglementet blev tat tilbake.

Møbelsnekkerforbundet.

12. *Møbelsnekkerne Sandnæs.* Godkjendt lønskrav omfattende 10 arbeidere hvorav 8 organiserte.
Ikke fremmet.

Sag tomt- og høvleriarbeiderforbundet.

13. *Westye Egebergs trælattomt Kristiania.* Godkjendt lønskrav omfattende 20 arbeidere hvorav 15 organiserte. Ikke fremmet.
14. *Storgatens høvleri Kristiania.* Godkjendt opsigelse av overenskomst og fremme av lønskrav omfattende 14 arbeidere hvorav 12 organiserte.
Der opnaaddes en arbeidstidsforkortelse fra 59½ til 57 timer pr. uke og en lønsforhøielse der dækker arbeidstidsforkortelsen. Ingen overenskomst.

Skind og læderindustriarbeiderforbundet:

15. *Logarverne i Bergen.* Godkjendt lønskrav omfattende 55 arbeidere hvorav 35 organiserte. Efter en længere arbeidsstans opprettedes ved de 4 største bedrifter spesielle arbeidsavtaler mellem arbeiderne og bedriften. Mindstelønnen hævdes gjennomgaaende fra kr. 21—24 til 24—25. Personlige lønstillæg kr. 1. pr. uke. Arbeidstiden forkortedes fra 59 til 57 timer pr. uke.

Træarbeiderforbundet:

16. *Tømrerne og snekkerne i Molde.* Godkjendt lønskrav omfattende 38 arbeidere hvorav 32 organiserte. Ikke fremmet.
17. *Dunkebødkerne i Stavanger.* Godkjendt krav om opsigelse av overenskomst og fremme av lønskrav omfattende 37 arbeidere hvorav 35 organiserte. Ikke fremmet.

18. *Stok og paraplyarbeidere i Kristiania.* Godkjendt lønskrav omfattende 14 arbeidere hvorav 12 organiserte. Ikke fremmet.

Tilsammen 18 saker omfattende 788 arbeidere hvorav 630 organiserte.

e. *Godkjendte krav om gjennomførelse av eller opsigelse av overenskomster; ikke færdigbehandlet ved aarets utgang.*

<i>Arbeidsmandsforbundet.</i>		Antal arb.	Hvorav org.
1.	Myrens træsliperi, Skien, krav om overenskomst	50	35
2.	Birtevarre gruper, kjøerne, do.	40	34
3.	Fosgruppen i Dalsbygden do.	21	16
4.	Spjelkavik snøre, not og garnfabrik do.	74	69
5.	Bogens jernmalmsgruper, Ofoten, do.	160	101
6.	Porsgrunds porselænsfabrik, do.	132	96
7.	Den norske galoge- og gummifabrik, Mjøndalen, overenskomst opsagt av arbeiderne	130	80
8.	Fyrstikindustrien, 4 fabrikker, overenskomst opsagt av arbeiderne	1035	483
9.	Falkum lys- og sæpefabrik, Skien, krav om overenskomst	10	9
10.	Hofsfos papirfabrik, krav om overenskomst . .	30	26
11.	Larvik murarbeidere, overenskomst opsagt av arbeiderne	14	14
12.	Bergens glasværk, overenskomst opsagt av arb.	53	41
13.	Fredrikstad forenede teglverker, do.	197	84
14.	Stavanger murarbeidere do.	74	74
15.	Odda nye karbidfabrik, krav om overenskomst	80	71
16.	Kristiania renholdsverk, do.	28	26
17.	Lysaker. Mustads smørfabrik, overenskomst opsagt av arbeiderne	51	48
18.	Odda og Tysse, murarbeiderne, do.	15	15
19.	Sandefjord, murarbeiderne do.	35	35
Tilsammen . .		2229	1357

Baker- og konditorforbundet.

20.	Bakerne, Haugesund, overenskomst opsagt av arb.	32	26
21.	Bakerne, Kristiansund N., do.	47	44
22.	Bakerne, Fredrikshald, do.	25	19
23.	Bakerne, Modum, do.	13	11
24.	Bakerne, Porsgrund, do.	16	13
25.	Bakerne, Molde, do.	13	13
Tilsammen . .		146	126

<i>Havne- og transportarbeiderforbundet.</i>		Antal arb.	Hvorav org.
26.	Aalesunds bryggearbeidere, krav om overensk.	50	35
27.	Sannesunds losse- og stuerarbeidere, overens- komst opsagt av arbeiderne	95	95
28.	Trondhjems dampskibs- og kaiarbeidere, do.	190	190
Tilsammen . .		335	320

<i>Jern- og metalarbeiderforbundet.</i>			
29.	Bosmo gruper, krav om overenskomst	19	14
30.	Ofotens malmfelter, Bogen, do.	34	24
31.	Bryn fyrstikfabrik, do.	9	7
32.	Karlsons cykkelfabr., Moss do.	28	28
33.	Kristiania elektriske sporveisselskap, repara- tørerne, krav om overenskomst	47	33
Tilsammen . .		137	106

<i>Malerforbundet.</i>			
34.	Malerne, Kristiansand S., overenskomst opsagt av arbeiderne	41	38
35.	Malerne, Vestfjorddalen, do.	50	47
36.	Malerne, Notodden, do.	15	13
37.	Malerne, Skien, do.	35	33
38.	Malerne, Haugesund, krav om overenskomst. .	24	18
Tilsammen . .		165	149

<i>Matros- og fyrbøterunion.</i>			
39.	Sjømænd ved Nordlandske dampskibsselskaper, krav om overenskomst	130	100
40.	Sjømænd ved Bergens rederiforenings skibe, krav om overenskomst	—	—
Tilsammen . .		130	100

<i>Murerforbundet.</i>			
41.	Murere, Stavanger, overenskomst opsagt av arb.	95	95
42.	Murere, Sandefjord, do.	25	25
43.	Murere, Kristiansund N. do.	30	30
44.	Murarbeidere, Kristiansund N. do.	30	30
45.	Murere, Sarpsborg, do.	29	29
46.	Murere, Fredrikstad, do.	24	24
47.	Murere, Larvik do.	26	26
Tilsammen . .		259	259

		Antal arb.	Hvorav org.
<i>Møbelindustriarbeiderforbundet.</i>			
48.	Møbelsnekkere, Kristiansand S., overenskomst opsagt av arbeiderne	22	22
49.	Piano- og orgelarbeiderne i Kristiania, do.	110	96
50.	Møbelsnekkerne, Sandefjord do.	25	25
51.	Kurvmakerne, Kristiania do.	70	65
	Tilsammen	227	208

<i>Sag-, tomt- og høvleriarbeiderforbundet.</i>			
52.	Enge bruk, Valsøfjord, overenskomst opsagt av arbeiderne	55	48

<i>Skotøiarbeiderforbundet.</i>			
53.	Skofabrikarbeidere, Drammen, krav om overenskomst	200	130
54.	Haandskomakerne, Gjøvik, overenskomst opsagt fra arbeiderne.	14	9
55.	Haandskomakerne, Kristiansand S. do.	30	23
	Tilsammen	244	162

<i>Skrædderforbundet.</i>			
56.	Skrædderne, Sarpsborg, overenskomst opsagt av arbeiderne	15	15
57.	Skrædderne, Arendal, do.	30	30
58.	Skrædderne, Kristiansand S., do.	28	28
	Tilsammen	73	73

<i>Slakter- og pøsemakerforbundet.</i>			
59.	Pøsemakerne, Skien, krav om overenskomst.	11	11

<i>Tobaksarbeiderforbundet.</i>			
60.	Cigararbeiderne i Kristiania, overenskomst opsagt av arbeiderne	430	403

<i>Trøarbeiderforbundet.</i>			
61.	Tømrere og snekkere, Harstad, krav om overenskomst	40	26
62.	Tømrere og snekkere, Aalesund, overenskomst opsagt av arbeiderne	40	35
63.	Tømrere og snekkere, Hammerfest, do.	60	40
64.	Hjulmakerne, Kristiania, krav om overenskomst	33	28
65.	Trøarbeidere, Arendal, overenskomst opsagt av arbeiderne	14	7
	Tilsammen	187	136
	lalt	4628	3458

Sammenlignet med tidligere aar stiller ikke færdigbehandlede lønsbevægelser sig saaledes ved hvert aars utgang.

Aar	Antal bevægelser	Antal arbejdere	Antal organiserte
1913	65	4628	3458
1912	55	7042	6124
1911	53	11431	9366
1910	39	16249	12619

Antallet av lønsbevægelser er betydeligt *større* men antallet arbejdere betydeligt *mindre* end før.

Det er de mange smaa arbeidergrupper som fremmer sine krav og tallene gir et tydeligt billede av den aktivitet som utvikles av organisationen som helhet.

Tabel I. Bestaaende overenskomster pr. 31. december 1913,

Nr.	Bedriftsgrupper	Arbejdsmandsforbundet		Baker- og konditorforbundet		Bokbinderforbundet		Centralforening for boktrykkere		Formerforbundet		Guldsmedarbejderforbundet	
		antal		antal		antal		antal		antal		antal	
		tariffer	arbejdere	tariffer	arbejdere	tariffer	arbejdere	tariffer	arbejdere	tariffer	arbejdere	tariffer	arbejdere
1	Anlægsarbejde m. v.	22	4380	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	Bakerier og konditorier	1	10	33	1513	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Bergverker	24	4287	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Blikkenslagerverksteder	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Bokbinderier	—	—	—	—	6	850	—	—	—	—	—	—
6	Boktrykkerier og litografiske anstalter	—	—	—	—	—	—	1	2559	—	—	—	—
7	Bryggerier, brænderier m. v.	8	357	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Bødkerwerksteder	1	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Elektrokemiske og kemiske industrier	21	2212	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Fyrstikfabrikker	4	1035	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Gas- og elektricitetsverk	3	350	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Glas-, sten- og teglindustri	12	961	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Guldsmedverksteder	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	846
14	Havne- og transportarbejdere	21	1452	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Hermetikfabrikker	7	1817	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Malerverksteder	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Mekaniske verksteder	7	750	—	—	—	—	—	14	1222	—	—	—
18	Murerfaget	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
19	Murmestre, murarb.	15	621	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Møbelsnekkerwerksteder	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Mølleindustri	2	92	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Rørlæggerwerksteder	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Sagbruk og høvlerier	5	240	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Sjøfart	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Skind- og læderindustri	2	121	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Skogdrift	1	64	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Skotøiindustri	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Skrædderfaget	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Slagtere og pølsemake	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
30	Smedewerksteder	4	704	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
31	Smør- og melkefabrikker	4	704	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
32	Snekere og tømmere	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
33	Stenhuggerfaget	1	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
34	Tekstilindustri	14	2767	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Tobaksindustri	1	53	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
36	Træmasse-, papir- og celluloseindustri	64	7749	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
37	Trævarefabrikker	4	94	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tilsammen ..		244	30182	33	1513	6	850	1	2559	14	1222	3	846
1912 ..		214	25815	32	1405	6	650	48	2730	14	1222	3	846

ordnet efter bedriftsgrupper og organisationer.

(Forts. næste side.)

Havne- og transportarb.forb.		Jern- og metalarb.forbundet		Kjøre- og lagerarb.forbundet		Litografisk forbund		Malerforbundet		Matros og fyrbøterunion		Murerforbundet		Møbelindustriarb.forbundet		Sadelmaker- og tapseiserforb.		Sag-, tomt- og høvlerarb.forb.		Skind- og læderind.arb.forb.		Nr.
antal		antal		antal		antal		antal		antal		antal		antal		antal		antal		antal		
tariffer	arbejdere	tariffer	arbejdere	tariffer	arbejdere	tariffer	arbejdere	tariffer	arbejdere	tariffer	arbejdere	tariffer	arbejdere	tariffer	arbejdere	tariffer	arbejdere	tariffer	arbejdere	tariffer	arbejdere	
—	—	1	200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	6	405	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
—	—	10	364	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	35
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	36
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37
20	1896	98	15300	10	180	2	575	21	1527	17	3235	32	1260	32	1160	2	108	32	3183	10	319	
18	1387	91	15156	—	—	2	575	17	1417	13	2864	30	1141	32	1087	2	108	22	2802	9	220	

(Tabel I. Fortsættelse).

Nr.	Skog- og jordbrugsarb. forb.		Skovarbeiderforbundet		Skrædderforbundet		Slagter- og pølse-makerforbundet		Sporvejsforbundet		Skenhuggerforbundet		Tobaksarbeiderforbundet		Trikøtøgarb. forbundet		Træarbeiderforbundet		Enkeltstående foreninger		Tilsammen	
	tariffer	antal	tariffer	antal	tariffer	antal	tariffer	antal	tariffer	antal	tariffer	antal	tariffer	antal	tariffer	antal	tariffer	antal	tariffer	antal	tariffer	antal
	arbejdere		arbejdere		arbejdere		arbejdere		arbejdere		arbejdere		arbejdere		arbejdere		arbejdere		arbejdere		arbejdere	
1																	2	108			25	4688
2																					34	1523
3																	1	30			32	4731
4																					10	364
5																					6	850
6																					3	3134
7																			1	757	9	1114
8																	9	356			11	380
9																4	52			36	3023	
10																				4	1035	
11																				4	397	
12																				12	961	
13																				3	846	
14									4	631										52	4143	
15																				7	1817	
16																				20	1489	
17																	1	1000			76	15603
18																			1	28	26	1211
19																				18	677	
20																				30	1088	
21																				2	92	
22																				3	287	
23																	1	40			39	3461
24																				15	3228	
25																				14	548	
26	3	260																		4	324	
27			31	2801																31	2801	
28					20	913														20	913	
29							13	307												13	307	
30																				6	297	
31																				4	704	
32																	33	2680			33	2680
33									11	1820										12	1880	
34													6	467				3	168	23	3403	
35												5	1262							6	1315	
36																	2	73			80	8239
37																12	464	4	130	21	710	
	3	260	31	2801	20	913	13	307	4	631	11	1820	5	1262	6	467	65	4803	9	1083	744	80262
			32	2744	19	907	13	312	3	578	10	1849	5	1142	5	187	57	4667	8	1076	705	72887

Tabel II.

Tarifoverenskomsternes utløpstid.

Maaned	1914		1915		1916		1917		1918		1919		Ubestemt utløpstid		Tilsammen	
	Tariffer	Arbejdere	Tariffer	Arbejdere	Tariffer	Arbejdere	Tariffer	Arbejdere	Tariffer	Arbejdere	Tariffer	Arbejdere	Tariffer	Arbejdere	Tariffer	Arbejdere
Januar	23	2213	9	1018	17	3713	3	541	2	109	—	—	—	—	—	—
Februar	3	264	2	209	2	87	1	55	—	—	—	—	—	—	—	—
Mars	6	165	8	892	73	17637	4	1074	—	—	1	2559	—	—	—	—
April	50	1931	58	6929	28	3428	3	219	3	241	—	—	—	—	—	—
Mai	42	1722	35	1693	22	2193	4	1188	—	—	—	—	—	—	—	—
Juni	30	1485	16	2141	6	828	4	540	—	—	—	—	—	—	—	—
Juli	14	406	20	3347	19	2603	8	1385	—	—	—	—	—	—	—	—
August	11	237	10	506	2	50	2	26	—	—	—	—	—	—	—	—
September	17	542	10	507	107	10775	1	10	—	—	1	600	—	—	—	—
Oktober	15	538	2	38	—	—	1	832	—	—	—	—	—	—	—	—
November	7	401	1	12	2	213	—	—	1	32	—	—	—	—	—	—
December	4	165	4	88	3	157	2	240	—	—	—	—	—	—	—	—
Ubestemt utløpstid	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25	1478	—	—
Tilsammen	222	10069	175	17380	281	41684	33	6110	6	382	2	3159	25	1478	744	80262

Tabel III.

Tarifoverenskomster

Løpe-nr.	Organisation, sted og bedrift	Antal arb.		Løn tidligere	Lønsforbedringer opnaadd ved			
		ialt	derav medlemmer		mindsteløn efter overenskomst	almindelig lønstillæg	tillæg i aktordpriser	lønsforb. anslaaet til ialt pr. aar kr.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	Arbejdsmandsmandsforbundet.			kr. eller øre	kr. eller øre		pct.	
1	Vestfos cellulosefabrik	102	102	4,50 - 3,00	5,00—3,25	—	5-25	14897
2	Vestfos papirfabrik	52	36	4,00—2,50	4,25—3,80	—	—	2670
3	Trondhjem. A/s Vestl. petroleumsk.	13	10	40—38½	46 - 41	6- 2½	—	1785
4	Kristiania. Skorstensteierne	24	17	30,00—26,00	30,00—28,00	1,00	—	1200
5	Sulitjelmabanens ombygning	150	100	3,50	4,00	0,50	—	22500
6	Trondhjems dampvaskeri	50	44	—	20,00	2,00	—	3750
7	A/s Meraker elektriske kraft- og smelteverk	90	64	44—35	59—40	—	—	10507
8	Notodden salpeterfabrikker	250	210	48—40	56—45	8—5	—	37856
9	Statens jernbaneanlæg og betæsningsanlæg	1600	1590	32	45—40	—	—	188800
10	Høitorp og Trøgstad befæstningsanl.	101	81	32	45—40	—	—	12200
11	Saupsborg. Hafslund carbidfabrik	150	135	60—35	64—40	4—3	5	10687
12	Kristiania. Kularbeiderne	300	250	3,80	4,20	0,40	—	36000
13	Lillestrøm cellulosefabrik a/s	90	74	6,00—3,00	6,00—3,25	0,25	—	3782
14	Lillehammer. A/s Mesna træsliperi	23	17	3,89	4,35	—	—	2000
15	Øvre Lier. Sjaastad sågbruk	64	64	—	—	—	17	10850
16	Aasen. Nordenfjeldske sprængstof-aktieselskap	38	33	4,00—3,50	5,00—3,75	—	12	2850
17	Kristiania Kaffebrænderne	25	16	—	30,00—25,00	2,00	—	2500
18	Bøhnsdalens papirfabrik	114	138	40—30	45—32½	2½	10-20	6933
19	Bøhnsdalens cellulosefabr. „Victoria“	60		40—30	45—32½	5	10-20	10252
20	Fredrikshalds stuerkontor	69	69	65—45	80—50	—	10-20	10350
21	Bergen. Korkskjæernerne	14	12	50	55	5	5-10	3500
22	A/s Skjærdalens bruk	80	68	60—30	65 - 32½	—	10	2994
23	Enge bruks træsliperi	44	34	3,75—3,00	4,00—3,25	0,25	—	3600
24	Stenkjær. Byafossens træsliperi	35	29	3,20—3,00	3,60—3,25	0,25	17	6588
25	Kristiania. Nordisk tekstil aktieselskap Indigo	55	33	44—30	46—38	—	—	7060
26	Ringerike. A/s Kr.sands nikkelfabrik avd.	150	100	—	60—36	—	—	7500
27	Haugesund. Murmestre. Murarb.	23	23	50	60	10	—	6440
28	Bøgnælvens tømmerslættere	14	12	4,75—3,75	5,00—4,50	75—25	—	1050
29	Notodden. Murmestre. Murarb.	14	14	65	73	8	—	2856
30	Notoddens kommune. Anlægsarb.	59	59	52—45	70—65	—	—	15865
31	Kr.sund. Jord- og stenarbeidere	80	57	45	70—55	—	—	16200
32	A/s Trondhjems Preserving Co.	30	25	—	22,00—16,00	—	—	—
33	Askøen Bergens komm. stenbrud	70	45	—	3,70	—	—	—
34	A/s Vigsnes kobberverk	59	44	40—30	50—35	—	—	8907
35	Østborg kalkstensbrud	55	39	4,50—3,00	55—40	—	—	7500
36	Larvik. Murarbejderne	14	14	50	55	5	—	1960
37	Sandnes jernvarefabrik	14	12	—	40—35	—	—	1050
38	Langøens kalkstensbrud	80	50	3,75	4,00	0,25	—	6000
39	Trondhjems ingeniør- og havnevæsen	100	70	5,00—3,50	5,50—4,25	50	—	15000
40	Melkefabr Kap, Hamar, Sannesund og Holmestrand (2 overensk.)	636	403	43—28	50—32	—	—	57876
41	Hommelvik. Lewis Millers trælast-tomt.	25	23	3,80—3,00	4,00—3,25	0,25	10	1875

oprettet i 1913.

Arbejdstid pr. uke			Tillæg for overtid, nat- og helligdagsarbejde		Indeholder overensk.				Anmerkninger		
tidligere timer	efter overensk. timer	Forkortelsen utgjør ialt timer pr. uke	tidligere	efter overensk.	Ferieantidage	bestam. om voldgift	timeløn garrant. i skk.	s. m. bestemmelser		Var der tidligere overenskomst	Var der arbeidsstans?
			pct.	pct.							
56—72	56—72	—	—	25—50—100	—	ja	—	ja	nei	nei	
60—72	60—72	—	25—50—100	25—50—100	—	ja	—	ja	nei	nei	
60	58	26	—	25—50—100	—	nei	—	nei	nei	nei	
54	54	—	—	—	—	ja	—	ja	nei	nei	
57	57	—	—	—	—	nei	—	ja	nei	nei	
57	57	—	—	25—50—100	7	nei	—	nei	nei	nei	Tillæg straks kr. 1.50, 1/4 14 yderligere kr. 0.50. Kvinders ukeløn 9—12 kr.
48—60	48—57	135	25—50—100	25—50—100	—	ja	—	ja	ja	nei	
59	56	1200	25—50—100	25—50—100	—	ja	ja	ja	ja	nei	Skiftarb. 8 timer
57	54	4800	—	25—50—100	—	ja	ja	nei	nei	nei	5 øre til. forhaandv. høifi- arb. og vinterhalvaaret
60	54	606	—	25—50—100	—	ja	ja	nei	nei	nei	Do.
55	55	—	25—50	25—50—100	3	ja	ja	ja	ja	ja	Skiftarb. 8 timer. Ferie for ovns- og møllearb.
60	59 1/2	150	—	25—50—100	—	ja	—	ja	ja	ja	
60—72	60—72	—	25—50—100	25—50—100	—	ja	ja	ja	ja	nei	
60	60	—	25—50	25—50—100	—	ja	—	ja	nei	ja	
60	60	—	—	25—50—100	—	ja	—	ja	ja	nei	Akkordtaif
—	54	—	ubestemt	25—50—100	—	ja	—	ja	nei	nei	Kvinder tidl. kr. 1.50—2.20 pr. dag, nu 1.80—2.50
57	54	75	—	25—50—100	—	ja	—	ja	nei	ja	
60—72	56-60-72	12	25—50—100	25—50—100	—	ja	—	ja	nei	nei	
56-60-72	56-60-72	—	25—50—100	25—50—100	—	ja	—	ja	nei	nei	
60	60	—	25 øre	30—70 øre	—	ja	—	ja	ja	ja	Høieste lønssats er for nattimer
—	—	—	100	100	—	nei	—	nei	ja	nei	
60—72	60—72	—	25—50—100	25—50—100	—	ja	—	ja	ja	nei	
60	60	—	—	25—50—100	—	nei	—	nei	nei	ja	
60	60	—	—	25—50—100	—	ja	—	ja	nei	ja	
54	54	—	—	25—50—100	—	ja	—	ja	nei	ja	
56	56	—	—	25—50—100	5	ja	ja	ja	nei	nei	Skiftarb. 8 timer. Mand- skapet i hytten (40) ferie
57	56	23	20—40	25—50—100	—	ja	nei	ja	ja	ja	Straks 57 øre, 1/1—1460 ø.
60	60	—	50—100	50—100	—	nei	—	nei	ja	nei	
57	51	84	50—100	50—100—150	—	ja	ja	nei	ja	ja	
57	46	590	—	50—100	—	nei	ja	nei	nei	nei	
57	54	240	—	50—100	—	nei	ja	nei	nei	ja	
60	57 1/2	75	—	30—50—100	—	nei	—	nei	nei	nei	Kvinder 9—12 kr.
—	52	—	—	25—50—100	—	nei	—	nei	nei	ja	
—	57	—	—	25—50—100	—	nei	ja	nei	nei	nei	
56	56	—	—	25—50—100	—	ja	ja	ja	nei	nei	
56	56	—	25—50—100	25—50—100	—	ja	ja	nei	ja	nei	
—	55 1/2	—	—	25—50—100	—	ja	ja	nei	ja	nei	
—	55 1/2	—	—	25—50—100	—	ja	—	ja	ja	nei	Kvinder 13 kr. pr. uke
7 1/2-46 1/2	57 1/2-46 1/2	—	25—50—100	25—50—100	—	nei	—	nei	nei	nei	
57	57	—	—	25—50—100	—	ja	—	ja	nei	nei	Kvinder tidl. 12—20 øre, nu 18—26 øre
60	57 1/2	62 1/2	—	25—50—100	—	ja	—	ja	ja	ja	

Tabel III.

Tarifoverenskomster

Løpe-nr.	Organisation, sted og bedrift	Antal arb.		Løn tidligere	Lønsforbedringer opnaad ved			
		ialt	derav medlemmer		mindsteløn efter overenskomst	almindelig lønstilleg	tillæg i aktordpriser	lønsforb. ansætt til ialt pr. aar kr.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
42	Aal—Ulefos bruks træsliperi	39	30	kr. eller øre 3,50—3,00	kr. eller øre 4,00—3,25	0,25	5 1/2	2980
43	Hommelvik. A/s Meraker bruk . . .	90	65	3,75—3,00	4,00—3,25	0,25	1 1/2-10	6750
44	Trondhjems brændevinnssamlag . . .	32	29	32,00—13,50	33,00—15,00	—	—	3200
45	Troudhjem. Jakob Halseths magasin	10	10	20,80—18,40	25,00	—	—	2406
46	Engene dynamitfabrik	134	105	48—33	52—40	4	20	10064
47	Fredrikshald. Haldens tændstikfabr.	147	62	—	—	—	—	—
	Tilsammen . . .	5468	4517	—	—	—	—	591590
	Baker- og konditorforbundet.			pr. uke kr.	pr. uke kr.	kr.		
48	Notodden. Bakerier og konditorier	15	15	30—26	40—28	5	—	3750
49	Rjukan. Do.	14	13	—	43—30	—	—	1400
50	Kopervik. Do.	15	15	25—20	27—21	2	—	1500
51	Sandetjord. Do.	14	12	30—16	37—24	7	—	4900
52	Stavanger. Bakerier	78	71	32—21	35—23	2	—	15600
53	Do. Konditorerne	14	11	32—21	32—24	3	—	2100
54	Larvik. Bakerier og konditorier . .	20	18	30—22	35—24	4	—	4000
55	Kristiania. Bakerier	460	400	35—20	40—24	3—4	—	69000
56	Trondhjems. Bakerier og konditorier	127	120	26—20	32—24	4	—	25400
57	Skien. Do.	31	25	30—20	33—22	3	—	4650
58	Arendal. Do.	22	20	30—18	33—21	3	—	3300
59	Hønetos. Do.	13	12	35—23	40—24	2	—	1300
60	Kongsberg. Do.	15	13	35—21	40—24	3	—	2300
	Tilsammen . . .	838	745	—	—	—	—	139200
	Bokbinderforbundet.							
61	Kristiania. Bokbinderfaget	600	576	25—20	28—21	2	15-20	60000
	Centralforening for boktrykkere.							
62	Hele landet. Boktrykkerierne . . .	2559	2559	42—26—20	45,80—29—24	3,37	11,6	451008
	Formerforbundet.			pr. time øre	pr. time øre			
63	Tistedalen. Cathrineholms m. v. . .	20	20	35—29	37—31	2	—	1110
	Havne- og transportarbejderforbundet			kr. eller øre	kr. eller øre			
64	Kristiania. Lossearbejderne	180	180	—	—	—	30-50	75600
65	Aalesund. Tranarbejderne	35	35	3,00	3,50	0,50	—	5250
66	Kristiania. Bryggearb (2 overensk.)	170	170	—	—	—	20	34000
67	Fredrikstad. Stuerarbejderne . . .	170	170	50	60	10	10-15	51000
68	Aalesund. Bryggearbejderne	300	270	27—15	42—22 1/2	—	20	112500
	Tilsammen . . .	855	825	—	—	—	—	278350

Tabel III.

Tarifoverenskomster

Løpe-nr.	Organisation, sted og bedrift	Antal arb.		Løn tidligere	Lønsforbedring opnaad ved			
		ialt	derav medlemmer		Mindsteløn efter overenskomst	almindelig lønstillæg	tilæg i akkordløser	lønsfor. anslaaet til ialt pr. aar kr.
1	2	3		5	6	7	8	9
ern- og metalarbejderforbundet				pr. time øre	pr. time øre			
69	Haugesund Blik- og kobberslagerne.	9	3	40—32	60 40	10	—	2340
70	Notodden saltpeterfabrikker	155	129	48—40	51—43	6	—	26040
71	Trondbjem. Rørlæggerlaget	50	45	40	48	6	—	8100
72	Tistedalen. Katrineholm m. v.	32	12	35—29	37—31	2	—	1776
73	Elverum. Heramb's mek. verksted.	25	17	—	37—31	4—3	—	2775
74	Do. Jønna bruk	12	5	—	37—31	2	—	666
75	Fredrikshald. Blikkenslagerlaget.	12	12	—	55—40	—	—	—
76	Sarpsborg. Hafslund karbidfabrik	41	41	40—35	45—40	5	—	5842
77	Fredrikshald. Pettersens mek.verkst.	7	7	—	42—32	4	—	798
78	Engene dynamitfabrik	13	11	—	—	4—5	—	1755
79	Fredrikshald. Elektromontørerne	15	13	—	42—36	3	—	1248
80	Hommelvik. Meraker bruk	4	4	—	—	5	—	575
81	Lysaker. O. Mustad & søns øksefabr.	28	26	35	50—40	—	5-20	—
82	Odda cyanemidfabrik. Maskinisterne.	9	9	175 pr. mnd	190 pr. mnd	15	—	1620
	Tilsammen	412	334	—	—	—	—	53535
Kjøre- og lagerarbejderforbundet.				pr. uke kr.	pr. uke kr.			
83	Kristiania. Arbeidsvognmænd (2 overenskomster)	130	113	21,00	25,00—23,00	4,00	—	26000
84	Drammen. Kjøre- og lagerarb. 19 bedrifter 8 overenskomster	50	50	22,00	26,00—24,00	3,00	—	7500
	Tilsammen	180	163	—	—	—	—	33500
Malerforbundet				pr. time øre	pr. time øre			
85	Sandetjord. Malerlaget	15	13	50—40	60—53	10	—	4125
86	Kristiansund. Do.	20	20	42—30	50	15—10	—	7552
87	Aalesund. Do.	25	18	50	55	5	—	3375
88	Fredrikstad. Do.	34	24	50—40	60—55	15—10	—	11480
89	Fredrikshald. Do.	31	20	50	60—55	10	—	7552
90	Sarpsborg Do.	20	13	50—40	60—55	—	—	4830
	Tilsammen	145	108	—	—	—	—	38914

Tabel III.

Tarifoverenskomster

Løje-nr.	Organisation, sted og bedrift	Antal arb.		Løn tidligere	Lønsforbedring opnaad ved			
		Ialt	derav medlemmer		Mindsteløn efter overenskomst	almindelig lønstilleg	tilleg i akkordpriser	lønsforb. anslaaet til ialt pr. aar kr.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Matros- og fyrbøterunion.								
				pr. mnd. kr.	pr. mnd. kr.			
91	A/s Den norske Amerikalinje	174	150	—	77—72	10	—	20880
92	Fredrikstad. A/s „Glommen“	5	5	100—80	100—80	—	—	—
93	Trondhjem. A/s Selmørske rederi . . .	90	90	65—60	72—70	7	—	7560
94	Do. Bache & co	50	50	65—60	72—70	7	—	4200
95	Kristiania. I. B. Stang.	60	60	65—60	72—70	7	—	5040
	Tilsammen	379	355	—	—	—	—	37680
Murerforbundet.								
				pr. time øre	pr. time øre			
96	Kirkenes. Murmestres, murarb. . . .	16	16	55—50	65	—	—	4560
97	Do. Murmestres, murerne	19	19	75	75	—	—	—
98	Notodden. Murmestres, murerne . . .	13	13	75	83	8	—	2652
99	Kristiansand Do	8	8	65	75	10	—	2200
100	Lillehammer. Do	6	6	65—60	70	5	—	855
	Tilsammen	62	62	—	—	—	—	10267
Møbelindustriarbeiderforbundet.								
101	Stavanger. Møbelsnekkertaget	49	49	41	53	8	—	9996
102	Drammen. Do	40	35	42	47	6	—	6720
103	Tvedestrand. Do	12	12	30	44	8	—	2688
104	Kristiania. Billedskjærerne	26	20	55	65	10	—	6500
105	Haugesund. Møbelsnekkertaget . . .	26	26	37	48	5	—	3380
106	Kristiania. Olsen & Jørgensens org. tab	12	10	40	45	5	—	1710
	Tilsammen	165	152	—	—	—	—	30994
Sag-, tomt og høvleriarb. forbundet								
				kr.	kr.			
107	Elverum Dampsag og høvleri	40	37	4,00—2,00	4,50—2,50	—	7½	3000
108	Valsøtjørd. Enge bruk	48	36	2,75—2,25	3,75—2,75	—	—	3000
109	Trondhjem. A/s Jakob Digres sag- bruk og høvleri	112	103	4,50—2,50	4,80—3,00	—	5-25	9500
110	Trondhjem. Hens Dampsag og høvleri							
111	Kristiania. Mandalsgatens høv- leri (Fjeldhus tomt)	13	13	3,15	3,50	—	5-12½	2000
112	Kristiania. Henriksens kassefabr. . .	54	42	4,60—2,40	5,00—2,70	—	5-25	3600
113	Lillestrøm Vestye Egeberg & co.'s bruk	91	58	3,00	3,25	—	5-25	11000
114	Lillestrøm. Skedsmo Dampsag og høvleri	90	57	3,00	3,25	—	5-20	5500
115	Lillestrøm Dampsag og høvleri . . .	120	91	3,80—3,00	3,25	—	5-25	11000

oprettet i 1913. (Forts.)

Arbeidstid pr. uke			Tillæg for overtid, nat- og helligdagsarbeide		Inneholder overensk.					Anmerkninger	
tidligere timer	etter overensk. timer	Forkortelsen utgjør ialt timer pr. uke	tidligere	etter overensk.	Ferie ant. dage	bestemm. om voldgift	time løn garrant i akk.	alm. bestemm.	Var der tidligere overenskomst?		Var der arbeidsstans?
										10	
—	—	—	—	—	—	nei	—	ja	nei	nei	Till. efter 6 mnd. tjeneste. Kravet gjalt till. for overt.
—	—	—	—	40	—	ja	—	ja	ja	nei	
—	—	—	—	—	—	nei	—	nei	nei	nei	
—	—	—	—	—	—	nei	—	nei	nei	nei	
—	—	—	—	—	—	nei	—	nei	nei	nei	
			pct.	pct.							
57	57	—	25— 50—100	25— 50—100	—	ja	ja	nei	nei	ja	Murernesikret diatgodtgj fri reise til og fra stedet
57	57	—	25— 50—100	25— 50—100	—	ja	ja	nei	ja	nei	
57	51	78	50—100	50—100—150	—	ja	a	nei	ja	ja	
57	55	16	50—100	50—100	—	ja	ja	nei	ja	nei	
60	57	18	—	25— 50—100	—	ja	ja	nei	nei	nei	
—	—	112	—	—	—	—	—	—	—	—	Straks 72 øre, 1/3—14 75 øre
54	51	147	25—50	50—100	4	ja	—	nei	a	nei	Straks 50 øre, 1/3—15 53 øre
57	56	40	25—50	33—66—100	—	ja	ja	nei	ja	ja	
57	56	12	25—50	25—50	—	nei	ja	nei	ja	nei	
54	50	104	25—50	25—50	—	nei	ja	nei	ja	nei	
54	52	52	25—50	30—60—100	—	nei	ja	nei	ja	ja	
60	57	36	intet	25—50	—	nei	ja	nei	nei	nei	
—	—	391	—	—	—	—	—	—	—	—	
60	56	0	—	25—50—100	—	nei	—	nei	nei	nei	
60	59	8	—	25	—	nei	—	nei	nei	nei	
60	57 1/2	2)	—	25—50—100	—	a	—	ja	nei	nei	
57	57	—	25—50—100	25—50—100	—	ja	—	ja	ja	nei	
57	57	—	25—50—100	25—50—100	—	ja	—	ja	ja	nei	
60	57 1/2	227 1/2	25—50—100	25—50—100	—	ja	—	ja	ja	nei	
60	57 1/2	225	25—50—100	25—50—100	—	ja	—	ja	ja	nei	
60	57 1/2	300	25—50—100	25—50—100	—	a	—	ja	ja	nei	

Tabel III.

Tarifoverenskomster

Løpe-nr.	Organisation, sted og bedrift	Antal arb.		Løn tidligere	Lønsforbedringer opnaad ved				
		ialt	derav medlemmer		mindsteløn efter overenskomst	almindelig lønstillæg	tillæg i akkordpriser	lønsforb. anslaaet til ialt pr. aar kr.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	
116	Larvik. Fritsø sagbruk og Laugens dampsg.	155	101	kr. 3,00	kr. 3,25	—	5-25	8500	
117	Fredrikstad. A/s Walle eksport Co.	78	63	4,00—3,00	4,00—3,25	—	5-15	3500	
118	Do. Andr. H. Kiær & Co. Ltds bruk	370	284	3,50—3,00	3,75—3,25	—	5-25	17000	
119	Do. A/s Søren Wieses bruk	290	176	3,25—3,00	3,75—3,25	—	5-10	6000	
120	Do. A. Mathiesen & Co.s bruk	324	168	3,00	3,25	—	5-20	8000	
121	Do. Ludvig Wieses bruk	87	47	4,50—3,00	4,75—3,25	—	5-10	3000	
122	Do. A/s Fjeldskilens bruk	43	34	3,00	3,25	—	5-15	4000	
123	Fredrikshald. Saugbrukt. hølveri.	246	167	4,50—3,00	4,75—3,25	—	5-25	22000	
124	Skien. Bøle dampsg og hølveri	73	39	3,00	3,25	—	5-10	3500	
125	Stenkjær. Steinvikens dampsg.	40	34	3,50—3,00	4,00—3,25	—	2 1/2 15	2500	
126	A/s Stenkjær dampsg og hølveri	39	35	3,50—2,75	4,00—3,30	—	10-20	4000	
127	Orkedalsøren. Thamshavn bruk	188	133	3,70—2,90	4,30—3,50	—	7-20	12000	
128	Bangsund. Bangdalsbruket	93	65	4,00—2,00	4,75—2,25	—	3-20	4500	
129	Kristiania. A. Svenssons tøndefabrik	18	18	5,00—2,00	5,30—2,50	—	2 1/2	2800	
130	Levanger. Værdalsbruket	100	75	4,10—3,00	4,60—3,30	—	5-40	7500	
131	Værdalen. A/s Trones bruk	118	90	4,00—2,50	4,40—2,90	—	—	3000	
132	Kristiansand. Otterdals bruk	110	98	—	—	—	5-8	10000	
133	Fetsund. Tuen bruk	50	48	5,00—2,50	5,00—2,50	—	—	—	
Tilsammen . . .		2982	2112	—	—	—	—	170400	
Skind- og læderindustriarb forbundet.				kr. eller øre	kr. eller øre				
134	Skien og Porsgrund. Logarverne	15	12	23,00	25,00	2,00	—	1500	
135	Kr.a. A/s Viking rem- og paktfabr.	27	18	—	45—30	2,00	—	1512	
136	Do. Den norske remfabrik	71	46	—	42—32	3—5	—	8094	
137	Do. Brødr. Hallens handskefabrik, handskemakerne	30	30	27,00—19,00	27,00—19,00	—	—	—	
Tilsammen . . .		143	106	—	—	—	—	11106	
Skog- og jordbruksarbeiderforbundet.									
138	Ranum, Solør. Fløtningsarb.	60	33	4,00—2,00	4,75	—	—	13500	
139	Aasnes. Flisen elv. Fløtningsarb.	100	40	3,30—1,50	4,00—1,80	—	—	7500	
140	Ljørdalen. Trysil. Fløtningsarb.	100	33	4,00—2,00	5,50—3,00	—	—	22500	
Tilsammen . . .		260	106	—	—	—	—	43500	
Skotsarbeiderforbundet									
141	Sandnes. Haand- og fabrikkarb.	25	25	35—25	40—28	3—5	15	3000	
142	Stavanger. 4 skotabrikker	85	69	35—20	40—25	3	5	5200	
143	Haugesund. A/s Th. Hansens skotfabr.	10	10	20,00—14,00	40—33	—	—	—	
144	Drammen. Halmrast skotabrik	17	15	—	40—30	—	—	1200	
145	Bergen. Haandskomakertaget	85	80	35	40	5	9	7000	
146	Horten. Do.	20	18	20,00	22,00	2,00	9	1700	
147	Trondhjem. Do.	50	36	20,00	23,00	3,00	11	5280	
148	Kristiansund. Do.	33	33	18,00	20,00	2,00	9	2630	
149	Haugesund. Do.	27	17	20,00—18,00	45	—	—	5572	

oprettet i 1913. (Forts.)

Arbejdstid pr. uke			Tillæg for overtid, nat- og helligdagsarbejde		Indeholder overensk.				Var der tidligere overenskomst	Var der arbejdsstans?	Anmerkninger
tidligere timer	efter overensk. timer	Forkortelsen udgjør ialt timer pr. uke	tidligere	efter overensk.	Ferieant.dage	bestem. om voldgift	timeløn gæ. rant. i a.k.	alm. bestemmelser			
									10	11	12
58 1/2	57 1/2	155	25—50—100	25—50—100	—	ja	—	ja	ja	nei	
59	57 1/2	117	25—50—100	25—50—100	—	ja	—	ja	nei	nei	
58 1/2	57 1/2	370	25—50—100	25—50—100	—	ja	—	ja	ja	nei	
60	57 1/2	725	25—50—100	25—50—100	—	ja	—	ja	ja	nei	
58 1/2	57 1/2	324	25—50—100	25—50—100	—	ja	—	ja	ja	nei	
60	57 1/2	217 1/2	25—50—100	25—50—100	—	ja	—	ja	ja	nei	
58 1/2	57 1/2	43	25—50—100	25—50—100	—	ja	—	ja	ja	nei	
60	57 1/2	615	25—50—100	25—50—100	—	ja	—	ja	ja	nei	
60	57 1/2	182 1/2	—	25—50—100	—	ja	—	ja	nei	ja	
60	57 1/2	100	—	25—50—100	—	ja	—	ja	nei	ja	
59	59	—	—	50—100	—	nei	—	nei	nei	nei	
60	60	—	—	25—50—100	—	nei	—	ja	nei	nei	
58	57 1/2	46 1/2	25—50	25—50—100	—	ja	—	ja	ja	nei	
55	55	—	25—50—100	25—50—100	4	nei	ja	nei	ja	nei	
59	56	300	25—50	50—100	—	nei	—	nei	ja	nei	
56	56	—	25—50	50—100	—	nei	—	nei	nei	nei	
48	48	—	—	—	—	ja	—	nei	nei	ja	
58 1/2	58 1/2	—	—	25—50—100	—	nei	—	nei	nei	ja	Akkordtarif. Omlagt fra dagarbejde.
—	—	4436	—	—	—	—	—	—	—	—	
57 1/2	57	7 1/2	25—50	50—100	—	ja	—	ja	ja	nei	Hj.arb. 18—22 kr., tidligere intet
59	56	81	25	25—50—100	3	nei	—	nei	nei	nei	Lønstillæg straks 2—4 øre, yderligere 1 øre 1/7 14
59	57	142	25—50	25—50—100	—	ja	—	ja	nei	nei	Styktarif
54	48	180	25 øre	25 øre	8	nei	—	nei	ja	ja	
—	—	410 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	9	—	—	50	—	—	—	—	nei	nei	Sæsonen regnet 6 mndr.
—	9	—	—	—	—	—	—	—	nei	nei	Sæsonen regnet 6 mndr.
10	9	100	—	50	—	—	—	—	nei	nei	Sæsonen regnet 6 mndr.
—	—	100	—	—	—	—	—	—	—	—	
57	56	25	30	50	4	nei	—	nei	ja	nei	Tillæg 2 øre straks, 1/10 13, 1 øre, kvinder 19—23 øre
54	54	—	—	12—25 øre	—	ja	ja	ja	ja	nei	Kvinder 25—16 øre
54	54	—	30	25—50	—	ja	ja	nei	ja	nei	Kvinder 14—23 øre
57 1/2	56	27	—	25—50	—	ja	—	ja	nei	nei	
60	57	255	30	30	—	nei	ja	nei	ja	ja	
60	58	40	20	30	—	nei	—	nei	ja	nei	
57	57	—	25—50	35	—	ja	ja	nei	ja	nei	
57	57	—	40 øre	40 øre	—	nei	—	nei	ja	nei	
58	54	108	50	50	—	ja	—	nei	ja	ja	

Tabel III.

Tarifoverenskomster

Løje-nr.	Organisation, sted og bedrift	Antal arb.		Løn tidligere	Lønsforbedring opnaad ved			
		ialt	derav medlemmer		Mindsteløn efter øvørenskomst	almindelig lønstillæg	tillæg i akkordpriser	lønsforb. anslaaet til ialt pr. aar kr.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
150	Fredrikstad. Haandskomakerfaget	18	12	20,00	22,00	2,00	10	1500
151	Aalesund. Do.	33	33	19,00	23,00	2,40	12	3801
152	Skien. A/s Skiensjordens skotabr.	160	100	22,00—12,00	40—25	3,00	—	—
153	Do. A/sBakkens sko- og tøffeltabr.	40	27	22,00—12,00	23,00—13,00	1,00	—	—
	Tilsammen	603	475	—	—	—	—	36883
	Skrædderforbundet.			pr. uke kr.	pr. uke kr.			
154	Hønefos. Skrædderfaget.	17	17	20,00	24,00	4,00	20	3400
155	Skien. Do.	35	33	22,00	25,00	3,00	8½	5250
156	Kristiansund. Do.	40	40	18,00—15,00	—	4,00	20	8000
157	Notodden. Do.	20	20	24,00	24,00	—	8	3000
158	Kristiania. Do.	340	290	23,00	27,50	4,00	10	68000
159	Moss. Do.	16	9	20,00	22,00	2,00	20	1600
	Tilsammen	468	409	—	—	—	—	89250
	Slagter- og pølse-makerforbundet.							
160	Drammen. Slagterier og pølse-m.	10	8	22,00	25,00	3,00	—	1500
161	Hamar. Do.	14	11	24,00	27,00	3,00	—	2100
	Tilsammen	24	19	—	—	—	—	3600
	Sporveisforbundet.			pr. aar kr.	pr. aar kr.			
162	Trondhjem. Tr.hjems kommune	53	53	1500—1300	1800—1710	—	—	23850
	Stenhuggerforbundet			pr. time øre	pr. time øre			
163	Kristiania. Monumentstenhuggerier.	30	30	55	60	5	10	4237
164	Tønsberg. Do.	9	9	55	60	5	10	1271
165	Aasnes. Syversætres stenindustri	9	9	55—35	60—45	5	20	1271
166	Larvik. Monumentstenhuggerier	13	13	55	60	5	20	1836
	Tilsammen	61	61	—	—	—	—	8615
	Trikotagearbeiderskenes forbund.							
167	Drammens trikotagefabrikker.	280	170	—	—	—	2	—

oprettet i 1913. (Forts).

Arbeidstid pr. uke			Tillæg for overtid, nat- og helligdagsarbeide		Indeholder overensk.				Var der tidligere overenskomst?		Anmerkninger
tidligere timer	etter overensk. timer	Forkortelsen utgjør ialt timer pr. uke	tidligere	etter overensk.	Ferieant.dage	bestemm. om voldte.	timeløst. fgr-rant. i akk.	alm. bestemmelser	Var der tidligere overenskomst?	Var der arbeidsstans?	
10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
60	57	54	40 øre	20—30 %	—	ja	—	nei	ja	nei	Kvinder 22—13 øre, tidl. intet bestemt. Kvinder 11—16 kr.
58	57	33	50	50—100	—	nei	ja	nei	ja	ja	
57	54	480	25—50	25—50	—	ja	ja	ja	ja	ja	
57	54	120	25—50	25—50	—	ja	ja	ja	ja	nei	
—	—	1142	—	—	—	—	—	—	—	—	
10	10	—	øre pr. time	øre pr. time	—	nei	—	nei	nei	nei	Syersker 14 kr. Syersker 16 kr., tidligere 14 kr.
60	57	105	—	60	—	ja	ja	nei	ja	ja	
10	10	—	ubestemt	30	—	ja	—	nei	ja	ja	Syersker kr. 18 som før. Syersker 7—19 kr., tidligere 6—15 kr.
10	10	—	60	60	—	nei	—	nei	ja	nei	
10	9½	1020	30—60	30—70	—	ja	—	a	ja	nei	
11	10	—	50	50	—	nei	—	nei	nei	nei	
—	—	1125	—	—	—	—	—	—	—	—	
60	57	30	pct.	pct.	7	ja	—	nei	ja	nei	
60	56	56	25—50	50—100	7	ja	—	nei	nei	ja	
—	—	86	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	8¾	278	—	70 øre	14	ja	—	nei	nei	ja	Aarlige fridage 60, før 30 dage. Grundløn vognførere kr. 1350, konduktører 1260. Høieste løn efter 5 alderstill.
56½	56½	—	50	50—100	—	nei	—	ja	ja	nei	
56½	56½	—	50	50—100	—	nei	—	ja	ja	nei	
—	56½	—	—	50—100	—	nei	—	ja	nei	nei	
—	56½	—	—	50—100	—	nei	—	ja	nei	nei	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
54	54	—	—	25—100	—	nei	—	ja	nei	nei	Akkordtarif.

Tabel III.

Tarifoverenskomster

Løpe-nr.	Organisation, sted og bedrift	Antal arb.		Løn tidligere	Lønforbedring opnaad ved			
		ialt	derav medlemmer		Mindsteløn efter overenskomst	almindelig lønstillæg	tillæg i akkordløser	lønsfor. anslaaet til ialt pr. aar kr.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Træarbejderforbundet.				pr. time øre	pr. time øre			
168	Larvik. Tømr. og bygningssekkere	72	66	50	65	15	—	30240
169	Sandefjord. Do.	30	20	50	60	10	—	8250
170	Bergen. Bygningstømmerne	234	174	48	56	8	—	49280
171	Do. Bygningssnekkerne	85	65	46	56	10	—	24080
172	Notodden salpeterfabrikker	20	18	50	57	7	—	3920
173	Larviks Trævarefabrikker	9	9	50—45	57—52	7	—	1748
174	Haugesund. Tømr. og snekkere	50	46	48	60	12	—	16800
175	Kirkenæs, Våranger Do.	47	35	55	65	5—10	—	13160
176	Jømna Do.	40	26	—	42	3—5	—	5700
177	Kristiansund Do.	80	63	40	60	10—20	—	44400
178	Bergen. Trævarefabrikarb.	50	36	45—35	45	—	—	7000
179	Lillehammer. Bygningssnekkerne	27	23	38	42	3	—	3248
180	Elverum Do.	30	18	50—34	47	8	—	6720
181	Namsos. Do.	34	31	40	45	10	—	9860
182	Sandnes. Do.	34	23	50	60	5	—	4420
183	Eydehavn. Do.	50	10	50—45	65	15	—	25200
184	Notodden. Aarltos kraftanl. Træarb.	18	18	60—50	62 ^{1/2}	2 ^{1/2}	—	2520
185	Kristiansand. Otterdals trævarefabr.	9	7	50	55	5	8	1080
	Tilsammen	919	688	—	—	—	—	257626
Forgyldernes fagforening.								
186	Kristiania. Forgyldevsvendene	9	9	48—44	51—45	3	—	762
Korkskjærernes forening.								
187	Kristiania. Korkfabrikkerne	91	54	50	55	5	—	5700
	Alle organisationer tilsammen	17576	14678	—	—	—	—	2377440

Tabel IV.

Arbeidsstans-

Løpe-nr.	Organisation, sted og bedrift	Arbeidsstansningens årsak	Arbeidsstansningens karakter	Omf. antal arbeidere	
				ialt	derav medlemmer
1	2	3	4	5	6
Arbeidsmandsforbundet.					
1	Fredrikshalds stuerkontor	Krav om ny overenskomst	Streik . . .	69	69
2	Sandnes jernvarefabrik	Angrep paa foren.sretten	do.	11	11
3	Trølandsfos træsliperi	do.	Lockout . . .	60	56
4	Buviken. Pienes mølle.	Krav om overenskomst	Streik . . .	37	34
5	Sarpsborg. Hafslund karbidfabrik	Krav om ny overenskomst	Lockout . . .	150	135
6	Kristiania. Kaffebrønderne	Krav om overenskomst	Streik . . .	16	14
7	Bergens kommune. Stenarbeiderne	do.	Symp.streik . . .	70	45
8	Aal—Ulefos bruks træsliperi	do.	Streik . . .	39	30
9	Kristiansund. Jord- og stenarbeidere	do.	do.	80	57
10	Kristiania. Nord. tekstilaktieselsk. Indigo	do.	do.	55	33
11	Stenkjær. Byafossens træsliperi	do.	do.	35	29
12	Lillehammer. A/s Mesna træsliperi	do.	do.	23	17
13	Kristiania. Kularbeiderne	Krav om ny overenskomst	do.	250	250
14	Hommelvik. Lewis Millers trælattomt	do.	do.	25	23
15	Enge bruks træsliperi	Krav om overenskomst	do.	44	34
16	Notodden. Murmestre, murarbeidere	Krav om ny overenskomst	do.	14	14
17	Haugesund. Do.	do.	do.	23	23
18	Lysaker. O. Mustad & søns øksefabrik	Jern- og metalarb.streik	Symp.streik . . .	3	3
19	Hommelvik. A/s Meraker bruk	Krav om ny overenskomst	Streik . . .	115	90
20	Kristiansund. Bryggearbeiderne	Krav om overenskomst	do.	266	266
21	Do. Fosna canning Co.	do.	do.	52	32
22	Egersunds fayancefabrik	do.	do.	160	110
	Bidrag til 2 konflikter fra 1912	—	—	—	—
	Tilsammen	—	—	1587	1375
Bokbinderforbundet.					
23	Kristiania. Bokbinderfaget	Krav om ny overenskomst	Streik . . .	516	516
Centralforening for boktrykkere.					
24	Kristiania. S. M. Brydes trykkeri.	Krav om overenskomst	Streik . . .	17	17
25	Larvik. M. Andersens trykkeri	do.	do.	5	5
26	Kristiania. O. A. Malls trykkeri	do.	do.	3	3
27	Mosjøen. „Nordlands Folkeblad“	do.	do.	6	6
28	Mandal. „Samleren“ og „Lindesnæs“ tryk.	do.	do.	6	6
	Tilsammen	—	—	37	37
Formerberbundet.					
29	Stavanger elektrostaalverk, Jørpeland	Jernarbeiderstreik	Symp.streik . . .	2	2

ninger i 1913.

Arbejdsstansningen begyndte den	Arbejdsstansningen ophørte den	Varighed i løpende dage i 1913	Antal tapte arbejdsdage i 1913	Utbetalt understøttelse ialt i 1913 kr.	Herav bidrag fra landsorganisationen kr.	Konfliktens resultat og andre bemærkninger	Løpe-nr.
7	8	9	10	11	12	13	14
1—3	9—7	131	7980	11271,50	7784,00	Ny overenskomst	1
19—3	11—6	85	636	1123,00	990,00	Organisationsretten anerkjendt ved overenskomst.	2
26—3	10—11	230	8712	13975,00	9866,00	Hævet uten resultat	3
26—3	—	281	7260	10941,50	8093,00	Paagik ved aarets utgang	4
3—4	15—6	74	10158	16120,00	11858,00	Ny overenskomst	5
29—4	5—5	7	96	—	—	Overenskomst	6
20—5	9—6	21	648	789,00	686,00	do.	7
29—5	5—9	100	3996	5638,50	4142,00	do.	8
5—6	11—9	99	2460	3035,75	2037,00	do.	9
13—6	21—8	70	1506	2452,00	1519,00	do.	10
19—6	1—7	13	240	478,00	175,00	do.	11
21—6	10—7	20	198	277,00	49,00	do.	12
21—6	25—6	5	1000	—	—	Ny overenskomst	13
23—6	14—10	114	1614	3627,50	—	do.	14
23—6	28—6	6	176	—	—	Overenskomst	15
30—6	6—7	7	78	135,50	—	Ny overenskomst	16
1—8	8—8	8	161	—	—	do.	17
28—8	12—11	77	207	337,50	215,00	Jern- og metalarb. ny overenskomst	18
6—9	14—10	39	3630	5225,50	3872,00	Ny overenskomst	19
15—9	26—10	42	6606	10326,00	—	Ingen overensk. Nogen lønsforhøielse	20
19—11	—	43	1302	1686,22	589,00	Paagik ved aarets utgang	21
24—12	—	8	550	—	—	do.	22
—	—	—	59214	87439,47	52186,50	—	
13—9	23—9	11	4608	4090,00	1440,00	Ny overenskomst	23
29—3	4—6	68	443	948,00	—	Landtariffen undertegnet	24
1—4	30—6	91	296	326,50	—	Bedriften blev delvis nedlagt, er fremdeles blokert	25
16—5	17—12	216	196	304,00	—	Landtariffen undertegnet	26
9—6	7—9	91	336	336,00	—	Hævet som resultatløs	27
15—12	—	17	76	108,00	—	Paagik ved aarets utgang	28
—	—	—	1347	2022,50	—	—	
30—10	6—12	38	70	100,00	62,00	Ophævedes sammen med jernarb.	29

Tabel IV.

Løpe-nr.	Organisation, sted og bedrift	Arbeidsstansningens aarsak	Arbeidsstansningens karakter	Omf. antal arbeidere	
				ialt	derav medlemmer
1		3	4	5	6
Guldsmedarbeiderforbundet.					
30	Trondhjem. Guldsmedfaget	Tvist om overensk. forst	Lockout . .	12	12
Havne- og transportarbeiderforbundet.					
31	Aalesund. Tranarbeiderne	Krav om overenskomst .	Streik . . .	1	1
32	Sarpsborg. Hatslund karbidfabrik	Karbidarbeiderstreik . .	Symp.streik	22	22
33	Aalesund. Bryggearbeiderne	Krav om overenskomst .	Streik . . .	270	270
34	Fredrikstad. Kullosserne	do	Streik . . .	30	30
35	Kristiansund. Losse- og lastearbeiderne .	Bryggearbeiderstreik . .	Symp.streik	60	60
	Bidrag til en konflikt fra 1912	—	—	—	—
	Tilsammen . .	—	—	383	383
Jern- og metalarbeiderforbundet.					
36	Notodden. Tinfos jernverk	Træarbeiderstreik	Symp.streik	1	1
37	Lysaker. O. Mustad & søns øksefabrik . .	Tvist om forst. av overensk.	Streik . . .	21	21
38	Trondhjem. Rørlæggerfaget	Krav om ny overenskomst	Streik . . .	50	50
39	Sarpsborg. Hafslund karbidfabrik	do	Lockout . . .	41	41
40	Kr.ania Nord. tekstilaktieselskap Indigo	Tekstilarbeidernes streik.	Symp.streik	1	1
41	Lysaker. O. Mustad & søns øksefabrik . .	Krav om ny overenskomst	Streik . . .	28	26
42	Fredrikshald. Elektromontørerne	Krav om overenskomst .	do	12	10
43	Hommelvik. Meraker bruk	do	do	4	4
44	Kristiansund. Blikkenslagerne	Bryggearb. streik	Symp.streik	24	24
45	Kristiania. I. Olsens kobberslagerverksted	Krav om lønstillæg	Streik . . .	8	8
46	Fetsund. Fet jernvarefabrik a/s	Angrep paa toren.sretten	Lockout . .	29	24
47	Stavanger elektrostaalverk, Jørpeland . .	Lønsreduktion	Streik . . .	13	13
48	Kristiansund. Fosna canning Co.	Hørmetikarb. streik	Symp.streik	1	1
	Tilsammen . .	—	—	233	224
Kjøre- og lagerarbeiderforbundet.					
49	Kristiania. Arbeidsvognmænd	Krav om overenskomst .	Streik . . .	130	113
Malerforbundet.					
50	Kristiansund. Malerfaget	Krav om overenskomst .	Streik . . .	20	20
51	Aalesund. Do	Krav om ny overenskomst	do	25	18
52	Sarpsborg. Do	Krav om overenskomst .	do	20	13
53	Fredrikstad. Do	Krav om ny overenskomst	do	34	24
54	Fredrikshald. Do	do	do	31	27
	Tilsammen . .	—	—	130	102

ninger i 1913. (Forts.)

Arbeidsstansningen begyndte den	Arbeidsstansningen ophørte den	Varighet i løpende dage i 1913	Antal tapte arbejdsdage i 1913	Utbetalt understøttelse ialt i 1913 kr.	Herav bidrag fra landsorganisationen kr.	Konfliktens resultat og andre bemærkninger	Løpenr.
7	8	9	10	11	12	13	14
10— 5	19— 7	71	679	1283,25	686,00	Saken undergit voldgiftavgjørelse	30
22— 2	14— 3	21	21	24,00	21,00	Overenskomst	31
5— 4	14— 6	71	1372	824,00	924,00 ¹	Karbidarb. fik overensk.	32
20— 5	10— 6	22	2436	1451,00	647,50	Overenskomst	33
25— 8	—	129	4050	5087,50	3570,00	Paagik ved aarets utgang	34
30— 9	26—10	27	1620	2546,00	1505,00	Bryggearb. lønsforhøielse	35
—	—	—	—	—	427,00		
—	—	—	9499	9932,50	7094,50		
—	—	—	—	31,00	42,00 ²	Begyndte 16—7—12. Paagik ved aarets utgang. Streikende erh. andet arbeide	36
13— 1	9— 2	28	504	1021,46	—	Bilag ved forhandling	37
1— 4	20— 4	20	714	804,14	503,50	Ny overenskomst	38
3— 4	15— 6	74	1399	4238,24	2225,00	do.	39
2— 7	19— 8	49	42	84,00	—	Tekstilarb. fik overenskomst	40
28— 8	12—11	77	1840	1404,57	—	Ny overenskomst	41
5— 9	2—10	28	126	120,41	—	Overenskomst	42
6— 9	12—10	37	80	131,60	—	do.	43
30— 9	26—10	27	552	1280,00	—	Bryggearb. lønsforhøielse	44
1—10	17—12	78	510	960,14	—	Kravet indrømmet	45
29—10	23—11	26	384	451,71	—	Org.retten anerkjendt.. Arb gjenindtat	46
30— 10	6—12	38	348	611,92	—	Arb. gjenoptat paa tidl. tilbudte vilkaar	47
19—11	19—12	31	26	30,00	—	Hermetikarb. streik paagik ved aarets utg.	48
—	—	—	6525	11169,19	2770,50		
20— 8	24— 8	5	452	5,65	—	Overenskomst	49
19— 4	22— 4	4	54	—	—	Overenskomst	50
19— 4	22— 4	4	63	—	—	Ny overenskomst	51
21— 4	15— 6	56	540	—	—	Overenskomst	52
10— 5	16— 6	38	586	597,00	475,00	Ny overenskomst	53
14— 5	12— 6	30	534	429,31	364,00	do.	54
—	—	—	1777	1026,31	839,00		

¹ For meget erholdt streikeunderstøttelse kr. 343,00 er refundert i 1913. ² Beløpet er for 1912.

Tabel IV.

Arbeidsstans-

Løpe-nr.	Organisation, sted og bedrift	Arbeidsstansningens aarsak	Arbeidsstansningens karakter	Omf. antal arbeidere	
				ialt	derav medlemmer
1	2	3	4	5	6
Murerforbundet.					
55	Sarpsborg. Halslund karbidfabrik	Karbidarb. streik	sympatistreik	1	1
56	Kristiansund. Bygmester Havnæs	Sten- jord og cem. arb streik	Do.	3	3
57	Notodden. Murmestrene, murere	Krav om ny overensk.	Streik	13	13
58	Haugesund. Murere	Murarb streik	Sympatistr..	21	21
59	Kirkenæs. Murarb.	Krav om overensk.	Streik	16	16
60	Do. Murere	Murarb. streik	Sympatistr..	19	19
	Tilsammen	—	—	73	73
Møbeindustriarbeiderforbundet.					
61	Haugesund. Møbelsnekkerlaget	Krav om ny overensk.	Streik	26	26
62	Drammen. Do.	Do.	Streik	40	35
63	Risør. Do.	Krav om overensk	Streik	7	7
	Tilsammen	—	—	73	68
Sag-, tomt og hovleriarb. forbund.					
64	Fredrikshald stuerkontor	Stuerarb.streik	Sympatistr	1	1
65	Sarpsborg. Halslund karbidfabrik	Karbidarb streik	Sympatistr	3	3
66	Skien. Bøle dampsag og høvleri	Krav om overensk	Lockout	73	39
67	Stenkjær. Steinviken dampsag	Do.	Streik	40	34
68	Kristiansand. Otterdals bruk	Do.	Do.	110	98
69	Fetsund. Tuen bruk	Krav om gar. timel. iakkord	Lockout	50	50
70	Namdalen. Spillum bruk	Krav om enkeltmandskontr.	Do	28	22
	Tilsammen	—	—	305	247
Skind- og læderindustriarb forbundet.					
71	Kristiania. Br. Hallens hanskefabrik. Hanskemakerne	Krav om ny overensk.	Streik	30	30
72	Bergen. Logarverne	Krav om overensk	Do.	37	30
	Tilsammen	—	—	67	60
Skog- og jordbruksarbeiderforbundet.					
73	Melaasberget og Sørskogbygden. Fløtn.arb.	Krav om overensk.	Streik	90	90
74	Gjesaasen	Do.	Do.	75	75
75	Risberget, Elverum.	Do.	Do.	20	14
76	Hokaasen og Lundersæter	Do.	Do.	140	100
	Tilsammen	—	—	325	279

ninger i 1913. (Forts.)

Arbeidsstansningen begyndte den	Arbeidsstansningen ophørte den	Variighet i løpende dage i 1913	Antal tapte arbejdsdage i 1913	Utbetalt understøttelse ialt i 1913 kr.	Herav bidrag fra landsorganisationen kr.	Konfliktens resultat og andre bemærkninger	Løpe-nr.
7	8	9	10	11	12	13	14
3—4	4—6	63	54	116,00	56,00	Karbidarb. fik overenskomst	55
6—6	26—6	21	54	103,50	42,00	Blokade paagik ved aarets utgang	56
30—6	10—7	11	130	74,86	52,00	Ny overenskomst	57
1—8	9—8	9	168	113,19	42,00	Murarb. ny overenskomst	58
17—10	23—10	7	96	—	—	Overenskomst	59
17—10	23—10	7	114	—	—	Murarb. overenskomst	60
—	—	—	616	407,55	192,00	—	
1—9	—	122	479	750,00	240,00	Paagik ved aarets utg. Blokade av 2 mestre.	61
1—9	31—10	61	1005	1676,07	500,00	Ny overenskomst	62
15—12	—	17	105	202,32	—	Paagik ved aarets utgang	63
—	—	—	1589	2628,39	740,00	—	
1—3	28—3	28	21	30,00	21,00	Stuerarb. ny overenskomst	64
3—4	15—6	74	102	257,50	183,00	Karbidarb. ny overensk.	65
26—4	19—5	24	714	579,00	512,00	Overenskomst	66
10-5 og 7-6	22-5 og 19-6	26	552	608,00	393,00	Do. arbeidet nedlagt 2 gange	67
11—11	25—11	15	1274	708,00	—	Do.	68
25—11	7—12	13	550	320,22	250,00	Overensk. med garantert dagløn	69
23—12	—	9	132	—	—	Paagik ved aarets utgang	70
—	—	—	3345	2502,72	1359,00	—	
1—9	16—11	77	4862	4987,56	3639,36	Ny overensk. 60 hanskesyersker blev ledige og fik understøttelse	71
4—11	6—12	33	1466	1524,40	1025,20	Personl. avt. om lønsforb. og fork. av arbeidst.	72
—	—	—	6328	6511,96	4664,56	—	
19—4	10—5	22	1620	699,00	675,00	Hævet som resultatløs	73
20—4	31—5	42	2822	1497,00	1452,50	Do.	74
21—4	27—5	37	420	98,00	91,00	Do.	75
4—5	30—6	58	3410	1815,00	1765,00	Do.	76
—	—	—	8272	4109,00	3983,50	—	

Tabel IV.

Arbeidsstans-

Løpe-nr.	Organisation, sted og bedrift	Arbeidsstansningens aarsak	Arbeidsstansningens karakter	Omf. antal arbeidere	
				i alt	derav medlemmer
1	2	3	4	5	6
Skotøiarbeiderforbundet.					
77	Bergen. Haandskomakerfaget	Krav om ny overensk . .	Streik . . .	85	80
78	Aalesund. Do.	Do.	Do.	33	33
79	Haugesund. Do.	Do.	Do.	27	17
80	Skien A/s Skiensfjordens skotfabrik	Do.	Do.	160	121
	Tilsammen . .	—	—	305	251
Skrædderforbundet.					
81	Kristiansund. Skræddertaget	Krav om ny overensk. . .	Streik . . .	26	26
82	Skien. Do.	Do.	Do.	35	33
83	Fredrikstad. Do.	Do.	Do.	37	34
	Tilsammen . .	—	—	98	93
Slagter- og pølsemakerforbundet.					
84	Hamar. Slagterier og pølsen.	Krav om overensk.	Streik . . .	11	11
Sporveisforbundet.					
85	Trondhjem. Trondhjems kommune	Krav om overensk.	Streik . . .	53	53
Stenhuggerforbundet.					
86	Bergen. Stenhuggerne	Forsøk paa lønsreduktion.	Lockout . .	25	25
87	Idefjord. Stenhuggerierne.	Smedestreik	Sympatistr. .	190	190
88	Kristiansund. Bygm. Havnæs	Sten- jord og cem.arb.streik	Do.	8	8
	Tilsammen . .	—	—	223	223
Træarbeiderforbundet.					
89	Kristiania. Benneters fabrik	Tvist om arbeidsforh. . . .	Lockout . .	2	2
90	Kirkenes, Varanger. Tømr. og snekkere	Krav om overensk.	Streik . . .	47	35
91	Kristiansund. Do.	Krav om ny overensk. . . .	Do.	80	63
92	Elverums trævarefabrik	Krav om overensk.	Do.	1	1
93	Haugesund. Bødkerfaget	Do.	Do.	92	32
94	Sandnes. Tømr. og snekkere	Do.	Do.	1	1
95	Bergen. Trævarefabrikarb.	Do.	Do.	50	36
96	Lillehammer. Bygningssnekkene	Krav om ny overensk. . . .	Do.	27	23
97	Namsos. Tømr. og snekkere	Krav om overensk.	Do.	34	31
98	Kristiansund. Skibstømr.	Do.	Do.	40	32
99	Øydehavn. Tømr. og snekkere	Forsøk paa lønsreduktion.	Do.	4	4
	Tilsammen . .	—	—	378	260
Alle organisationer tilsammen.				4941	4382

ninger i 1913. (Forts.)

Arbejdsstansningen begyndte den	Arbejdsstansningen ophørte den	Varighed i løpende dage i 1913	Antal tapte arbejdsdage i 1913	Utbetalt understøttelse ialt i 1913 kr.	Herav bidrag fra landsorganisationen kr.	Konfliktens resultat og andre bemærkninger	Løpe-nr.
7	8	9	10	11	12	13	14
1—4	19—4	19	437	9,00	7,00	Ny overensk.	77
1—4	29—4	29	768	1369,66	815,50	De str. kom i arb. efterhvert	78
1—5	28—5	28	183	349,00	154,00	Do.	79
5—7	3—8	30	2500	2637,00	1774,50	Do.	80
—	—	—	3888	4364,66	2751,00		
19—3	8—4	21	840	319,00	144,00	Ny overenskomst.	81
1—4	7—4	7	280	—	—	Do.	82
3—5	—	242	6652	7720,00	4658,50	Streiken paagik ved aarets utgang.	83
—	—	—	7772	8039,00	4802,50		
1—12	3—12	3	26	—	—	Overenskomst	84
31—5	18—6	19	1007	555,00	224,00	Overenskomst	85
27—1	10—2	15	325	290,00	203,00	Saken undergit voldgitt.	86
29—5	6—6	9	1140	1235,50	—	Smedene tik lønsregulering	87
9—6	30—6	22	114	171,00	133,00	Blokaden paagaar fremdeles.	88
—	—	—	1579	1696,50	336,00		
15—1	22—2	39	68	64,20	—	Forholdet ordnet.	89
1—5	15—5	15	490	315,55	135,00	Overenskomst	90
1—5	4—5	4	240	—	—	Ny overenskomst.	91
2—5	9—5	8	8	3,60	—	Overenskomst	92
5—5	10—6	37	888	768,00	504,00	Hævet resultatløs	93
13—5	9—7	58	49	40,50	—	Overenskomst	94
26—5	1—6	7	230	114,40	35,00	Do.	95
26—5	27—5	1	23	—	—	Ny overenskomst.	96
30—5	5—7	37	865	791,80	522,00	Overenskomst	97
14—7	15—8	33	592	755,50	405,00	Ingen overenskomst. Nogen lønsforhøielse	98
27—8	27—9	32	80	72,60	—	Forholdene ordnet	99
—	—	—	3533	2926,15	1601,00		
—	—	—	122126	150809,80	85732,06		

Avdelings- og medlemsbevægelsen.

Ved utgangen av 1912 stod 25 forbund og 8 enkeltstaaende foreninger tilsluttet landsorganisationen. Det gjennomsnittlige medlemstal var 60 829, hvorav 7193 halvtbetalende. Avdelingernes antal var 914.

I 1913 er ikke indmeldt noget nyt forbund eller enkeltstaaende forening, men er utmeldt 2 enkeltforeninger.

Gibs- og stukkatørernes forening i Kristiania gik fra 1ste juli ind i Murerforbundet og fra samme tidsrum opløstes *Repslagernes forening* i Kristiania.

Ved utgangen av 1913 stod altsaa 25 forbund og 6 enkeltstaaende fagforeninger tilsluttet landsorganisationen. Medlemstallet ved aarets utgang efter gjennemsnittet for december var 63 812, hvorav 7416 halvtbetalende. En fremgang av 2983.

Avdelingsantallet ved utgangen av 1913 var 976, en økning av 62.

Tabel VI fremstiller paa en mer oversigtlig maate avdelings- og medlemsbevægelsen.

Tallene stiller sig dog her noget anderledes, idet enkelte forbund opfører et større medlemsantal paa aarsschemaet end der er betalt for i december.

Efter tabel VI er fremgangen 3133 eller 5.1 pct. I 1912 var fremgangen 7145 eller 13.3 pct.

At fremgangen i 1913 ikke er større skyldes i betydelig grad papirindustriarbeidernes utmeldelse av arbeidsmandsforbundet og dermed av Landsorganisationen, det var 2000 mand. Disse er jo ikke tapt for organisationen og til en rigtig vurdering av fremgangen maa de regnes med, økningen vilde i saa tilfælde bli 8.4 pct.

Det har denne gang lykkedes at faa fuldstændige opgaver over antal organiserte kvinder i Landsorganisationen.

Av tabel VI rubrik 13 fremgaar, at de utgjør 4156 eller av det samlede medlemstal 6.5 pct.

Tabel VII viser organisationsforholdene i geografisk henseende. Tabellen er opsat amtsvis og inden amtet byer og herreder.

For at faa git en saa letfattelig og oversigtlig fremstilling av organisationens rent talmæssige utvikling har vi utarbeidet tabel VIII, der viser medlemstallets forskyvning i aarets løp baade absolut og forholdsvis.

I tabel VI har vi utviklingen *forbundsvis* og i tabel VIII *geografisk*. Sammenligner man disse tabeller og følger dem litt nøie kan der trækkes mange slutninger til fordel for et planmessig agitationsarbeide.

Som man ser av tabel VIII er det i landdistrikterne at medlemstallet er gaat ned og følger man amterne er det Smaalenene og Buskerud som viser størst nedgang i absolute tal, dette henger nøie sammen med hvad foran er anført om arbeiderne i papirindustrien.

Tabel V.

Organisationernes gennemsnitlige medlemsantal for hver maaned i 1913.

(Efter skemaerne for kontingentindbetalingen til Landsorganisationen).

Løpnr.	Organisationer	Januar	Februar	Mars	April	Mai	Juni	Juli	August	Septbr.	Oktbr.	Novbr.	Decbr.	Gj.snit, i aaret	Gj.snit i 1912
1	Arbejdsmandsforbundet	22189	22480	22389	22389	22436	22468	21244	21253	21253	21296	21288	21256	21829	21743
2	Baker- og konditorforbundet	1273	1283	1313	1313	1335	1335	1335	1368	1418	1418	1418	1423	1353	1117
3	Bokbinderforbundet	739	770	791	802	808	819	832	828	839	843	857	871	817	695
4	Centralforening for boktrykkere	2773	2773	2773	2773	2800	2813	2793	2778	2756	2756	2756	2756	2775	2667
5	Formerforbundet	1496	1516	1537	1527	1521	1503	1492	1495	1491	1494	1507	1533	1509	1353
6	Guldmedarbejderforbundet	670	671	656	650	653	649	640	633	635	636	635	637	647	631
7	Havne- og transportarbejderforb.	1678	1713	1736	1757	1797	1895	1965	2003	1994	1998	2080	2212	1902	1561
8	Jern- og metalarbejderforbundet	12109	12379	12576	12645	12687	12726	12805	12890	12997	13163	13329	13367	12806	11837
9	Kjøre og lagerarbejderforbundet	422	405	399	401	415	413	412	450	501	526	562	604	459	68
10	Litografisk forbund	417	420	419	420	421	422	424	424	424	424	427	431	423	208
11	Malerforbundet	925	925	962	1025	1056	1086	1150	1200	1185	1139	1069	1030	1063	897
12	Matros- og fyrbøterunion	1530	1477	1461	1513	1434	1375	1368	1372	1380	1513	1514	1500	1453	1252
13	Murerforbundet	1486	1479	1506	1508	1547	1579	1568	1582	1605	1600	1586	1577	1552	1306
14	Møbelindustriarbejderforbundet	1069	1072	1080	1096	1110	1112	1115	1122	1132	1134	1137	1170	1112	1003
15	Sag-, tomt og høvleriarb.forbundet	2292	2368	2433	2440	2447	2434	2400	2408	2437	2499	2631	2669	2455	2152
16	Skind- og læderindustriarb.forb.	250	244	254	228	228	248	250	243	243	243	258	256	246	216
17	Skog- og jordbruksarb.forbundet	112	118	163	260	325	325	200	200	150	130	170	175	194	76
18	Skotøiarbejderforbundet	1696	1718	1729	1733	1725	1702	1678	1659	1638	1635	1652	1678	1687	1636
19	Skrædderforbundet	808	808	808	816	824	824	824	824	839	839	839	845	825	775
20	Slagter- og pøsemakerforbundet	230	230	224	212	209	210	210	214	218	218	218	214	217	217
21	Sporvejsforbundet	384	397	358	358	374	410	405	444	453	492	517	538	428	340
22	Stenhuggerforbundet	1074	1087	1098	1074	1068	1062	1028	1021	1030	1026	1042	1054	1055	1299
23	Tobaksarbejderforbundet	687	683	677	662	651	630	609	630	663	677	714	757	670	630
24	Trikotagearbejderforbundet	320	320	370	380	380	380	350	330	270	270	270	265	325	185
25	Træarbejderforbundet	4200	4200	4256	4356	4400	4425	4500	4550	4550	4550	4575	4600	4430	3803
26	Forgyltørernes fagforening, Kristiania	30	30	31	31	31	31	31	31	31	31	31	31	31	21
27	Fredriksvern repslagerforening	26	26	26	26	25	25	25	26	26	27	29	29	26	24
28	Gibs- og stukkatorfag., Kristiania	40	40	40	40	40	40	—	—	—	—	—	—	20	37
29	Guldlistearb. fagforening, Levanger	16	16	16	16	12	12	14	14	15	14	14	14	14	5
30	Hattearbejderforeningen, Kristiania	91	95	91	89	86	84	84	84	85	83	84	83	87	83
31	Korkeskjærernes foren.	58	57	57	57	57	57	55	55	55	55	55	55	56	56
32	Repslagerens	11	11	11	11	11	7	—	—	—	—	—	—	5	15
33	Ølbryggeriarb.	133	143	146	150	156	136	120	119	131	146	168	182	144	175
	Tilsammen	61234	61954	62386	62758	63069	63237	61926	62250	62444	62875	63432	63812	62615	58083
	Derav halvtbetalende	7260	7466	7623	7727	7794	7771	7382	7342	7259	7254	7373	7416	7472	6740

Tabel VI.

Avdelings- og medlemsantal pr. 31/12 12 og 13, samt

Løpenr.	Organisationer	Antal avdelinger			
		pr. 31/12 1912	tilsluttet i aarets løp	utgået eller nedlagt i aarets løp	pr. 31/12 1913
1	2	3	4	5	6
1	Arbeidsmandsforbundet	321	67	56	332
2	Baker- og konditorforbundet	41	1	7	35
3	Bokbinderforbundet	8	2	—	10
4	Centralforening for boktrykkere	46	2	—	48
5	Formerforbundet	33	4	—	37
6	Guldsmedarbeiderforbundet	8	—	—	8
7	Havne- og transportarbeiderforbundet	20	14	3	31
8	Jern- og metalarbeiderforbundet	93	9	1	101
9	Kjøre- og lagerarbeiderforbundet	2	7	1	8
10	Litografisk forbund	6	—	—	6
11	Malerforbundet	22	6	2	26
12	Matros- og fyrbøterunion	7	3	—	10
13	Murerforbundet	33	5	—	38
14	Møbelindustriarbeiderforbundet	27	1	—	28
15	Sag-, tomt- og høvleriarbeiderforbundet	33	8	7	34
16	Skind- og læderindustriarbeiderforbundet	11	4	1	14
17	Skog- og jordbruksarbeiderforbundet	13	9	10	12
18	Skotøiarbeiderforbundet	22	3	—	25
19	Skrædderforbundet	22	3	1	24
20	Slagter- og pøsemakerforbundet	10	4	2	12
21	Sporveisforbundet	6	1	—	7
22	Stenhuggerforbundet	44	9	9	44
23	Tobaksarbeiderforbundet	7	—	—	7
24	Trikotagearbeiderforbundet	2	2	2	2
25	Træarbeiderforbundet	69	3	1	71
26	Forgyldernes fagforening, Kristiania	1	—	—	1
27	Fredriksvern repslugerforening	1	—	—	1
28	Gibs- og stukkatørernes fagforen., Kr.a	1	—	1	—
29	Guldlistearbeidernes fagforening, Levanger	1	—	—	1
30	Hattearbeidernes forening, Kristiania	1	—	—	1
31	Korkeskjærernes — —	1	—	—	1
32	Repslugernes — —	1	—	1	—
33	Ølbryggeriarb. — —	1	—	—	1
	Tilsammen	914	167	105	976

tilsluttede og uttraadte afdelinger og medlemmer i 1913.

Antal medlemmer						Medlemstallets forandr.			Løpenr.
pr. 31/12 1912		indtraadt i aarets løp	uttraadt i aarets løp	pr. 31/12 1913		herav kvinder	absolut + eller -	procentvis + eller -	
ialt	herav halvtbet.			ialt	herav halvtbet.				
7	8	9	10	11	12	13	14	15	
22237	1506	7973	8922	21288	1542	1155	+ 949	+ 4,3	1
1296	13	228	96	1428	18	7	+ 132	+ 10,2	2
728	424	235	93	870	528	455	+ 142	+ 19,5	3
2779	1139	210	183	2806	1136	774	+ 27	+ 1,0	4
1486	200	70	6	1550	204	1	+ 64	+ 4,3	5
657	152	75	85	647	147	114	+ 10	+ 1,5	6
1658	85	1078	422	2314	61	52	+ 656	+ 39,6	7
11997	1566	3778	2438	13337	1726	90	+ 1340	+ 11,2	8
412	—	248	33	627	8	—	+ 215	+ 52,2	9
415	87	84	64	435	91	91	+ 20	+ 4,8	10
953	7	623	448	1128	16	—	+ 175	+ 18,4	11
1390	55	110 ¹	—	1500	76	—	+ 110	+ 7,9	12
1465	—	172	60	1577	—	—	+ 112	+ 7,6	13
1055	57	230	115	1170	60	—	+ 115	+ 10,9	14
2270	39	1027	669	2628	62	—	+ 358	+ 15,8	15
250	62	36	30	256	60	60	+ 6	+ 2,4	16
139	139	485	449	175	175	—	+ 36	+ 25,9	17
1712	362	573	607	1678	330	240	+ 34	+ 2,0	18
808	210	324	281	851	221	190	+ 43	+ 5,3	19
230	24	37	57	210	20	5	+ 20	+ 8,7	20
362	52	349	156	555	88	37	+ 193	+ 53,3	21
1075	192	438	467	1046	—	—	+ 29	+ 2,7	22
689	287	375	297	767	280	523	+ 78	+ 11,3	23
320	320	174	224	270	270	270	+ 50	+ 15,6	24
4200	200	1831	1431	4600	200	—	+ 400	+ 9,5	25
30	—	12	11	31	—	—	+ 1	+ 3,3	26
24	—	7	3	28	—	—	+ 4	+ 16,7	27
31	—	—	31	—	—	—	+ 31	—	28
18	3	5	7	16	—	—	+ 2	+ 11,1	29
83	37	12	12	83	38	38	—	—	30
54	—	9	8	55	1	1	+ 1	+ 1,9	31
11	—	—	11	—	—	—	+ 11	—	32
141	31	41 ¹	—	182	53	53	+ 41	+ 29,1	33
60975	7249	20849	17716	64108	7411	4156	+ 3133	+ 5,1	

¹ Opgave over ind- og uttraadte savnes. Som indtraadte er derfor kun opført det antal som utgjør fremgangen.

Tabel VII.

Organisationsforholdene

Foreningernes hjemsted	Arbejdsmandsforbundet		Baker- og konditorforbundet		Bokbinderforbundet		Centralforening for boktrykkere		Formørforo.		Guldsmedlarforbundet		Havne- og transportarforbundet		Jern- og metalarforbundet		Litografisk forbund		Malerforbundet		Matros- og fyrbøterunion	
	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.
1. Smaalenenes amt.																						
Askim	2	66	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Borge	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Eidsberg	1	20	—	—	—	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Glemminge	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hvaler Id.	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kraakerøy	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Onsø	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sandesund	1	71	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	90	—	—	—	—	—	—	—	—
Skjoberg	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tistedalen	1	22	—	—	—	—	—	1	17	—	—	—	—	—	1	52	—	—	—	—	—	—
Trøgstad	1	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tune	1	99	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ørje	1	23	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ialt: Amtets landdistrikt	9	326	—	—	—	1	3	1	17	—	—	1	90	1	52	—	—	—	—	—	—	—
Fredrikshald	3	235	1	17	1	7	1	23	—	—	—	—	—	1	44	—	—	1	26	—	—	—
Fredrikstad	2	107	1	64	—	1	43	1	33	1	5	2	201	6	485	—	—	1	22	1	48	
Moss ¹	5	275	1	20	—	1	17	1	30	—	—	1	52	1	250	—	—	—	—	—	—	—
Sarpsborg	10	924	1	23	—	—	1	9	10	—	—	—	—	1	228	—	—	1	11	—	—	—
Ialt: Amtets byer	20	1541	4	124	1	7	4	92	3	73	1	5	3	253	9	1007	—	—	3	59	1	48
Amtet	29	1867	4	124	1	7	5	95	4	90	1	5	4	343	10	1059	—	—	3	59	1	48
2. Akershus amt																						
Aker	6	660	—	—	—	—	—	—	1	43	—	—	—	4	451	—	—	—	—	—	—	—
Bærum	4	74	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Eidsvold	2	397	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	21	—	—	—	—	—	—	—
Gjerdrum	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Heggedal	1	42	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nesodden	2	48	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nittedal	1	39	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Strømmen	1	101	—	—	—	—	—	—	1	64	—	—	—	1	160	—	—	1	23	—	—	—
Ialt: Amtets landdistrikt	17	1361	—	—	—	—	—	—	2	107	—	—	—	6	632	—	—	1	23	—	—	—
Lillestrøm	1	72	1	4	—	—	1	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Amtet	18	1433	1	4	—	—	1	6	2	107	—	—	—	6	632	—	—	1	23	—	—	—

¹ Moss. Heri medregnet Kjøre- og lagerarb.forb. 1 avd. med 18 medl.

i geografisk henseende.

13		14		15		16		17		18		19		20		21		22		23		24		25		
Murerforbundet		Møbelindustri- arb.forbundet		Sag-, tomt- og høvleriarb.forb.		Skind- og læderindustri- arb.forbundet		Skog- og jord- bruksarb.forb.		Skototarbejder- forbundet		Skrædderforb.		Slagter- og pølsemakerforb.		Spørveistarb.		Stenhugger- forbundet		Tobaksarb- forbundet		Træar-ølder- forbundet		Tilsammen		
avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	
				1	7													3	109			1	30	3	96	
				3	477													2	41					4	116	
				1	7													5	125					5	23	
				1	37													7	217					8	220	
				1	14													2	38					3	45	
				1	43													5	55					6	92	
																		1	6					2	161	
																								1	6	
																								4	105	
																								1	22	
																		2	37					4	179	
																								1	23	
				8	585													27	628			1	30	49	1731	
2	9	1	13	1	208					1	121	1	31					1	27			1	15	16	776	
1	22	1	19	2	211					1	13	1	31					2	22			2	123	26	1449	
1	10	1	17							1	16	1	6									1	81	16	792	
1	30	1	12							1	10	1	11					1	6			1	55	21	1329	
5	71	4	61	3	419					4	160	4	79					4	55			5	274	79	4346	
5	71	4	61	11	1004					4	160	4	79					31	683			6	304	128	6077	
																1	20	1	37			1	35	14	1246	
																						1	39	5	113	
				1	50																			2	397	
							1	6																2	71	
																								1	6	
																			1	26			1	16	3	84
																								2	48	
																								1	39	
																							1	162	5	510
				1	50	1	6									1	20	2	63			4	252	35	2514	
				1	180	1	8			1	10													6	280	
				2	230	2	14			1	10					1	20	2	63			4	252	41	2794	

Tabel VII.

Organisationsforholdene

Foreningernes hjemsted	Arbeidsmandsforbundet		Baker- og konditorforbundet		Bokbinderforbundet		Centralforening for boktrykkere		Formørforb.		Guldsmedarb.-forbundet		Havne- og transportarb.-forbundet		Jern- og metarb.-forbundet		Litografisk forbund		Malerfor. undet		Matros- og fyrbotsunion	
	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.
3. Kristiania. 1	30	2754	2	481	2	645	1	1538	2	648	1	402	4	503	15	5388	1	258	1	407	1	538
4. Hedemarkens amt.																						
Aadalsbruk	1	43	—	—	—	—	—	—	1	32	—	—	—	—	1	39	—	—	—	—	—	—
Aasnes	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Brandvold	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Elverum	—	—	—	—	—	—	1	10	1	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Foldalen	1	157	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	16	—	—	—	—	—	—
Inset	1	82	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Lille-Elvedalen	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Løiten	1	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Rena	1	48	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ringsaker	1	35	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tolgen	1	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Trysil	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tønset	1	104	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ialt: Amtets landdistrikt	9	488	—	—	—	—	1	10	2	41	—	—	—	—	3	83	—	—	—	—	—	—
Hamar 2	2	101	—	—	—	—	1	31	1	45	—	—	—	—	1	161	—	—	1	12	—	—
Kongsvinger	—	—	—	—	—	—	1	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ialt: Amtets byer	2	101	—	—	—	—	2	39	1	45	—	—	—	—	1	161	—	—	1	12	—	—
Amtet	11	589	—	—	—	—	3	49	3	86	—	—	—	—	4	244	—	—	1	12	—	—
5. Kristians amt.																						
Dovre	4	432	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Jevnaker	1	23	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Land, Søndre	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Lesje	1	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Raulossen	1	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	10	—	—	—	—	—	—
Sell	2	49	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Toten, Østre	1	205	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vardal	1	125	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ialt: Amtets landdistrikt	11	880	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	10	—	—	—	—	—	—
Gjøvik	1	35	—	—	—	—	1	19	1	32	—	—	—	—	1	62	—	—	—	—	—	—
Lillehammer	1	17	—	—	—	—	1	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	6	—
Ialt: Amtets byer	2	52	—	—	—	—	2	34	1	32	—	—	—	—	1	62	—	—	—	1	6	—
Amtet	13	932	—	—	—	—	2	34	1	32	—	—	—	—	2	72	—	—	—	1	6	—

1 Kristiania. Heri medregnet Kjøre- og lagerarbejderforbundet 2 avd. med 407 medl., Trikotagearb.forb. 1 avd. med 51 medl.

i geografisk henseende. (Forts.).

13		14		15		16		17		18		19		20		21		22		23		24		25				
Murerforbundet		Møbelindustri- arvforbundet		Sag-, tomt- og høvelierarvforb.		Skind- og læderindustri- arb.forbundet		Skog- og jord- bruksarb.forb.		Skotolarbeider- forbundet		Skrædderforb.		Slakter- og pølsemakerforb.		Sporveisforb.		Stenhugger- forbundet		Tobaksarb.- forbundet		Trearbeider- forbundet		Tilsammen				
avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.			
2	715	4	585	2	290	6	162	—	—	3	649	4	351	2	66	3	374	2	103	4	722	7	1199	106	19711			
—	—	—	—	—	—	—	—	3	43	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	114		
—	—	—	—	—	—	—	—	1	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	51		
—	—	—	—	1	11	—	—	2	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	12		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	125		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	173		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	82		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	6		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	48		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	35		
—	—	—	—	—	—	—	—	1	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	10		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	8		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	104		
—	—	—	—	1	11	—	—	7	88	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	8	—	—	—	2	42	26	771	
2	28	1	14	—	—	—	—	—	—	1	86	1	20	1	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	58	14	622
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	8	
2	28	1	14	—	—	—	—	—	—	1	86	1	20	1	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	58	15	630
2	28	1	14	1	11	—	—	7	88	1	86	1	20	1	15	—	—	1	8	—	—	—	3	100	41	1401		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	432
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	33	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	20	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	40	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	16	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	49	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	205	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	125	
—	—	—	—	—	—	—	—	2	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	920
1	1	1	21	—	—	—	—	—	—	1	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	194
1	6	—	—	—	—	—	—	—	—	1	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	7	1	21	—	—	—	—	—	—	2	34	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	7	1	21	—	—	—	—	2	30	2	34	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

med 175 medt., samt 4 enkeltstaaende foreninger med tilsammen 351 medl.

² Hamar. Heri medregnet Kjøre- og

Tabel VII.

Organisationsforholdene

Foreningernes hjemsted	Arbeidsmandsforbundet		Baker- og konditorforbundet		Bokbinderforbundet		Centralforening for boktrykkere		Formerforf.		Guldsmedarbejderforbundet		Havne- og transportarbejderforbundet		Jern- og metalarbejderforbundet		Litografisk forbund		Malerforbundet		Matros- og fyrbøterunion	
	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.
6. Buskeruds amt.																						
Audalen	2	74	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Eker, Nedre	2	345	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Eker, Øvre	4	307	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hole	2	164	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hurum	3	263	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	39	—	—	—	—	—	—
Lier	3	166	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Meheia	1	31	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Modum	7	436	1	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	75	—	—	—	—	—	—
Norderhov	3	132	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Røken	1	190	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	28	—	—	—	—	—	—
Sandsvær, Ytre	1	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sandsvær, Øvre	1	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ialt: Amtets landdistrikt	30	2188	1	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	142	—	—	—	—	—	—
Drammen ¹	5	139	1	25	1	3	1	77	1	56	1	11	1	254	1	218	1	5	1	11	—	—
Høneløss	4	104	1	12	—	—	1	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	4	—	—
Kongsberg	2	118	1	17	—	—	1	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ialt: Amtets byer	11	361	3	54	1	3	3	101	1	56	1	11	1	254	1	218	1	5	2	15	—	—
Amtet	41	2549	4	65	1	3	3	101	1	56	1	11	1	254	4	360	1	5	2	15	—	—
7 Jarlsberg og Larviks amt																						
Eidsfos	1	4	—	—	—	—	—	—	1	25	—	—	—	—	1	50	—	—	—	—	—	—
Sem	—	—	—	—	—	—	—	—	1	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Skoger	1	164	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ialt: Amtets landdistrikt	2	168	—	—	—	—	—	—	2	30	—	—	—	—	1	50	—	—	—	—	—	—
Frøedriksværn ²	1	81	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Holmestrand	2	140	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Horten	—	—	1	8	—	1	24	—	—	—	—	—	—	—	1	114	—	—	1	10	—	—
Larvik	3	108	1	18	—	1	21	—	—	—	—	—	—	1	148	—	—	1	15	—	—	—
Sandefjord	1	41	1	8	—	1	8	1	5	—	—	—	—	1	173	—	—	1	19	1	41	—
Tønsberg	—	—	1	23	1	4	1	25	1	13	1	42	—	—	1	186	—	—	1	11	1	26
Ialt: Amtets byer	7	370	4	57	1	4	5	80	2	18	1	42	—	—	4	621	—	—	4	55	2	67
Amtet	9	538	4	57	1	4	5	80	4	48	1	42	—	—	5	671	—	—	4	55	2	67

¹ Drammen. Heri medregnet Kjøre- og lagerarb.forb. 1 avd. med 49 medl., og Trikotagearb.forb. 1 avd. med

Tabel VII.

Organisationsforholdene

Foreningernes hjemsted	Arbejdsmandsforbundet		Baker- og konditorforbundet		Bolibinderforbundet		Centralforening for boktrykkere		Forme- og forbrugerforb.		Guldsmedlarforbundet		Havne- og transportarbejderforbundet		Jern- og metalarbejderforbundet		Litografisk forbund		Malerforbundet		Matros- og fyrbøterunion	
	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.
Arendal	3	178	1	20	—	—	1	18	1	29	—	—	—	—	1	121	—	—	—	—	—	—
Grinestad	—	—	1	7	—	—	1	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Lillesand	1	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Risør	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tvedestrand	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ialt: Amtets byer	4	187	2	27	—	—	2	25	1	29	—	—	—	—	1	121	—	—	—	—	—	—
Amtet	8	281	2	27	—	—	2	25	1	29	—	—	—	—	3	272	—	—	—	—	—	—
10. Lister og Mandals amt.																						
Liknes	1	44	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vennesla	2	253	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ialt: Amtets landdistrikt	3	297	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Farsund	1	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Flekkefjord	—	—	—	—	—	—	1	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kristiansand	2	102	1	22	—	—	1	39	1	17	1	5	1	106	1	91	—	—	1	35	—	—
Mandal	—	—	—	—	—	—	1	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ialt: Amtets byer	3	120	1	22	—	—	3	53	1	17	1	5	1	106	1	91	—	—	1	35	—	—
Amtet	6	417	1	22	—	—	3	53	1	17	1	5	1	106	1	91	—	—	1	35	—	—
11. Stavanger amt.																						
Avaldsnes, Visnes	1	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hillevaag	1	26	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Jørpeland	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	56	—	—	—	—	—	—
Ialt: Amtets landdistrikt	2	66	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	56	—	—	—	—	—	—
Egersund	1	108	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Haugesund	3	108	1	35	—	—	1	32	1	8	—	—	—	1	129	1	2	1	28	—	—	—
Kopervik	—	—	1	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sandnes	1	40	1	15	—	—	—	—	1	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Stavanger ¹	8	795	2	92	1	61	1	112	1	69	1	14	—	—	6	340	1	91	1	74	—	—
Ialt: Amtets byer	13	1051	5	153	1	61	2	144	3	90	1	14	—	—	7	469	2	93	2	92	—	—
Amtet	15	1117	5	153	1	61	2	144	3	90	1	14	—	—	8	525	2	93	2	92	—	—

¹ Stavanger. Heri medregnet Kjøre- og lagerarb.forb. 1 avd. med 33 medl

i geografisk henseende. (Forts.)

13		14		15		16		17		18		19		20		21		22		23		24		25				
Murerforbundet		Møbelindustri- arb.forbundet		Sag-, tomt- og høvlertiarb.forb.		Skind- og læderindustri- arb.forbundet		Skog- og jord- bruksarb.forb.		Skotolarbejder- forbundet		Skrædderforb.		Slagter- og pølsemakerforb.		Spurveforb.		Stenhugger- forbundet		Tobaksarb.- forbundet		Træarbejder- forbundet		Tilsummen				
avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.			
1	16	1	38	1	30							1	28										1	40	12	518		
																									2	14		
		1	7																						1	9		
		1	8																						1	7		
																									1	8		
1	16	3	53	1	30							1	28										1	40	17	556		
1	16	3	53	1	30							1	28										2	100	24	861		
																										1	44	
																										2	253	
																										3	297	
							1	29																		1	18	
																										2	36	
1	16	1	20	1	89					1	31	1	24	1	16					1	31	1	70	17	714			
																									1	7		
1	16	1	20	1	89	1	29			1	31	1	24	1	16					1	31	1	70	21	775			
1	16	1	20	1	89	1	29			1	31	1	24	1	16					1	31	1	70	24	1072			
																										1	40	
																										1	26	
																										1	56	
																										3	122	
		1	7																									
1	19	1	21							1	21														2	58	14	451
																										1	11	
1	4	1	7							1	26														1	29	7	134
1	72	1	53							2	117			1	17						1	4	3	301	32	2245		
3	95	4	88							4	164			1	17						1	4	6	388	56	2956		
3	95	4	88							4	164			1	17						1	4	6	388	59	3078		

Tabel VII.

Organisationsforholdene

Foreningernes hjemsted	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11		12	
	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.
Aalesund ¹	4	77	1	33	—	—	1	18	1	7	—	—	—	12	117	1	146	—	—	1	16	1	29	
Kristiansund	3	301	1	44	—	—	1	23	1	13	—	—	1	63	1	80	—	—	1	20	1	23		
Molde	1	38	1	13	—	—	1	9	1	9	—	—	—	—	1	78	—	—	1	10	—	—		
Ialt: Amtets byer	8	416	3	90	—	—	3	50	3	29	—	—	3	180	3	304	—	—	3	46	2	62		
Amtet	14	634	3	90	—	—	3	50	6	64	—	—	3	180	4	314	—	—	3	46	2	62		
16 Søndre Tr.hjems amt.																								
Aalen	4	243	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Buviken	1	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Holtaalen	1	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Hommelvik	1	154	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	9	—	—	—	—	—	—	—	
Hovin i Guldalen	1	45	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Løkkens verk	1	170	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	32	—	—	—	—	—	—	—	
Melhus	1	70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Opdal	4	233	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Orkedalsøen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Rennebu	2	82	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Singsaas	1	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Soknedalen	1	173	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Strinden	1	197	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	17	—	—	—	—	—	—	—	
Støren	1	124	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Ialt: Amtets landdistrikt	20	1540	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	58	—	—	—	—	—	—	—	
Røros	2	251	—	—	—	—	1	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Trondhjem ²	9	710	1	132	1	30	1	166	2	110	1	30	4	355	8	703	1	13	1	107	1	262		
Ialt: Amtets byer	11	961	1	132	1	30	2	177	2	110	1	30	4	355	8	703	1	13	1	107	1	262		
Amtet	31	2501	1	132	1	30	2	177	2	110	1	30	4	355	11	761	1	13	1	107	1	262		
17. Nordre Trondhjems amt.																								
Aasen	1	36	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Beitstaden	1	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Egge	1	28	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Grong	2	76	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Klingen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Kolvereid	2	79	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Leinstrand	1	75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Meraker	4	136	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	

¹ Aalesund. Heri medregnet Kjøre- og lagerarb.forb. 1 avd. med 19 medl.

² Trondhjem. Heri med

i geografisk henseende. (Forts.).

13		14		15		16		17		18		19		20		21		22		23		24		25			
Murerforbundet		Møbelindustri- arb.forbundet		Sag-, tomt- og høvleriarb.forb.		Skind- og læderindustri- arb.forbundet		Skog- og jord- bruksarb.forb.		Skotøiarbejder- forbundet		Skrædderforb.		Slakter- og pølsemakerforb.		Spørveisforb.		Stenhugger- forbundet		Tobaksarb- forbundet		Træarbejder- forbundet		Tilsammen			
avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.		
1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	1	26	—	—	1	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
2	65	1	9	—	—	—	—	—	—	1	33	1	42	1	16	—	—	1	3	—	—	2	69	18	571		
1	4	1	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	129	20	874		
4	72	2	25	—	—	—	—	—	—	2	59	1	42	2	27	—	—	1	3	—	—	6	217	47	1641		
4	72	2	25	2	58	—	—	—	—	2	59	1	42	2	27	—	—	1	3	—	—	7	257	60	2002		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	243	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	30	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	6	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	163	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	45	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	202	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	70	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	233	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	129	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	82	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	13	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	173	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	214	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	124	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24	1727
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
1	105	1	38	1	109	1	9	—	—	1	75	1	86	1	16	1	67	—	—	—	—	4	361	43	3534		
1	105	1	38	1	109	1	9	—	—	1	75	1	86	1	16	1	67	—	—	—	—	4	361	46	3796		
1	105	1	38	2	238	1	9	—	—	1	75	1	86	1	16	1	67	—	—	—	—	4	361	70	5523		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	36
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	76
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	83
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	79
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	75
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	136

regnet Kjøre- og lagerarb.forb. 1 avd. med 50 medl.

Tabel VII.

Organisationsforholdene

1 Foreningernes hjemsted	2 Arbejdsmands- forbundet		3 Baker- og kon- ditorforbundet		4 Bokbinder- forbundet		5 Centralforening for boktrykkere		6 Førnerforb.		7 Guldsmedar/- forbundet		8 Havne- og transportarb- forbundet		9 Jern- og met- arb forbundet		10 Litografisk forbund		11 Malerfor. undet		12 Metros- og fyrbetorunion	
	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.
Stjørdalen . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	8	—	—	—	—	—	—
Værdalsøen . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ialt: Amtets landdistrikt	12	446	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	8	—	—	—	—	—	—
Levanger ¹ . . .	1	37	—	—	—	—	1	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Namsos	1	15	—	—	—	—	1	8	—	—	—	—	1	15	—	—	—	—	—	—	—	—
Stenkjær	—	—	—	—	—	—	1	11	—	—	—	—	1	24	—	—	—	—	—	—	—	—
Ialt: Amtets byer	2	52	—	—	—	—	3	24	—	—	—	—	2	39	—	—	—	—	—	—	—	—
Amtet	14	498	—	—	—	—	3	24	—	—	—	—	2	39	1	8	—	—	—	—	—	—
18. Nordlands amt.																						
Evenes	1	63	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	12	—	—	—	—	—	—
Fauske	14	806	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	80	—	—	—	—	—	—	—
Meløy	1	109	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Mo	3	114	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	35	—	—	—	—	—	—	—
Mosjøen	1	44	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nesna	1	26	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sandnessjøen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Sortland	1	38	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18
Svolvær	—	—	—	—	—	—	1	8	—	—	—	—	1	29	1	19	—	—	—	—	—	—
Ialt: Amtets landdistrikt	22	1200	—	—	—	—	1	8	—	—	—	—	1	29	4	146	—	—	—	—	—	1
Bodø	1	2	—	—	—	—	1	15	—	—	—	—	1	49	1	30	—	—	—	—	—	—
Narvik	2	60	1	20	—	—	1	9	—	—	—	—	—	1	143	—	—	—	—	—	—	—
Ialt: Amtets byer	3	62	1	20	—	—	2	24	—	—	—	—	1	49	2	173	—	—	—	—	—	—
Amtet	25	1262	1	20	—	—	3	32	—	—	—	—	2	78	6	319	—	—	—	—	—	1
19. Tromsø amt.																						
Lyngen	2	70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Salangen	1	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ialt: Amtets landdistrikt	3	84	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Harstad	—	—	—	—	—	—	1	10	1	8	—	—	—	—	1	103	—	—	—	—	—	—
Tromsø	—	—	1	35	—	—	1	27	—	—	—	—	—	1	137	—	—	—	1	15	—	—
Ialt: Amtets byer	—	—	1	35	—	—	2	37	1	8	—	—	—	2	240	—	—	—	1	15	—	—
Amtet	3	84	1	35	—	—	2	37	1	8	—	—	—	2	240	—	—	—	1	15	—	—

¹ Levanger. Heri medregnet Guldstearb.s fagforen. med 16 medl.

i geografisk henseende. (Forts.).

13		14		15		16		17		18		19		20		21		22		23		24		25		
Murerforbundet		Møbelindustri- arb.forbundet		Sag-, tomt- og høvleriarb.forb.		Skind- og lederindustri- arb.forbundet		Skog- og jord- bruksarb.forb.		Skotejearbejder- forbundet		Skrædderforb.		Slagter- og pølsemakerforb.		Spurveforb.		Stenhugger- forbundet		Tobaksarb- forbundet		Træarbejder- forbundet		Tilsammen		
avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	
				1	81																			1	8	
																								1	81	
				3	164																			16	618	
				1	80																			4	138	
				1	156																		1	5	229	
				2	69																			4	104	
				4	305																		1	35	471	
				7	469																		1	35	1089	
																								2	75	
																								15	886	
																								1	109	
																								4	149	
																								1	44	
																								1	26	
																								1	18	
																								1	38	
																								3	56	
																								29	1401	
																								1	6	102
																								1	30	262
																								2	36	364
																								2	36	1765
																								2	70	
																								1	14	
																								3	84	
1	4					1		2															1	21	4	142
1	4					1		2															1	24	7	244
1	4																						2	45	11	386
1	4					1		2															2	45	14	470

Tabel VII.

Organisationsforholdene

1 Foreningernes hjemsted	2 Arbeidsmands- forbundet		3 Baker- og kon- ditorforbundes		4 Bokbinder- forbundet		5 Centralforening for boktrykkere		6 Formørforb.		7 Guldsmedarb- forbundet		8 Havne- og transportarb- forbundet		9 Jern- og metal- arb.forbundet		10 Litografisk forbund		11 Malerforbundet		12 Matros- og fyrbøterunion	
	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.
20. Finmarkens amt.																						
Sydvaranger . .	2	431	—	—	—	—	—	—	1	6	—	—	—	—	2	300	—	—	—	—	—	—
Hammerfjost . .	—	—	—	—	—	—	1	5	—	—	—	—	2	74	—	—	—	—	—	—	—	—
Vardø	—	—	—	—	—	—	1	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ialt: Amtets byer	—	—	—	—	—	—	2	15	—	—	—	—	2	74	—	—	—	—	—	—	—	—
Amtet	2	431	—	—	—	—	2	15	1	6	—	—	2	74	2	300	—	—	—	—	—	—
Byerne	150	9950	34	1417	10	865	45	2785	25	1302	8	635	28	2159	69	11277	6	435	25	1103	9	1192
Landdistrikterne	182	11338	1	11	—	—	3	21	12	248	—	—	3	155	32	1977	—	—	1	23	1	18
Direkte medl. .	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	12	—	—	—	83	—	—	—	2	—	—
Hele landet . .	332	21288	35	1428	10	870	48	2806	37	1550	8	647	31	2314	10	13337	6	435	26	1128	10	1500

i geografisk henseende. (Forts.).

	13		14		15		16		17		18		19		20		21		22		23		24		25		
	Murerforbundet		Møbelindustri- arb.forbundet		Sag-, tomt- og høvieriarb.forb.		Skind- og læderindustri- arb.forbundet		Skog- og jord- bruksarb.forb.		Skotøjarbejder- forbundet		Skrædderforb.		Slagter- og pølsemakerforb.		Spørvejsforb.		Stenbugger- forbundet		Tobaksarb- forbundet		Træarbejder- forbundet		Tilsammen		
avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.
2	35																										
2	35																										
34	1509	28	1170	16	1605	13	250		25	1676	23	845	12	210	6	535	11	215	7	767	56	4035	656	47519			
4	65			18	1023	1	6	12	175		1	6			1	20	33	831		15	548	320	16465				
	3									2												17		124			
38	1577	28	1170	34	2628	14	256	12	175	25	1678	24	851	12	210	7	555	44	1046	7	767	71	4600	976	64108		

**Medlemstallets forandring 1912—1913,
geografisk opsat.**

Tabel VIII.

Foreningernes hjemsted	1912		1913		Medlemstallets forandr.	
	avdelinger	medlemmer	avdelinger	medlemmer	absolut + eller ÷	procentvis + eller ÷
Smaalenenes amt . .	130	6401	128	6077	÷ 324	+ 5,1
Akershus — . . .	40	2880	41	2794	+ 86	+ 3,0
Kristiania by	104	19573	106	19711	+ 138	+ 0,7
Hedemarkens amt	40	1235	41	1401	+ 166	+ 13,4
Kristians —	23	1196	27	1201	+ 5	+ 0,4
Buskeruds —	80	4598	84	4324	+ 274	+ 6,0
Jarlsberg og Larv. —	60	1984	58	2146	+ 162	+ 8,2
Bratsbergs —	77	3475	80	3777	+ 302	+ 8,7
Nedenes —	23	757	24	861	+ 104	+ 13,7
Lister og Mandals —	22	821	24	1072	+ 251	+ 30,6
Stavanger —	55	3086	59	3078	+ 8	+ 0,3
Søndre Bergenhus —	15	808	20	998	+ 190	+ 23,5
Bergens by	46	3994	55	4690	+ 696	+ 17,4
Nordre Bergenh. amt	4	77	3	66	+ 11	+ 14,3
Romsdals —	43	1315	60	2002	+ 687	+ 52,2
Søndre Tr.hjems —	66	4886	70	5523	+ 637	+ 13,0
Nordre — —	23	711	29	1089	+ 378	+ 53,2
Nordlands —	34	1602	40	1765	+ 163	+ 10,2
Tromsø —	14	602	14	470	+ 132	+ 21,9
Finmarkens —	15	855	13	939	+ 84	+ 9,8
Byerne	611	43927	656	47519	+3592	+ 8,2
Landdistrikterne	303	16929	320	16465	+ 464	+ 2,7
Direkte medl. . .	—	119	—	124	+ 5	+ 4,2
Hele landet . . .	914	60975	976	64108	+3133	+ 5,1

Organisationernes regnskaper.

Tabellerne X, XI og XII gir en tabellarisk oversigt over de tilsluttede organisasjoners inntægter, utgifter og kassebeholdninger.

Landsorganisationens regnskap findes inntatt bakerst i beretningen.

Disse regnskaper viser at de tilsluttede organisasjoner har indbetalt følgende:

Ordinær kontingent	kr. 246,854.92
Ekstrakontingent	« 50,052.80
Folkets hus fond	« 13,186.00

Tilsammen kr. 310,093.72

For folkets hus fond er ført særskilt regnskap.

Utgiftssiden viser at i streikeunderstøttelse er utbetalt kr. 85,732.06. Organisationerne har saaledes i 1913 indbetalt til landsorganisationen kr. 224,361.66 *mere* end de har mottatt. I 1912 var forholdet omvendt, da fik organisasjonene utbetalt kr. 72,199.64 *mere* end indbetalt.

Der blev i 1913 utlignet 1 krone i ekstrakontingent fordelt paa to uker à 50 øre.

I tabellerne X og XI er ikke disse bruttoposter opført da det blir dobbeltposter. For hver organisasjon er kun differansen mellom det som er betalt til eller mottatt fra landsorganisationen opført og i hovedsummen kun den samlede differanse.

Efter tabel IX har 3 organisasjoner mottatt kr. 8,036.20 *mere* end de har betalt til landsorganisationen, mens omvendt efter tabel X har 28 organisasjoner betalt kr. 233,898.21 *mere* end mottatt. Trækkes de kr. 8,036.20 fra kr. 233,898.21 blir resultatet at organisasjonene har betalt kr. 225,862.01 *mere* end mottatt.

Landsorganisationens regnskap viser paa denne post kr. 224,361.66 altsaa en differanse paa kr. 1,500.35. Dette kommer av at ikke alle organisasjoner avslutter sine regnskaper strengt efter kalenderaaret.

I sine hovedtræk stiller regnskaperne sig saaledes, de tilsvarende tal for 1912 anføres til sammenligning i parantes.

Inndrædelsesavgift kr. 22,545.85 (21,103.35) ordinær kontingent kr. 1,726,116.26 (1,526,874.34), altsaa en økning paa disse poster med *kr. 200,684.40*.

Ekstrakontingent var kr. 74,123.16 (234,578.79), renter kr. 61,364.68 (32,188.55), offentlig refusion til arbeidsledighetskasser kr. 32,696.77 (35,068.02), paa samme maate til sykekasser kr. 59,856.56 (29,461.00).

De samlede inntægter utgjorde kr. 2,004,303.01 (2,002,313.85)

De viktigste utgiftsposter var: Streikeunderstøttelse kr. 156,725.30 (469,940.87). Hertil er at bemerke at der mellom opgaverne i tabel IV og X er en uoverensstemmelse for denne post paa kr. 5,915.50. Vi har anvendt forbundenes kontrollerende spesialopgaver for hver

enkelt konflikt i tabel IV og der faat et beløb stort kr. 150,809.80 som er benyttet i tabellerne hele veien. Differansen fordeler sig paa forbundene saaledes:

	Merutgift kr.	Mindreutgift kr.
Arbeidsmandsforbundet	4,974.15	—
Baker- og konditorforbundet	486.83	—
Guldsmedarbeiderforbundet	211.15	—
Havne- og transportarbeiderforbundet	151.00	—
Jern- og metalarbeiderforbundet	—	283.88
Kjøre- og lagerarbeiderforbundet	34.35	—
Malerforbundet	100.00	—
Murerforbundet	186.75	—
Skind- og læderindustriarbeiderforbundet	—	0.50
Skog- og jordbruksarbeiderforbundet	—	100.00
Skotøiarbeiderforbundet	30.00	—
Slagter- og pølsemakerforbundet	62.00	—
Stenhuggerforbundet	63.65	—
	<hr/>	
Tilsammen	6,299.88	384.38
Samlet merutgift		<hr/> 5,915.50

Sandsynligvis er de sidste opgaver de rigtige, da de er opgjort efter organisationernes avsluttede regnskaper.

Regnskapsmessige uoverensstemmelser burde jo ikke eksistere, men er vel vanskelige at undgaa hvor det gjælder saa mange smaa poster.

En hurtigere indrapportering og bestemte regnskapsavslutninger for hver konflikt vil dog rette paa forholdet.

De øvrige utgifter i 1913 var: Andre utgifter vedkommende konflikter kr. 63,579.06 (46,798.81), bidrag til utenlandske organisationer kr. 3,961.54 (13,084.92).

Til selvhjælpsinstitutioner er medgaaet følgende: Reise- og arbeidsledighetsunderstøttelse kr. 169,424.33 (148,129.86), sykeunderstøttelse og lægehjælp kr. 517,446.46 (483,590.25), forsikrings- og begravelshjælp kr. 144,320.28 (131,042.96). Invalide og anden understøttelse kr. 13,187.56 (12,022.70).

Administrationsutgifterne fordeler sig saaledes: Fagblade kr. 22,439.91 (16,658.58), agitation kr. 22,302.01 (22,085.54), landsmøter og kongresser kr. 74,884.97 (34,686.08), lønninger kr. 105,702.81 (80,628.49), trykning og kontorrekvisita kr. 36,681.60 (25,456.36). Andre utgifter kr. 132,520.28 (128,648.82). De samlede utgifter utgjorde kr. 1,697,074.32 (1,611,774.24).

Indtægterne overstiger saaledes utgifterne med kr. 307,228.69.

Til fuldstændiggjørelse av oversigten over organisationernes finansielle stilling har vi ogsaa denne gang søkt opplysninger om avdelingernes inntægter, utgifter og formue.

Vi har denne gang faat oppgaver for 435 avdelinger i 14 forbund, det er bedre oppgaver end før, men der mangler endnu meget.

Et sammendrag gir følgende resultat:

Indtægter:

Kontingent og indtrædelsesavgift	kr. 211,467.60
Andre indtægter	« 62,861.43

Tilsammen kr. 274,329.03

Utgifter:

Vedkommende konflikter	kr. 7,404.39
Bidrag til andre organisationer	« 1,782.85
Reise- og arbejdsledighedsunderstøttelse	« 6,734.36
Sykeunderstøttelse og lægehjælp	« 21,166.87
Begravelses- og forsikringsbidrag	« 2,339.33
Anden understøttelse	« 1,581.84
Administrationsudgifter	« 87,646.98
Bidrag til politiske formaal	« 26,273.20
— - kooperative formaal	« 10,408.41
Andre udgifter	« 88,962.74

Tilsammen kr. 254,300.97

Kassebeholdningerne var ved aarets udgang i ovennævnte afdelinger kr. 267,472.62 mot ved udgangen av 1912 kr. 247,444.56.

Afdelingernes øvrige eiendele beløper sig til kr. 336,832.66, hvilket gjør en samlet formue stor kr. 604,305.28.

75 afdelinger i 3 forbund som ikke har avgit regnskap opgir sin kassebeholdning med kr. 91,481.00 og øvrige eiendele med kr. 53,000.00. Lægges dette til skulde i 510 afdelinger den kontante kassebeholdning bli kr. 358,953.62 og den samlede formue kr. 748,786.28.

Forbundenes og direkte tilsluttede foreningers beholdninger i de forskjellige kasser findes opført i tabel XII.

Ved udgangen av 1913 var kassebeholdningerne kr. 2,001,712.61, mot kr. 1,688,127.29 i 1912, hvilket er en fremgang paa kr. 313,585.32.

Beholdningerne er øket i alle kasser undtagen de under «Invalide og andre kasser» opført, der er beholdningen gaat ned med kr. 7,000.00.

Kapitaløkningen har i forhold til medlemstallets stigen været betydelig.

Kassebeholdningen pr. medlem er gaat op fra kr. 27.69 i 1912 til kr. 31.22.

Forbundenes øvrige eiendele er opført med kr. 118,128.17, lægges det til kontantbeholdningen, blir forbundenes kapitalkonto kr. 2,119,840.78.

Landsorganisationens kontante kassebeholdning er gaat op til kr. 283,740.36 mot i 1912 kr. 120,750.08.

For folkets hus er kontantbeholdningen gaat ned til kr. 4,104.86 mot kr. 15,056.18 i 1912.

Landsorganisationens øvrige aktiva er opført med kr. 85,921.69 og Folkets hus fonds utlaanskonto er steget til kr. 32,250.00 mot kr. 7,000.00 i 1912.

Et sammendrag av forbundenes, avdelingernes og landsorganisationens formuer, hvorunder Folkets hus's fond som særskilt post, gir følgende resultat:

Forbundenes kontantbeholdning	kr.	2,001,712.61
Avdelingernes —	«	358,953.62
Landsorganisationens —	«	283,740.36
Folkets hus fond —	«	4,104.86
Tilsammen		kr. 2,648,511.45
<hr/>		
Forbundenes øvrige aktiva	kr.	118,128.17
Avdelingernes — —	«	389,832.66
Landsorganisationens —	«	85,921.69
Folkets hus fonds —	«	32,250.00
Tilsammen		kr. 626,132.52

Tilsammen blir saaledes kapitalkontoen for de organisationer hvorfra foreligger oplysninger kr. 3,274,643.97.

Tapte arbejdsdage.

I tabel IX har vi opgaver over tapte arbejdsdage grundet mangel paa arbeide, sygdom, vernepligt og andre aarsaker.

Tapte arbejdsdage grundet konflikt er ikke medregnet her.

Disse opgaver belyser vigtige økonomiske spørsmål og har derfor en stor betydning naar de blir fyldige.

De tilsluttede organisationer indser heldigvis ogsaa dette i større og større grad, saaledes viser det sig bare i de 4 sidste aar følgende stigning i opgaverne:

Aar	Antal forbund	Direkte tilsluttede foreninger	Samlet medlemstal
1910	10	2	29950
1911	14	4	24198
1912	18	6	52772
1913	19	4	56281

Av forbundene er det nu kun Bakerforbundet, Havne- og transportarbejderforbundet, Murerforbundet, Skog- og jordbruksarbejderforbundet og Skrædderforbundet som ikke har git opgaver, næste aar bør disse ogsaa føle sig forpligtet til at følge med.

Ledighetsopgaverne er som regel utarbeidet paa grundlag av det antal uker vedkommende har meldt sig og blit fritat for at betale kontingent. Noget forskjellige kan jo disse regler være, og det gjør det jo vanskeligere at bedømme tallene helt korrekt.

I sammenligning med 1912 er antallet tapte dage gaat betydeligt op, nemlig fra 13.60 dage pr. medlem til 15.12. Det er stigning under alle hovedgrupper i tabellen. Tapte arbejdsdage grundet konflikt er derimot gaat ned til 1.95 pr. medlem mot 5.71 i 1912.

Tabel IX. Opgave over tapte arbeidsdage.

Løpe-nr.	Organisationer	Arbeidsledighetens årsak										Beregnet med-lemstal	Løpe-nr.
		Mangel paa paa arbeide		Sygdom		Værnepligt		Andre årsaker		Tilsammen			
		ialt	pr.medl.	ialt	pr.medl.	ialt	pr.medl.	ialt	pr.medl.	ialt	pr.medl.		
1	Arbeidsmandsforbundet	103626	4,75	121221	5,55	44592	2,04	15427	0,71	284866	13,05	21829	1
2	Bokbinderforbundet	1401	1,71	7603	9,31	2017	2,47	584	0,71	11605	14,20	817	2
3	Centralforening for boktrykkere	13183	4,75	21892	7,89	4112	1,48	8122	2,93	47309	17,05	2775	3
4	Formerforbundet	2031	1,35	15200	10,07	5708	3,78	436	0,29	23375	15,49	1509	4
5	Guldsmedarbeiderforbundet.	1730	2,67	3235	5,00	—	—	—	—	4965	7,67	647	5
6	Jern- og metalarbeiderforbundet	52486	4,10	96059	7,50	45216	3,53	—	—	193761	15,13	12806	6
7	Kjøre- og lagerarbeiderforbundet	470	1,02	2130	4,64	1228	2,68	—	—	3828	8,34	459	7
8	Litografisk forbund	969	2,29	2033	4,81	1456	3,44	—	—	4458	10,54	423	8
9	Malerforbundet	12522	11,78	3886	3,66	2067	1,93	553	0,52	19028	17,90	1063	9
10	Matros- og fyrbøterunion	—	—	14760	10,16	13140	9,04	—	—	27900	19,20	1453	10
11	Møbelindustriarbeiderforbundet.	2910	2,62	7243	6,51	3789	3,41	112	0,10	14054	12,64	1112	11
12	Sag-, tomt- og høvleriarbeiderforb.	31578	12,86	23938	9,75	8369	3,41	21550	8,78	85435	34,80	2455	12
13	Skind- og læderindustriarbeiderforb.	800	3,25	999	4,06	558	2,27	852	3,46	3209	13,04	246	13
14	Skotøiarbeiderforbundet	5103	3,02	10683	6,33	2955	1,75	18	0,01	18759	11,12	1687	14
15	Slagter- og pølsemakerforbundet	426	1,96	168	0,77	802	3,70	—	—	1396	6,43	217	15
16	Sporveisforbundet.	—	—	1986	4,64	1452	3,39	14	0,03	3452	8,07	428	16
17	Stenhuggerforbundet	3120	2,96	8674	8,22	1811	1,72	747	0,71	14352	13,60	1055	17
18	Tobaksarbeiderforbundet	5922	8,84	7931	11,84	950	1,42	4479	6,69	19282	28,78	670	18
19	Træarbeiderforbundet	29955	6,76	28376	6,41	7191	1,62	2765	0,62	68286	15,41	4430	19
20	Enkeltvis tilsluttede foreninger	75	0,38	1237	6,19	106	0,53	—	—	1418	7,09	200	20
	Tilsammen	268307	4,77	379253	6,74	147519	2,62	55659	0,99	850738	15,12	56281	
	Sammenlignet med 1912.	—	4,16	—	6,25	—	2,46	—	0,75	—	13,60	—	

Tabel X. Organisationernes

Løpe-nr.	Organisationer	Indtrædelses-	Kontingent	Ekstra-
		avgift		kontingent
	1	2	3	4
		kr.	kr.	kr.
1	Arbejdsmandsforbundet	6895.85	337282.24	9816.61
2	Baker- og konditorforbundet	123.10	42807.20	4805.50
3	Bokbinderforbundet.	127.15	28849.39	34.60
4	Centralforening for boktrykkere	—	143358.75	12297.15
5	Formerforbundet	154.00	68431.66	3982.95
6	Guldsmedarbejderforbundet.	87.50	27695.35	513.50
7	Havne- og transportarbejderforbundet	450.95	43758.36	1601.50
8	Jern- og metalarbejderforbundet	3696.00	578789.40	22065.30
9	Kjøre- og lagerarbejderforbundet	514.00	8391.60	688.00
10	Litografisk forbund.	70.00	25523.50	—
11	Malerforbundet	933.75	26204.78	1048.50
12	Matros- og fyrbøterunion	4429.00	29422.56	—
13	Murerforbundet.	480.30	39400.30	—
14	Møbelindustriarbejderforbundet	522.85	52266.58	—
15	Sag-, tomt- og høvleriarb.forbundet	710.00	38934.95	13572.50
16	Skind- og lærindustriarb.forbundet	63.30	3746.40	574.00
17	Skog- og jordbruksarbejderforbundet	271.00	1940.45	—
18	Skotøiarbejderforbundet	734.70	28099.43	—
19	Skrædderforbundet	265.15	12284.87	—
20	Slagter- og pølse-makerforbundet	81.00	4796.40	310.75
21	Sporvejsforbundet	2.10	4437.56	641.25
22	Stenhuggerforbundet	271.00	16942.85	123.00
23	Tobaksarbejderforbundet	65.50	6537.52	1970.25
24	Trikotagearbejderforbundet	52.20	2771.00	—
25	Træarbejderforbundet.	1440.60	146093.55	—
26	Forgyldernes fagforening, Kristiania	11.50	842.10	31.00
27	Fredriksværns replagerforening	—	322.00	—
28	Guldlistearb.s fagforening, Levanger	10.10	122.60	22.80
29	Hattearbejdernes forening, Kristiania	18.00	1711.33	—
30	Korkskjærernes — —	6.00	1576.78	24.00
31	Ølbryggeriarb.s — —	59.25	2774.80	—
	Tilsammen.	22545.85	1726116.26	74123.16
	Naar bidraget fra landsorganisationen fratrækkes blir nettoindtægterne	22545.85	1726116.26	74123.16

indtægter i 1913.

Fra lands- organisa- tionen mottat mere end betalt	Streike- bidrag fra utlandet	Renter	Offentlig refusion til arbeids- ledighets- kassen	Offentlig refusion til syke- kassen	Andre indtægter	Tilsammen	Løpe-nr.
5	6	7	8	9	10	11	
kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	
—	—	9456.30	—	—	5832.09	369283.09	1
—	—	1011.27	4003.05	4829.55	6806.65	64386.32	2
—	—	2152.96	—	3535.00	2961.68	37660.78	3
—	—	8209.01	3245.48	7090.46	948.25	175149.10	4
—	—	2370.39	1023.49	—	—	75962.49	5
—	—	320.28	759.63	2067.59	—	31443.85	6
—	—	832.63	—	—	—	46643.44	7
—	—	21472.45	15653.83	37925.44	1384.37	680986.79	8
—	—	—	—	—	353.79	9947.39	9
—	—	1414.46	639.62	425.00	—	28072.58	10
—	—	635.15	—	—	387.55	29209.73	11
—	—	56.49	—	—	1380.25	35288.30	12
—	—	1470.33	—	—	369.45	41720.38	13
—	—	3125.11	283.03	3983.52	51.10	60232.19	14
—	—	364.88	—	—	500.27	54082.60	15
3518.96	—	119.91	—	—	514.40	8536.97	16
3563.46	—	—	—	—	276.40	6051.31	17
—	—	1190.35	1687.54	—	444.34	32156.36	18
953.78	—	329.14	—	—	114.30	13947.24	19
—	—	73.33	—	—	589.02	5850.50	20
—	—	18.34	—	—	480.00	5579.25	21
—	—	1311.70	—	—	808.49	19457.04	22
—	—	326.35	—	—	—	8899.62	23
—	—	77.62	—	—	39.00	2939.82	24
—	—	4318.29	5401.10	—	3164.81	160418.35	25
—	—	2.27	—	—	—	886.87	26
—	—	5.11	—	—	—	327.11	27
—	—	—	—	—	25.95	181.45	28
—	—	181.14	—	—	—	1910.47	29
—	—	—	—	—	10.00	1616.78	30
—	—	519.42	—	—	157.57	3511.04	31
8036.20	—	61364.68	32696.77	59856.56	27599.73	2012339.21	
—	—	61364.68	32696.77	59856.56	27599.73	2004303.01	

Tabel XI. Organisationernes

Løpe-nr.	Organisationerne	Understøttelse under konflikter	Andre udgifter vedkommende konflikter	Bidrag til udenlandske organisationer	Til landsorganisat. betalt mere end modtaget	Reise- og arbejdsledighedsunderstøtt.	Sykeunderstøttelse og lægehjælp
	1	2	3	4	5	6	7
		kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.
1	Arbejdsmandsforbundet . . .	92413.62	21146.77	—	61177.62	—	4725.60
2	Baker- og kondtorforb. . . .	486.83	1666.16	—	7205.61	18414.25	3734.00
3	Bokbinderforbundet	4090.00	—	—	1554.44	1120.75	16083.46
4	Centralforen. for boktr. . . .	2022.50	25378.72	295.49	11244.89	21618.50	61944.50
5	Formerforbundet	100.00	936.40	—	7477.38	5054.04	13180.88
6	Guldsmedarb.forbundet . . .	1494.40	—	200.00	2403.75	3906.57	13899.36
7	Havne- og transp.arb forb.	10083.51	—	—	2426.86	—	—
8	Jern- og metalarb.forbundet	10885.31	3899.57	1427.80	60985.53	74458.18	338434.16
9	Kjøre- og lagerarb.forb. . .	40.00	139.80	—	2462.40	—	9683.85
10	Litografisk forbund	—	—	—	2047.83	3123.10	—
11	Malerforbundet	1126.31	319.25	—	4777.49	—	4564.00
12	Matros- og fyrbøterunion . .	—	—	—	6284.00	—	—
13	Murerforbundet	594.30	448.05	—	7956.06	—	5490.70
14	Møbelindustriarb.forbundet	2628.39	256.55	—	5046.38	4177.27	23204.98
15	Sag-, tomt- og høvleriarb.f..	2502.72	2758.40	—	11051.96	—	—
16	Skind- og læderind.arb.f..	6511.46	248.50	—	—	830.50	—
17	Skog- og jordbruksarb.f..	4009.00	100.00	—	—	—	—
18	Skotøiarbejderforbundet . . .	4394.66	641.36	—	5396.79	5570.58	—
19	Skrædderforbundet	8039.00	400.46	—	—	565.72	—
20	Slagter- og pølsemerkerf. . .	62.00	436.78	—	922.25	531.20	—
21	Sporvejsforbundet	555.00	450.80	—	1802.95	—	—
22	Stenhuggerforbundet	1760.15	1101.80	—	5077.70	—	—
23	Tobaksarbejderforbundet . . .	—	173.75	1997.45	2846.15	1233.65	—
24	Trikotagearbejderforb. . . .	—	—	—	875.40	—	—
25	Træarbejderforbundet	2926.15	3008.07	—	21148.10	28694.02	21623.27
26	Forgyldernes fagf., Kr.a . . .	—	—	—	167.90	—	70.00
27	Fr.værns repsl.foren.	—	—	—	142.92	38.00	—
28	Guldlistarb. fagf., Levanger	—	—	—	101.28	—	—
29	Hattearb. foren., Kr.a	—	—	40.80	334.17	88.00	188.50
30	Korkeskjærernes. for., Kr.a	—	67.87	—	297.36	—	190.00
31	Ølbryggeriarb. for. Kr.a . . .	—	—	—	683.04	—	429.20
	Tilsammen	156725.30	63579.06	3961.54	233898.21	169424.33	517446.46
	Naar bidr. fra landsorg. fratrækkes blir nettoutgifterne	156725.30	63579.06	3961.54	225862.01	169424.33	517446.46

udgifter 1913.

Forsikrings- og begravelses- bidrag	Invalide- og anden under- støttelse	Fagblade	Agitation	Landsm., kongresser og konfe- ranser	Lønninger	Tryknings- og kontor- rekvisita	Andre udgifter	Tilsammen	Løbe- nr.
8	9	10	11	12	13	14	15	16	
kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	
32825.00	—	5634.57	10667.02	20042.69	25001.39	9002.56	24855.80	307492.04	1
5800.00	598.00	1221.75	271.95	6611.17	3679.36	802.02	2114.82	52605.92	2
600.00	149.50	494.82	62.64	467.85	2484.20	276.12	2526.58	29910.36	3
7561.53	5095.00	5686.40	—	13518.69	6405.00	2770.97	9760.01	173302.20	4
8738.60	2430.00	450.00	52.93	463.15	2200.00	392.40	541.35	42017.13	5
340.00	—	283.50	259.30	63.00	1165.00	170.77	391.85	24578.50	6
12395.00	1950.00	284.75	1831.43	2535.90	3295.60	1105.60	2022.57	37931.21	7
37937.80	—	4388.46	1067.23	5627.24	17069.00	5918.45	22819.30	584918.03	8
—	—	230.00	404.07	379.50	—	1269.70	1835.36	6760.83	9
1100.00	1048.56	387.85	216.50	565.30	2700.00	500.50	2527.69	23901.18	10
1945.85	277.00	240.00	853.40	1631.26	2262.05	565.40	1311.39	19873.40	11
240.00	—	660.00	990.00	334.15	10389.19	1123.00	6166.29	26186.63	12
7130.00	—	210.00	340.45	555.45	2200.00	476.50	2269.19	27670.70	13
2816.83	—	250.00	374.21	4067.26	2877.92	1782.15	2280.89	49762.83	14
4765.50	—	288.30	976.03	2793.99	4127.50	529.36	2622.21	32415.97	15
—	—	148.50	305.45	80.00	250.00	—	389.80	8764.21	16
—	—	—	590.00	143.47	500.00	45.57	374.50	5762.54	17
4300.00	45.00	319.75	487.65	2970.30	2085.50	894.98	2257.13	29363.70	18
2794.17	—	40.00	20.52	231.00	2220.00	276.03	804.29	15391.19	19
350.00	40.00	—	382.40	865.60	1470.00	387.21	537.61	5985.05	20
—	—	—	—	106.00	550.00	13.22	419.07	3897.04	21
—	—	—	752.70	1364.64	3526.96	1425.10	2431.39	17440.44	22
290.00	—	60.00	69.10	775.50	1760.38	413.35	788.55	10407.88	23
—	—	—	115.60	40.00	150.00	257.85	55.10	1493.95	24
12155.00	446.50	854.25	906.73	8382.86	7136.20	6027.04	39106.84	152415.03	25
75.00	—	54.95	—	74.00	26.56	—	112.55	580.96	26
—	—	—	—	—	25.00	—	32.69	238.61	27
—	—	—	12.90	—	—	45.00	53.66	212.84	28
—	100.00	114.56	56.80	146.00	—	2.30	283.21	1354.34	29
60.00	1008.00	—	25.00	—	146.00	51.75	175.26	2021.24	30
100.00	—	137.50	210.00	48.00	—	156.70	653.33	2417.77	31
144320.28	13187.56	22439.91	22302.01	74884.97	105702.81	36681.60	132520.28	1697074.32	
144320.28	13187.56	22439.91	22302.01	74884.97	105702.81	36681.60	132520.28	1689038.12	

Tabel XII. Organisationernes kasser

Løpe-nr.	Organisation	Beholdning pr. 31/12 1912	Pr. 31.	
			Administra- tionskasser	Reservefond
	1	2	3	4
		kr.	kr.	kr.
1	Arbejdsmandsforbundet	298852.43	151041.20	2419.75
2	Baker- og konditorforbundet	19164.39	274.11	17287.26
3	Bokbinderforbundet	46117.28	5218.20	14073.35
4	Centralforening for boktrykkere	241286.13	1422.01	90719.31
5	Formerforbundet	104436.27	5442.65	70960.61
6	Guldsmedarbejderforbundet	6366.72	892.90	4561.38
7	Havne- og transportarbejderforbundet	25461.99	2856.33	17961.02
8	Jern- og metalarbejderforbundet	528291.31	11173.67	395956.93
9	Kløre- og lagerarbejderforbundet	655.40	—	1744.06
10	Litografisk forbund	36910.77	—	14256.51
11	Malerforbundet	20862.16	776.04	14096.40
12	Matros- og fyrbøterunion	3384.30	—	9717.87
13	Murerforbundet	40591.60	3520.77	41090.67
14	Møbelindustriarbejderforbundet	56766.99	49.47	32539.53
15	Sag-, tomt- og høvleriarbejderforbundet	18712.63	—	37547.30
16	Skind- og lærindustriarbejderforbundet	1322.60	—	456.24
17	Skog- og jordbruksarbejderforbundet	76.98	—	365.75
18	Skotøiarbejderforbundet	30773.02	2730.53	11319.81
19	Skrædderforbundet	11670.15	162.67	4753.67
20	Slagter- og pølse-magerforbundet	2037.56	110.66	193.31
21	Spørveisforbundet	1632.35	937.22	2377.54
22	Stenhuggerforbundet	29507.64	8796.86	22727.38
23	Tobaksarbejderforbundet	10003.15	—	6740.20
24	Trikotagearbejderforbundet	1237.72	418.76	2264.83
25	Træarbejderforbundet	124249.61	4589.19	47276.01
26	Forgyldernes fagforening, Kristiania	1169.39	340.02	772.79
27	Fredriksværns repslagerforening	229.86	—	318.36
28	Gips- og stukk. fagforening, Kristiania	520.85	—	—
29	Guldlistearbejdernes fagf., Levanger	122.57	—	91.18
30	Hattearbejdernes forening, Kristiania	4090.18	17.01	2113.54
31	Korkskjærernes — —	7455.69	1996.37	754.74
32	Repslagernes — —	1158.72	—	—
33	Ølbryggerarb.s — —	13008.88	9375.48	3418.15
	Tilsammen	1688127.29	212115.12	870875.25

ved utgangen av 1912 og 1913.

december 1913.					Formue pr. medlem pr. ^{31/12}		Løpe-nr.
Reise- og arbeidsledig- hetskasser	Sykekasser	Forsikrings- kasser	Invalide- og andre kasser	Tilsammen	1912	1913	
5	6	7	8	9	10	11	
kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	
—	1626.85	205555.08	—	360642.88	13.44	16.94	1
4427.11	651.69	6333.77	1970.85	30944.79	14.79	21.67	2
19206.24	4461.40	9736.40	1169.11	53867.70	63.35	61.92	3
60117.03	4746.12	46045.94	40082.62	243133.03	86.82	86.65	4
24403.26	2026.35	16133.24	19415.52	138381.63	70.28	89.28	5
3623.10	4154.69	—	—	13232.07	9.69	20.45	6
—	—	13356.87	—	34174.22	15.36	14.77	7
58106.57	10763.44	148359.46	—	624360.07	44.04	46.81	8
—	—	2097.90	—	3841.96	1.59	6.13	9
1527.90	1893.20	21904.56	1500.00	41082.17	88.94	94.44	10
—	8561.55	6764.50	—	30198.49	21.89	26.77	11
—	—	2768.10	—	12485.97	2.43	8.32	12
—	6593.88	3435.96	—	54641.28	27.71	34.65	13
20727.90	9887.40	4032.05	—	67236.35	53.81	57.47	14
—	—	3831.96	—	40379.26	8.24	15.37	15
639.12	—	—	—	1095.36	5.29	4.28	16
—	—	—	—	365.75	0.55	2.09	17
11827.82	—	7687.52	—	33565.68	17.97	20.00	18
—	—	5309.86	—	10226.20	14.44	12.02	19
372.42	—	1226.62	—	1903.01	8.86	9.06	20
—	—	—	—	3314.56	4.51	5.97	21
—	—	—	—	31524.24	27.45	30.14	22
705.76	—	1048.93	—	8494.89	14.52	11.08	23
—	—	—	—	2683.59	3.87	9.94	24
72772.65	723.08	6892.00	—	132252.93	29.58	28.75	25
—	362.49	—	—	1475.30	38.98	47.59	26
—	—	—	—	318.36	9.58	11.37	27
—	—	—	—	—	16.80	—	28
—	—	—	—	91.18	6.81	5.70	29
558.50	1957.26	—	—	4646.31	49.28	55.98	30
2069.29	2257.83	—	—	7051.23	138.07	128.20	31
—	—	—	—	—	105.34	—	32
—	1308.52	—	—	14102.15	92.26	77.48	33
281084.67	61978.75	511520.72	64138.10	2001712.61	27.69	31.22	

Forskjellige forhold.

Tillidsmænd og funktionærer.

I 1913 hadde 20 forbund samt landsorganisationen og kvindernes kontor ialt 45 helt avlønnede tillidsmænd og 11 funktionærer.

De enkelte tillidsmandslønner var: 1 hadde 3000.00, 1 2800.00, 1 2700.00, 5 2600.00, 5 2500.00, 1 2400.00, 2 2250.00, 9 2200.00, 9 2000.00, 1 1850.00, 3 1800.00, 1 1700.00, 4 1600.00, 1 1430.00 og 1 1000.00 kr. pr. aar.

Gjennemsnittsløn 2144.00 kr. pr. aar.

Av funktionærene hadde 1 2080.00, 1 1924.00, 2 1440.00, 3 1200.00, 1 1100.00, 1 1020.00, 1 960.00 og 1 840.00 kr. pr. aar.

Gjennemsnittsløn 1309.00 kr. pr. aar.

Fagblade.

I 1913 utgav 20 forbund og 1 forening fagblade. Bladene er utkommet med 3 til 52 numre i aaret i et oplag stort 74,620.

Fagbladenes navn, oplag og hvor ofte de utkommer sees av følgende sammenstilling:

	Antal nr.	Gj.sn.- antal
Arbeidsmanden	12	26270
Norsk baker- og konditorforbunds blad	12	1800
Norsk bokbindertidende	12	1140
Typografiske meddelelser	52	3500
Formernes fagblad	6	1850
Guldsmedarbeideren	4	1100
Transportarbeideren	4	2200
Jern- og metalarbeideren	12	14500
Kjøre- og lagerarbeideren	12	1000
Norsk lithografia	12	500
Malernes fagblad	4	2000
Norsk matros- og fyrbøterunions fagblad	12	1500
Kvartalsrapport for Norsk murerforbund	4	1820
Kvartalsrapport for Norsk møbelsnekkerforbund	4	1350
Fagblad for Norsk sag-, tomt- og høvleriarbeiderforbund	4	3000
Skotøiarbeideren	4	2100
Norsk skrædderforbunds blad	3	800

	Antal nr.	Gj.sn.- antal
Sporveisfunktionæren	12	900
Tobaksarbeideren	3	1200
Fagblad for Norsk træarbejderforbund	6	6000
Hattarbeideren (skandinavisk)	12	90

I 1912 var der 19 fagblade med et samlet oplag stort 67700, der er saaledes kommet 2 nye fagblade og det samlede oplag er øket med 6920.

Videre har Kjøre- og lagerarbejderforbundet, Jern- og metalarbejderforbundet og Norsk centralforening for boktrykkere utgit hvert sit agitationsskrift med henholdsvis 10000, 15000 og 800 eksemplarer.

Fagforeningskontingenten.

I tabel XIII findes en oversigt over fagforeningskontingenten. Følgende forbund har i 1913 forandret sin forbundskontingent. Arbeidsmandsforbundet fra 18.20 til 19.50, Havne- og transportarbejderforbundet fra 12.00 til 21.54, Jern- og metalarbejderforbundet fra 54.08 til 56.16, Møbelindustriarbejderforbundet fra 47.50 til 50.00, Skind- og læderindustriarbejderforbundet fra 18.20 til 20.80, Skotøiarbejderforbundet fra 20.09 til 20.69, Slagter- og pølse-makerforbundet fra 31.20 til 33.80, Sporveisforbundet fra 10.20 til 12.00, Træarbejderforbundet fra 40.00 til 41.20 og Korkeskjærernes forening fra 26.00 til 27.30. For halvtbetalende er forhøielserne nogenlunde tilsvarende.

Tabel XIII.

Indtrædelsesavgift, ekstra- og

Løbe-nr.	Organisationer	Konting- ent- klasse	Indtrædel- sesavgift	Gjenind- trædelses- avgift	Ekstra- kontingent	Ordinær kontingent
1		2	3	4	5	6
1	Arbejdsmandsforbundet	1/1 bet.	1,00	2,00	—	24,70
		1/2 "	1,00	2,00	—	15,08
2	Baker- og konditorforbundet	1/1 "	1,50	—	4,00	46,80
		1/2 "	1,50	—	2,00	24,70
3	Bokbinderforbundet	A "	0,50	2,00	—	60,39
		B "	0,40	1,00	—	32,24
		C "	0,25	0,50	—	23,92
4	Centralforening for boktrykkere	A "	—	4,00—6,00	6,50	83,20
		B "	—	2,00—3,00	3,25	33,80
		C "	—	2,00—3,00	3,25	26,00
5	Formerforbundet	1/1 "	0,50	5,00—10,00	3,50	62,40
		1/2 "	0,50	5,00—10,00	1,75	31,20
6	Guldsmedarbejderforbundet	1/1 "	2,00	5,00	—	57,20
		1/2 "	2,00	5,00	—	31,20
7	Havne- og transportarbejderforb.	1/1 "	1,00	1,00	1,00	40,00
		1/2 "	1,00	1,00	0,50	20,00
8	Jern- og metalarbejderforbundet	A "	5,00	10,00	2,60	59,80
		B "	3,00	6,00	1,90	41,60
		C "	1,00	2,00	—	26,00
9	Kjøre- og lagerarb. forbund	1/1 "	0,50	1,00	2,00	26,00
		1/2 "	0,50	1,00	2,00	15,60
10	Litografisk forbund	1/1 "	2,00	10,00	—	78,00
		1/2 "	0,50	0,50	—	10,40
11	Malerforbundet	1/1 "	2,50	—	1,00	32,00
		1/2 "	1,25	—	0,50	16,00
12	Matros- og fyrbøterunion	1/1 "	2,00	5,00	—	21,00
		1/2 "	2,00	5,00	—	13,80
13	Murerforbundet	1/1 "	2,00	—	—	37,03
		1/2 "	—	—	—	—
14	Møbelindustriarbejderforbundet	1/1 "	1,50—5,00	2,00—10,00	—	65,00
		1/2 "	1,60—5,00	2,00—10,00	—	37,50
15	Sag-, tomt- og høvleriarbforb.	1/1 "	1,00	2,00—5,00	7,00	26,00
		1/2 "	1,00	2,00—5,00	3,50	15,60
16	Skind- og læderind.arb.forbundet	1/1 "	—	—	2,63	28,60
		1/2 "	—	—	—	15,60
17	Skog- og jordbruksarbejderforb.	1/2 "	1,00	—	—	13,00
		A "	1,30	1,0	—	28,53
		B "	1,30	1,30	—	16,90
18	Skotøiarbejderforbundet	C "	0,30	0,30	—	11,39
		1/1 "	1,50	1,50	—	27,20
		1/2 "	1,00	1,00	—	14,10
20	Slagter- og pølsemakerforbundet	1/1 "	1,00	3,00	—	39,00
		1/2 "	1,00	3,00	—	20,80
21	Sporvejsforbundet	1/1 "	0,50	0,50	2,00	16,70
		1/2 "	0,50	0,50	1,00	8,48
22	Stenhuggerforbundet	1/1 "	1,00	2,50	—	26,00
23	Tobaksarbejderforbundet	1/1 "	1,00	2,00	—	26,00
		1/2 "	0,50	1,00	—	13,10
24	Trikotagearbejderforbundet	1/2 "	0,30	—	—	12,25
25	Træarbejderforbundet	1/1 "	0,50—5,50	—	—	48,70
		1/2 "	0,50—5,50	—	—	28,10
26	Førgyldernes fagforening, Kr.a	1/1 "	1,00	1,00	—	25,50
		1/2 "	0,50	0,50	—	10,20
27	Fredriksverns repslagerforening	1/1 "	?	?	—	13,00
28	Guldlistearb.s fagf., Levanger	1/1 "	1,00	—	0,50	15,00
		1/2 "	0,50	—	0,25	7,50
29	Hattearbejdernes forening, Kr.a	1/1 "	2,00	4,00	—	26,00
		1/2 "	1,00	2,00	—	14,04
		A "	0,50	2,50	—	27,30
30	Korkeskjærernes	B "	0,30	1,50	—	16,15
		C "	0,30	1,00	—	11,91
		1/1 "	0,25	—	—	12,00
31	Ølbryggeriarb.	1/2 "	0,25	—	—	6,00

ordinær aarskontingent 1913.

Den ordinære kontingents fordeling til de forskjellige kasser							Avdelingernes kasser	Løpnr.
Forb.s administration m. v.	Reservefond	Reise- og arbejdsl.s-kasse	Sykekasse	Invalide-kasse	Andre kasser	Ialt til forbundet (rubr. 7—12)		
7	8	9	10	11	12	13	14	
—	16,90 1	—	16,60 2	—	2,60	19,50	5,20	1
—	9,88 1	—	5,20 2	—	2,60	12,48	2,60	
5,20	10,40	10,40	4,16	—	3,64	33,80	13,00	2
2,60	5,20	5,20	2,08	—	3,12	18,20	6,50	
7,80	10,40	7,80	22,96	—	5,20	53,56	6,83	3
5,20	5,20	3,64	13,00	—	2,60	29,64	2,60	
2,60	4,16	2,60	9,36	—	2,60	21,32	2,60	
5,20	14,20	15,60	28,60	2,60	7,80	78,00	5,20	4
5,20	5,20	7,80	13,00	—	—	31,20	2,60	
5,20	5,20	—	13,00	—	—	23,40	2,60	
5,20	15,60	10,40	10,40	15,60	—	57,20	5,20	5
2,60	7,80	5,20	5,20	7,80	—	28,60	2,60	
5,20	18,20	7,80	20,80	—	—	52,00	5,20	6
2,60	10,40	5,20	10,40	—	—	28,60	2,60	
4,80	7,20	—	—	—	9,54	21,54	18,46	7
2,40	3,60	—	—	—	4,77	10,77	9,23	
3,64	15,60	6,76	26,00	—	4,16	56,16	3,64	8
3,64	10,40	5,20	15,60	—	3,12	37,96	3,64	
3,64	5,20	3,64	9,36	—	1,04	22,88	3,12	
—	15,60 1	—	—	—	5,20	20,80	5,20	9
—	10,40 1	—	—	—	2,60	13,00	2,60	
—	23,40 1	10,40	31,20	13,00	—	78,00	—	10
—	10,40 1	—	—	—	—	10,40	—	
4,80	9,60	—	9,60	—	—	24,00	8,00	11
2,40	4,80	—	4,80	—	—	12,00	4,00	
8,40	10,80	—	—	—	1,80	21,00	—	12
6,00	6,00	—	—	—	1,80	13,80	—	
4,50	15,60	—	5,20	—	3,00	28,90	8,73	13
5,00	12,50	7,50	20,00	—	5,00	50,00	15,00	14
3,50	6,50	5,00	12,50	—	5,00	32,50	5,00	
—	18,20 1	—	—	—	2,60	20,80	5,20	15
—	10,40 1	—	—	—	2,60	13,00	2,60	
5,20	10,40	5,20	—	—	—	20,80	7,80	16
2,60	5,20	2,60	—	—	—	10,40	5,20	
—	10,40 1	—	—	—	—	10,40	2,60	17
4 41	8,32	5,39	—	—	2,57	20,69	7,84	18
4 41	4,53	2,94	—	—	2,57	14,45	2,45	
4 41	4,53	—	—	—	—	8,94	2,45	
5,56	7,64	—	—	—	4,16	17,36	9,84	19
2,84	3,88	—	—	—	2,08	8,80	5,30	
16,90	10,40	3,90	—	—	2,60	33,80	5,20	20
8,32	5,20	2,08	—	—	2,60	18,20	2,60	
4,56	7,44	—	—	—	—	12,00	4,70	21
2,28	3,72	—	—	—	—	6,00	2,48	
10,40	7,80	—	—	—	—	18,20	7,80	22
6,76	7,80	2,08	—	—	4,16	20,80	5,20	23
3,12	4,16	1,04	—	—	2,08	10,40	2,60	
2,45	7,35	—	—	—	—	9,80	2,45	24
5,76	13,10	12,50	5,60	—	4,24	41,20	7,50	25
3,25	7,35	7,03	3,12	—	2,35	23,10	5,00	
—	10,20	—	5,10	—	—	—	10,20	26
—	5,10	—	—	—	—	—	5,10	
—	—	—	—	—	—	—	13,00	27
—	—	—	—	—	—	—	15,00	28
—	—	—	—	—	—	—	7,50	
—	10,40	5,20	5,20	—	—	—	5,20	29
—	5,20	2,60	3,64	—	—	—	2,60	
—	9,10	5,20	18,20 2	—	—	—	13,00	
—	4,71	3,64	10,40 2	—	—	—	7,80	30
—	4,71	2,60	7,80 2	—	—	—	4,60	
—	10,44	—	12,00 2	—	—	—	1,56	31
—	5,16	—	9,60 2	—	—	—	0,84	

1 Administrationsudgifter utredes af samme kasse. 2 Da sykekassen er frivillig er denne post ikke medtat under rubrik 6 og 13.

Ekstrakt av arbeidernes faglige landsorganisations

Indtægter:

Kr.

Kr.

Kontantbeholdning fra forrige aar:

Indestaaende i bank	116598.38
Kontant i kassen	4151.70
	120750.08

Kontingent

	ordinær kr.	ekstraord. kr.	tilsammen kr.
Arbeidsmandsforbundet	88847.00	19631.00	108478.00
Baker- og konditorforbundet	5582.01	1306.50	6888.51
Bokbinderforbundet	2400.86	515.50	2916.36
Centralforening for boktrykkere	9345.20	—	9345.20
Formerforbundet	5886.69	1317.50	7204.19
Guldsmedarbeiderforbundet	2435.36	543.50	2978.86
Havne- og transportarbeiderforbundet	7626.94	1468.50	9095.44
Jern- og metalarbeiderforbundet	49862.39	11253.50	61115.89
Kjøre- og lagerarbeiderforbundet	2002.00	346.00	2348.00
Litografisk forbund	1587.69	374.50	1962.19
Malerforbundet	4399.25	917.50	5316.75
Matros- og fyrbøterunion	5953.51	—	5953.51
Murerforbundet	6488.30	1289.00	7777.30
Møbelindustriarbeiderforbundet	4509.16	985.00	5494.16
Sag-, tomt- og høvleriarbeiderforbundet	10068.30	1773.50	11841.80
Skind- og læderindustriarbeiderforbund	891.46	211.50	1102.96
Skog- og jordbruksarbeiderforbundet	405.54	—	405.54
Skotøiarbeiderforbundet	6377.35	1448.50	7825.85
Skrædderforbundet	3015.30	687.50	3702.80
Slagter og pøsemakerforbundet	874.87	—	874.87
Spurveisforbundet	1608.61	334.00	1942.61
Stenhuggerforbundet	4220.49	965.75	5186.24
Tobaksarbeiderforbundet	2263.88	484.75	2748.63
Trikotagearbeiderforbundet	712.80	172.50	885.30
Træarbeiderforbundet	18052.58	3690.00	21742.58
Forgyldernes fagforbund	139.65	31.00	170.65
Fr.værns rebslagerforening	108.85	26.00	134.85
Gibs- og stukkaturernes forening	84.00	20.00	104.00
Guldlistearbeidernes fagfor., Levanger	62.94	12.50	75.44
Hattearbeiderres forening	279.51	53.80	333.31
Korkeskjærernes forening	210.52	55.00	265.52
Repslagernes forening	21.70	11.00	32.70
Ølbryggeriarbeidernes forening	530.21	127.50	657.71

Tilsammen 246854.92 50052.80 296907.72
296907.72

Avdrag paa laan:

De samvirkende fagforeninger, Folkets hus, Kr.a	500.00
«Ny Tid», Trondhjem	1000.00
«1. Mai», Stavanger	300.00
	1800.00
Renter	11249.31
Salg av den internationale beretning	513.00
Solgt inventar	137.50
Indsamling til storlockouten 1911	13.75

Refundert streikeunderstøttelse:

Skotøiarbeiderforbundet	10,00
	13723.56
Transport	431381.36

regnskap for tidsrummet 1. januar til 31. december 1913.

Utgifter:		Kr.	Kr.
Kontorleie, lys og renhold		1750.18	
Porto, telegrammer og telefon		639.95	
Trykning		5564.10	
Bokbinderarbeide		172.95	
Avishold m. v.		188.94	
Kontorrekvisita		234.12	
Inventar		476.50	
<i>Lønninger :</i>			
Formanden	3000.00		
Sekretæren	2800.00		
Kontorhjælp	2640.00		
Sekretariathonorar	425.00		
Revisionshonorar	225.00		
		9090.00	
Oversættelse og juridisk assistanse		165.00	
Kongressen		8845.85	
Hovedstyre og sekretariatmøter		433.25	
Kongresser og konferanser		1651.44	
Forhandlingsmøter og reiser i anledning konflikt.		648.35	
Omkostninger ved mæglings- og voldgiftsloven		1765.00	
Bibliotekutgifter		240.30	
Forskjellige utgifter		264.46	
			32130.39
Meddelelsesbladet			5722.95
International beretning			669.25
<i>Agitation:</i>			
Almindelig agitation	1287.20		
Forskjellige agitationsbidrag	750.00		
Agitation blandt skogarbeidere	200.00		
— — sjømand	100.00		
			2337.20
Arbeiderbevægelsens arkiv		400.00	
Kontoret for agitation blandt kvinder		1000.00	
Kooperative utvalg.	1690.00		
Honorar til utvalget for perioden 1910—1913.	250.00		
		1940.00	
Den soc.-dem. aftenskole		400.00	
Det soc.-dem. pressekontor		500.00	
Internationale sekretariat.		309.15	
Norsk forening for socialt arbeide		700.00	
Pension til D. Jensen		600.00	
			5849.15
<i>Streikebidrag til utlandet:</i>			
Fagorganisationen i Serbien og Bulgarien	2000.00		
Tobakarbeiderne i Holland	3000.00		
Generalstreiken i Belgien	7200.00		
			12200.00
Laan til de samvirkende fagforeninger, Sandefjord			3000.00
Streikebidrag:			
Arbeidsmandsforbundet:			
Brønnes farveri, Trondhjem	87.50		
Menstad lagerhus	224.00		
Haldens stuerkontor.	7784.00		
			8095.50
Transport	8095.50		61908.94

Indtægter:

Transport . . . Kr. 431381.36

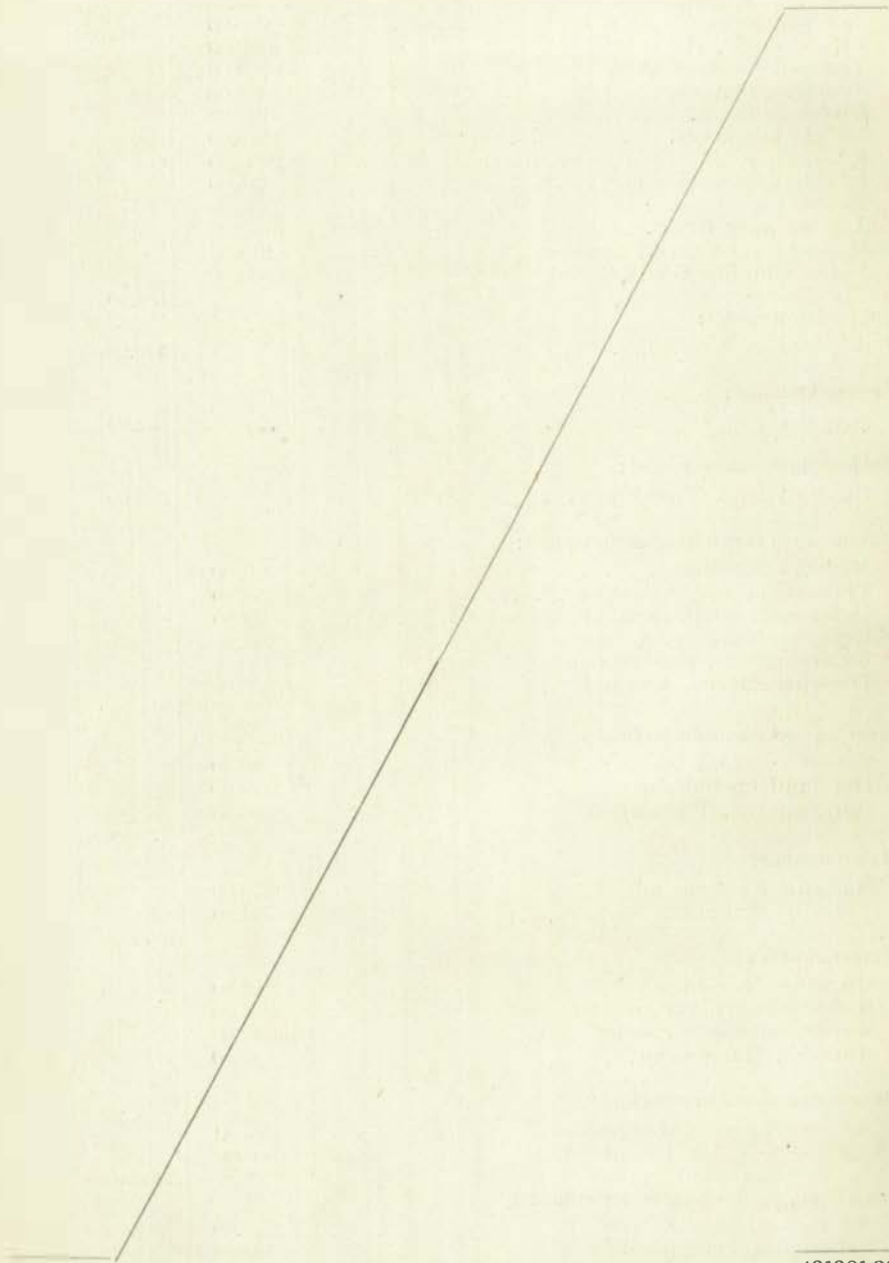
Transport . . . 431381.36

Utgifter:	Kr.	Kr.	Kr.
Transport	8095.50		61908.94
Hafslund karbidfabrik	11858.00		
Sandnes jernverk	990.00		
Pienes mølle, Buviken	8093.00		
Trølandsfos fabrikker	9866.00		
Stenarb., Bergen	686.00		
Ulefos bruk	4142.00		
Indigo fabrikker.	1519.00		
Kr.sund sten-, jord- og cementarb.. . . .	2037.00		
Byafossen træsliperi	175.00		
Mesna træsliperi	49.00		
A/S Meraker bruk	3872.00		
Mustads øksefabrik, Lysaker	215.00		
Fosna canning Co., Kr.sund	589.00		
		52186.50	
Bokbinderforbundet :			
Bokbinderne, Kristiania		1440.00	
Formerforbundet :			
Stavanger elektro staalverk.		62.00	
Guldsmedarbeiderforbundet :			
Guldsmedene, Trondhjem		686.00	
Havne- og transportarbeiderforbundet:			
Menstad lagerhus	427.00		
Tranarbeiderne, Aalesund	21.00		
Hafslund karbidfabrik, (Sannesund)	924.00		
Bryggearbeiderne, Aalesund	647.50		
Kularbeiderne, Fredrikstad	3570.00		
Lossearbeiderne, Kr.sund	1505.00		
		7094.50	
Jern- og metalarbeiderforbundet:			
Tinfos jernverk	42.00		
Hafslund karbidfabrik	2225.00		
Rørlæggerne, Trondhjem	503.50		
		2770.50	
Malerforbundet :			
Malerne, Fredrikstad	475.00		
— Fr.hald	364.00		
		839.00	
Murerforbundet :			
Murerne, Notodden	52.00		
Hafslund karbidfabrik	56.00		
Murarbeiderne, Kr.sund	42.00		
Murerne, Haugesund	42.00		
		192.00	
Møbelindustriarbeiderforbundet :			
Møbelsnekkerne, Haugesund	240.00		
— «— Drammen	500.00		
		740.00	
Sag-, tomt- og høvleriarbeiderforbundet :			
Stuarbeiderne, Fr.hald	21.00		
Hafslund karbidfabrik	183.00		
Bøle dampsgag	512.00		
		716.00	
Transport	716.00		61908.94

Indtægter:

Kr.

Transport . . 431381.36

431381.36

Utgifter:		Kr.	Kr.	Kr.
	Transport	716.00		61908.94
Stenviken dampsgag		385.00		
By bruk		8.00		
Tuen bruk		250.00		
			1359.00	
Skind- og læderindustriarbeiderforbundet:				
Hallens hanskefabrik		3639.36		
Garverne, Bergen		1025.20		
			4664.56	
Skog- og jordbruksarbeiderforbundet:				
Melaasberget og Sørskogbygden		675.00		
Gjesaasen		1452.50		
Risberget		91.00		
Hokaasen og Lundersæter		1765.00		
			3983.50	
Skotøiarbeiderforbundet:				
Haandskomakerne, Aalesund		815.50		
— — — Bergen		7.00		
— — — Haugesund		154.00		
Skienfjordens skofabrik		1774.50		
			2751.00	
Skrædderforbundet:				
Skrædderne, Kr.sund		144.00		
— — — Fr.stad		4658.50		
			4802.50	
Sporveisforbundet:				
Trondhjem			224.00	
Stenhuggerforbundet:				
Stenhuggerierne, Bergen		203.00		
Bygmester Havnæs, Kr.sund		133.00		
			336.00	
Træarbeiderforbundet:				
Tømmerne og snekkerne, Kirkenæs		135.00		
Trævarefabr., Bergen		35.00		
Bødkerne, Haugesund		504.00		
Tømmerne og snekkerne, Namsos		522.00		
Skibstømmerne, Kr.sund		405.00		
			1601.00	
			85732.06	
			147641.00	
Kontantbeholdning pr. ³¹/₁₂ 1913:				
Indestaaende i bank		278855.06		
Kontant i kassen		4885.30		
			283740.36	
			431381.36	

Aktiva:		Status pr. 31.	
		Kr.	Kr.
<i>Laan:</i>			
De samvirkende fagforeninger, «Folkets hus», Kr.a.		33000.00	
«Ny tid», Trondhjem		6800.00	
«Smaalenenes Socialdemokrat», Fr.stad.		5000.00	
Det norske arbeiderparti.		1300.00	
Bergens arbeiderforbund.		24000.00	
«1. Mai», Stavanger.		2700.00	
«Sørlandets socialdemokrat», Kr.sand		3000.00	
De samvirkende fagforeninger, Sandefjord		3000.00	
		<hr/>	78800.00
Inventar		6005.65	
	+ 2 pct. slitage	120.11	
		<hr/>	5885.54
Biblioteket.			1236.15
Indestaaende i bank		278855.06	
Kontant kassebeholdning		4885.30	
		<hr/>	283740.36
			<hr/> <hr/>
			369662.05

Kristiania 25. januar 1914.

Regnskapet revidert

N. Mittet, Tobias
revi-

!Kontingentrestance pr. 31. december 1913.

Norsk centralforening for boktrykkere:

Ekstrakontingent for 2 uker.

Norsk slagter- og pølsemakerforbund:

Ekstrakontingent for 2 uker.

december 1913.

Passiva:

Balance Kr.
369662.05

369662.05

Kristiania 31. december 1913.

Sverre Iversen,
sekretær.

og fundet i orden.

Olsen, D. Jensen,
sorer.

Ekstrakt av Folkets hus fonds regnskap for

Indtægter:

Kontantbeholdning fra forrige aar:

	Kr.	Kr.
Indestaaende i bank	13520.18	
Kontant i kassen	1536.00	
		15056.18

Kontingent.

Arbeidsmandsforbundet	4886.12	
Baker- og konditorforbundet	317.10	
Bokbinderforbundet	78.08	
Centralforening for boktrykkere	395.00	
Formerforbundet	310.38	
Guldsmedarbeiderforbundet	121.40	
Havne- og transportarbeiderforbundet	425.92	
Jern- og metalarbeiderforbundet	2640.14	
Kjøre- og lagerarbeiderforbundet	114.40	
Litografisk forbund	79.74	
Malerforbundet	249.74	
Matros- og fyrbøterunion	331.18	
Murerforbundet	370.76	
Møbelindustriarbeiderforbundet	250.24	
Sag-, tomt- og høvleriarbeiderforbundet	569.16	
Skind- og læderindustriarbeiderforbundet.	42.64	
Skotøiarbeiderforbundet	321.94	
Skrædderforbundet	145.92	
Slagter- og pølsemakerforbundet	47.38	
Sporveisforbundet	84.34	
Stenhuggerforbundet	227.46	
Tobakarbeiderforbundet	97.52	
Træarbeiderforbundet	1006.52	
Forgyldernes fagforening	7.98	
Fredriksværns rebslagerforening	6.22	
Gibs- og stukkatørernes fagforening	4.80	
Guldlistearbeidernes fagforening, Levanger.	3.36	
Hattearbeidernes fagforening	10.86	
Korkskjærernes forening	11.68	
Rebslagernes forening	1.24	
Ølbryggeriarbeidernes forening	26.78	
		13186.00

Avdrag paa laan:

Indset jernbanearbeiderforening	400.00
Vennesla arbeiderforening	400.00
Stord arbeiderforening	50.00
Folkets hus, Saaheim	1500.00
Fredrikstad arbeiderparti	250.00
Sandnæs fag- og arbeiderforeninger	150.00

2750.00

1186.83

Renter

32179.01

tidsrummet 1. januar til 31. december 1913.

Utgifter:

Laan:

	Kr.	Kr.
Fredrikstad arbeiderparti	5000.00	
Folkets hus, Saaheim	3000.00	
Sandnes fag- og arbeiderforeninger (rest).	1000.00	
Glemminge fagforening	5000.00	
Selbak og omegns fagforening	1500.00	
Tønsberg arbeiderparti	2500.00	
De samvirkende fagforeninger, Sandefjord	5000.00	
Løkkens grubearbejderforening	5000.00	

28000.00

Omkostninger 74.15

28074.15

Kontantbeholdning pr. ³¹/₁₂ 1913:

Indestaaende i bank	2697.12	
Kontant i kassen	1407.74	

4104.86

32179.01

Folkets hus fonds status

Aktiva:

Laan:

	Kr.	Kr.
Vennesla arbeiderforening	3200 00	
Sandnes fag- og arbeiderforeninger	2850 00	
Fredrikstad arbeiderparti	4750 00	
Stord arbeiderforening	950 00	
Folkets hus, Saaheim	1500 00	
Glemminge fagforening	5000 00	
Selbak og omegns fagforening	1500 00	
Tønsberg arbeiderparti	2500 00	
De samvirkende fagforeninger, Sandefjord	5000 00	
Løkkens grubearbeiderforening	5000 00	
		32250.00
Indestaaende i bank	2697.12	
Kontant kassebeholdning	1407.74	
		4104.86
		<u>36354.86</u>

Kristiania, 25. januar 1914.

Regnskapet revidert

N. Mittet, Tobias
revi-

pr. 31. december 1913.

Passiva:

Balance Kr. 36354.86

36354.86

Kristiania, 31. december 1913.

Sverre Iversen,
sekretær.

og fundet i orden.

Olsen, D. Jensen,
sorer.

1870

1870

1870

1870

1870

1870

1870

1870

1870

1870

